

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของ
จังหวัดปัตตานีภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน

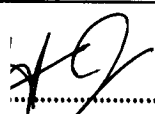
แวกคอดีเยาะ มะรอมแม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อม)
คณะบริหารการพัฒนาสิ่งแวดล้อม
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

2560

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน
ของจังหวัดปัตตานีภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน
แควคอดีเย๊ะ มะรอแม
คณะกรรมการพัฒนาสิ่งแวดล้อม

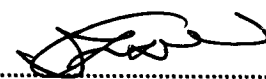
ศาสตราจารย์.....


(ดร.ชัยชัย ศุกดิษฐ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

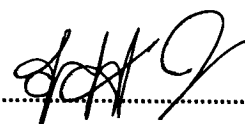
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นสมควรอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อม)

รองศาสตราจารย์.....


(ดร.กัศพงศ์ ปวงสุข)

..... ประธานกรรมการ

ศาสตราจารย์.....


(ดร.ชัยชัย ศุกดิษฐ์)

..... กรรมการ

รองศาสตราจารย์.....

วิไลกานต์ นิลวงษ์
(ดร.วิไลกานต์ นิลวงษ์)

..... กรรมการ

รองศาสตราจารย์.....


(ดร.จำลอง โพธิ์บุญ)

..... คณบดี

ธันวาคม 2560

บทคัดย่อ

ชื่อวิทยานิพนธ์	การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานี ภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน
ชื่อผู้เขียน	นางสาวแวคอดีเยาะ มะรอมแม
ชื่อปริญญา	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อม)
ปีการศึกษา	2560

การศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานีภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน ผู้ศึกษาได้รวบรวมข้อมูลจากแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี 5 แห่ง ได้แก่ มัสยิดกรือเซะ อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว ศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน หาดตะโละกาโปร์ และเมืองโบราณยะรัง ใช้วิธีการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เป็นการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวร่วมกับการสัมภาษณ์แบบรายกรณี โดยการผสมผสานในรูปแบบบูรณาการ

ผลการศึกษา พบว่า 1) แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้ง 5 แห่ง มีความพร้อมและเหมาะสมในระดับสูงในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านสถานที่ ลักษณะของพื้นที่ ทรัพยากรธรรมชาติ ยกเว้น สภาพสังคม และสภาพเศรษฐกิจ ที่มีความเหมาะสมในระดับที่ปานกลาง 2) ประชาชนส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การจัดการทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เท่านั้น ส่วนนักท่องเที่ยวมีความเห็นว่า จำเป็นที่หน่วยงานภาครัฐต้องให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยว เรื่องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 3) โครงการจัดอบรมด้านการท่องเที่ยว มีความสำคัญเป็นอันดับแรกที่ต้องได้รับการส่งเสริมและสนับสนุน และ 4) กิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้รับความเห็นชอบจากกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด และจะต้องมีการบูรณาการอิสลามร่วมด้วย เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนา

ข้อเสนอแนะการจัดการท่องเที่ยว คือ ควรมีแนวทางการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ 1) รูปแบบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2) ความสัมพันธ์ของการตลาดและการประชาสัมพันธ์ 3) การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในพื้นที่จังหวัดใกล้เคียง 4) รูปแบบของการพัฒนาศักยภาพของคนในพื้นที่ และ 5) ผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบต่อการท่องเที่ยว

ABSTRACT

Title of Thesis	Ecotourism Management Toward the Sustainable Development of Pattani through the ASEAN Cooperative Framework
Author	Miss Waekhodiyo Maromae
Degree	Master of Science (Environmental Management)
Year	2017

To investigate the ecotourism management toward the sustainable development of Pattani through the ASEAN Cooperative Framework. The researcher gathered data from five tourist attractions in Pattani; 1) Krue Se Mosque, 2) Sai Kao Waterfall National Park, 3) the Nature Education Center for Mangrove, 4) TaloKapo Beach, and 5) Yarang Ancient Town. This study employed both quantitative and qualitative approaches by the study of local people's and tourist's view including with individual interview.

The findings were reported as follows; 1) these five tourist attractions were appropriately and highly prepared for the ecotourism management in terms of place, location, and natural resources while social and economic status had a moderate preparedness, 2) most of participants mutually agreed that the ecotourism management must be only handled by the officials, 3) the Training Project for Tourism should be prioritized to promote and encourage the tourism in the area by all - related parts, and 4) Tourism Activities managed by the community was regarded as the most cherished plan by the participants, more importantly, the doctrines and practices of Islam must be applied into this plan in order to meet with the need of the religion.

Besides, this present study suggests that the future research should study further by focusing on the following topics; 1) the strategies of natural resources and environment management, 2) the relation of marketing and public relations, 3) ecotourism management in

(5)

the neighborhood areas, 4) the pattern of human potential development in the area, and
5) the effect of the political unrest in the deep south area toward the tourism situation.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ เรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานีภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน สำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดีเนื่องมาจากผู้เขียนได้รับความช่วยเหลือในการให้ข้อมูล คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ ความคิดเห็น และกำลังใจจากบุคคลหลายท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบรรดาท่านผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ให้ข้อมูลทุกท่านที่กรุณาให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ซึ่งทำให้การศึกษาในครั้งนี้มีความสมบูรณ์เรียบร้อยมากยิ่งขึ้น

ผู้เขียนขอขอบพระคุณ ศ.ดร. ธวัชชัย ศุภดิษฐ์ ผู้ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ของผู้เขียน รองศาสตราจารย์ ดร. ภาณุพงศ์ ปวงสุข และรองศาสตราจารย์ ดร. วิสาชา ภูจินดา ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาให้คำปรึกษา ข้อชี้แนะ ข้อเสนอแนะ ติดตาม และข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ในทุกขั้นตอน ตลอดจนให้กำลังใจแก่ผู้เขียนในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ รวมทั้งกรุณาพิจารณาและตรวจสอบวิทยานิพนธ์ให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณคณาจารย์คณะบริหารการพัฒนาลิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ และคณาจารย์คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยฟาฏอนีทุกท่านที่ได้ถ่ายทอดและสร้างความรู้ให้แก่ผู้เขียนอันเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ขอขอบคุณครอบครัวที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จในครั้งนี้ และขอขอบคุณเพื่อน ๆ ทุกคนของผู้เขียนสำหรับกำลังใจและความช่วยเหลือที่มีให้มาโดยตลอด

สุดท้ายนี้ ผู้เขียนขอขอบพระคุณ และมอบความสำเร็จทั้งหมดจากการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แด่ คุณกาเดร์ มะรอแม และคุณแวนอาซีซะ มะรอแม ผู้ซึ่งเป็นบิดามารดาของผู้เขียนที่เป็นผู้ช่วยส่งเสริมให้การสนับสนุน และเป็นกำลังใจ ตลอดจน คุณอาหาหมัด มะดีเยาะ ผู้ซึ่งเป็นคู่สมรส ที่เป็นแรงใจที่สำคัญยิ่งมาโดยตลอด จนทำให้การศึกษานี้ประสบผลสำเร็จได้ตามที่ตั้งใจไว้ และผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์เล่มนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจศึกษาต่อไป

แวนคอดีเยาะ มะรอแม

ธันวาคม 2560

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
ABSTRACT	(4)
กิตติกรรมประกาศ	(6)
สารบัญ	(7)
สารบัญตาราง	(9)
สารบัญภาพ	(12)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
1.3 ขอบเขตของการศึกษา	3
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
2.1 นโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	7
2.2 นโยบายด้านต่าง ๆ ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	8
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	12
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	16
2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน	20
2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา การมีส่วนร่วม และการบูรณาการ	22
2.7 กรอบความร่วมมือการท่องเที่ยวอาเซียน	26
2.8 บริบทพื้นที่ที่ศึกษา	44
2.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	52
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	55
3.1 กรอบแนวคิดในการศึกษา	56
3.2 วิธีการศึกษา	57
3.3 กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลหลัก	58
3.4 เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล	61

3.5 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูล	64
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล	66
3.7 การประมวลผลข้อมูล	67
3.8 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา	68
บทที่ 4 ผลการศึกษา	70
4.1 สภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	71
4.2 การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนในอนาคต	83
4.3 ข้อมูลพื้นฐานของประชาชนและนักท่องเที่ยว	86
4.4 ข้อมูลความคิดเห็นในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน	93
4.5 แนวทางในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน	112
4.6 รูปแบบกิจกรรมต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน	117
บทที่ 5 สรุปผลและข้อเสนอแนะ	122
5.1 สรุปผลการศึกษา	123
5.2 อภิปรายผล	138
5.3 ข้อเสนอแนะ	143
บรรณานุกรม	145
ภาคผนวก	150
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์	151
ภาคผนวก ข แบบสอบถาม (นักท่องเที่ยว)	155
ภาคผนวก ค แบบสอบถาม (ประชาชนท้องถิ่น)	161
ภาคผนวก ง แผ่นพับ	167
ภาคผนวก จ ตารางวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ: IOC	169
ประวัติผู้เขียน	176

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1	การนับถือศาสนาของประชากรในจังหวัดปัตตานีระหว่างปี พ.ศ. 2554 – 2557 47
3.1	รายละเอียดแหล่งท่องเที่ยวและผู้ให้ข้อมูล 60
3.2	จำนวนประชากรกลุ่มตัวอย่างในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี 61
4.1	ข้อมูลพื้นฐานด้านเพศ สถานภาพ อายุ และศาสนาของกลุ่มตัวอย่างประชาชนท้องถิ่น 87
4.2	ข้อมูลพื้นฐานด้านอาชีพและระยะเวลาเข้าอาศัยในชุมชนของกลุ่มตัวอย่างประชาชนท้องถิ่น 88
4.3	ข้อมูลพื้นฐานด้านระดับการศึกษาสูงสุดและรายได้ต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่างประชาชนท้องถิ่น 89
4.4	ข้อมูลพื้นฐานด้านเพศ สถานภาพ อายุ และศาสนาของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว 91
4.5	ข้อมูลพื้นฐานด้านอาชีพและระยะเวลาเข้าอาศัยในชุมชนของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว 92
4.6	ข้อมูลพื้นฐานด้านระดับการศึกษาสูงสุดและรายได้ต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว 93
4.7	ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างประชาชนท้องถิ่นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานีภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน 95
4.8	ระดับศักยภาพในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 96
4.9	รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนที่เหมาะสมที่จะจัดให้มีขึ้นในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดปัตตานี 97
4.10	ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการให้แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดปัตตานีเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน 98
4.11	ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีสามารถจะเกิดประโยชน์แก่ตัวท่านเองหรือท้องถิ่น 98
4.12	ความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้ความร่วมมือหากมีการดำเนินการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้ 99

กรอบความร่วมมืออาเซียน

- 4.13 รูปแบบการให้ความร่วมมือหากมีการดำเนินการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน 100
- 4.14 ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่คาดว่าจะชุมชนจะได้รับจากการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน 102
- 4.15 ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะชุมชนจะได้รับจากการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน 102
- 4.16 แหล่งลือที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวรู้จักและเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดปัตตานี 103
- 4.17 ระยะเวลาในการเข้ามาใช้บริการการท่องเที่ยว 104
- 4.18 ขนาดของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว 104
- 4.19 แหล่งท่องเที่ยวที่กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวเข้าไปใช้บริการ 104
- 4.20 ระดับความพึงพอใจในการใช้บริการแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี 105
- 4.21 ประสบการณ์ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 106
- 4.22 การย้อนกลับมาท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี 106
- 4.23 การจัดการการท่องเที่ยวในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแหล่งท่องเที่ยวเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี 107
- 4.24 ระดับศักยภาพในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน 107
- 4.25 ความคิดเห็นหากจะมีการดำเนินการจัดการพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน 108
- 4.26 รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมที่สามารถจัดกิจกรรมได้ในแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี 109
- 4.27 ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและส่งผลต่อการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี 110
- 4.28 ประสบการณ์และความรู้ความเข้าใจของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี 112
- 5.1 วิเคราะห์และตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ 125
- 5.2 การจัดการแหล่งท่องเที่ยวของประชาชนท้องถิ่นสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานีภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน 129

5.3	ความเห็นจากประชาชนต่อประสบการณ์และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน	130
5.4	ความเห็นจากนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน	131
5.5	ความเห็นจากนักท่องเที่ยวต่อประสบการณ์และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน	133
5.6	นโยบายการดำเนินการการท่องเที่ยวภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน	133
5.7	โครงการในการสนับสนุนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน	135

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน	21
2.2 แผนที่จังหวัดปัตตานี	44
2.3 เส้นทางหลักเข้าในเขตเมืองปัตตานี	45
2.4 มัสยิดกรือเซะ	47
2.5 ศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน	48
2.6 หาดตะโละกาโปร์	49
2.7 อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว	50
2.8 เมืองโบราณยะรัง	51
3.1 กรอบแนวความคิดในการศึกษา	56
3.2 ขั้นตอนในการศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของ จังหวัดปัตตานีภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน	57
4.1 ที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยวมัสยิดกรือเซะ	71
4.2 การทำนาเกลือในชุมชนบ้านตันหยงลุโล๊ะ	72
4.3 บริเวณฝั่งทะเลของชุมชนบ้านตันหยงลุโล๊ะ	72
4.4 สภาพบ้านเรือนที่หนาแน่นของชุมชนบ้านตันหยงลุโล๊ะ	73
4.5 บริเวณตลาดนัด 500 ปี กรือเซะ	74
4.6 ที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว	74
4.7 นักท่องเที่ยวเล่นน้ำตกในวันหยุดสุดสัปดาห์	75
4.8 ที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน	76
4.9 ทางเดินศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนยะหริ่ง	77
4.10 นักท่องเที่ยวนั่งเรือชมธรรมชาติป่าชายเลน	78
4.11 ที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยวหาดตะโละกาโปร์	79
4.12 ทิวสนและต้นมะพร้าวบริเวณหาดตะโละกาโปร์	80
4.13 ที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยวเมืองโบราณยะรัง	81
4.14 ซากสิ่งก่อสร้างเมืองโบราณยะรัง	82
5.1 รูปแบบกิจกรรมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมภายใต้ กรอบความร่วมมืออาเซียน	136

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันประเทศที่กำลังพัฒนาทั่วโลก ได้มุ่งเน้นการพัฒนามากขึ้นในหลายด้าน รวมถึงการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว เนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เพราะการท่องเที่ยวจะทำให้เกิดการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ รายได้ประชาชาติ อีกทั้งเพื่อให้เกิดการสร้างอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ และเพื่อเป็นการทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้นอีกด้วย สำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่หลายประเทศให้ความสำคัญรวมถึงประเทศไทย และมีเป้าหมายไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศตามหลักปรัชญาสากลว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) หลักการดังกล่าว ได้ให้ความสำคัญต่อการให้การศึกษาหรือการเรียนรู้ โดยมุ่งเน้นให้เกิดการอนุรักษ์มากกว่าการจัดการลดผลกระทบ แต่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ มีการจัดการรักษาสีงามแวดล้อมร่วมด้วย และให้การศึกษาความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยว ที่สำคัญต้องมีความร่วมมือกันทั้งในชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่และนักท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน สำหรับแนวโน้มการท่องเที่ยวในประเทศไทยของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทางท่องเที่ยวเข้ามาประเทศไทยเพิ่มจำนวนมากขึ้น เนื่องจากประเทศไทยมีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ ทั้งทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรวัฒนธรรม ทำให้การท่องเที่ยวของประเทศไทยได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาหลายปีที่ผ่านมา และเมื่อในปี พ.ศ. 2546 ได้มีการลงนามในปฏิญญาว่าด้วยความร่วมมืออาเซียนเห็นชอบให้มีการจัดตั้งประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2563 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเร่งรัดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจภายในอาเซียนให้เปิดเสรี การเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตระหว่างประเทศสมาชิก ทั้งด้านการค้า สินค้า บริการ การลงทุน และแรงงาน รวมถึงความร่วมมือด้านการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว โดยมีองค์ประกอบ 3 เสาหลัก ประกอบด้วย 1) ความร่วมมือทางการเมืองและความมั่นคง (ASEAN Political - Security Community: APSC) มีวัตถุประสงค์ที่จะทำให้ประเทศในภูมิภาคอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข โดยการแก้ไขปัญหาภายในภูมิภาคโดยสันติวิธี และยึดมั่นในหลักความมั่นคงรอบด้าน 2) ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ (ASEAN Economic Community: AEC) มีวัตถุประสงค์ที่จะให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความมั่นคง สามารถแข่งขันกับภูมิภาคอื่น ๆ ได้ และ 3) ความร่วมมือทางสังคมและ

วัฒนธรรม (ASEAN Socio - Cultural Community: ASCC) มีจุดมุ่งหมายที่จะทำให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อยู่ร่วมกันในสังคมที่เอื้ออาทร โดยเน้นการส่งเสริมความร่วมมือในด้านต่างๆ พร้อมทั้งรองรับแผนปฏิบัติการประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ที่มหาวิทยาลัยอาเซียน, 2555: 50) ทั้งหมดเพื่อให้อาเซียนเป็นประชาคมเดียวกันอย่างสมบูรณ์แบบ สำหรับการเปิดเสรีด้านการท่องเที่ยวภายใต้กรอบ AEC เพื่อพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวและบริการ เพื่อที่จะสามารถรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่จะเดินทางเข้ามาในอาเซียนมากขึ้น จึงต้องมีวิธีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนไปพร้อมกัน ซึ่งปัจจุบันเรียกได้ว่าเป็นการท่องเที่ยวไร้พรมแดน การท่องเที่ยวในลักษณะนี้คำนึงถึงความคุ้มค่าเชิงเศรษฐกิจ และการให้ความสนใจในระดับสังคมเท่านั้น แต่ลักษณะของปัญหาของการท่องเที่ยวแบบนี้ ส่งผลทำให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มสูงขึ้นในอนาคต

จังหวัดปัตตานีเป็นหนึ่งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีอาณาเขตที่ติดกับประเทศมาเลเซีย ซึ่งเป็นประเทศในสมาชิกของอาเซียนจากทั้งหมดรวม 10 ประเทศ ในปัจจุบันจังหวัดปัตตานีมีสถานที่ท่องเที่ยวและมีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเจริญของประชากรในจังหวัดปัตตานี และเมื่อมีต้นทุนทางทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ เป็นโอกาสที่ดีที่ควรมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวของชาวมาเลเซีย ซึ่งถือว่ามีความสะดวกและใช้ระยะเวลาในการเดินทางไม่นาน ในขณะที่เดียวกันก็เป็นโอกาสให้ภาคการท่องเที่ยวของไทยนำเสนอการให้บริการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งปัจจุบันกำลังอยู่ในกระแสความสนใจของนักท่องเที่ยวทั่วโลก นับเป็นจุดเด่นของการให้บริการด้านการท่องเที่ยวของไทยอีกทางหนึ่ง สามารถสร้างจุดขายที่แตกต่างจากประเทศอื่น ๆ ในอาเซียนได้ สอดคล้องกับการคาดการณ์ขององค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization: WTO) ที่คาดว่าจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติในอาเซียนจะเพิ่มขึ้น เพื่อส่งเสริมให้เกิดความตระหนักในการรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) ซึ่งเป็นกรอบแม่บทของโลกจาก Agenda 21 สำหรับกระแสที่มีผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของโลกดังกล่าว มีผลจากการประชุมสุดยอดสิ่งแวดล้อมโลกหรือ “Earth Summit” ในปี พ.ศ. 2535 ที่เมืองริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล เป็นส่วนสำคัญในการผลักดันให้เกิดกระแสของการพัฒนาการท่องเที่ยว ทำให้มีการปรับระบบการจัดการการท่องเที่ยวใหม่เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากขึ้น

ดังนั้น ผู้ศึกษามีความสนใจและตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานีภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน โดยอาศัยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ไปในทิศทางที่เหมาะสม และก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศน้อยที่สุด และมีการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่นักท่องเที่ยว ที่สำคัญ คือ ต้องให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมถึงเจ้าหน้าที่บุคลากรภาครัฐ

และเอกชน โดยมีการเสนอรูปแบบกิจกรรมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้สอดคล้องกันในด้านทรัพยากร สิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อใช้ในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ยั่งยืนในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

ในการศึกษา เรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานีภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน ได้กำหนดวัตถุประสงค์การศึกษาไว้ ดังนี้

- 1) ศึกษาวิเคราะห์สภาพและตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่
- 2) ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน
- 3) ศึกษาแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน
- 4) นำเสนอรูปแบบกิจกรรมในการให้ความรู้ความเข้าใจและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

สำหรับขอบเขตด้านเนื้อหาที่ผู้ศึกษานำมาประกอบในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาภาพรวมของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ดังนี้

- 1) สภาพพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และศึกษาสถานการณ์เกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคในพื้นที่จากแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่
 - (1) การจัดการด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - (2) การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว
- 2) การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่
 - (1) การจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นแบบบูรณาการสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน
 - (2) การจัดการการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก
- 3) รูปแบบกิจกรรมในการให้ความรู้ความเข้าใจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสม

- (1) การจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมทั้งทางตรงและทางอ้อม
- (2) การจัดการด้านการส่งเสริมการลงทุนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- (3) การกำหนดมาตรการการป้องกันและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- (4) การจัดให้มีการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติให้แก่ชุมชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

1.3.2 ขอบเขตด้านประชากร

การศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานีภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน ได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 6 กลุ่ม คือ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชนรอบแนวเขตพื้นที่ ผู้ประกอบการธุรกิจ ประชาชนในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยว

- 1) เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่
- 2) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล
- 3) ผู้นำชุมชนรอบแนวเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
- 4) ผู้ประกอบการธุรกิจ ได้แก่ ผู้ประกอบธุรกิจ หรือการบริการที่เกี่ยวข้อง
- 5) ประชาชนในท้องถิ่น ได้แก่ ผู้ที่พักอาศัยใกล้บริเวณแหล่งท่องเที่ยว
- 6) นักท่องเที่ยว ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่ได้เข้ามาเยี่ยมชม

1.3.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

แหล่งสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญในจังหวัดปัตตานีครอบคลุมพื้นที่ 5 แห่ง ดังนี้

- 1) มัสยิดกรือเซะ
มัสยิดกรือเซะตั้งอยู่ริมถนนสายปัตตานี - นราธิวาสหรือทางหลวงแผ่นดินสายที่ 42 บริเวณบ้านกรือเซะ ห่างจากตัวเมืองปัตตานีประมาณ 7.00 กิโลเมตร
- 2) ศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน
ศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนตั้งอยู่บริเวณริมคลองยาสูบ ตรงข้ามที่ว่าการอำเภอยะหริ่ง อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าชายเลนยะหริ่ง มีพื้นที่โครงการรวม 500 ไร่ ศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนนี้มีทางเดินศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนเป็นสะพานที่สร้างขึ้นด้วยไม้ตะเคียนทอง (Hopea Odorata) เป็นระยะทางยาวโดยรอบ 1,250 เมตร

3) หาดตะโลงกาโปร์

หาดตะโลงกาโปร์ตั้งอยู่ห่างจากตัวเมืองปัตตานีตามทางหลวงหมายเลข 42 (ปัตตานี - นราธิวาส) เลี้ยวซ้ายเข้าอำเภอยะหริ่ง ชำมคลองยามูตามสะพานคอนกรีตขนาดใหญ่ ผ่านพื้นที่สวนป่าชายเลนและหมู่บ้านไปจนถึงทางแยกเข้าสู่หาด รวมระยะทางประมาณ 18.0 กิโลเมตร

4) อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว

อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาวมีพื้นที่ประมาณ 68,750 ไร่ สภาพพื้นที่เป็นป่าดิบชื้น จึงอุดมไปด้วยพันธุ์ไม้นานาชนิดและประกอบด้วยน้ำตกต่าง ๆ ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ตำบลทรายขาว เป็นน้ำตกที่ตกจากหน้าผาสูงประมาณ 40.0 เมตร แล้วไหลลงไปตามลำธารลดหลั่นเป็นชั้น ๆ เกิดเป็นแอ่งน้ำขนาดใหญ่ การเดินทางใช้ทางหลวงหมายเลข 409 สายปัตตานี - ยะลา ประมาณ 28.0 กิโลเมตร ถึงสามแยกตำบลนาประดู่ จากนั้นใช้เส้นทางนาประดู่ - ทรายขาว ประมาณ 7.00 กิโลเมตร

5) เมืองโบราณยะรัง

เมืองโบราณยะรังครอบคลุมอาณาเขตพื้นที่ตำบลยะรัง ตำบลบ้านวัด และตำบลปิตุมุดี อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานีการเดินทางไปสู่แหล่งเมืองโบราณสามารถใช้เส้นทางลิโรรส (ทางหลวงหมายเลข 410) จากจังหวัดปัตตานีลงไปทางจังหวัดยะลาประมาณ 15.0 กิโลเมตร จะมีทางแยกซ้ายมือสายยะรัง - มายอ (ทางหลวงหมายเลข 4061) ประมาณ 1.20 กิโลเมตร มีอาณาบริเวณกว่า 600 ไร่ เป็นชุมชนสมัยเริ่มแรกประวัติศาสตร์ที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งในภาคใต้ของประเทศไทย และเชื่อว่าเป็นที่ตั้งอาณาจักรโบราณที่มีชื่อว่า “ลังกาสุกะ” มีบทบาททางเศรษฐกิจการเมืองเกี่ยวข้องกับดินแดนที่มีบทบาททางเศรษฐกิจการเมืองในอดีต

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ทราบถึงสภาพและตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่
- 2) ทราบถึงความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน
- 3) ทราบถึงแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน
- 4) สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปนำเสนอรูปแบบกิจกรรมในการให้ความรู้ความเข้าใจและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษา เรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานีภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาค้นคว้าถึงแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยจากผู้เชี่ยวชาญทั้งหลายที่ได้คิดค้นและเรียบเรียงไว้เป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อกระบวนการดำเนินการศึกษาให้ชัดเจน และเกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น โดยให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการศึกษาในครั้งนี้ ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงได้เสนอแนวความคิด ทฤษฎี การทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 2.1 นโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 2.2 นโยบายด้านต่าง ๆ ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- 2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน
- 2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา การมีส่วนร่วม และการบูรณาการ
- 2.7 กรอบความร่วมมือการท่องเที่ยวอาเซียน
- 2.8 บริบทพื้นที่ที่ศึกษา
- 2.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 นโยบายการทองเที่ยวเชิงนิเวศ

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการจัดการที่ประสานการจัดการด้านต่าง ๆ ภายใต้หลักการพื้นฐานของการทองเที่ยวเชิงนิเวศ และองค์ประกอบในเชิงระบบของการทองเที่ยว ซึ่งกระบวนการจัดการจะต้องมีการประสานกันอย่างใกล้ชิด และชัดเจนระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ อย่งไรก็ตาม นโยบายการจัดการได้กำหนดแนวทางในด้านต่าง ๆ 10 ด้าน ซึ่งสามารถกำหนดให้เป็นนโยบายและกลยุทธ์การจัดการที่มีประสิทธิภาพได้ นโยบายเฉพาะด้านมี ดังนี้

2.1.1 นโยบายหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นส่วนหนึ่งของการทองเที่ยวที่ต้องมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังนั้นจึงกำหนดให้มีนโยบายหลัก (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540: 10) ดังนี้

2.1.1.1 การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องมีการควบคุมดูแล รักษา และจัดการทรัพยากรให้คงสภาพเดิมแท้ไว้ให้มากที่สุด หลีกเลี่ยงหรือลดเว้นการทองเที่ยวในพื้นที่ที่อ่อนไหว ง่ายต่อการถูกรบกวน และฟื้นตัวได้ยาก

2.1.1.2 การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องคำนึงถึงศักยภาพของทรัพยากรที่มีอยู่ มีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม และการปรับให้เกิดความสมดุลกับรูปแบบและกิจกรรมเดิมที่มีอยู่ พึงหลีกเลี่ยงความขัดแย้งอย่างรุนแรงต่อการทองเที่ยวรูปแบบอื่น ๆ หากเน้นในการแปรประโยชน์จากการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การจัดการทองเที่ยวโดยรวม

2.1.1.3 การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องคำนึงถึงการพัฒนาทั้งในด้าน การให้การศึกษา ต้องสร้างจิตสำนึกที่ดีในการรักษาระบบนิเวศร่วมกัน มากกว่าการที่จะมุ่งเน้นด้านความเจริญทางเศรษฐกิจ และการมีรายได้เพียงอย่างเดียว

2.1.1.4 การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องให้ความสำคัญในด้านของการมีส่วนร่วมของประชาชน และองค์กรท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรต่าง ๆ การบริการ การแลกเปลี่ยนความรู้และวัฒนธรรมชุมชนในกระบวนการทองเที่ยว รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการวางแผน การพัฒนาหรือให้ประชาชนมีตัวแทนเป็นคณะกรรมการร่วมในทุกระดับ

2.1.1.5 ให้ความสำคัญของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นความจำเป็นอันดับต้น ในการพัฒนาทองเที่ยวที่ยั่งยืน ทั้งนี้ ให้องค์กรต่าง ๆ กำหนดบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีการจัดสรรงบประมาณ บุคลากร และกำหนดวิธีการที่เหมาะสม

2.1.1.6 นำแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เข้าสู่แผนพัฒนาระดับต่าง ๆ อย่างมีความสำคัญ ได้แก่ แผนพัฒนาของท้องถิ่น แผนพัฒนาของจังหวัด และแผนพัฒนาภาค พร้อมทั้งให้มีการจัดสรร และกระจายงบประมาณอย่างทั่วถึงและเพียงพอ

2.1.1.7 สนับสนุนการศึกษาวิจัยต่าง ๆ และการประเมินผลของการพัฒนาอย่างรอบด้าน เพื่อกำหนดแนวทางการจัดการ การแก้ไขปัญหา และการปรับปรุงแผนอย่างเป็นขั้นตอน

2.1.1.8 มีการใช้กฎหมายในการควบคุมดูแล รักษาสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด โดยเน้นการแนะนำ การ تذากเตือน และสร้างวินัยการท่องเที่ยวควบคู่ไปด้วย

2.1.1.9 จัดทำแนวทางปฏิบัติ หรือคู่มือการจัดการ (Code of Conduct) แก่ผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างถูกต้อง

2.1.1.10 จัดให้มีเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งในแนวตั้งและแนวนอน โดยให้มีการประสานงานด้านข้อมูลข่าวสารและการจัดการร่วมกันทุกระดับ

2.2 นโยบายด้านต่าง ๆ ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

นโยบายการจัดการได้กำหนดแนวทางด้านต่าง ๆ 6 ด้าน ซึ่งสามารถกำหนดเป็นนโยบายและกลยุทธ์การจัดการที่มีประสิทธิภาพได้ นโยบายเฉพาะด้าน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540: 21) ดังนี้

2.2.1 นโยบายด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

2.2.1.1 ต้องมีการกำหนดกรอบการพัฒนาการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยมีมาตรฐานที่ชัดเจนให้ยกเลิกการท่องเที่ยวในพื้นที่เปราะบาง สนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีศักยภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การกำหนดพื้นที่ที่เหมาะสมในเขตอนุรักษ์

2.2.1.2 ต้องสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่ธรรมชาติและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศนอกเขตอนุรักษ์ในเขตพื้นที่พหุธรรมชาติ พื้นที่เอกชน และพื้นที่เขตชุมชน ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.2.1.3 ต้องมีการวางแผนการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามขอบเขตของขีดความสามารถที่รองรับได้ โดยต้องมีการกำหนดเขตพื้นที่ท่องเที่ยว เขตสงวนเพื่อการศึกษาและรักษาสีงแวดล้อม เขตกันชน และเขตฟื้นฟู

2.2.1.4 ต้องมีการสนับสนุนการพัฒนากลุ่มแหล่งท่องเที่ยว และโครงข่ายการท่องเที่ยวท้องถิ่นระดับกลุ่มพื้นที่ให้มีความเชื่อมโยงและสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยมีการกระจายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในระดับที่สามารถทดแทนแหล่งท่องเที่ยวเกินขีดความสามารถในการรองรับได้

2.2.1.5 ต้องมีการสนับสนุนการจัดระบบข้อมูลข่าวสารในการเดินทาง เพื่อใช้ในการจัดการ การควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยวให้สมดุลกับความสามารถในการรองรับของแต่ละพื้นที่ และการถ่ายเทนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงอย่างเป็นระบบ

2.2.1.6 มีการกำหนดมาตรการในการป้องกันและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เข้มงวดมากขึ้น และให้การสนับสนุนการประกอบการที่มีมาตรการถูกต้องเหมาะสมอย่างเป็นรูปธรรม

2.2.1.7 ต้องมีการสนับสนุนในการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการควบคุมคุณภาพ ตรวจสอบ และการจัดการมลพิษสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ท่องเที่ยว

2.2.1.8 สนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรในการวางแผนและจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.2.2 นโยบายด้านการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก

2.2.2.1 กำกับ ควบคุม ดูแล การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ท่องเที่ยวโดยให้เป็นการศึกษาของระบบโรงเรียน ที่ถือเอาการปฏิบัติในสนามเป็นบทเรียนของการศึกษา ทั้งนี้ ต้องคำนึงถึงผลกระทบของกิจกรรมที่มีต่อทรัพยากรสิ่งแวดล้อม

2.2.2.2 จัดให้มีการศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรในระบบโรงเรียน และสถาบันการศึกษาวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งเน้นให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องด้วยการท่องเที่ยวและการจัดการการท่องเที่ยวในทิศทางที่ยั่งยืน

2.2.2.3 ต้องมีการสนับสนุนสื่อสารมวลชนและสื่อข้อมูลข่าวสารอื่น ๆ ที่ส่งเสริมการศึกษาธรรมชาติและวัฒนธรรมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับใช้เป็นข้อมูลคู่มือและอุปกรณ์การเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวตลอดจนผู้เกี่ยวข้อง

2.2.2.4 ต้องมีการสนับสนุนงบประมาณต่าง ๆ ในการจัดสื่อความหมายธรรมชาติที่มีคุณภาพในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ

2.2.2.5 ต้องมีการสนับสนุนให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นของประชาชนในพื้นที่มาสื่อความกับนักท่องเที่ยว รวมทั้งสนับสนุนให้ประชาชนเป็นมัคคุเทศก์เฉพาะหรือมัคคุเทศก์ท้องถิ่น เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้อย่างแท้จริง และเป็นการกระจายรายได้ที่เหมาะสม

2.2.2.6 ขยายการให้การศึกษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดและเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งนี้ ในระยะต้นให้มุ่งเน้นการพัฒนาความรู้และจิตสำนึกของบุคลากรในภาครัฐและเอกชน ซึ่งมีศักยภาพสูง และมีบทบาทในกระบวนการท่องเที่ยว

2.2.3 นโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น

2.2.3.1 พัฒนาแบบแผนการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น ตลอดจนรวมถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่นเอกชนและประชาชนทั่วไปในด้านการลงทุน การผลิตสินค้าและบริการ ทั้งนี้ ต้องมีความเสมอภาค เป็นธรรมในกรอบที่เหมาะสมสอดคล้องกับการพัฒนาด้านอื่น ๆ และมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

2.2.3.2 ต้องมีการสนับสนุนการจัดตั้งข่ายความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในรูปขององค์กรหรือคณะกรรมการระดับชาติ ภูมิภาค และท้องถิ่น โดยมีเครือข่ายครอบคลุมผู้เกี่ยวข้องทุกส่วนและทุกระดับ โดยให้องค์กรมีขอบเขตความสามารถร่วมกัน

ในการตัดสินใจและดำเนินการอย่างอิสระภายใต้กรอบที่ตอบสนองความจำเป็นในการจัดการแต่ละระดับ

2.2.3.3 มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจ และติดตามประเมินผลตลอดจนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งปรับทัศนคติและปรับปรุงขีดความสามารถของหน่วยงานของรัฐให้สามารถร่วมมือและเกื้อหนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น

2.2.3.4 มีการส่งเสริมการจัดตั้งองค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรประชาชน ที่ดูแลด้านสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งที่เป็นนิติบุคคลและไม่เป็นนิติบุคคล

2.2.3.5 ควรต้องมีการแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนากฎหมายและระบบงบประมาณของภาครัฐ ให้สามารถส่งเสริมและเอื้ออำนวยต่อการประสานงานความร่วมมือของหน่วยงานปฏิบัติทุกระดับกับประชาชนท้องถิ่นตลอดจนกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ในการให้ชุมชนมีโอกาสในการควบคุม กำกับ ดูแล และจัดการทรัพยากรด้วยตนเอง

2.2.3.6 ต้องมีการสนับสนุนพัฒนาศักยภาพของคน โดยการเพิ่มความรู้ ทักษะ และการมีจิตสำนึกในด้านการจัดการพัฒนาการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยว การอนุรักษ์ การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสำหรับชุมชนให้กว้างขวางมากขึ้น

2.2.3.7 ต้องมีการสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เข้มแข็งมีประสิทธิภาพในด้านการจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีอิสระและสามารถจัดเก็บรายได้เพื่อการอนุรักษ์ ฟื้นฟูการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง โดยให้มีการพัฒนาทักษะการจัดการที่ถูกต้อง

2.2.4 นโยบายด้านการส่งเสริมตลาดและการนำเที่ยว

2.2.4.1 ต้องมีการกำกับดูแลการส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในทิศทางที่เหมาะสมกับสภาพทรัพยากรและขีดความสามารถในการจัดการรองรับการท่องเที่ยว ละเว้นหรือชะลอการส่งเสริมตลาดในพื้นที่ที่ยังไม่พร้อม ง่ายต่อการถูกกระแทกกระเทือนจากการท่องเที่ยว

2.2.4.2 ต้องมีการสนับสนุนการตลาดในรูปแบบการประสานในการท่องเที่ยวเป็นเครือข่ายที่เหมาะสม ทั้งที่เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตลอดโปรแกรม และแบบผสมผสานกับการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น ๆ เพื่อให้มีการกระจายนักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม

2.2.4.3 ต้องมีการส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เน้นการศึกษาและกิจกรรมเชิงนิเวศสำหรับกระตุ้นให้เกิดการขยายตัวของตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย โดยต้องมุ่งเน้นในกลุ่มเยาวชน กลุ่มแรงงาน และเกษตรกรเป็นพิเศษ ทั้งนี้ รวมถึงการจัดการศึกษาให้ความรู้และกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อตอบสนองตลาดต่างประเทศด้วย

2.2.4.4 ต้องมีการส่งเสริมการบริการนำเที่ยวเชิงนิเวศให้มีการพัฒนาการบริการที่มีคุณภาพ มุ่งเน้นการให้การศึกษการเรียนรู้จากประสบการณ์ และการมีส่วนร่วมอย่างเป็นธรรมชาติ

กับชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนมีสนับสนุนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการใช้มาตรฐานในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของการบริการอย่างเต็มที่

2.2.4.5 กำหนดเกณฑ์มาตรฐานการบริการการนำเที่ยว มาตรฐานการปฏิบัติตัวของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในลักษณะที่มีความเข้มงวดมากเป็นพิเศษ ภายใต้การจัดให้มีความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวในระดับที่เหมาะสม โดยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรที่อยู่เหนือความต้องการส่วนบุคคล

2.2.4.6 ต้องมีการส่งเสริมการโฆษณา การประชาสัมพันธ์ และให้ข้อมูลข่าวสาร ที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้ขอบเขตการพัฒนาโดยการใช้สื่อที่หลากหลาย และมุ่งเน้นให้มีการพัฒนาให้ไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภูมิภาค

2.2.5 นโยบายด้านการจัดการโครงสร้างพื้นฐานและบริการการท่องเที่ยว

2.2.5.1 จัดระบบการเดินทางเชื่อมโยงโครงข่ายการท่องเที่ยวให้มีความสะดวกตามควร ให้เหมาะสมกับพื้นที่และกิจกรรมโดยเน้นด้านความปลอดภัยเป็นหลัก

2.2.5.2 สนับสนุนให้มีการใช้พลังงานอย่างประหยัด เหมาะสมตามความจำเป็น และตามขนาดพื้นที่ท่องเที่ยวและบริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การสนับสนุนใช้พลังงานทดแทน การลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่หมดเปลืองในกิจกรรมการท่องเที่ยว

2.2.5.3 สนับสนุนระบบการสื่อสารโทรคมนาคม สร้างโครงข่ายที่ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกระจายตัวครอบคลุมพื้นที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ และโครงข่ายการมีส่วนร่วมในทุกกระดับ เพื่อการติดต่อสื่อสารการควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยว และการบรรเทาสาธารณภัยในยามฉุกเฉิน

2.2.5.4 สนับสนุนให้การบริการการท่องเที่ยว ดำเนินการโดยภาคเอกชนหรือองค์กร หรือประชาชน ภายใต้การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย โดยองค์กรของรัฐเป็นฝ่ายสนับสนุนด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และการกำหนดพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวรองรับ ทั้งนี้ ให้มีการพัฒนาบริการที่มีขนาด รูปแบบ และคุณภาพการบริการ ตามแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.2.5.5 การจัดการบริการของรัฐในพื้นที่ที่จำเป็น จะต้องมีขนาดและบริการที่พอเหมาะ โดยมุ่งเน้นการช่วยเหลือและเรียนรู้ด้วยตนเองของนักท่องเที่ยว ที่สอดคล้องกับรูปแบบและกิจกรรม ของการท่องเที่ยวนั้น ๆ การจัดการบริการต้องไม่เป็นการแสวงกำไร หรือแข่งขันกับภาคเอกชน แต่ควรให้มีเป็นรายได้เสริมสำหรับการฟื้นฟูและรักษาทรัพยากร

2.2.5.6 การจัดการบริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ให้คำนึงถึงความเหมาะสม สอดคล้องตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น การเพิ่มโอกาสการมีส่วนร่วมและการกระจายรายได้แก่ชุมชน และประชาชนท้องถิ่น

2.2.5.7 กำหนดมาตรการและมาตรฐานในการควบคุมและส่งเสริมการบริการ และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยการสร้างมาตรฐานการจูงใจการให้การรับรอง มาตรฐานการบริการ และการให้รางวัล เป็นต้น

2.2.6 นโยบายด้านการส่งเสริมการลงทุน

2.2.6.1 ต้องมีการสนับสนุนการลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน อยู่ภายในกฎเกณฑ์ที่กำหนด เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนสามารถพัฒนากระบวนการบริการที่มีคุณภาพ โดยใช้มาตรการทางภาษี การสร้างสิ่งจูงใจอื่น ๆ การตอบแทนในรูปของรางวัล เป็นต้น

2.2.6.2 ต้องมีการสนับสนุนการลงทุนของชุมชนท้องถิ่นในรูปแบบต่าง ๆ ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการให้ยืมหรือให้กู้ดอกเบี่ยต่ำจากสถาบันการเงินของรัฐ

2.2.6.3 มีการส่งเสริมให้องค์กรธุรกิจเอกชนสนับสนุนการดำเนินงานพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขององค์กรประชาชน

2.2.6.4 ต้องมีการสนับสนุนด้านงบประมาณ และสิทธิประโยชน์แก่องค์กรพัฒนาเอกชน ในการร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการสนับสนุนการพัฒนาของประชาชนท้องถิ่น

2.2.6.5 มีการส่งเสริมการลงทุนผลิตสินค้า อุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้ในการจัดกิจกรรมเชิงนิเวศ การจัดการบริการ และการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวขึ้นภายในประเทศ หรือลดต้นทุนการนำเข้าสินค้าที่จำเป็นจากต่างประเทศ

ดังนั้น การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการจัดการที่ประสานการจัดการในด้านต่าง ๆ ภายใต้หลักการพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และองค์ประกอบในเชิงระบบของการท่องเที่ยว ซึ่งกระบวนการจัดการจะต้องมีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิดและชัดเจนระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวในปัจจุบันที่นานาชาติให้ความสำคัญและสนใจที่จะสร้างนโยบายต่าง ๆ เพื่อให้มีความสอดคล้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ยังคงมีอยู่ในปัจจุบัน เพื่อการมุ่งไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศและนานาชาติ ตามหลักการของปฏิญญาสากลว่าด้วยการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน (Environmentally Sustainable Development) เพื่อให้สามารถดำรงอยู่ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้แก่ลูกหลานรุ่นต่อไปในอนาคต โดยให้ความสำคัญกับการให้การศึกษาหรือการเรียนรู้ในทุกระดับการศึกษา หรือมุ่งเน้นความรู้ความเข้าใจให้เกิดการอนุรักษ์มากกว่าการจัดการลดหรือปราศจากผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้น สำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องให้ความสำคัญทั้งทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และนักท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจ แต่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยว

ธรรมชาติ จึงจำเป็นที่จะต้องให้นักท่องเที่ยวมีความรู้ความเข้าใจ และจะต้องดำเนินการให้การศึกษาแก่นักท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดจิตสำนึกและเกิดความผูกพันกับธรรมชาติ

2.3.1 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

มีผู้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้

2.3.1.1 ภราเดช พยัทธิเชียร (2537: 29) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง เป็นการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมการอนุรักษ์ พยายามให้เกิดผลกระทบในเชิงลบต่อสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมน้อยที่สุด และในขณะเดียวกันก็ทำให้เกิดผลของความรู้ ความเข้าใจร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวกับสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมกับชุมชนท้องถิ่นหรือสังคมที่ตนเองเข้าไปอยู่

2.3.1.2 เสรี วังสไพจิตร (2537: 22) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง เป็นรูปแบบของการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เจริญเติบโตไปในทิศทางที่เหมาะสม โดยรักษาสภาพแวดล้อมที่ดั้งเดิม และดั้งเดิมให้คงอยู่ควบคู่ไปกับการพัฒนาที่มุ่งอนุรักษ์คุณค่าของธรรมชาติ เป็นการพัฒนาโดยถือว่าการท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมในระบบนิเวศ สามารถใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมของระบบนิเวศโดยไม่ให้เป็นการเปลี่ยนแปลงหรือทำลาย

2.3.1.3 Christ, Costas (2002: 23) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง เป็นลักษณะการท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติ พร้อมกับอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไปด้วย และช่วยสร้างสวัสดิการให้ชุมชนท้องถิ่น และยังได้กล่าวอีกว่า นักท่องเที่ยวสับสนคำว่าท่องเที่ยวธรรมชาติกับคำว่าท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งไม่เหมือนกัน เพราะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องใช้ธรรมชาติ และปฏิบัติต่อสัตว์ป่าอย่างยั่งยืน และยังต้องบริจาคเงินช่วยเหลือเพื่อเป็นทุนในการอนุรักษ์ รวมทั้งเพื่อให้คนในชุมชนมีฐานะดีขึ้น

2.3.1.4 สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2541: 12) ได้กล่าวถึง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องมีลักษณะที่สำคัญ คือ เป็นการท่องเที่ยวที่ดำเนินการภายใต้ขีดจำกัดความสามารถของธรรมชาติ และต้องตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของประชากร ชุมชนชนบทธรรมนิยม ประเพณี ที่มีต่อกระบวนการท่องเที่ยว อีกทั้งต้องยอมรับให้ประชาชนทุกส่วนได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน และต้องขึ้นภายใต้ความปรารถนาของประชาชนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยวนั้น ๆ

2.3.1.5 กรมป่าไม้ (2548) ได้กล่าวถึง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่าเป็นรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมอย่างมีความรับผิดชอบ โดยไม่ก่อให้เกิดการรบกวนหรือความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่มีวัตถุประสงค์อย่างมุ่งมั่น เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพันธุ์ และสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรม ที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาตินั้น อีกทั้งยังสามารถช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ ที่จะส่งผลทำให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกิดประโยชน์ต่อชุมชนอีกด้วย

ดังนั้น ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่ทุกคนต้องมีความรับผิดชอบต่อสถานที่ท่องเที่ยว นั้น ๆ ไม่ใช่หน้าที่ของคนใดคนหนึ่ง ในการที่จะอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และจะต้องให้คนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้มากที่สุด นำไปสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

2.3.2 องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

องค์ประกอบหลักที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมี 4 ประการ คือ

2.3.2.1 องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นนั้น ๆ รวมทั้งแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ (Eco – System) ในพื้นที่นั้น ๆ องค์ประกอบด้านพื้นที่ดังกล่าวจึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ (Nature – Based Tourism) เป็นสำคัญ หรือสามารถอาจเรียกว่า เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเกี่ยวกับระบบนิเวศ (Ecological – Based Tourism)

2.3.2.2 องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่ต้องมีความรับผิดชอบต่อ (Responsible Travel) โดยต้องไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและจำกัดมลพิษ ภาวะและควบคุมอย่างมีขอบเขต จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการยั่งยืน

2.3.2.3 องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental Education – Based Tourism)

2.3.2.4 องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง ที่มีส่วนร่วมในการคิด วางแผน ปฏิบัติตามแผน ได้รับประโยชน์ติดตามตรวจสอบ ตลอดจนร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว อันจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ในท้องถิ่น ทั้งการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทนเพื่อกลับมาบำรุงรักษา และจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วยจากองค์ประกอบหลักที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศดังกล่าว จะเห็นว่าองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมนี้จะก่อให้เกิดผลประโยชน์ในท้องถิ่น ทั้งการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทนเพื่อกลับมาบำรุงรักษา และจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย

ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) จึงมีการจำกัดความ ดังนี้คือ การท่องเที่ยวจะมีความรู้ความเข้าใจมีจิตสำนึกต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะต้องมีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศทั้งระบบ ไม่ว่าจะเป็นระบบนิเวศที่มีขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ก็ตาม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศนี้จะต้องให้ความสำคัญรายละเอียดทางทรัพยากรธรรมชาติไปรวมกับการท่องเที่ยวพร้อม ๆ กัน โดยมีกระบวนการเรียนรู้

ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และนักท่องเที่ยว ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเดิม

2.3.3 การดำเนินงานด้านการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีธรรมชาติที่งดงามตลอดทุกภูมิภาคของประเทศโดยเฉพาะบริเวณภาคใต้จัดว่าเป็นภาคที่มีทรัพยากรธรรมชาติและการท่องเที่ยวที่สำคัญอย่างยิ่ง การเปลี่ยนแปลงตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา การท่องเที่ยวของประเทศไทยได้เจริญก้าวหน้าดีขึ้นตามลำดับ มีนักท่องเที่ยวมีความสนใจเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยต่อปีจำนวนมากเพิ่มขึ้นในทุกปี เป็นผลให้เกิดรายได้หมุนเวียนมีมูลค่านับแสนล้านบาท ซึ่งส่งผลดีต่อเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวโดยรวมของประเทศไปในทิศทางบวก แต่ในด้านตรงกันข้ามจากการเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลับทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวและสภาพพจน์ของการท่องเที่ยวถดถอยลงมากขึ้นทุกปี ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติโดยรวมเสื่อมโทรมเนื่องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่เห็นความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรธรรมชาติมากเท่าที่ควร การจัดการท่องเที่ยวโดยทั่วไปมักประสบปัญหาที่สวนทางกันระหว่างการพัฒนากับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคมมาตลอด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่มีนโยบายที่เข้มงวดมากพอที่ควบคุมดูแลทรัพยากรธรรมชาติ เนื่องจากให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจการท่องเที่ยวเป็นหลัก แม้การพัฒนาการท่องเที่ยวในทิศทางที่ประสานการพัฒนากับการอนุรักษ์นั้น ได้มีความพยายามมาโดยตลอด ด้วยการวางกลยุทธ์ในการพัฒนาภายใต้แผนพัฒนาที่ดำเนินการอย่างรอบคอบตรงตามหลักวิชาการ แต่ในการดำเนินการที่ผ่านมา แนวทางต่าง ๆ เหล่านี้ยังไม่สามารถปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยสาเหตุหลายประการ ทำให้ขาดการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมและส่งผลทำให้เกิดปัญหาต่อทรัพยากรธรรมชาติมาโดยตลอดและทวีความรุนแรงมากขึ้นทุกปี หากไม่มีนโยบายที่เข้มงวดในการจัดการแล้ว ในอนาคตต่อไปย่อมต้องเจอกับปัญหาต่าง ๆ ที่จะตามมา รวมถึงภัยธรรมชาติที่ยิ่งนับวันยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น

ภายใต้ความต้องการของประเทศในการสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนากับการอนุรักษ์และกระแสของโลกที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน จึงก่อให้เกิดกระแสที่สำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว 3 ด้าน (มณี สวรรณ, 2530: 167) คือ กระแสความต้องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ กระแสความต้องการของนักท่องเที่ยวในการศึกษาเรียนรู้เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจต่อความสำคัญของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ และกระแสความต้องการพัฒนาคน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน

กระแสดังกล่าวนี้นำมาทำให้เกิดแนวความคิดการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวแนวใหม่ที่ป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและเพื่อจะสามารถรักษาระบบนิเวศของธรรมชาติ นั่นคือ Green Tourism หรือ Ecotourism ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีกรอบและโครงสร้างเล็ก ๆ รวมกัน แล้วสามารถนำไปสู่การพัฒนาท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ นักวิชาการจากสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวภาคพื้น

แปซิฟิก (PATA) องค์การการท่องเที่ยวโลก (WTO) และนักวิชาการในอุตสาหกรรมทั้งจากยุโรป สหรัฐอเมริกา ต่างให้คำจำกัดความของ Ecotourism บนพื้นฐานองค์ประกอบว่าเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม (Responsible) ในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ (Natural - Based Tourism) มีการจัดการสิ่งแวดล้อม (Environmental Management) และการให้ความรู้ความเข้าใจ การศึกษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Environmental Education - Based Tourism) โดยประชาชนในท้องถิ่นจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการ (Community Based Participation) ร่วมคิด ดำเนินการ ได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน และบำรุงรักษา เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ และประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี การเปลี่ยนแปลงแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย เป็นการเปลี่ยนแปลงแนวคิดจากการท่องเที่ยวมาเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพิ่งเกิดขึ้น เมื่อประมาณ 40 ปี ก่อน ประเทศไทยอยู่ในกลุ่มประเทศที่ด้อยพัฒนา เป็นสมัยของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรีคนที่ 11 ผู้นำในยุคนั้น ได้เห็นประโยชน์ของการท่องเที่ยวในต่างประเทศว่าทำรายได้ให้กับประเทศเหล่านั้นได้อย่างมหาศาล และพิจารณาว่าประเทศไทยมีศักยภาพพร้อมอยู่แล้วเหมือนกัน สมควรพัฒนาเรื่องการท่องเที่ยวให้มีผลทางด้านเศรษฐกิจ จึงออกพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวขึ้น เมื่อวันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2503 มีหน้าที่เชิญชวนและแนะนำให้นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศได้มารู้จักแหล่งท่องเที่ยว และวัฒนธรรม ประเพณีอันสวยงาม ปรากฏว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศให้ความสนใจและเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยเป็นจำนวนมากเกินความคาดหมายของทางภาครัฐ ขณะเดียวกันประเทศไทยก็ไม่ได้วางแผนป้องกันผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วยนักท่องเที่ยวขาดจิตสำนึก ทั้งสองฝ่ายล้มเหลวถึงขีดความสามารถในการรองรับด้านกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว และไม่ได้ตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านนิเวศวิทยาที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ถ้าพื้นที่ถูกพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว กรณีที่ระบบนิเวศอ่อนแอ จะเกิดผลเสียทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ พืชและสัตว์อาจสูญพันธุ์ รวมถึงสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมชุมชน (มนัส สุวรรณ, 2530: 180)

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเป็นการท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว โดยต้องปกป้องและรักษาโอกาสให้กับคนในรุ่นต่อไปในอนาคต ซึ่งจะนำไปสู่การจัดการทรัพยากรทั้งหมดที่จะสนองความต้องการด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ในขณะที่จะสามารถธำรงรักษาเนื้อหาทางวัฒนธรรม กระบวนการทางนิเวศวิทยาที่จำเป็น ความหลากหลายทางชีวภาพ และระบบอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการเกื้อหนุน และระบบต่าง ๆ ที่เกื้อหนุนชีวิต พืช สัตว์ และมนุษย์ทั้งหลาย ซึ่งจากกรอบแนวคิดดังกล่าวสามารถเป็นหลักการได้ 5 ข้อ (World Tourism Organization, 1998) คือ ประการแรกต้องได้รับการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ ทรัพยากรทางประวัติศาสตร์ ทรัพยากรทางวัฒนธรรม และทรัพยากรอื่น ๆ ในการท่องเที่ยว เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างต่อเนื่องในอนาคต โดยจะยังสามารถอำนวยประโยชน์

ให้แก่สังคมในปัจจุบันได้ ประการที่สอง คือ ต้องมีการวางแผนและจัดการในการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหาทางสิ่งแวดล้อมและสังคม วัฒนธรรมในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ประการที่สาม คือ คุณภาพของสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวโดยภาพรวมจะยังคงได้รับการรักษาไว้ได้และปรับปรุงให้ดีขึ้นได้เมื่อจำเป็นที่จะต้องจัดทำ ประการที่สี่ คือ ต้องรักษาระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเอาไว้ เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวนั้นจะยังคงสามารถรักษาความเป็นที่นิยมอยู่ และสามารถทำการตลาดต่อไปได้ และสุดท้ายประการที่ห้า คือ ผลประโยชน์ของการท่องเที่ยวจะต้องแผ่หรือกระจายไปในทุกภาคส่วนของสังคม

2.4.1 ความหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาโครงสร้างของระบบการท่องเที่ยว โดยการสร้างให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวและมูลค่าโดยรวมของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีอัตราการเติบโตเพิ่มขึ้นในทิศทางบวก และรักษามูลค่าของทรัพยากรธรรมชาติให้ยืนยาวและยั่งยืนตลอดไป สามารถสร้างรายได้ การประกอบอาชีพ คุณภาพชีวิตของท้องถิ่น และรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ สิ่งปลูกสร้าง ให้เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวทั้งในปัจจุบันและอนาคต รวมถึงการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ให้ความสะดวกสบาย ความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว ให้มีความรู้สึกผูกพันเสมือนเป็นเจ้าของท้องถิ่น โดยจะต้องมีมาตรการปกป้องและสงวนรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของอนุชนรุ่นหลังด้วย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศนี้มีความหมายรวมถึงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเพื่อตอบสนองการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางธรรมชาติ มีความสามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นและความหลากหลายของระบบนิเวศด้วย โดยแนวทางการสร้างกรอบนโยบายและแนวทางปฏิบัติ (World Tourism Organization, 1998) ดังนี้

2.4.1.1 ต้องมุ่งพัฒนาการท่องเที่ยวในประเทศก่อนการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ เห็นความสำคัญในสิ่งที่มีอยู่ในประเทศให้มากที่สุด

2.4.1.2 ต้องคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) ในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะขีดความสามารถของระบบนิเวศต่อการพัฒนา

2.4.1.3 ประชาชนในท้องถิ่นจะต้องมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและในการตัดสินใจในโครงการต่าง ๆ ที่จะผลกระทบต่องีชีวิตของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่ (Local Participation) โดยจะต้องมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนในการจัดทำโครงการ

2.4.1.4 มุ่งใช้วัสดุและผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น (Local Product) แทนการใช้วัตถุดิบที่อื่น เพื่อให้เห็นคุณค่าในวัสดุและผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ในท้องถิ่น

2.4.1.5 เน้นกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น เพื่อให้ท้องถิ่นมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และเข้มแข็งขึ้น สามารถดำรงชีวิตได้ในสังคมอย่างสมบูรณ์

2.4.1.6 มุ่งให้ความรู้แก่ชุมชนท้องถิ่นในเรื่องการจัดการกับทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

2.4.2 หลักการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

หลักการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ประกอบด้วยหลักการที่สำคัญ 10 ประการ (จำไพพรรณ แก้วสุริยะ, 2547) ดังนี้

2.4.2.1 การอนุรักษ์โดยการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างพอดี (Using Resource Sustainable) หมายถึง ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องมียุทธศาสตร์การจัดการใช้ทรัพยากร รวมทั้งมรดกทางธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่อย่างดั้งเดิมอย่างเพียงพอหรือใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ใช้อย่างประหยัด ต้องคำนึงถึงต้นทุนอันเป็นคุณค่าและคุณภาพของธรรมชาติ ต้นทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญ ประกอบด้วย การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวและความเป็นอยู่ที่ดี ต้องรู้วิธีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า มีการปรับปรุงและมีการบำรุงให้เกิดประโยชน์ได้นาน มีการเพิ่มพูนและเสริมสร้างไว้ให้มีความเพียงพอต่อการใช้ในการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม สำหรับการปรับปรุงและฟื้นฟูทรัพยากรนั้น ต้องคงความเป็นเอกลักษณ์อย่างดั้งเดิมไว้ให้มากที่สุด เกิดผลกระทบอันเป็นผลเสียน้อยที่สุด โดยการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านประยุกต์กับเทคโนโลยีแบบใหม่ การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดอย่างเหมาะสม และสามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างยาวนาน

2.4.2.2 ควรลดการบริโภคและใช้ทรัพยากรที่เกินความจำเป็นรวมถึงการลดของเสียต่าง ๆ (Reducing Over – Consumption and Waste) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องร่วมกันวางแผนกับผู้เกี่ยวข้องจัดการการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ หรือจัดหาทรัพยากรอื่นที่มีคุณสมบัติมีคุณภาพเหมือนกัน หรือใช้ทดแทนกันได้ เพื่อลดการใช้ทรัพยากรที่หายาก เช่น สิ่งก่อสร้างที่ใช้ไม้จากธรรมชาติ หากคิดให้ลดการใช้ไม้ลงโดยใช้วัสดุที่มีคุณสมบัติคล้ายไม้สร้างเสริมประกอบก็เป็นการลดการใช้ไม้ หรือลดการตัดต้นไม้ลงได้ เป็นต้น

2.4.2.3 ควรมีการรักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม (Maintain Diversity) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องวางแผนขยายฐานการท่องเที่ยว โดยการรักษาและส่งเสริมให้มีความหลากหลายเพิ่มขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม โดยการเพิ่มคุณค่าและมาตรฐานการบริการ เพื่อให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาท่องเที่ยวในสถานที่นั้นนานขึ้น หรือกลับไปเที่ยวซ้ำอีก เช่น แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นน้ำตก อาจเพิ่มกิจกรรมการดูนก การปีนหน้าผา เป็นต้น หรือหมู่บ้านวัฒนธรรมและแหล่งโบราณคดี อาจเพิ่มกิจกรรมการนั่งเกวียนเทียมโคหรือกระบือ การทำเส้นทางจักรยานให้นักท่องเที่ยวขี่ชมรอบหมู่บ้าน การเป็นอาสาสมัครโบราณคดีขุดค้น ขุดแต่งแหล่งโบราณคดีโดยมีนักโบราณคดีสอนหลักการเบื้องต้น เป็นต้น

2.4.2.4 มีการประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว (Integrating Tourism into Planning) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวไม่เพียงแต่ทำงานตามแผนที่วางไว้ แต่ต้องประสาน

แผนการพัฒนากับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น แผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนตำบล หรือเทศบาล) แผนพัฒนาของสำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาของกระทรวง ทบวง และกรมที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อให้การพัฒนาการทำงานในสถานที่ท่องเที่ยวเดียวกันมีศักยภาพเพิ่มขึ้น

2.4.2.5 นำการท่องเที่ยวเพื่อสามารถขยายฐานเศรษฐกิจในท้องถิ่น (Supporting Local Economy) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องประสานงานกับองค์กรปกครองท้องถิ่น และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น โดยสรรหาความโดดเด่นของทรัพยากรในท้องถิ่นนำไปประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการขายการท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปเที่ยวให้มากขึ้น เป็นการสร้างรายได้กระจายสู่ประชากรที่ประกอบการในท้องถิ่น เช่น การหาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมใหม่ ๆ ในแต่ละตำบล อันเป็นนโยบายของรัฐบาลปัจจุบัน เพื่อการขยายฐาน และสร้างรายได้เสริมในท้องถิ่น

2.4.2.6 การมีส่วนร่วม โดยการสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวกับท้องถิ่น (Involving Local Communities) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวควรร่วมทำงานกับท้องถิ่นแบบองค์รวม (Participation Approach) โดยเข้าร่วมทำในลักษณะหน่วยงานร่วมจัด เช่น เป็นหน่วยงานร่วมทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ เป็นหน่วยงานร่วมวิเคราะห์ หรือร่วมแก้ปัญหาด้วยกัน เป็นหน่วยงานร่วมส่งเสริมการขายการท่องเที่ยวด้วยกัน ร่วมประเมินผลการท่องเที่ยว เป็นต้น นอกจากนี้ ยังต้องประสานเครือข่ายระหว่างองค์กรและท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพของการจัดการท่องเที่ยวในท้องถิ่นด้วย

2.4.2.7 ควรมีการร่วมประชุมกับผู้เกี่ยวข้องที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน (Consulting Stakeholders and the Public) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องประสานงานกับทุกภาค ได้แก่ ชุมชนหรือประชาชนในพื้นที่ทั้งหมด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยว สถาบันการศึกษา สถาบันการศาสนา และหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบในพื้นที่ เพื่อร่วมประชุมปรึกษาหารือ ทั้งการเพิ่มศักยภาพให้กับแหล่งท่องเที่ยว การประเมินผลกระทบจากการท่องเที่ยว การแก้ไขปัญหาที่เกิดจากผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและด้านการตลาด โดยต้องจัดการประชุมกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อร่วมปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน เป็นการลดข้อขัดแย้งในผลประโยชน์ที่ต่างกัน เช่น การกำหนดราคาค่าบริการรถโดยสาร หรือรถรับจ้างในท้องถิ่น ควรเป็นราคารมาตรฐานเดียวกัน หรือการใช้ที่สาธารณะประโยชน์ การใช้น้ำดิบเพื่อบริโภคจากแหล่งเดียวกัน การจัดการขยะ และการบำบัดน้ำเสีย เป็นต้น

2.4.2.8 การพัฒนาบุคลากร (Training Staff) การให้ความรู้ความเข้าใจ การฝึกอบรม การส่งพนักงานดูงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้พนักงานมีความรู้ความเข้าใจ มีแนวคิด และวิธีปฏิบัติในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน นับเป็นการพัฒนาบุคลากรในองค์กรด้วย เป็นการช่วยยกระดับมาตรฐานการบริการการท่องเที่ยว เช่น การฝึกอบรมพนักงานเสิร์ฟในร้านอาหารให้รู้วิธีการเสิร์ฟอาหารที่เป็นมาตรฐานสากล การฝึกแม่บ้านให้การต้อนรับแบบโฮมสเตย์ เป็นต้น

2.4.2.9 ประเมินผล ตรวจสอบ และวิจัย (Undertaking Research) มีความจำเป็นต่อการช่วยแก้ปัญหาและเพิ่มคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว การลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยว ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยว และผู้ประกอบการ ต้องมีการประเมินผลการตรวจสอบผลกระทบต่าง ๆ และการศึกษาริวิจัยอย่างสม่ำเสมอ โดยการสอบถามผู้ใช้บริการโดยตรง การสอบถามเห็นจากใบประเมินผล และวิจัยตลาดการท่องเที่ยว เพื่อทราบผลของการบริการนำมาปรับปรุงและแก้ไขการจัดการการบริการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อความประทับใจและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวได้

จากกระแสความคิดในการที่จะปรับกระบวนการ และวิสัยทัศน์ของการท่องเที่ยวรวมทั้งมีการเรียกร้องให้มีการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวได้ทวีความรุนแรงและต่อเนื่องมากขึ้น มีการโจมตีการท่องเที่ยวมากขึ้นว่าเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อผลเสียต่อสภาพแวดล้อม ทั้งของแหล่งท่องเที่ยว วัฒนธรรม และชุมชน เป็นเหตุให้มีการจัดประชุมนานาชาติด้านสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาแบบยั่งยืนขึ้น ที่เมืองแวนคูเวอร์ ประเทศแคนาดา หรือที่เรียกกันว่า Globe' 90 Conference การประชุมในครั้งนั้น ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาแบบยั่งยืนที่จะเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จากผลการประชุมได้ให้คำจำกัดความของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไว้ว่า “เป็นการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้ที่เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน ในขณะเดียวกันก็ปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่าง ๆ ของอนุชนรุ่นหลัง จึงมีความหมายรวมถึงการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และสุนทรียภาพพร้อมกับการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และระบบนิเวศได้ด้วย” จากคำจำกัดความดังกล่าวสามารถนำมาแปลเป็นหลักการเบื้องต้นและแนวทางปฏิบัติของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไปได้

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 เมื่อปี พ.ศ. 2550 – 2554 ได้ผสมผสานแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยสนับสนุนให้ประเทศไทยพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ทุกอย่างบูรณาการไปพร้อมกับการทำให้ประเทศเติบโตอย่างมีเสถียรภาพ ดังนั้น เศรษฐกิจจะยกระดับให้เป็นผู้นำด้านอุตสาหกรรม โดยเพิ่มประสิทธิภาพด้านการคมนาคม และการขนส่ง เชื่อมโยงการค้าและการลงทุน ปรับปรุงให้มีมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว ควรสร้างมาตรฐานสินค้า และธุรกิจบริการท่องเที่ยวสู่สากล เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวแห่งเอเชีย รักษาสิ่งแวดล้อมโดยการให้เกิดจิตสำนึกขยายความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจชายแดน ด้านสังคมต้องพัฒนาศักยภาพของคนเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และเพิ่มขีดความสามารถในการผลิตของผู้ประกอบการขนาดย่อม (พะจิต ตามประทีป, 2549: 15)

แนวคิดว่าการพัฒนาแบบยั่งยืน เป็นแนวความคิดที่ได้รับความนิยมมากในปัจจุบัน ตามที่กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ (UNFPA) ได้รวบรวมคำอธิบายเกี่ยวกับการพัฒนาแบบยั่งยืน ดังนี้ การพัฒนาแบบยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่กระจายประโยชน์ของความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจได้อย่างทั่วถึง ตลอดจนเป็นการพัฒนาที่ปกป้องสิ่งแวดล้อมในระดับท้องถิ่นและในระดับโลกโดยรวมเพื่อชนรุ่นหลัง และเป็นการพัฒนาที่ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นอย่างแท้จริง แนวคิดดังกล่าวเป็นการจุดประกายแห่งการรักษามรดกทางทรัพยากรทางธรรมชาติ การทำให้คุณภาพของชีวิตมนุษย์ดีขึ้นในลักษณะเศรษฐกิจแบบยั่งยืน เป็นเศรษฐกิจที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศและรักษาทรัพยากรธรรมชาติไว้ได้ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงในเชิงคุณภาพในระบบของเศรษฐกิจในภาวะที่มีดุลยภาพทางระบบนิเวศวิทยา ประเด็นนี้ดังกล่าวสามารถพิจารณาว่า ความยั่งยืนนั้นอยู่ที่ระดับของการนำเอาทรัพยากรทางธรรมชาติไปใช้ โดยเฉพาะในสภาวะปัจจุบันที่การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจที่เน้นในเรื่องคุณภาพและการนำไปใช้เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์นั้นทำอย่างไรจึงจะเกิดการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุด ผู้พัฒนาโครงสร้างงานการทองเที่ยวต้องมองให้ลึกกว่า การทองเที่ยวสัมพันธ์กับเรื่องใดบ้างแล้ว นำมาพิจารณาเป็นองค์รวม (Holistic) องค์รวม คือ ความสัมพันธ์เป็นหนึ่งเดียวกับการเกิด การคงอยู่ และวิวัฒนาการที่อิงธรรมชาติ และกลมกลืนกับธรรมชาติ (พะจิต ตามประทีป, 2549: 16) ดังภาพที่ 2.1



ภาพที่ 2.1 แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน
แหล่งที่มา: พะจิต ตามประทีป, 2549: 18.

จึงเห็นได้ว่าการบูรณาการอย่างยั่งยืนต้องมีการจัดระเบียบที่ดี มีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน ส่งผลทำให้ทรัพยากรปัจจุบันจึงจะอยู่ได้ถึงลูกหลานในอนาคตข้างหน้า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงหมายถึงแรงผลักดันที่จะขับเคลื่อนให้สังคมมองเห็นความสำคัญและร่วมมือกันในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ธรรมชาติและพัฒนากิจการให้สอดคล้องกับนโยบายอย่างเป็นระบบ ส่วนคำว่า ยั่งยืน เป็นกลยุทธ์นำไปสู่การจัดกิจกรรมที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมคำนึงถึงระบบนิเวศทั้งหมด เพื่อให้สามารถอยู่ได้อย่างยั่งยืน มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อรักษาให้อยู่ได้ในระยะยาวและยั่งยืนตลอดไป

2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา การมีส่วนร่วม และการบูรณาการ

2.6.1 การพัฒนา

2.6.1.1 ความหมาย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายการพัฒนาจากรูปศัพท์ในภาษาไทยนั้น หมายถึง การทำความเจริญ การเปลี่ยนแปลงในทางที่เจริญขึ้น และการคลี่คลายไปในทางที่ดี ถ้าเป็นกริยา ใช้คำว่า พัฒนา หมายความว่า ทำให้เจริญ คือ ทำให้เติบโตได้งอกงาม ทำให้งอกงามและมากขึ้น เช่น เจริญทางไมตรี

1) ปกรณ์ ปรียากร (2538: 5) กล่าวว่า การพัฒนา มาจากคำภาษาอังกฤษว่า Development แปลว่า การเปลี่ยนแปลงที่ละเอียดละน้อย โดยผ่านลำดับขั้นตอนต่าง ๆ ไปสู่ระดับที่สามารถขยายตัวขึ้น เติบโตขึ้น มีการปรับปรุงให้ดีขึ้น และเหมาะสมกว่าเดิมหรืออาจก้าวหน้าไปถึงขั้นที่อุดมสมบูรณ์เป็นที่น่าพอใจ

2) สนธยา พลศรี (2547: 2) กล่าวว่า การพัฒนา โดยความหมายจากรูปศัพท์ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เกิดความเจริญเติบโตงอกงามและดีขึ้นจนเป็นที่พึงพอใจ ความหมายดังกล่าวนี้ เป็นที่มาของความหมายในภาษาไทยและเป็นแนวทางในการกำหนดความหมายอื่น ๆ

2.6.1.2 การพัฒนาทางด้านนิเวศ

1) เสถียรภาพระบบนิเวศ คนในสังคมจะต้องตระหนักและเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการจัดระบบนิเวศให้มีความสมดุลกับความต้องการของคนในสังคม รวมทั้งสภาพของทรัพยากรและระบบนิเวศที่มีอยู่ การสร้างเสถียรภาพระบบนิเวศ (ราตรี ภารา, 2540: 15) สามารถทำได้โดย

2) นโยบายสิ่งแวดล้อมแบบป้องกันล่วงหน้า (Preventive Environmental Policy)

3) การบูรณะฟื้นฟู (Restoration of Renewal) เป็นการช่วยเหลือและจัดการทรัพยากร การผลิต และสิ่งแวดล้อมที่ได้รับความเสียหายให้มีสภาพเหมือนเดิม หรือ

เทียบเท่าของเดิม ในการบูรณะฟื้นฟูต้องคำนึงถึงสมดุลธรรมชาติของทรัพยากรอื่นด้วย เพราะการเพิ่มทรัพยากรอย่างหนึ่งอาจมีผลเสียต่อทรัพยากรอย่างอื่นได้

4) การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้งานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบางประเภทที่มีคุณสมบัติที่สามารถดัดแปลงโดยใช้เทคโนโลยีสามารถใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง

5) การนำสิ่งอื่นมาใช้ทดแทนทรัพยากรบางอย่างที่มีขีดจำกัดและหมดเปลืองไป เนื่องจากบูรณะหรือมีราคาแพง ควรหาทรัพยากรที่สามารถนำมาใช้ทดแทนได้

6) ขีดจำกัด การพัฒนาแบบยั่งยืนของระบบนิเวศบางครั้งก็มีขีดจำกัดในการนำมาพัฒนา โดยเฉพาะการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในจำนวนจำกัด จำเป็นที่จะต้องใช้อย่างประหยัดและมีความเหมาะสมที่จำเป็นมาใช้

7) ความหลากหลายทางด้านชีวภาพ วิธีวิทยาของการพัฒนาแบบยั่งยืนทางด้านนี้จะต้องเน้นกระบวนการที่นำลักษณะทางด้านนิเวศวิทยาสมาผสมผสานเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อคนในสังคมที่นำมามาใช้

2.6.2 การมีส่วนร่วม

2.6.2.1 ความหมาย

1) Cohen, J. M. and Uphoff, N. T. (1981: 6 อ้างอิงใน ธนวัฒน์ คำภีลานนท์, 2550: 21 - 22) ได้ให้ความหมาย การมีส่วนร่วมของชุมชนว่า สมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 มิติ ได้แก่

- (1) การมีส่วนร่วมการตัดสินใจว่าควรทำอะไรและอย่างไร
- (2) การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา รวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ
- (3) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน
- (4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ

2) United Nation (1981: 5 อ้างอิงใน ธนวัฒน์ คำภีลานนท์, 2550: 24) ได้ให้ความหมายว่าเป็นการสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือและเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนา รวมถึงได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนานั้นอย่างเสมอภาค

3) United Nation (1981: 11 อ้างอิงใน ธนวัฒน์ คำภีลานนท์, 2550: 25) ได้รวบรวม และกำหนดรูปแบบของการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

- (1) การมีส่วนร่วมแบบเป็นไปเอง ซึ่งเป็นไปโดยการอาสาสมัครหรือการรวมตัวกันขึ้นเองเพื่อแก้ไขปัญหาของกลุ่มของตนเอง โดยเน้นการกระทำที่ไม่ได้รับการช่วยเหลือจากภายนอกซึ่งมีรูปแบบที่เป็นเป้าหมาย

(2) การมีส่วนร่วมแบบชักนำ ซึ่งเป็นการเข้าร่วมโดยต้องการความเห็นชอบหรือสนับสนุนโดยรัฐบาล เป็นรูปแบบโดยทั่วไปของประเทศที่กำลังพัฒนา

(3) การมีส่วนร่วมแบบบังคับ ซึ่งเป็นผู้มีส่วนร่วมภายใต้การดำเนินนโยบายของรัฐบาลภายใต้การจัดการโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือโดยการบังคับโดยตรง รูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่ผู้กระทำได้รับผลทันที แต่จะไม่ได้รับผลระยะยาว และจะมีผลเสีย คือ ไม่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนในที่สุด

4) นอกจากนี้ ยังมีผลการศึกษาเรื่องชุมชนกับการมีส่วนร่วม ได้สรุปรูปแบบของการมีส่วนร่วมออกเป็น 8 รูปแบบ (ไพรัตน์ เดชะรินทร์, 2527: 9) คือ

(1) มีส่วนร่วมทำการศึกษา ค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นของชุมชนและการศึกษาของชุมชน

(2) ร่วมคิดหาและสร้างรูปแบบวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน หรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน

(3) ร่วมวางนโยบาย แผน โครงการ และกิจกรรม เพื่อจัดแก้ปัญหา และสนองความต้องการของชุมชน

(4) ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

(5) ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงาน พัฒนาให้มีประสิทธิภาพ

(6) ร่วมลงทุนในกิจกรรม หรือโครงการของชุมชน ตามขีดความสามารถของตนเองและหน่วยงาน

(7) ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

(8) ร่วมควบคุมดูแล ติดตามการประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ดำเนินการที่ผ่านมา

2.6.2.2 หลักการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน

1) การเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐ ซึ่งสามารถจะแบ่งระดับของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 5 ระดับ (ปิยวรรณ คงประเสริฐ, 2551: 21) ดังนี้

(1) การให้ข้อมูลข่าวสาร (Inform) ถือเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำที่สุด แต่เป็นระดับที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นก้าวแรกของการที่ภาครัฐจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ วิธีการให้ข้อมูลสามารถใช้ช่องทางต่าง ๆ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อต่าง ๆ การจัดนิทรรศการ จัดหมายข่าว การจัดงานแถลงข่าว การติดประกาศ และการให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์

(2) การรับฟังความคิดเห็น (Consult) เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง และความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การรับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ และการแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์

(3) การเกี่ยวข้อง (Involve) เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน หรือร่วมเสนอแนะทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่าข้อมูลความคิดเห็น และความต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงานของภาครัฐ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพิจารณาประเด็นนโยบายสาธารณะ และประชาพิจารณ์ การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อเสนอแนะประเด็นนโยบาย

(4) ความร่วมมือ (Collaboration) เป็นการให้กลุ่มประชาชน ผู้แทนภาคสาธารณะมีส่วนร่วม โดยเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

(5) การเสริมอำนาจแก่ประชาชน (Empower) เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในระดับสูงที่สุด โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ โครงการกองทุนหมู่บ้านที่มอบอำนาจให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจทั้งหมด การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจทำได้หลายระดับและหลายวิธี ซึ่งบางวิธีสามารถทำได้ง่าย ๆ แต่บางวิธีก็ต้องใช้เวลา ขึ้นอยู่กับความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ค่าใช้จ่าย และความจำเป็นในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องละเอียดอ่อนจึงต้องมีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแก่ประชาชน การรับฟังความคิดเห็น การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม รวมทั้งพัฒนาทักษะและศักยภาพของข้าราชการทุกระดับควบคู่กันไปด้วย จากหลักการและความจำเป็นดังกล่าวทำให้การพัฒนาระบบราชการที่ผ่านมาได้รับการพัฒนากระบวนการบริหารราชการที่สนับสนุนการปรับกระบวนการทำงานของส่วนราชการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น หรือที่เรียกว่า “การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม”

2.6.3 การบูรณาการ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของการบูรณาการ คือ การนำหน่วยที่แยก ๆ กันมารวมเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ในการบูรณาการนั้น จะเอาหน่วยย่อยหน่วยหนึ่งมารวมเข้าในองค์รวมที่มีหน่วยย่อยหน่วยอื่นแล้วก็ได้ หรือจะเอาหน่วยย่อยทั้งหลายที่ต่างกันแยกกันอยู่ มารวมเข้าด้วยกันเป็นองค์รวมก็ได้ แต่ข้อสำคัญจะต้องมีตัวยึดเป็นหลักอยู่ 3 อย่าง ในเรื่องบูรณาการ (ตามธรรม จินากุล, 2550: 9) คือ

1) มีหน่วยย่อย องค์ประกอบขึ้นส่วน หรือชั้น ระดับ แ่ง ด้าน ที่จะเอามาประมวลเข้าด้วยกัน อันนี้ คือ สิ่งที่จะเอามาประมวลเข้าด้วยกัน คือ สิ่งย่อย ส่วนย่อย

2) หน่วยย่อยเป็นต้นนั้น มีความสัมพันธ์ เชื่อมโยง อิงอาศัยซึ่งกันและกัน อาจจะเลยไปถึงลักษณะที่ว่า ยืดหยุ่น ปรับตัวได้ มีความเคลื่อนไหวตลอดเวลาด้วย

3) เมื่อรวมเข้าด้วยกันแล้วก็จะครบถ้วนเต็มบริบูรณ์ โดยมีความประสานกลมกลืน เกิดภาวะได้ที พอดี หรือสมดุลพอดีที่หรือพอดีสมดุลแล้ว องค์รวมนั้นมีชีวิตชีวาดำรงอยู่ และดำเนินไปด้วยดีอันเป็นภาวะของบูรณาการ

โดยสรุปความของ “การบูรณาการ” คือ การจัดสรรและระดมสรรพกำลังขององค์กรตั้งแต่ วัตถุประสงค์ ทรัพยากร บุคลากร กระบวนการ และปัจจัยต่างๆ โดยทำให้เกิดการประสานร่วมกันอย่างสอดคล้อง กลมกลืนกัน ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ เช่น การผลิตสินค้า หรือให้บริการที่ลูกค้าพึงพอใจ

2.7 กรอบความร่วมมือการท่องเที่ยวอาเซียน

กลุ่มประเทศอาเซียนตระหนักดีว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีบทบาทอย่างสำคัญทางยุทธศาสตร์ (Strategic Role) ต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของภูมิภาคอาเซียนและช่วยพัฒนาอาเซียนจากความหลากหลายทางวัฒนธรรม สังคม และแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมรดกทางประวัติศาสตร์ รวมถึงการส่งเสริมภาพลักษณ์ของอาเซียน (Advancing the Rich and Diverse Social, Cultural and Historical and Image of ASEAN) กลุ่มอาเซียนจึงกำหนดแผนการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจให้เป็นประชาคมเดียวกัน หรือ ASEAN Economic Community ภายในปี ค.ศ. 2015 อันเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของอาเซียนทั้งในด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุนและการบริการ สำหรับด้านการท่องเที่ยว อาเซียนได้ร่วมกันกำหนดแผนการรวมกลุ่มสาขาการท่องเที่ยวของอาเซียน (Roadmap for Integration of Tourism Sector) ขึ้น โดยแผนการรวมกลุ่มสาขาท่องเที่ยวดังกล่าวจะมีส่วนสำคัญต่อการเร่งรัดการเปิดเสรี การบริการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในภูมิภาค รวมถึงมาตรการต่าง ๆ ในการอำนวยความสะดวก การเดินทางของนักท่องเที่ยว และการส่งเสริมการตลาดร่วมกัน เพื่อประชาสัมพันธ์อาเซียนในฐานะแหล่งท่องเที่ยวร่วมกัน

2.7.1 ความเป็นมาของอาเซียน

การรวมกลุ่มของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในระยะแรกเกิดขึ้นภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยเริ่มจากการก่อตั้งองค์การสนธิสัญญาป้องกันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Southeast Asian Collective Defense Treaty: SEATO) ในปี ค.ศ.1949 โดยมีสมาชิก 8 ประเทศ อันได้แก่ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ปากีสถาน ฟิลิปปินส์ และไทย โดยมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อต่อต้านการแผ่ขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคฯ ด้วยหลักการยับยั้งทางการทหารควบคู่ไปกับการกระชับความมั่นคงและความร่วมมือด้านสังคม เศรษฐกิจ และการศึกษาระหว่างกัน (พิชณ สุวรรณะชญ, 2540 อ้างถึงใน สุวิชา เป้าอารีย์, 2554: 7) อย่างไรก็ตาม

ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่า สมาชิก SEATO ทั้ง 8 ประเทศนั้น มีเพียงฟิลิปปินส์และไทยเท่านั้นที่มีดินแดนอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จึงทำให้ผลประโยชน์ร่วมกันของประเทศสมาชิกมีน้อยมาก และเป็นสาเหตุหลักประการหนึ่งที่ทำให้ SEATO สลายตัวลงไปในท้ายที่สุดในปี ค.ศ. 1977 เหตุผลอื่นที่ทำให้ SEATO ต้องล้มเลิกไป คือ การฟื้นความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกาที่ทำให้ความตึงเครียดทางการทหารในภูมิภาคฯ บรรเทาเบาบางลง ประกอบกับกิจกรรมต่างๆ ของ SEATO เป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร (พิชญ์ สุวรรณะชญ, 2540: 32 อ้างถึงใน สุวิชา เป้าอารีย์, 2554: 7)

เนื่องจากกิจกรรมใน SEATO ได้ถูกลดระดับลงและมีแนวโน้มที่จะปิดตัวลง กลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อันได้แก่ สหพันธรัฐมาลายา ฟิลิปปินส์ และไทย ได้ร่วมกันก่อตั้งสมาคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of Southeast Asia: ASA) ขึ้นในปีค.ศ. 1961 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความก้าวหน้า ความเจริญทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมในภูมิภาคฯ นับได้ว่า ASA เป็นองค์การระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แห่งแรกที่ได้รับการก่อตั้งจากการริเริ่มของสมาชิกในภูมิภาคฯ นี้ โดยในการริเริ่มของตนกู อับดุล ราห์มาน (Tunku Abdul Rahman) นายกรัฐมนตรีสหพันธรัฐมาลายาในสมัยนั้น อย่างไรก็ตาม เพียงสองปีหลังการก่อตั้งก็เกิดเหตุการณ์ความขัดแย้งระหว่างฟิลิปปินส์และมาเลเซียในกรณีซาบาค (Sabah) ถึงแม้ว่าในปี ค.ศ. 1966 ความสัมพันธ์ระหว่างฟิลิปปินส์กับมาเลเซียจะกลับคืนเข้าสู่สภาวะปกติในระดับหนึ่ง แต่ ASA ก็ถูกมองว่าไม่สามารถดำเนินต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการมีสมาชิกเพียงไม่กี่ประเทศในภูมิภาคฯ และถูกมองว่าเป็นเครื่องมือของสหรัฐอเมริกาในการต่อต้านการแผ่ขยายลัทธิคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคฯ ในท้ายที่สุด ASA ก็ได้ยุติบทบาทลงในปี ค.ศ. 1967 หลังการก่อตั้งอาเซียน (พิชญ์ สุวรรณะชญ, 2540: 35-36 อ้างถึงใน สุวิชา เป้าอารีย์, 2554: 8)

อย่างไรก็ตาม ในช่วงเวลาเดียวกันในปี ค.ศ. 1963 ฟิลิปปินส์ได้ก่อตั้งองค์การกลุ่มประเทศมาฟิลินโด (Maphilindo) ซึ่งประกอบไปด้วย ประเทศมาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย โดยมีวัตถุประสงค์ในการร่วมมือทางเศรษฐกิจ และการต่อต้านรัฐจักรวรรดินิยม แต่มาฟิลินโดก็ไม่สามารถดำรงสถานะเป็นองค์การระหว่างประเทศที่ถาวรได้ เนื่องจากปัญหาความขัดแย้งระหว่างมาเลเซียกับฟิลิปปินส์เหนือดินแดนที่เรียกว่า ซาบาค ในเขตบอเนียวทางเหนือ ที่ทั้งฟิลิปปินส์และมาเลเซียต่างก็อ้างสิทธิครอบครอง ด้วยเหตุนี้เองฟิลิปปินส์จึงปฏิเสธการจัดตั้งสหพันธรัฐมาเลเซียที่มีการผนวกบอเนียว ซาราวัก มลายา และสิงคโปร์เข้าด้วยกัน และในที่สุดก็ตามมาด้วยการตัดสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันในเวลาต่อมา ในอีกด้านหนึ่ง ประเทศอินโดนีเซียโดยการนำของประธานาธิบดีซูการ์โน (Sukarno) ได้มองการจัดตั้งสหพันธรัฐมาเลเซียว่าเป็นเครื่องมือของจักรวรรดินิยม ในขณะที่มาเลเซียก็มองว่าอินโดนีเซียยืนอยู่ข้างสาธารณรัฐประชาชนจีน และเป็นภัยต่อความมั่นคงในมาเลเซีย ในที่สุดประธานาธิบดีซูการ์โนแห่งอินโดนีเซียได้ประกาศนโยบายเผชิญหน้า (Confrontasi) เพื่อต่อต้านมาเลเซีย (Kan - Yang Malaysia) และลงเอยด้วยการระงับความสัมพันธ์ทางการทูตต่อกัน (พิชญ์ สุวรรณะชญ, 2540: 38 - 39 อ้างถึงใน สุวิชา เป้าอารีย์, 2554: 9)

กระทั่งในช่วงกลางทศวรรษที่ 60 ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์การเมืองในหลายประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น การที่นายพลซูฮาร์โต (Soeharto) ได้ขึ้นดำรงตำแหน่งผู้นำอินโดนีเซียคนใหม่หลังเกิดกบฏคอมมิวนิสต์ในปี ค.ศ. 1965 และทำให้ซูการ์โนต้องลงจากตำแหน่ง การเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ทำให้นโยบายต่างประเทศของอินโดนีเซียเปลี่ยนแปลงจากนโยบายนิยมจีนไปสู่นโยบายที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับประเทศฝั่งตะวันตกมากขึ้น เพื่อต่อต้านการแผ่ขยายของลัทธิคอมมิวนิสต์และรวมถึงการยกเลิกนโยบายเผชิญหน้ากับมาเลเซีย ในขณะที่สิงคโปร์ได้ถอนตัวเองออกจากสหพันธรัฐมาเลเซีย เพื่อเป็นรัฐอิสระ ในปี ค.ศ. 1965 และที่ฟิลิปปินส์ได้ประธานาธิบดีคนใหม่ คือ เฟอร์ดินานด์อีมาร์กอส (Ferdinand E. Marcos) ที่ได้พยายามสานสัมพันธ์กับมาเลเซียอีกครั้งหนึ่ง จากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายในประเทศในภูมิภาคฯ ที่ทำให้ความขัดแย้งระหว่างประเทศในภูมิภาคฯ บรรเทาลง และในขณะที่เกิดความตึงเครียดที่เพิ่มมากขึ้นจากรณีสงครามอินโดจีน และการแผ่ขยายลัทธิคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคฯ ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนจากจีนหรือสหภาพโซเวียต ซึ่งถือว่าเป็นภัยคุกคามต่อภูมิภาคฯ (พิชญ์ สุวรรณะชญ, 2540: 55 - 56 อ้างถึงใน สุวิชา เป้าอารีย์, 2554: 9) และทำให้ผู้นำ 5 ชาติ ในภูมิภาคฯ อันได้แก่ ไทย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซียและสิงคโปร์ ตระหนักถึงความจำเป็นในการก่อตั้งองค์การในระดับภูมิภาคที่จะช่วยส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อต่อต้านภัยคุกคามต่างๆ ด้วยเหตุนี้เอง อาเซียนจึงได้รับการสถาปนาขึ้นจากปฏิญญากรุงเทพ (The Bangkok Declaration) โดยประเทศผู้ก่อตั้งตกลงที่จะร่วมมือกันเพื่อเร่งการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การพัฒนาและความก้าวหน้าทางสังคมและวัฒนธรรมในภูมิภาคฯ ในขณะเดียวกันก็จะให้ความสำคัญกับการสร้างเสถียรภาพและสันติภาพในภูมิภาคฯ โดยปราศจากการแทรกแซงจากภายนอก (Gill, 1997: 30 อ้างถึงใน สุวิชา เป้าอารีย์, 2554: 9) จำนวนสมาชิกของอาเซียนที่เริ่มจาก 5 ประเทศในปี ค.ศ. 1967 ก็ได้ขยายเป็น 6 ประเทศในปี ค.ศ. 1989 เมื่อบรูไนได้รับเอกราชจากอังกฤษ และเมื่อสงครามเย็นจบลงในต้นทศวรรษที่ 90 เวียดนามได้เป็นสมาชิกอาเซียน ซึ่งเป็นครั้งแรกที่อาเซียนให้การยอมรับประเทศที่มีระบอบการปกครองแบบสังคมนิยมเข้าเป็นสมาชิก ต่อมาลาวและพม่าได้เข้ามาเป็นสมาชิกในปี ค.ศ. 1997 และกัมพูชาในปี ค.ศ. 1999

ถ้ามองในแง่ความกระตือรือร้นในการทำซีเออาร์ขององค์กรต่าง ๆ จากการสำรวจ 7 ประเทศในเอเชีย เมื่อพิจารณาเฉพาะอาเซียน จะเห็นได้ว่า ไทยมีการทำกิจกรรมซีเอสอาร์มากที่สุด (Chamber, 2003: 10) อย่างไรก็ตาม ความร่วมมือต่าง ๆ ในภูมิภาคอาเซียนจะเริ่มต้นจากการเจรจาในกรอบที่เป็นที่ยอมรับ หลังจากนั้น จึงจะนำเข้าสู่การเจรจาอย่างเป็นทางการ (Nischalke, 2000: 91 อ้างถึงใน สุวิชา เป้าอารีย์, 2554: 10)

2.7.2 วัตถุประสงค์ และหลักการของอาเซียน

ในวันที่ 8 สิงหาคม ค.ศ.1967 กลุ่มประเทศอาเซียนได้มีพิธีลงนามในปฏิญญากรุงเทพฯ และได้ระบุวัตถุประสงค์หลักของการจัดตั้งอาเซียนไว้ (Gill, 1997: 46 อ้างถึงใน สุวิชา เป้าอารีย์, 2554: 9) ดังนี้

2.7.2.1 เร่งรัดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความก้าวหน้าทางสังคมและการพัฒนาทางวัฒนธรรมของภูมิภาค ด้วยความเพียรพยายามร่วมกันในจิตวิญญาณแห่งความเสมอภาคและความเป็นหุ้นส่วนกัน เพื่อเสริมสร้างรากฐานประชาคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้มีความเจริญรุ่งเรืองและสันติสุข

2.7.2.2 ส่งเสริมสันติภาพและเสถียรภาพในภูมิภาค ด้วยการเคารพในความยุติธรรมและหลักนิติธรรมในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในภูมิภาค และยึดมั่นในหลักกฎบัตรสหประชาชาติ

2.7.2.3 ส่งเสริมความร่วมมืออย่างจริงจังและความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในผลประโยชน์ร่วมกันทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิชาการ วิทยาศาสตร์ และการบริหาร

2.7.2.4 ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในรูปของการฝึกอบรมและการวิจัยในด้านการศึกษา วิชาชีพ และการบริหาร

2.7.2.5 ให้ความร่วมมือที่มีประสิทธิผลมากขึ้นในด้านการเกษตรและอุตสาหกรรม การขยายการค้า รวมถึงการศึกษาปัญหาการค้าระหว่างประเทศ ตลอดจนการปรับปรุงการขนส่งและการคมนาคมระหว่างกัน และยกระดับมาตรฐานการครองชีพของประชาชนของประเทศตน

2.7.2.6 ส่งเสริมการศึกษาด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

2.7.2.7 อำนวยความสะดวกความร่วมมืออย่างใกล้ชิดและมีคุณประโยชน์กับองค์การระหว่างประเทศและองค์กรส่วนภูมิภาคที่มีความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์คล้ายคลึงและสอดคล้องกันรวมทั้งเพื่อสำรวจหาช่องทางที่จะให้มีความร่วมมืออย่างใกล้ชิดยิ่งขึ้นในกลุ่มประเทศสมาชิก

สัญลักษณ์ของอาเซียน คือ รูปต้นข้าวสีเหลือง 10 ต้นมัดรวมกันไว้ หมายถึง ประเทศสมาชิกรวมกันเพื่อมิตรภาพและความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน บนพื้นสีแดงล้อมรอบด้วยวงกลมสีขาวและสีน้ำเงิน สีเหลือง หมายถึง ความเจริญรุ่งเรือง สีแดง หมายถึง ความกล้าหาญและความก้าวหน้า สีขาว หมายถึง ความบริสุทธิ์ และสีน้ำเงิน หมายถึง สันติภาพและความมั่นคง (สุวิทย์ ตราสุวรรณ, 2555: 18 - 19)

หลักการและพื้นฐานของความร่วมมือของประเทศในกลุ่มอาเซียนจะต้องปฏิบัติ ได้แก่

- 1) เคารพซึ่งกันและกันในเอกราช อธิปไตย ความเท่าเทียม บูรณาการแห่งดินแดนและเอกลักษณ์ประจำชาติของทุกชาติ
- 2) สิทธิของทุกรัฐในการดำรงอยู่โดยปราศจากการแทรกแซงการโค่นล้มอธิปไตยหรือการบีบบังคับจากภายนอก
- 3) ไม่แทรกแซงกิจการภายในซึ่งกันและกัน

- 4) ระวังความแตกต่างหรือข้อพิพาทโดยสันติวิธี
- 5) ไม่ใช้การชู้บังคับ หรือการใช้กำลัง
- 6) ร่วมมืออย่างมีประสิทธิภาพระหว่างประเทศสมาชิก

ความสำเร็จในระดับหนึ่งของความร่วมมือในอาเซียนตลอดระยะเวลา 30 ปีแรก ของการก่อตั้งอาเซียน เกิดจากพฤติกรรมทางการเมืองระหว่างประเทศในอาเซียนที่มีลักษณะพิเศษ นอกเหนือไปจากธรรมเนียมปฏิบัติทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหรือกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งรวมถึงสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia: TAC) เช่น การเคารพอธิปไตยและไม่แทรกแซงกิจกรรมของประเทศอื่น การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้วยวิธีการสันติ และหลีกเลี่ยงการใช้กำลังต่อกัน (Nischalke, 2000: 90 อ้างถึงใน สุวิชา เป้าอารีย์, 2554: 10) และทำให้ประเทศสมาชิกอาเซียน ได้ยอมรับวิถีทางแห่งการดำเนินการทางการเมืองระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในนามของ ASEAN Way (วิถีอาเซียน) ที่บ่งบอกถึงลักษณะทางวัฒนธรรมทางการเมืองที่คล้ายคลึงกันของประเทศในภูมิภาคฯ ซึ่งประกอบไปด้วย ลักษณะที่สำคัญ 3 อย่าง (Beeson, 2004: 221 - 223 อ้างถึงใน สุวิชา เป้าอารีย์, 2554: 10) ได้แก่ อย่างแรก ประเทศสมาชิกอาเซียน จะให้ความสำคัญเคารพในอำนาจอธิปไตยของประเทศสมาชิกและจะดำเนินการในทุกวิถีทาง เพื่อให้มั่นใจว่าภูมิภาคฯ นี้จะเป็นอิสระจากการแทรกแซงของประเทศมหาอำนาจนอกภูมิภาคฯ และจะไม่มี การแทรกแซงกิจการภายในของประเทศสมาชิก แม้กระทั่งในกฎบัตรอาเซียนที่ได้รับการลงนามในปี ค.ศ. 2007 ในโอกาสครบรอบ 40 ปี อาเซียนก็ยังคงไว้ซึ่งหลักการไม่ยุ่งเกี่ยวกับกิจการภายในประเทศสมาชิก โดยได้ระบุไว้ในหัวข้อ e มาตรา 2 ของกฎบัตรอาเซียน หลักการประการที่สองของวิถีอาเซียนและเป็นลักษณะพิเศษในวัฒนธรรมทางการเมืองในภูมิภาคฯ คือ การให้ความสำคัญกับการปรึกษาหารือและการเห็นพ้องต้องกันในการตัดสินใจของอาเซียน หลักการนี้มาจากภาษาอินโดนีเซีย Musyawarah (การปรึกษาหารือ) และ Mufakat (การเห็นพ้องต้องกัน) ซึ่งหมายความว่า ประเด็นการตัดสินใจร่วมกันใด ๆ ก็ตาม ประเทศสมาชิกทั้งหมดต้องเห็นพ้องต้องกันจึงจะถือว่าเป็นมติหรือข้อตกลงอาเซียน ในขณะที่เดียวกันดูเหมือนว่าสมาชิกอาเซียนจะไม่ชอบเรื่องใดๆ ที่จะก่อให้เกิดความประหลาดใจในที่ประชุมระดับผู้นำประเทศ ดังนั้น เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์ที่อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งหรือเกิดการเสียหน้าของผู้นำคนใดคนหนึ่งใด จึงจำเป็นต้องมีการติดต่อสื่อสารประชุม ปรึกษาหารือในระดับเจ้าหน้าที่ รวมถึงการปรึกษาหารืออย่างไม่เป็นทางการระหว่างประเทศสมาชิกก่อนการนำเข้าสู่ที่ประชุมอย่างเป็นทางการของอาเซียน การดำเนินการเช่นนี้ ก่อให้เกิดเครือข่ายความสัมพันธ์โดยเฉพาะในระดับข้าราชการที่ในปีหนึ่งมีการประชุมร่วมกันถึง 230 ครั้ง (ประภัสสร เทพชาตรี, 2554: 24) จึงกลายเป็นกลไกที่ทำให้ประเทศสมาชิกอาเซียน เกิดความรู้สึกเป็นครอบครัวเดียวกัน ทำให้บรรยากาศการประชุมเป็นไปด้วยดีมาโดยตลอด ในขณะที่การพบปะอย่างไม่เป็นทางการของรัฐมนตรีหรือผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียน ในหลายครั้งเกิดขึ้นในสนามกอล์ฟหรือบนโต๊ะอาหาร และผลจากการพบปะหรือประชุมอย่างไม่เป็นทางการ ทำให้การประชุมอย่างเป็นทางการของสมาชิกอาเซียน โดยส่วนใหญ่เป็นแค่พิธีการ และจบลงด้วย

บรรยากาศที่เป็นมิตรเสมอ หลักการประการที่สามของวิถีสหประชาชาติ คือ สมาชิกอาเซียนจะต้องใช้กลไกทางการเมืองไม่ใช้การทหารหรือใช้กำลังในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในภูมิภาคฯ นอกเหนือจากนั้น ความร่วมมือต่าง ๆ ในภูมิภาคอาเซียนจะเริ่มต้นจากการเจรจาในกรอบที่เป็นที่ยอมรับทางการเมือง หลังจากนั้นจึงจะมีการนำเข้าสู่การเจรจาอย่างเป็นทางการ รวมถึงการพิจารณาประเด็นทางกฎหมายและเทคนิคอื่น ๆ (Nischalke, 2000: 91 อ้างถึงใน สุวิชา เป้าอารีย์, 2554: 11)

2.7.3 โครงสร้างและกลไกการดำเนินงาน

กลไกการตัดสินใจชั้นสูงสุดของอาเซียน คือ การประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน (ASEAN Summit) ซึ่งตามกฎบัตรอาเซียนระบุไว้ว่า ให้มีการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนอย่างเป็นทางการ ปีละ 2 ครั้ง โดยที่ประชุมมีหน้าที่รับผิดชอบในการตัดสินใจด้วยวิธีการใดก็ตามในการแก้ไขปัญหาหรือพิจารณาประเด็นต่าง ๆ ที่ไม่สามารถหาข้อตกลงกันได้ในการประชุมในระดับที่ต่ำกว่า การประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน การประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนเกิดขึ้นครั้งแรกในการประชุม Bali Summit ในปี ค.ศ.1976 ที่ประเทศอินโดนีเซีย และถือได้ว่าเป็นการประชุมครั้งสำคัญในประวัติศาสตร์อาเซียน โดยผลจากการประชุมที่สำคัญ คือ การก่อตั้งสำนักงานเลขาธิการอาเซียน (ASEAN Secretariat Office) ข้อตกลงความร่วมมือด้านความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Security Cooperation) โดยมีการจัดทำ “Treaty of Amity and Cooperation in South – East Asia” หรือ “สนธิสัญญาแห่งการสมานฉันท์และความร่วมมือของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” สนธิสัญญานี้ถือว่าเป็นสนธิสัญญาความร่วมมือด้านความมั่นคงฉบับแรก ที่สำคัญ คือ มีการระบุถึงข้อตกลงระหว่างประเทศต่าง ๆ ในอาเซียนที่จะแสวงหาหนทางที่จะแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศโดยเป็นไปในแบบสันติวิธี และมีการระบุถึงวิธีการแก้ไขความขัดแย้งระหว่างประเทศสมาชิก (ประภัสสร เทพชาตรี, 2554: 20 - 22) อันนำมาซึ่งเสถียรภาพทางการเมือง ความมั่นคง และความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม สำหรับความร่วมมือทางเศรษฐกิจของอาเซียนที่เป็นผลมาจากการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนที่บาหลีในปี ค.ศ.1976 ประเทศอินโดนีเซีย คือ การประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Ministerial Meeting: AEM) ในฐานะที่เป็นกลไกหลักในการส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจของอาเซียน ซึ่งนำมาสู่ข้อตกลงว่าด้วยการให้สิทธิพิเศษทางการค้าในอาเซียน (ASEAN Preferential Trading Arrangement: ASEAN PTA) ในปี ค.ศ. 1997 อย่างไรก็ตาม ASEAN PTA ดูเหมือนว่าจะไม่ค่อยประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากจากจำนวนสินค้าที่ได้รับสิทธิพิเศษทางการค้ามีน้อยและส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่ไม่ค่อยมีการซื้อขายกันเท่าไรนัก และเนื่องจากกระบวนการตัดสินใจของอาเซียนยึดหลักการเห็นพ้องต้องกัน จึงทำให้ประเทศสมาชิกส่วนใหญ่พยายามปกป้องผลประโยชน์ของตนเองมากกว่าการส่งเสริมการค้าเสรีในภูมิภาค (Suvicha Pouaree, 2001: 35 - 37)

ในการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนนั้นจะมีผู้นำแต่ละประเทศเข้าร่วมประชุม เพื่อหารือเกี่ยวกับการพัฒนาความเจริญก้าวหน้าของกลุ่มประเทศอาเซียน เป็นการประชุมในระดับหัวหน้า

รัฐบาล โดยมีรัฐมนตรี และเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียนที่เกี่ยวข้องเข้าร่วม อย่างไรก็ตาม การประชุมสุดยอดอาเซียนถือเป็นการประชุมในระดับผู้นำสูงสุดเป็นการกำหนดแผนงานในระดับนโยบายและเป็นการเปิดโอกาสให้ประเทศสมาชิกแต่ละประเทศจะได้ร่วมกันแสดงเจตนารมณ์ถึงเป้าหมายและแผนงานของอาเซียนในระยะยาว ซึ่งเป็นการจัดทำเอกสารในรูปแบบของแผนปฏิบัติการ (Action Plan) แถลงการณ์ร่วม (Joint Declaration) ปฏิญญา (Declaration) ความตกลง (Agreement) หรืออนุสัญญา (Convention) (สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, 2554: 47) รูปแบบของการประชุมสุดยอดของอาเซียนได้เปลี่ยนไปเรื่อย ๆ ช่วงแรกไม่มีกำหนดเวลาที่แน่นอน จากการประชุมปีต่อไป แล้วหายไป 10 ปี ประชุม 1 ครั้ง พอการประชุมที่มะนิลา อาเซียนจึงเห็นว่า ต้องกำหนดให้แน่นอนว่าจะประชุมกี่ปีต่อครั้ง โดยที่ประชุมตกลงกันว่า 5 ปี ให้มีการประชุมสุดยอดหนึ่งครั้ง คือ จากปี ค.ศ. 1987 มาเป็นปี ค.ศ. 1992 แต่พอมาประชุมในปี ค.ศ.1992 ก็รู้สึกว่ 5 ปี ยาวนานเกินไป จึงเปลี่ยนเป็น 3 ปี ประชุม 1 ครั้ง คือ จากปี ค.ศ. 1992 ถัดไปเป็น ค.ศ.1995 และจากการประชุมในปี ค.ศ. 1995 อาเซียนยังรู้สึกว่ 3 ปี ยาวนานเกินไป เลยกกลายเป็นว่ การประชุมอย่างเป็นทางการมีทุก 3 ปี แต่มีการประชุมอย่างไม่เป็นทางการเกิดขึ้นทุกปี (ประภัสสร เทพชาตรี, 2554: 5) อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบัน จากบทที่ 4 ของกฎบัตรอาเซียนได้ระบุถึงการจ้ดประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนปีละ 2 ครั้ง และมีการจัดตั้งคณะมนตรีประสานงานอาเซียน (ASEAN Coordinating Council) ประกอบด้วยรัฐมนตรีต่างประเทศของประเทศสมาชิกอาเซียน 10 ประเทศ (คล้ายกับการประชุม ASEAN Ministerial Meeting: AMM หรือการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียน) ทำหน้าที่ในการเตรียมการประชุมของที่ประชุมสุดยอดอาเซียน และประสานงานกับคณะมนตรีประชาคมอาเซียนต่าง ๆ ได้แก่ คณะมนตรีประชาคมความมั่นคงอาเซียน คณะมนตรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และคณะมนตรีประชาคมสังคมวัฒนธรรมอาเซียน ซึ่งจะเป็นกลไกในการประชุมระดับรัฐมนตรี เพื่อความสอดคล้องกันของนโยบาย ประสิทธิภาพ และความร่วมมือระหว่างกัน (ประภัสสร เทพชาตรี, 2554: 14 - 15)

หน่วยงานที่ทำหน้าที่ประสานงานและติดตามผลการดำเนินงานของอาเซียน คือ สำนักงานเลขาธิการอาเซียน สมัยที่อาเซียนเพิ่งเริ่มต้นนับหนึ่ง ตำแหน่งเลขาธิการอาเซียน (ASEAN Secretary - General) จะผูกติดกับตำแหน่งประธานอาเซียน คือ เมื่อถึงวาระที่ประเทศตัวเองต้องเป็นประธาน ผู้ที่เป็นประธานอาเซียน คือ หัวหน้าคณะรัฐบาลในขณะนั้น และผู้ที่เป็นอธิบดีกรมอาเซียนของประเทศนั้นก็เป็นเลขาธิการอาเซียนไปโดยอัตโนมัติ สมาชิกจะผลัดกันเป็นประธานประเทศละปี เลขาธิการก็ต้องเปลี่ยนตามทุกปี มาตอนหลังจึงมีการเสนอว่าถ้าเปลี่ยนเลขาฯ ทุกปี นโยบายของอาเซียนก็จะไม่ต่อเนื่อง จึงขยายเทอมเป็น 2 ปี 3 ปี และ 5 ปี ในปัจจุบัน ตำแหน่งนี้ไม่มีการต่ออายุ อาเซียนจะให้สิทธิในการดำรงตำแหน่งเลขาธิการแก่ประเทศสมาชิกตามลำดับตัวอักษรภาษาอังกฤษ เมื่อถึงรอบใคร ประเทศนั้น ๆ ก็จะเสนอชื่อผู้ที่เหมาะสมมารับสำนักงานเลขาธิการอาเซียนตั้งอยู่ที่กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย โดยมีเลขาธิการอาเซียนเป็นหัวหน้าสำนักงาน ผู้ดำรงตำแหน่งคนปัจจุบัน คือ นายเลอ เลื่อง มินห์ (Le Luong Minh) จากประเทศเวียดนาม เป็นเลขาธิการอาเซียนคนที่ 13 โดยเริ่มดำรงตำแหน่งตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม

ค.ศ. 2013 มีกำหนดครบวาระในวันที่ 31 ธันวาคม ค.ศ. 2017 กฎบัตรอาเซียนกล่าวถึงความสำคัญและหน้าที่ของเลขาธิการอาเซียนและสำนักงานเลขาธิการอาเซียนไว้ (สุรินทร์ พิศสุวรรณ และสุกัญญา มกรวุธ, 2555: 48 - 49 อ้างถึงใน สุวิชา เป้าอารีย์, 2554: 13) ดังนี้

1) ให้เลขาธิการอาเซียนได้รับการแต่งตั้งโดยที่ประชุมสุดยอดอาเซียน โดยมีวาระการดำรงตำแหน่งห้าปีที่ไม่สามารถต่ออายุได้ และให้ได้รับการเลือกจากคนชาติของรัฐสมาชิกอาเซียน บนพื้นฐานของการหมุนเวียนตามลำดับตัวอักษร โดยคำนึงตามสมควรถึงความซื่อสัตย์สุจริต ความสามารถ รวมถึงประสบการณ์ทางวิชาชีพ และความเท่าเทียมกันทางเพศ

2) ให้เลขาธิการอาเซียน ก) ปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบของตำแหน่งระดับสูงนี้ โดยเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎบัตรฉบับนี้และตราสาร พิธีสาร และแนวปฏิบัติที่มีอยู่ของอาเซียนที่เกี่ยวข้อง ข) อำนาจความสะดวก และสอดส่องดูแลความคืบหน้าในการอนุมัติความตกลง และข้อตัดสินใจของอาเซียน และเสนอรายงานประจำปีเกี่ยวกับงานของอาเซียนต่อที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ค) เข้าร่วมการประชุมต่าง ๆ ของที่ประชุมสุดยอดอาเซียน คณะมนตรีประชาคมอาเซียน คณะมนตรีประสานงานอาเซียน และองค์กรระดับรัฐมนตรีอาเซียนเฉพาะสาขา และการประชุมอาเซียนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ง) เสนอข้อคิดเห็นของอาเซียนและเข้าร่วมการประชุมกับภาคีภายนอกตามแนวนโยบายที่ได้รับความเห็นชอบและตามอำนาจหน้าที่ที่เลขาธิการอาเซียนได้รับมอบหมาย และ จ) เสนอแนะการแต่งตั้งและการพ้นจากหน้าที่ของรองเลขาธิการอาเซียนต่อคณะมนตรีประสานงานอาเซียน เพื่อให้ความเห็นชอบ

3) ให้เลขาธิการอาเซียนเป็นหัวหน้าเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารของอาเซียนด้วย

4) ให้เลขาธิการอาเซียนได้รับการสนับสนุนจากรองเลขาธิการอาเซียนสี่คน ซึ่งมีชั้นและสถานะของรัฐมนตรีช่วยว่าการ โดยให้รองเลขาธิการอาเซียนรับผิดชอบต่อเลขาธิการอาเซียนในการปฏิบัติหน้าที่ของตน

5) รองเลขาธิการอาเซียนทั้งสี่คนต้องมีสัญชาติที่แตกต่างจากเลขาธิการอาเซียน และมาจากรัฐสมาชิกที่แตกต่างกันสี่รัฐสมาชิกอาเซียน

6) ให้รองเลขาธิการอาเซียนสี่คน ประกอบด้วย ก) รองเลขาธิการอาเซียนสองคนซึ่งมีวาระการดำรงตำแหน่งสามปีที่ไม่สามารถต่ออายุได้ ซึ่งได้รับเลือกจากคนชาติของรัฐสมาชิกอาเซียน บนพื้นฐานของการหมุนเวียนตามลำดับตัวอักษร โดยคำนึงตามสมควรถึงความซื่อสัตย์สุจริต คุณสมบัติ ความสามารถ ประสบการณ์ และความเท่าเทียมกันทางเพศ และ ข) รองเลขาธิการอาเซียนสองคนซึ่งมีวาระการดำรงตำแหน่งสามปี และอาจต่ออายุได้อีกสามปี ให้รองเลขาธิการอาเซียนสองคนนี้ได้รับการคัดเลือกโดยเปิดกว้างบนพื้นฐานของความรู้ความสามารถ

7) ให้สำนักเลขาธิการอาเซียนประกอบด้วยเลขาธิการอาเซียนและพนักงานตามที่จำเป็น

8) ให้เลขาธิการอาเซียนและพนักงาน ก) ยึดมั่นในมาตรฐานสูงสุดของความซื่อสัตย์สุจริต ความมีประสิทธิภาพ และความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ของตน ข) ไม่ขอหรือรับคำสั่งจากรัฐบาลหรือภาคีภายนอกอาเซียนใดๆ และ ค) ละเว้นจากการดำเนินการใด

ซึ่งอาจมีผลสะท้อนถึงตำแหน่งหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นเจ้าหน้าที่ของสำนักเลขาธิการอาเซียน ซึ่งรับผิดชอบต่ออาเซียนเท่านั้น

9) รัฐสมาชิกอาเซียนแต่ละรัฐรับที่จะเคารพต่อความรับผิดชอบของเลขาธิการและพนักงาน อันมีลักษณะเฉพาะของอาเซียน และจะไม่แสวงหาที่จะมีอิทธิพลต่อเลขาธิการอาเซียนและพนักงาน ในการปฏิบัติตามความรับผิดชอบของบุคคลเหล่านี้

ในขณะเดียวกันในแต่ละประเทศสมาชิกอาเซียนจะต้องมีสำนักงานอาเซียนแห่งชาติ หรือ ASEAN National Secretariat เป็นหน่วยงานระดับกรมในกระทรวงการต่างประเทศของประเทศสมาชิกอาเซียนมีหน้าที่ประสานกิจการอาเซียนในประเทศนั้นและติดตามผลการดำเนินงาน สำหรับประเทศไทยหน่วยงานที่รับผิดชอบ คือ กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2555: 26)

2.7.4 กฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter)

กฎบัตรอาเซียน คือ ข้อบังคับหรือธรรมนูญของอาเซียน ที่จะทำให้อาเซียนมีสถานะเป็นนิติบุคคล เป็นการวางกรอบทางกฎหมายและโครงสร้างองค์กรให้กับอาเซียน โดยนอกจากจะประมวลสิ่งที่ถือเป็นค่านิยม หลักการ และแนวทางปฏิบัติในอดีตของอาเซียนอย่างเป็นทางการของสมาชิกแล้ว ยังมีการแก้ไขปรับปรุง และสร้างกลไกใหม่ขึ้นมาพร้อมกำหนดขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบขององค์กรในกลุ่มอาเซียน ตลอดจนความสัมพันธ์ในการดำเนินงานขององค์กรเหล่านี้ ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของอาเซียนให้สามารถดำเนินการได้สำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขับเคลื่อน ในเรื่องความร่วมมือของประชาคมอาเซียน ภายในปี ค.ศ. 2015

วัตถุประสงค์ของกฎบัตรอาเซียน คือ ทำให้อาเซียนเป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพ มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง และเคารพกฎกติกาในการทำงานมากขึ้น ซึ่งเป็นการเพิ่มศักยภาพของอาเซียน ที่จะส่งผลให้การดำเนินงานของอาเซียน เป็นไปภายใต้กฎหมายเดียวกัน สาระสำคัญของกฎบัตรอาเซียน คือ ความต้องการให้อาเซียนเป็นองค์กรระหว่างรัฐบาลที่มีประสิทธิภาพ มีสถานะทางกฎหมายเป็นนิติบุคคล และสร้างประโยชน์แก่ประชาชนอย่างแท้จริง คือ การให้เกิดความร่วมมือในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม

กฎบัตรอาเซียนประกอบด้วย 13 หมวด 55 ข้อ โดยสามารถสรุปได้ ดังนี้

หมวดที่ 1 วัตถุประสงค์และหลักการ

ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของอาเซียน คือ เพื่อให้มั่นใจว่าประชาชนและรัฐสมาชิกของอาเซียนจะอยู่ร่วมกับประชาคมโลกได้โดยมีความสามัคคี และสันติ อีกทั้งยังเสริมสร้างประชาธิปไตย ธรรมภิบาล หลักนิติธรรม และการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน อารักขา และเพิ่มพูนสันติภาพ ความมั่นคง เสถียรภาพ และความสามารถในการปรับตัวสู่สภาวะปกติของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยการส่งเสริมความร่วมมือด้านการเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรม และให้เป็นเขตปราศจากอาวุธที่มีอาณาพรมทำลายล้างสูงทุกชนิด อาเซียนจะ

มุ่งเน้นการดำเนินการเพื่อบรรเทาความยากจนและลดช่องว่างการพัฒนา สร้างตลาดและฐานการผลิตเดียวที่มีเสถียรภาพ มีความสามารถในการแข่งขันสูง และมีการรวมตัวกันทางเศรษฐกิจซึ่งมีการอำนวยความสะดวกทางการค้าและการลงทุนอย่างมีประสิทธิภาพ สนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อให้แน่ใจว่ามีการคุ้มครองสภาพแวดล้อมในภูมิภาค ความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติในภูมิภาค การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมในภูมิภาค เพิ่มพูนความอยู่ดีกินดีอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย มั่นคงและปราศจากยาเสพติด สำหรับประชาชนของอาเซียน และการดำรงชีวิตของประชาชนอาเซียนด้วยการให้ประชาชนมีโอกาสที่ทัดเทียมกันในการเข้าถึงการพัฒนามนุษย์ สวัสดิการสังคม และความยุติธรรม พร้อมทั้งจะต้องพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านความร่วมมือที่ใกล้ชิดยิ่งขึ้นในเรื่องการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีพ มีการส่งเสริมอัตลักษณ์ของอาเซียนด้วยการส่งเสริมความสำนึกถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมและมรดกของภูมิภาคยิ่งขึ้น และเพื่อธำรงไว้ซึ่งความเป็นศูนย์รวม และบทบาทเชิงรุกของอาเซียนในฐานะพลังขับเคลื่อนขั้นแรกของความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างอาเซียนกับหุ้นส่วนนอกภูมิภาคที่เปิดกว้าง โปร่งใส และไม่ปิดกั้น (ชาติชาย เชษฐสุมน, 2555: 96 - 97) อาเซียน และรัฐสมาชิกอาเซียนยืนยันและยึดมั่นในหลักการพื้นฐานที่ปรากฏในปฏิญญา ความตกลงอนุสัญญา ข้อตกลงสนธิสัญญา และตราสารอื่น ๆ ของอาเซียน (ชาติชาย เชษฐสุมน, 2555: 98)

หมวดที่ 2 สภาพบุคคลตามกฎหมาย

อาเซียน ในฐานะองค์การระหว่างประเทศในระดับรัฐบาล ได้รับสภาพบุคคลตามกฎหมายโดยกฎบัตรนี้ (ที่มหาวิทยาลัยการอาเซียน, 2555: 10)

หมวดที่ 3 สมาชิกภาพ

รัฐสมาชิกอาเซียน ได้แก่ บรูไนดารุสซาลาม ราชอาณาจักรกัมพูชา สาธารณรัฐอินโดนีเซีย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มาเลเซีย สหภาพพม่า สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ สาธารณรัฐสิงคโปร์ ราชอาณาจักรไทย และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

สิทธิและพันธกรณี การให้รัฐสมาชิกมีสิทธิและพันธกรณีที่เท่าเทียมกันภายใต้กฎบัตรนี้ ให้รัฐสมาชิกมีมาตรการที่จำเป็นทุกประการอันรวมถึงการออกกฎหมายภายในที่เหมาะสมเพื่ออนุมัติบทบัญญัติของกฎบัตรนี้อย่างมีประสิทธิภาพและเพื่อปฏิบัติตามพันธกรณีทั้งหมดของรัฐสมาชิก และในกรณีที่มีการละเมิดกฎบัตรร้ายแรง หรือการไม่ปฏิบัติตาม ให้นำข้อ 20 (การตัดสินใจของอาเซียนอยู่บนพื้นฐานของการปรึกษาหารือและฉันทามติ โดยหากไม่สามารถหาฉันทามติได้ หรือในกรณีที่มีการละเมิดกฎบัตรอย่างร้ายแรง หรือการไม่ปฏิบัติตาม ให้เสนอเรื่องดังกล่าวไปยัง ที่ประชุมสุดยอดอาเซียนเพื่อการตัดสินใจ) มาใช้บังคับ และในการรับสมาชิกใหม่ คือ กระบวนการในการสมัครและการรับสมาชิกของอาเซียนให้กำหนดโดยคณะมนตรีประสานงานอาเซียน ในการรับสมาชิกใหม่ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ได้กำหนดตามบทบัญญัติของกฎบัตรนี้ การรับสมาชิกให้ตัดสินโดยฉันทามติโดยที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ตามข้อเสนอแนะของคณะมนตรีประสานงานอาเซียน รัฐผู้สมัครจะได้รับเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนก็ต่อเมื่อได้ลงนามภาคยานุวัติสารกฎบัตรนี้ (ชาติชาย เชษฐสุมน, 2555: 99 - 100)

หมวดที่ 4 องค์การ

ที่ประชุมสุดยอดอาเซียน จะประกอบด้วยประมุขของรัฐ หรือหัวหน้ารัฐบาลของรัฐสมาชิก ให้ที่ประชุมสุดยอดอาเซียน เป็นองค์กรสูงสุดในกรกำหนดนโยบาย พิจารณาหารือ ให้แนวนโยบาย และตัดสินใจประเด็นหลักที่เกี่ยวข้องกับการบรรลุวัตถุประสงค์ของอาเซียน ในเรื่องสำคัญที่เป็นผลประโยชน์ของรัฐสมาชิก และในทุกประเด็นที่ได้มีการนำเสนอต่อที่ประชุมสุดยอดอาเซียนซึ่งจะมีการประชุมปีละสองครั้ง แต่สามารถเรียกประชุมฉุกเฉินได้เมื่อมีความจำเป็น โดยคณะกรรมการประสานงานอาเซียนจะเป็นผู้เตรียมการประชุมของการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน และประสานงานกับคณะกรรมการประชาคมอาเซียนต่าง ๆ

นอกเหนือจากนั้นแล้ว ในหมวดนี้ได้บัญญัติไว้ถึง การได้มาซึ่งตำแหน่ง และอำนาจหน้าที่ ภารกิจการทำงานของแต่ละตำแหน่ง ได้แก่ คณะมนตรีประสานงานอาเซียน คณะมนตรีประชาคมอาเซียนต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วยคณะมนตรีประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน คณะมนตรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และคณะมนตรีประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน องค์กรระดับรัฐมนตรีอาเซียนเฉพาะสาขา เลขาธิการอาเซียน คณะกรรมการผู้แทนถาวรประจำอาเซียน สำนักเลขาธิการอาเซียนแห่งชาติ องค์กรสิทธิมนุษยชนอาเซียน และมูลนิธิอาเซียน (ชาติชาย เชษฐสุขมน, 2555: 103 - 108) ซึ่งแต่ละตำแหน่งต่างก็ต้องมีอำนาจหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติงาน ควบคุมดูแลงานเฉพาะของตน และยังจะต้องมีการประสานงานกันกับทั้งภายใน และภาคีภายนอก เพื่อส่งผลให้เกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของอาเซียนและตามฉันทามติของที่ประชุมสุดยอดอาเซียน

หมวดที่ 5 องค์การที่มีความสัมพันธ์กับอาเซียน

อาเซียนอาจมีความสัมพันธ์กับองค์การซึ่งสนับสนุนกฎบัตรอาเซียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัตถุประสงค์และหลักการของอาเซียน องค์การที่สำคัญเหล่านี้ระบุอยู่ในภาคผนวก 2 และให้คณะกรรมการผู้แทนถาวรบัญญัติกฎว่าด้วยขั้นตอนการดำเนินงานและหลักเกณฑ์สำหรับการมีความสัมพันธ์ตามข้อเสนอแนะของเลขาธิการอาเซียน (ชาติชาย เชษฐสุขมน, 2555: 108)

หมวดที่ 6 การคุ้มกันและเอกสิทธิ์

ในหมวดนี้ได้กล่าวถึงเรื่อง ความคุ้มกันและเอกสิทธิ์ของอาเซียน เลขาธิการอาเซียน และพนักงานของสำนักงานเลขาธิการอาเซียน ผู้แทนถาวรและเจ้าหน้าที่ที่อยู่ระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ของอาเซียน เพื่อเป็นการให้สิทธิ ความปลอดภัย ในการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีขอบเขตและเท่าเทียม (ชาติชาย เชษฐสุขมน, 2555: 109)

หมวดที่ 7 กระบวนการตัดสินใจ

การตัดสินใจของอาเซียนอยู่บนพื้นฐานของการปรึกษาหารือและฉันทามติ และให้คณะมนตรีประชาคมอาเซียนแต่ละคณะบัญญัติกฎว่าด้วยขั้นตอนการดำเนินงานของตนเอง (ชาติชาย เชษฐสุขมน, 2555: 110)

หมวดที่ 8 การระงับข้อพิพาท

ได้กล่าวไว้ถึงหลักการทั่วไปและกลไกในการระงับข้อพิพาท คนกลางที่มีตำแหน่งที่นำเชื่อถือในการประนีประนอม และการไกล่เกลี่ย เมื่อเกิดการขัดแย้งขึ้น การระงับข้อพิพาทตามตราสารเฉพาะ การจัดตั้งกลไกระงับข้อพิพาทในกรณีที่มีได้มีการกำหนดไว้ ซึ่งในกรณีที่ข้อพิพาทดังกล่าวมีสามารถระงับได้ ภายหลังการใช้บทบัญญัติในหมวดนี้แล้วก็ต้องส่งต่อไปยังที่ประชุมสุดยอดอาเซียนเพื่อรอการตัดสิน และการมอบหมายให้เลขาธิการอาเซียนดูแลการปฏิบัติตามคำวินิจฉัย นอกเหนือจากนั้นแล้วยังได้ระบุถึงการใช้บทบัญญัติของกฎบัตรสหประชาชาติและกระบวนการระหว่างประเทศอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อแก้ไขปัญหาข้อพิพาทในภูมิภาค (ชาติชาย เชษฐสุมน, 2555: 111)

หมวดที่ 9 บประมาณและการเงิน

ได้บัญญัติถึงงบประมาณและการเงิน โดยมี กฎ ขั้นตอน แนวปฏิบัติ และการตรวจสอบ ให้เป็นไปตามแนวมาตรฐานสากล และในการใช้งบประมาณจะต้องเป็นไปสอดคล้องตามแนวการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ (ชาติชาย เชษฐสุมน, 2555: 113)

หมวดที่ 10 การบริหารและขั้นตอนการดำเนินงาน

ระบุถึงที่มาของประธานอาเซียน คณะมนตรีในตำแหน่งต่าง ๆ บทบาทของประธานอาเซียนที่จะต้องปฏิบัติระหว่างการดำรงตำแหน่ง พิธีการและแนวปฏิบัติทางการทูต การใช้ภาษาอังกฤษในการทำงาน (ชาติชาย เชษฐสุมน, 2555: 114 - 115)

หมวดที่ 11 อัตลักษณ์และสัญลักษณ์ของอาเซียน

ระบุถึง อัตลักษณ์ คำขวัญ ธง ดวงตรา วันประจำ บทเพลงประจำของอาเซียน เพื่อการบรรลุเป้าหมาย และคุณค่าร่วมกันของอาเซียน (ชาติชาย เชษฐสุมน, 2555: 115 - 116)

หมวดที่ 12 ความสัมพันธ์กับภายนอก

การดำเนินความสัมพันธ์ภายนอก ในการเจรจาความร่วมมือ ความเป็นหุ้นส่วน เป็นต้นกับภูมิภาคและระหว่างประเทศ จะต้องยึดมั่นในวัตถุประสงค์ หลักการ ที่วางไว้ในกฎบัตรนี้ การปฏิบัติในฐานะผู้ประสานงานกับคู่เจรจา คณะกรรมการอาเซียนในประเทศที่สามและองค์กรระหว่างประเทศ สถานภาพของภาคีภายนอก ความสัมพันธ์กับระบบสหประชาชาติและองค์กรระหว่างประเทศอื่น ๆ และการส่งผู้แทนอย่างเป็นทางการของรัฐที่ไม่ใช่สมาชิกอาเซียนประจำอาเซียน (ชาติชาย เชษฐสุมน, 2555: 116 - 117)

หมวดที่ 13 บทบัญญัติทั่วไปและบทบัญญัติสุดท้าย

กฎบัตรนี้จะต้องได้รับการลงนามโดยรัฐสมาชิกอาเซียนทั้งหมด และอยู่ใต้บังคับของการให้สัตยาบันจากรัฐสมาชิกอาเซียนทุกรัฐตามกระบวนการภายในของแต่ละรัฐ โดยมี เลขาธิการอาเซียนเป็นผู้เก็บรักษา โดยสมาชิกแต่ละรัฐสามารถเสนอข้อแก้ไขกฎบัตรได้ และจะมีการทบทวนกฎบัตรเมื่อครบห้าปีหลังจากมีผลใช้บังคับ การตีความกฎบัตรจะเกิดขึ้นเมื่อมีรัฐสมาชิกใด ๆ ร้องขอ (ชาติชาย เชษฐสุมน, 2555: 119 - 122)

2.7.5 ความร่วมมือของอาเซียน

การดำเนินงานด้านความร่วมมือของอาเซียนอาจแบ่งออกเป็น 4 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ระหว่างปี ค.ศ. 1967 - 1977 หรือในช่วง 10 ปีแรกของการก่อตั้งอาเซียน เป็นช่วงการปรับเปลี่ยนทัศนคติเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาความขัดแย้งระหว่างกันที่เคยมีมาก่อนในภูมิภาค ความร่วมมือในช่วงนี้จึงจึงเป็นด้านการพัฒนาสังคมวัฒนธรรมและสนทนเป็นสำคัญ ระยะที่ 2 ระหว่างปี ค.ศ. 1977 - 1987 เป็นช่วงของการขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอาเซียน มีการก่อตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียนและการสถาปนาความร่วมมือกับประเทศคู่เจรจา จึงเป็นช่วงการขยายสาขาความร่วมมือเพื่อรับปัญหาใหม่ ๆ เช่น ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านโรคเอดส์ ระยะที่ 3 ระหว่างปี ค.ศ. 1987 - 1997 เป็นช่วงที่อาเซียนได้ขยายสมาชิกภาพจนครบ 10 ประเทศและเป็นช่วงที่ภูมิภาคประสบวิกฤตการณ์ทางการเงินและเศรษฐกิจรวม ทั้งเกิดกระแสโลกาภิวัตน์ อาเซียนจึงได้กำหนดวิสัยทัศน์อาเซียน ค.ศ. 2020 และได้จัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อดำเนินการตามวิสัยทัศน์ดังกล่าว ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้อาเซียนตระหนักถึงความสำคัญของความร่วมมือเฉพาะด้านมากขึ้น และยกระดับความร่วมมือในด้านดังกล่าวให้ทัดเทียมกับความร่วมมือด้านการเมืองและเศรษฐกิจ ด้วยการปรับเปลี่ยนและยกระดับกลไกความร่วมมือด้านการเมืองและเศรษฐกิจด้วยการปรับเปลี่ยนและยกระดับกลไกความร่วมมือ เช่น จากระดับคณะกรรมการเป็นระดับเจ้าหน้าที่อาวุโสและระดับรัฐมนตรี สำหรับระยะที่ 4 คือ ระหว่างปี ค.ศ. 1997 ถึงปัจจุบัน เป็นช่วงของการปรับปรุงองค์กรที่มีอยู่ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การรวมตัวของอาเซียนซึ่งมุ่งเร่งรัดการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศสมาชิกอาเซียนใหม่ให้ทันกับระดับการพัฒนาของประเทศอาเซียนเดิม (กรมอาเซียน, 2552: 12)

2.7.5.1 ความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ

อาเซียนตระหนักถึงการแข่งขันทางเศรษฐกิจในเวทีโลกจึงวางมาตรการความร่วมมือทางด้านนี้เพื่อสร้างศักยภาพในการแข่งขันกับประเทศและภูมิภาคอื่น ๆ เช่น เขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area: AFTA) เกิดขึ้นจากข้อเสนอของอดีตนายกรัฐมนตรี อานันท์ ปันยารชุน ของไทย ในปี ค.ศ.1992 เป็นข้อตกลงว่าด้วยการลดภาษีศุลกากรระหว่างสมาชิกเพื่อลดอุปสรรคทางการค้าระหว่างกันและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของอาเซียนในฐานะผู้ผลิตและผู้ส่งออก พร้อมทั้งดึงดูดนักลงทุนจากภายนอกให้เข้ามาลงทุนเพิ่มมากขึ้น (สุวิทย์ ตราสุวรรณ, 2555: 20) ต่อมา อาเซียนได้ขยายความร่วมมือด้านเศรษฐกิจเพิ่มเติมเพื่อให้การรวมตัวทางเศรษฐกิจสมบูรณ์แบบและมีทิศทางชัดเจน โดยจัดตั้งเขตลงทุนอาเซียน (ASEAN Investment Area: AIA) ในปี ค.ศ.1997 เพื่อส่งเสริมการลงทุนทั้งภายในและภายนอกภูมิภาค ส่งเสริมการเปิดการค้าเสรี การท่องเที่ยว การเงิน การเกษตร และสนับสนุนการเชื่อมโยงด้านคมนาคมขนส่ง รวมถึงการเสนอให้มีความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกในการขนส่งสินค้าผ่านแดนและข้ามแดน (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2555: 26)

2.7.5.2 ความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคง

สมาคมอาเซียนได้มุ่งเน้นความร่วมมือในการรักษาสันติภาพและความมั่นคงภายในภูมิภาค เนื่องจากตระหนักว่าสันติภาพและความมั่นคงเป็นพื้นฐานในการพัฒนาด้านอื่น ๆ โดยการลงนามในสนธิสัญญาที่สำคัญ ได้แก่ การประกาศให้ภูมิภาคอาเซียนเป็นเขตแห่งสันติภาพ เสรีภาพ และความเป็นกลาง (Zone of Peace, Freedom and Neutrality: ZOPFAN) ในปี ค.ศ. 1971 การจัดทำสนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือกันในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia: TAC) เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1976 มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในภูมิภาค ห้ามแทรกแซงและคุกคามประเทศอื่นๆ เพื่อสร้างเสถียรภาพและสันติสุขในภูมิภาค (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2555: 26) ต่อมาในปี ค.ศ.1994 การประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนที่กรุงเทพมหานครได้มีการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (ASEAN Regional Forum: ARF) เกิดขึ้นเป็นครั้งแรก สำหรับการทำสนธิสัญญาเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Southeast Asian Nuclear – Weapon – Free Zone Treaty: SEANWFZ) ที่ได้รับการยอมรับในประชาคมนานาชาติว่าเป็นความพยายามในการประกาศเจตนารมณ์ต่อต้านการแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้มีการลงนามในปี ค.ศ. 1995 (พิษณุ สุวรรณะชญ, 2540: 140 อ้างถึงใน สุวิชา เป้าอารีย์, 2554: 19)

2.7.5.3 ความร่วมมือเฉพาะด้าน

ความร่วมมือเฉพาะด้าน คือ ความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ที่มีใช้ด้านการเมืองและเศรษฐกิจ มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อพัฒนาและเสริมสร้างสภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชากรในภูมิภาคให้มีมาตรฐานการดำรงชีวิตที่ดี ส่งเสริมและรักษาเอกลักษณ์ประเพณีและวัฒนธรรม ตลอดจนส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนในภูมิภาค เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์เบื้องต้นประการหนึ่งของอาเซียนในการส่งเสริมให้ประชาชนในอาเซียนมีความเป็นอยู่และมีคุณภาพชีวิตที่ดีทัดเทียมกับประชาชนในประเทศที่พัฒนาแล้ว และเพื่อให้ประชาชนอาเซียนสามารถได้รับประโยชน์จากการพัฒนาการทางการเมืองและเศรษฐกิจได้อย่างเต็มที่ (กรมอาเซียน, 2552: 12) ปฏิญญากรุงเทพฯ ได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างมากกับการพัฒนาความร่วมมือเฉพาะด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในการยกระดับความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การคุ้มครองและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การพัฒนาที่ยั่งยืนและความร่วมมือทางด้านวัฒนธรรมและสนเทศของอาเซียนซึ่งช่วยส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนชาวอาเซียน ตลอดจนปลูกจิตสำนึกในความเป็นอาเซียน

2.7.5.4 ความร่วมมือกับประเทศภายนอกอาเซียน

ไทยมีบทบาทสนับสนุนให้อาเซียนมีความร่วมมือกับประเทศนอกอาเซียน เพื่อเสริมสร้างการเชื่อมโยงกับภูมิภาคอื่นดังปรากฏในความร่วมมืออาเซียน + 3 (ASEAN Plus 3) ซึ่งประกอบด้วยประเทศสมาชิกอาเซียน 10 ประเทศ ร่วมกับญี่ปุ่น จีน และสาธารณรัฐเกาหลี รวมทั้งได้ทำการสถาปนาความสัมพันธ์ในลักษณะของประเทศคู่เจรจา (ASEAN Plus 1) กับอีก 9

ประเทศ ได้แก่ ออสเตรเลีย แคนาดา นิวซีแลนด์ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น จีน สาธารณรัฐเกาหลี อินเดีย และรัสเซีย และมีความร่วมมือกับหนึ่งกลุ่มประเทศ ได้แก่ สหภาพยุโรป นอกจากนี้ อาเซียนยังมีความสัมพันธ์เฉพาะด้านกับปากีสถาน และมีสถานะเป็นผู้สังเกตการณ์ขององค์การสหประชาชาติด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2555: 28)

2.7.6 ประชาคมอาเซียน

ประชาคมอาเซียนเกิดจากการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนที่บาหลี อินโดนีเซีย ในปี ค.ศ. 2003 อาเซียนได้พยายามแสดงให้เห็นว่าอาเซียนสามารถรวมกันเป็นหนึ่งได้ โดยการประกาศการจัดตั้งประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ขึ้นภายในปี ค.ศ. 2020 และต่อมาได้มีการร่นระยะเวลา เพื่อให้มีการรวมกันเป็นประชาคมอาเซียนให้ได้ในปี ค.ศ. 2015 โดยประกอบด้วยเสาหลัก 3 ประการ ได้แก่ 1) ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political - Security Community: APSC) มีวัตถุประสงค์และหลักในการให้ภูมิภาคฯ แห่งนี้เป็นประชาคมที่อยู่บนพื้นฐานของกฎ กติกา เดียวกัน มีค่านิยมและบรรทัดฐานร่วมกัน เป็นภูมิภาคที่มีความเป็นพลวัตร มีมุมมองที่เปิดกว้างยอมรับการบูรณาการร่วมกันเป็นหนึ่งเดียว และการพึ่งพาอาศัยกันและกันของประเทศต่าง ๆ ในโลก (ASEAN Secretariat, 2009 อ้างถึงใน สุวิชา เป้าอารีย์, 2554: 5) 2) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) ที่คาดหวังจะทำให้ อาเซียนมีตลาดและฐานการผลิตร่วมกัน (Single Market and Single Production Base) และมีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน เงินทุนและแรงงานมีฝีมืออย่างเสรี (Free Flow of Goods, Services, Investments and Skilled Labors and Free Flow of Capital) รวมทั้งผู้บริโภคสามารถเลือกสรรสินค้า/บริการ ที่มีความหลากหลายและมีคุณภาพจากภายในภูมิภาคฯ และสามารถเดินทางภายในอาเซียนได้อย่างสะดวกและเสรีมากยิ่งขึ้น (ASEAN Secretariat, 2008 อ้างถึงใน สุวิชา เป้าอารีย์, 2554: 5) และ 3) ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio - Cultural Community: ASCC) มีคุณลักษณะในการให้ความสำคัญกับการพัฒนามนุษย์ การคุ้มครองและสวัสดิการสังคม ความยุติธรรมและสิทธิ ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม การสร้างอัตลักษณ์อาเซียน และการลดช่องว่างการพัฒนา (ASEAN Secretariat, 2009 อ้างถึงใน สุวิชา เป้าอารีย์, 2554: 5)

2.7.6.1 ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน

การก่อตั้งและการดำเนินงานของอาเซียนมีพื้นฐานจากปัจจัยเรื่องการเมืองและความมั่นคงของภูมิภาค ดังนั้น เมื่ออาเซียนพัฒนามาเป็นประชาคมอาเซียนจึงได้ให้ความสำคัญและสานต่อความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงของประเทศสมาชิก และจัดตั้งขึ้นเป็นหนึ่งในเสาหลักของประชาคม โดยมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่จะทำให้ประเทศในภูมิภาคอยู่อย่างสันติสุข โดยการแก้ไขปัญหาในภูมิภาคโดยสันติวิธี และยึดมั่นในหลักความมั่นคงรอบด้าน สมาชิกแต่ละประเทศมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีเสถียรภาพ และมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน นอกจากนี้แล้วยังต้องตระหนักถึงภัยคุกคามทางความมั่นคง โดยในการประชุมสุดยอดอาเซียน

ครั้งที่ 10 ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2004 ที่เวียงจันทน์ได้รับรองแผนปฏิบัติการประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (วิทย์ บัณฑิตกุล, 2554: 44) จะทำให้ความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงของอาเซียนมีการพัฒนามากยิ่งขึ้น โดยเป็นหลักประกันต่อประชาชนและประเทศสมาชิกอาเซียนให้อยู่อย่างสันติระหว่างกันและกัน และกับโลกภายนอกในบรรยากาศของความเป็นประชาธิปไตย ความยุติธรรม และการมีความปรองดองต่อกัน ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน จะส่งเสริมพัฒนาการด้านการเมืองโดยยึดหลักการของประชาธิปไตย นิติธรรมธรรมาภิบาล ความเคารพ การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และเสรีภาพบนพื้นฐานภายใต้กฎบัตรอาเซียน โดยจะเป็นตัวเชื่อมต่อให้ประเทศสมาชิกอาเซียนมีการติดต่อและมีความร่วมมือระหว่างกันเพื่อสร้างบรรทัดฐานกฎเกณฑ์และกลไกร่วมกันในการบรรลุเป้าหมายอาเซียนในด้านการเมืองและความมั่นคง ซึ่งจะทำให้อาเซียนเป็นองค์กรที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง โดยทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมและได้ผลประโยชน์จากกระบวนการรวมตัวและการสร้างประชาคม โดยไม่คำนึงถึงเพศ เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา หรือพื้นเพทางสังคมและวัฒนธรรม

อย่างไรก็ตาม การดำเนินการร่วมกันของรัฐบาลทั้งหลายในลักษณะของสมาคมหรือกลุ่มในระดับภูมิภาค ช่วยเปิดโอกาสให้การดำเนินการเพื่อรับมือกับโลกาภิวัตน์เป็นไปอย่างแข็งแกร่ง บนพื้นฐานของการใช้ทรัพยากรและการมีผลประโยชน์ร่วมกัน (Dent, 1997: 10)

ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ประกอบด้วยสามคุณลักษณะ ได้แก่ ประชาคมที่มีกติกาและมีการพัฒนาค่านิยมและบรรทัดฐานร่วมกัน ประชาคมที่ทำให้ภูมิภาคมีความเป็นเอกภาพ มีความสงบสุข มีความแข็งแกร่ง พร้อมทั้งมีความรับผิดชอบร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาความมั่นคงที่ครอบคลุมในทุกมิติ และประชาคมที่ทำให้เป็นภูมิภาคที่พลวัตและมองไปยังโลกภายนอกที่การรวมตัวและลักษณะพึ่งพาซึ่งกันและกันมากยิ่งขึ้น (ทีมนักวิชาการอาเซียน, 2555: 38 - 40)

2.7.6.2 ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

เป็นเสาหลักทางด้านเศรษฐกิจของภูมิภาค แนวคิดนี้เป็นผลมาจากการประชุมสุดยอดครั้งที่ 9 ที่บาหลี ประเทศอินโดนีเซีย และจัดทำแผนปฏิบัติการขึ้นในการประชุมปีถัดมา มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความมั่งคั่ง และสามารถแข่งขันกับภูมิภาคอื่นๆ ได้โดย 1) มุ่งให้เกิดการไหลเวียนอย่างเสรีของสินค้า บริการ การลงทุน เงินทุน การพัฒนาทางเศรษฐกิจ และการลดปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางสังคมภายในปี ค.ศ. 2020 2) ทำให้อาเซียนเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียว (Single Market and Production Base) โดยจะริเริ่มกลไกมาตรการใหม่ ๆ ในการปฏิบัติตามข้อริเริ่มทางเศรษฐกิจที่มีอยู่แล้ว 3) ให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศสมาชิกใหม่ของอาเซียนเพื่อลดช่องว่างการพัฒนาและช่วยให้ประเทศเหล่านี้เข้าร่วมกระบวนการรวมตัวทางเศรษฐกิจของอาเซียน 4) ส่งเสริมความร่วมมือในนโยบายการเงินและเศรษฐกิจมหภาค ตลาดการเงินและตลาดทุน การประกันภัยและภาษีอากร การพัฒนาโครงสร้าง (คณะกรรมการการค้าต่างประเทศ, 2550: 16) นอกจากนี้ อาเซียนได้จัดทำแผนการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community Blueprint) ซึ่งอ้างอิงมา

จากเป้าหมายการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียนตามแถลงการณ์บาหลี ฉบับที่ 2 (Bali Concord II) ซึ่งเป็นแผนงานบูรณาการการดำเนินงานในด้านเศรษฐกิจเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ 4 ด้าน คือ 1) การเป็นตลาดผลิตเดี่ยว โดยจะมีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน และแรงงานฝีมืออย่างเสรี รวมทั้งการเคลื่อนย้ายเงินทุนอย่างเสรีมากขึ้น กำหนดเป้าหมายเวลาที่จะค่อยๆ ลดหรือยกเลิกมาตรการที่มีใช้ภาษีสำหรับประเทศสมาชิกเก่า 6 ประเทศ และเปิดเสรีการลงทุนภายในปี พ.ศ. 2553 เปิดตลาดภาคบริการและเปิดเสรีการลงทุน ภายในประเทศปี พ.ศ. 2558 2) การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของอาเซียนโดยให้ความสำคัญกับประเด็นด้านนโยบายที่จะช่วยส่งเสริมการรวมกลุ่มภาคเศรษฐกิจ เช่น นโยบายการแข่งขัน การคุ้มครองผู้บริโภค สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา นโยบายภาษี และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (การเงิน การขนส่ง เทคโนโลยีสารสนเทศ และพลังงาน) 3) การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเสมอภาค ส่งเสริมการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เพื่อลดช่องว่างการพัฒนาทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศสมาชิก และ 4) การบูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลก ประสานนโยบายเศรษฐกิจความร่วมมือทางเศรษฐกิจ เช่น การจัดทำเขตการค้าเสรีของอาเซียนกับประเทศคู่เจรจาต่าง ๆ ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายในการผลิต จัดจำหน่ายภายในภูมิภาคให้เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลก (วิทย์ บัณฑิตกุล, 2554: 45 - 46)

2.7.6.3 ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน

แผนปฏิบัติงานของประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนถูกสร้างขึ้น ในปี ค.ศ. 2004 หลังจากการประกาศแผนจัดตั้งประชาคมอาเซียนเพียง 1 ปี มีวัตถุประสงค์เพื่อให้อาเซียน เป็นสังคมที่เอื้ออาทรและแบ่งปัน ประชากรอาเซียนมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดี และมีการพัฒนาในทุกด้านเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และส่งเสริมอัตลักษณ์อาเซียน (ASEAN Identity) โดยเน้นความร่วมมือในด้านต่าง ๆ อาทิ 1) การพัฒนาสังคม โดยการยกระดับความเป็นอยู่ของผู้ด้อยโอกาสและผู้ด้อยโอกาสและผู้ที่ยากไร้ในถิ่นทุรกันดาร และส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม 2) การพัฒนาการฝึกอบรม การศึกษาขั้นพื้นฐานและสูงกว่า การพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การสร้างงาน และการคุ้มครองทางสังคม 3) ส่งเสริมความร่วมมือด้านสาธารณสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งการป้องกัน และควบคุมโรคติดต่อ 4) การจัดการปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม 5) การส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเขียน นักคิด และศิลปินในภูมิภาค (คณะกรรมการต่างประเทศ, 2550: 17) เพื่อรองรับการเป็นประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน จึงได้จัดทำแผนงานการจัดตั้งประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio - Cultural Community Blueprint) ซึ่งอ้างอิงมาจากเป้าหมายการรวมกลุ่มทางสังคมและวัฒนธรรมตามแถลงการณ์บาหลี ฉบับที่ 2 (Bali Concord II) ซึ่งประกอบด้วยความร่วมมือ 6 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนามนุษย์ (Human Development) 2) การคุ้มครองและสวัสดิการสังคม (Social Welfare and Protection) 3) ความยุติธรรมและสิทธิ (Social Justice and Rights) 4) ส่งเสริมความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Sustainability) 5) การสร้างอัตลักษณ์อาเซียน (Building ASEAN

Identity) และ 6) การลดช่องว่างทางการพัฒนา (Narrowing the Development Gap) (วิทย์ บัณฑิตกุล, 2554: 46 - 47)

2.7.7 ประเทศไทยกับอาเซียน

ในภาพรวมประเทศไทยได้รับผลประโยชน์จากความร่วมมือด้านต่าง ๆ ของอาเซียนเป็นอย่างมาก เศรษฐกิจฐานการผลิตต้นทุนต่ำ กรอบความร่วมมือทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งหากไม่มีประชาคมอาเซียนแล้วก็คงเป็นการยากที่ประเทศไทยจะแก้ไขโดยลำพัง

ประโยชน์ที่คาดว่าประเทศไทยจะได้รับจากการใช้ข้อบังคับใช้กฎบัตรอาเซียน มีหลายประการ ได้แก่

2.7.7.1 ผลประโยชน์จากความร่วมมือด้านต่าง ๆ ของอาเซียนมากขึ้น เนื่องจากกฎบัตรอาเซียนจะช่วยสร้างหลักประกันว่าประเทศสมาชิกอาเซียนอื่น ๆ จะปฏิบัติตามพันธกรณีที่ได้ตกลงกันไว้แล้วหรือมิฉะนั้นก็จะมีกลไกเพื่อทำให้ประเทศสมาชิกปฏิบัติตามข้อตกลง

2.7.7.2 ความสามารถรับมือกับภัยคุกคามระดับโลกที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนโดยตรงได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นไข้หวัดนก โรคระบาด ภัยพิบัติทางธรรมชาติ ปัญหาโลกร้อน หรือปัญหายาเสพติด เนื่องจากกฎบัตรจะเสริมสร้างกลไกต่าง ๆ เพื่อให้ประเทศไทยและอาเซียนแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันเหตุการณ์มากยิ่งขึ้น

2.7.7.3 กฎบัตรอาเซียนจะช่วยส่งเสริมค่านิยมของประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคให้สอดคล้องกับผลประโยชน์ของประเทศไทย เช่น การไม่ใช้กำลังในการแก้ไขปัญหา การยึดมั่นในหลักประชาธิปไตย และหลักธรรมาภิบาล หลักนิติธรรม หลักสิทธิมนุษยชน และการส่งเสริมความมั่นคงของมนุษย์และการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2.7.7.4 อำนาจการต่อรองที่เพิ่มขึ้นของประเทศไทย ในฐานะประเทศสมาชิกอาเซียนในเวทีโลก เนื่องจากกฎบัตรอาเซียนจะช่วยสร้างความน่าเชื่อถือและกติกาสัญญาให้แก่อาเซียน ประเทศไทยสามารถโน้มน้าวให้ประเทศนอกภูมิภาคช่วยแก้ไขปัญหาในระดับโลกที่กระทบความเป็นอยู่ของประเทศประชาชนอาเซียนมากขึ้น

ดังนั้น ผู้ศึกษามีความสนใจและตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานีภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน โดยอาศัยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ไปในทิศทางที่เหมาะสม และก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศน้อยที่สุด และมีการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่นักท่องเที่ยว ที่สำคัญ คือ ต้องให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมถึงเจ้าหน้าที่บุคลากรภาครัฐ และเอกชน เนื่องจากในปัจจุบันจังหวัดปัตตานีมีสถานที่ท่องเที่ยวและมีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเจริญของประชากรในจังหวัดปัตตานี และเมื่อมีต้นทุนทางทรัพยากรธรรมชาติที่

สมบูรณ์ เป็นโอกาสที่ดีที่ควรมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อส่งเสริมให้เกิดความตระหนักในการรักษาสีเขียวแวดล้อมนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

2.8 บริบทพื้นที่ที่ศึกษา

ปัตตานีแบ่งการปกครองออกเป็น 12 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองปัตตานี ยะรัง หนองจิก โคกโพธิ์ ยะหริ่ง ปะนาเราะ มายอ สายบุรี กะพ้อ ไม้แก่น พงุยางแดง และแม่ลาน (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี, 2557: 21) ดังภาพที่ 2.2

2.8.1 ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดปัตตานี

ปัตตานี เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ริมฝั่งทะเลตะวันตกของภาคใต้ติดกับทะเลจีนใต้ หรืออ่าวไทย มีแม่น้ำที่สำคัญ 2 สาย คือ แม่น้ำตานีและแม่น้ำสายบุรี ในอดีตจังหวัดปัตตานีเป็นจังหวัดที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาก เคยมีฐานะเป็นเมืองหลวงของอาณาจักรลังกาสุกะ ซึ่งเป็นรัฐอิสระของชาวไทยพุทธในพุทธศตวรรษที่ 7 มีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่จังหวัดสงขลา ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และรัฐกลันตันกับรัฐตรังกานูในมาเลเซีย ปัจจุบันยังมีซากเมืองเก่าของปัตตานีในยุคนั้นปรากฏให้เห็นที่อำเภอยะรัง จากการที่มีพื้นที่เป็นป่าเขา และมีพื้นที่ติดชายฝั่งทะเลเป็นระยะทางยาวประมาณ 170 กิโลเมตร จึงเป็นเมืองท่าที่สำคัญและเป็นศูนย์กลางการปกครอง การค้า และวัฒนธรรม มีทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวหลายด้าน ทั้งด้านธรรมชาติ โบราณสถานทางประวัติศาสตร์ และด้านประเพณีวัฒนธรรม



ภาพที่ 2.2 แผนที่จังหวัดปัตตานี

แหล่งที่มา: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี, 2557: 21.

2.8.2 ประวัติความเป็นมาของจังหวัดปัตตานี

เมืองปัตตานีตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2444 ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ อำเภอเมืองปัตตานี เป็นเมืองเก่าแก่ มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยโคกทรัพยากรเป็นอยู่ช่าช่อน้ำ มีชาวยุโรปหลายชาติ เข้ามาทำการค้าแต่โบราณคำว่า “ปัตตานี” มีหลักฐานในการเรียกเป็นทางการตั้งแต่สมัยรัชการที่ 2 โปรดเกล้าฯ ให้แยกปัตตานี เป็น 7 หัวเมือง คือ ปัตตานี ยะลา ยะหริ่ง ระแงะ รามัน สายบุรี และหนองจิก ต่อมา รัชการที่ 5 ทรงโปรดเกล้าฯ ยกเลิกระบบหัวเมือง โดยแบ่งเป็นมณฑล คือ ปัตตานี ยะลา สายบุรี และระแงะ ในปี พ.ศ. 2475 ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติแห่งราชอาณาจักรสยามจัดการปกครองขึ้นใหม่เป็นจังหวัด คือ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส โดยได้ผนวก หนองจิก สายบุรี และยะหริ่ง ให้อยู่ในจังหวัดปัตตานี รามัน ให้อยู่ในจังหวัดยะลา และระแงะอยู่ในจังหวัดนราธิวาส ดังภาพที่ 2.3



ภาพที่ 2.3 เส้นทางหลักเข้าในเขตเมืองปัตตานี

แหล่งที่มา: ฟิรดาวซ์ มะรอแม, นักศึกษามหาวิทยาลัยฟาฏอนี, 2558.

2.8.3 สภาพภูมิประเทศของจังหวัดปัตตานี

ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบต่ำ พื้นที่ส่วนมากเป็นดินปนทราย ภูเขา มีน้อย และไม่ค่อยสำคัญ มีแม่น้ำปัตตานี แม่น้ำสายบุรี แม่น้ำยะหริ่ง และแม่น้ำหนองจิกไหลผ่าน พลเมืองส่วนมากเป็นไทยอิสลาม อาชีพหลักทำนา ทำสวนยางพารา สวนมะพร้าว สวนผลไม้ ทำเหมืองแร่ ทำนาเกลือ เลี้ยงสัตว์ และทำการประมง จังหวัดปัตตานี มีลักษณะพื้นที่แบ่งเป็น 3 ลักษณะ (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี, 2557: 25) คือ

2.8.3.1 บริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเล ได้แก่ พื้นที่ทางตอนเหนือและทางตะวันออกของจังหวัด มีหาดทรายยาวลักษณะชายฝั่งทะเล มีการทับถมอยู่ตลอดเวลา พื้นที่ติดชายฝั่งทะเลเข้าไปเป็นที่ราบชายฝั่งกว้างประมาณ 10.0 – 30.0 กิโลเมตร ระดับความลาดชันร้อยละ 2.0

2.8.3.2 พื้นที่ราบลุ่ม เป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัด อยู่บริเวณส่วนกลางและตอนใต้ของจังหวัด ที่ดินมีความเหมาะสมทางการเกษตรกรรม รวมทั้งมีแม่น้ำปัตตานีไหลผ่าน

2.8.3.3 พื้นที่ภูเขา เป็นพื้นที่ส่วนน้อย อยู่ทางตอนใต้ของอำเภอโคกโพธิ์ ทางทิศตะวันออกของอำเภอสายบุรี และทางตอนใต้ของอำเภอกะป้อ ซึ่งเทือกเขานี้เป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาสันกาลาคีรี

จังหวัดปัตตานีเป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายในทางวัฒนธรรม มีเศรษฐกิจที่ค่อนข้างแข็งแกร่ง และอุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ มีความเป็นธรรมชาติทางด้านการเมืองการปกครองเป็นศูนย์กลางการผลิตอุตสาหกรรมเกษตร และการประมง

2.8.4 ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดปัตตานี ตั้งอยู่ภาคใต้ของประเทศไทย ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 1,055 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 1,940 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 1,212,723 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี, 2557: 29) ดังนี้

2.8.4.1 ทิศเหนือ ติดต่อกับ อ่าวไทย

2.8.4.2 ทิศใต้ ติดต่อกับ เขตอำเภอเมืองยะลา อำเภอรามัน จังหวัดยะลา และเขตอำเภอบาเจาะจังหวัดนราธิวาส

2.8.4.3 ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อ่าวไทย

2.8.4.4 ทิศตะวันตก ติดต่อกับ เขตอำเภอเทพา และอำเภอสบ้าย้อย จังหวัดสงขลา

2.8.5 ประชากรและศาสนา

จังหวัดปัตตานี เป็นอาณาจักรที่เก่าแก่และมีความเจริญรุ่งเรือง ทำให้เป็นแหล่งศูนย์รวมของประชากรหลากหลายเชื้อชาติศาสนามาตั้งแต่ในอดีต ปัจจุบันเป็นแหล่งชุมชนที่มีผู้อยู่อาศัยหนาแน่น โดยเฉพาะบริเวณลุ่มน้ำปัตตานี ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 89.6 นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 12.4 นับถือศาสนาพุทธ และร้อยละ 0.0100 นับถือศาสนาคริสต์และศาสนาอื่น ๆ (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี, 2557: 17) ดังรายละเอียดในตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 การนับถือศาสนาของประชากรในจังหวัดปัตตานีระหว่างปี พ.ศ. 2554 – 2557

ปี พ.ศ.	ศาสนาพุทธ		ศาสนาอิสลาม		ศาสนาคริสต์ / อื่น ๆ		รวม	
	จำนวน ประชากร	ร้อยละ	จำนวน ประชากร	ร้อยละ	จำนวน ประชากร	ร้อยละ	จำนวน ประชากร	ร้อยละ
2554	89,991	14.1	547,608	85.8	336	0.0600	637,935	100
2555	80,326	12.5	559,619	87.4	338	0.0600	640,283	100
2556	79,152	12.2	567,164	87.7	178	0.0300	646,514	100
2557	80,898	12.4	572,008	87.6	55	0.0100	652,961	100

แหล่งที่มา: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี, 2557: 17.

2.8.6 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ

2.8.6.1 มัสยิดกรือเซะ

มัสยิดกรือเซะ เป็นโบราณสถานเก่าแก่แห่งปัตตานี รู้จักกันอีกชื่อหนึ่งว่ามัสยิดปีตุกรือบันที่แปลว่ามัสยิดที่มีช่องประตูรูปโค้ง เนื่องจากประตูมัสยิดแห่งนี้มีด้านบนโค้งแหลมและโค้งมนแบบสถาปัตยกรรมตะวันออกกลาง เรื่องหนึ่งกล่าวไว้ว่าสุลต่านลองยูนุสเป็นผู้สร้างขึ้นราวในปี พ.ศ. 2265 ซึ่งตรงกับสมัยอยุธยาตอนปลาย ดังภาพที่ 2.4



ภาพที่ 2.4 มัสยิดกรือเซะ

แหล่งที่มา: ฟิรดาวซ์ มะรอแม, นักศึกษามหาวิทยาลัยฟาฏอนี, 2558.

2.8.6.2 ศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน

ศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนตั้งอยู่บริเวณริมคลองยาหมู ตรงข้ามที่ว่าการอำเภอยะหริ่ง อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าชายเลนยะหริ่ง มีพื้นที่โครงการรวม 500 ไร่ ศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนนี้มีทางเดินศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนเป็นสะพานที่สร้างด้วยไม้ตะเคียนทอง (Hopea Odorata) เป็นระยะทางยาวโดยรอบ 1,250 เมตร ตลอดเส้นทางเดินโดยรอบจะเห็นกลุ่มไม้ป่าชายเลนทั้งไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม ไม้เถา และไม้พื้นล่าง ซึ่งพันธุ์ไม้แต่ละชนิดมีความสามารถขึ้นอยู่ได้ในบริเวณที่มีลักษณะแตกต่างกัน โดยเฉพาะบริเวณที่อยู่ระหว่างระดับน้ำทะเลต่ำสุดและระดับน้ำทะเลสูงสุด เช่น กลุ่มไม้ถั่วขาว กลุ่มไม้ตะบูนดำ กลุ่มไม้ตาตุ่มทะเล ฝาดดอกขาว และเหียงอกปลาหมอดอกขาว เป็นต้น ตามเส้นทางจะมีระเบียบปักและมีข้อมูลสื่อความหมายอธิบายเกี่ยวกับป่าชายเลนพร้อมมีรูปภาพประกอบและยังมีสะพานทางเดินไม้ยกระดับ ศาลาพักผ่อน และหอชมนก เพื่อชมทัศนียภาพเหนือยอดของพันธุ์ไม้ป่าชายเลน ซึ่งหอนี้มีความสูงถึง 13.0 เมตร นอกเหนือจากการเดินศึกษาป่าชายเลนตามเส้นทางเดินแล้วยังมีการล่องเรือชมป่าชายเลน ซึ่งจัดเป็นกิจกรรมหนึ่งของศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน นักท่องเที่ยวสามารถนั่งเรือชมธรรมชาติป่าชายเลนตามลำคลองน้อยใหญ่ซึ่งแบ่งเป็น 3 สาย คือ คลองบางปู คลองกลาง และคลองกอก ตลอดสองฝั่งคลองจะเห็นป่าชายเลนที่สมบูรณ์ ความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำ นกนานาชนิด วิถีชีวิตของชาวบ้านกับป่าชายเลนและความสวยงามของสวนป่าโกงกาง ดังภาพที่ 2.5

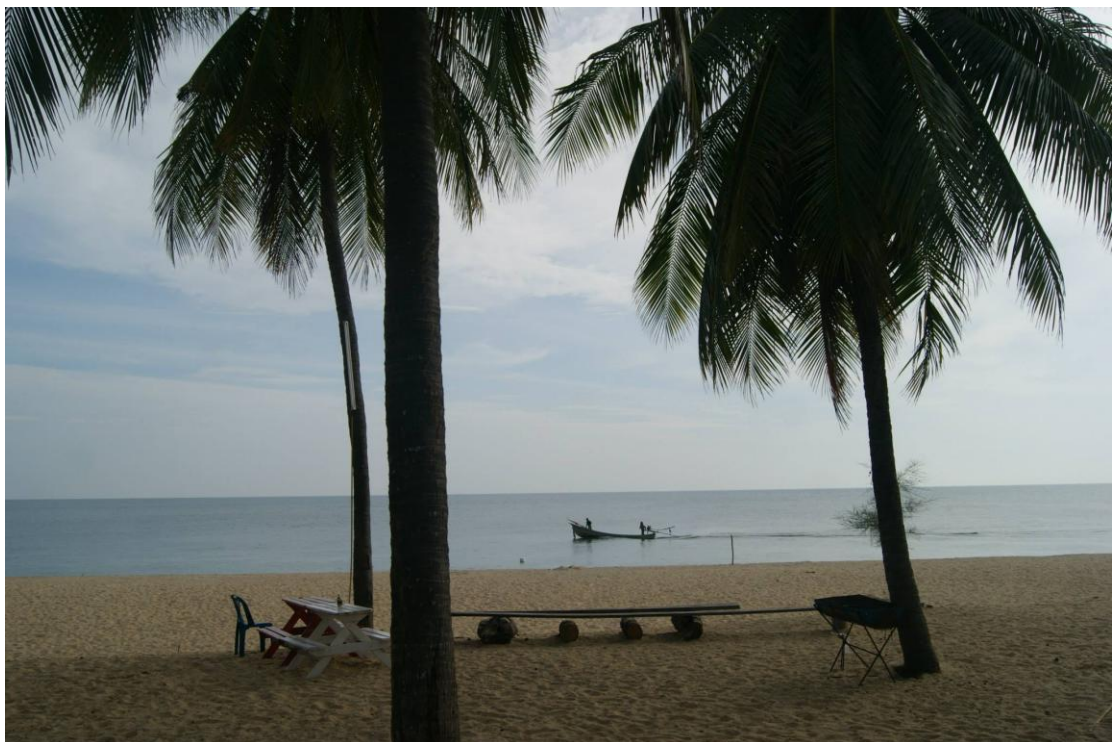


ภาพที่ 2.5 ศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน

แหล่งที่มา: ไพรดาวซ์ มะรอแม, นักศึกษามหาวิทยาลัยฟาฏอนี, 2558.

2.8.6.3 หาดตะโละกาโปร์

หาดตะโละกาโปร์ตั้งอยู่ในเขตอำเภอยะหริ่ง ห่างจากที่ว่าการอำเภอยะหริ่ง ประมาณ 4.00 กิโลเมตร เป็นชายหาดที่มีความสวยงาม หาดทรายขนานกับชายฝั่งทะเล มีพื้นที่กว้างประมาณ 40.0 เมตร หาดทรายทอดตัวยาวขนานไปกับทิวสนร่มรื่น มีสายน้ำพาคลื่นเคลื่อนมากระทบฝั่ง ในวันที่อากาศปลอดโปร่งน้ำทะเลจะมีสีคราม ทรายเป็นสีทองสวยงามเหมาะสำหรับพักผ่อนหย่อนใจ หากเลยไปยังหมู่บ้านประมงจะมีเรือกอลและจอดเรียงรายอยู่เป็นทิวแถว ซึ่งชาวบ้านแถบนี้จะพาเรือออกไปทำประมงแล้วนำกลับมา โดยจะลากขึ้นมาเก็บในช่วงเช้า ๆ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่นิยมสำหรับชาวปัตตานีที่จะไปพักผ่อนในวันหยุดเป็นอย่างมาก เพราะเป็นสถานที่ที่ใกล้ตัวเมืองมากที่สุด หาดตะโละกาโปร์เป็นหาดที่มีชื่อเสียงของจังหวัดปัตตานี เคยประกวดแหล่งท่องเที่ยว 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้อันดับที่ 2 ประเภทแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ประจำปี พ.ศ. 2529 หาดทรายแห่งนี้ยกยาวขึ้นไปเรื่อย ๆ เพราะเกิดจากกระแสน้ำพัดพาเอาตะกอนทรายมาทับถมพอกพูน เหมาะแก่การไปนั่งพักผ่อนชมความสวยงาม มีทิวสนและต้นมะพร้าวให้ความร่มรื่นสวยงาม ดังภาพที่ 2.6



ภาพที่ 2.6 หาดตะโละกาโปร์

แหล่งที่มา: พิรดาวซ์ มะรอแม, นักศึกษามหาวิทยาลัยฟาฏอนี, 2559.

2.8.6.4 อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว

น้ำตกทรายขาวเดิมชาวบ้านเรียกว่า น้ำตกตะโกน มีต้นน้ำเกิดจากยอดเขานางจันทร์ในทิวเขาทรายขาว เทือกเขาสันกาลาศีรี ถูกค้นพบโดยพระครูศรีรัตนกร (ท่านสีแก้ว) เจ้าอาวาสวัดทรายขาว เมื่อปี พ.ศ. 2475 อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาวมีพื้นที่ครอบคลุมป่าสงวนแห่งชาติเขาใหญ่ ในท้องที่อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี อำเภอเมืองยะลา อำเภอยะหา จังหวัดยะลา และป่าสงวนแห่งชาติป่าเทือกเขาสันกาลาศีรีในท้องที่อำเภอบันนังสวย จังหวัดสงขลา ประกอบด้วยจุดเด่นตามธรรมชาติและน้ำตกที่สวยงาม สภาพป่าอุดมสมบูรณ์ ร่มรื่นไปด้วยพันธุ์ไม้และสัตว์ป่านานาชนิดที่ควรแก่การศึกษาหาความรู้เป็นอย่างยิ่ง ครอบคลุมเนื้อที่ประมาณ 43,482 ไร่ หรือ 69.6 ตารางกิโลเมตร สภาพพื้นที่อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาวปกคลุมด้วยป่าดิบชื้นที่อุดมสมบูรณ์ ชนิดไม้ที่สำคัญ ได้แก่ ยาง สยา กระบาก กาลอ หลุมพอ ไข่เขียว สะตอ เหยียง ตะเคียนทอง เป็นต้น พืชพื้นล่าง ได้แก่ ระกำ หวาย เฟิน เถาวัลย์ และกล้วยไม้ชนิดต่าง ๆ สัตว์ป่าที่พบ ได้แก่ เสี่ยงผา หมูป่า เก้ง เม่น กระจง ลิง ค่าง ชะนี อีเห็น กระรอก นกขุนทอง นกกางเขน นกปรอด เหยี่ยว นกดุเหว่า ตะพาน้ำ งูเหลือม งูเห่า งูกะปะ ตะกวด กบ เขียด กงรวมทั้งกิ้งก่า และปลาชนิดต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในลำห้วยลำธาร ดังภาพที่ 2.7



ภาพที่ 2.7 อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว
แหล่งที่มา: อัสมะ แวโด, แม่คำ, 2559.

2.8.6.5 เมืองโบราณยะรัง

เป็นชุมชนสมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งในภาคใต้ของประเทศไทยและเชื่อว่าเป็นที่ตั้งอาณาจักรโบราณที่มีชื่อว่า “ลังกาสุกะ” หรือ “ลังยาเสียว” ตามที่มีหลักฐานปรากฏในเอกสารของจีน ชาว มลายู และอาหรับ ลักษณะของเมืองโบราณยะรังสันนิษฐานว่า มีผังเมืองเป็นรูปวงรีขนาดใหญ่ในพื้นที่ประมาณ 9.00 ตารางกิโลเมตร เป็นเมืองที่มีการสร้างทับซ้อนกันถึง 3 เมือง ขยายตัวเชื่อมต่อกัน นอกจากร่องรอยของคูน้ำ คันดินทั้ง 3 แห่งในกลุ่มเมืองโบราณนี้ ยังปรากฏซากโบราณสถานเนินดินกระจัดกระจายอยู่ทั่วไปไม่น้อยกว่า 30 แห่ง การเดินทางไปสู่แหล่งเมืองโบราณสามารถใช้เส้นทางลิโรรส (ทางหลวงหมายเลข 410) จากจังหวัดปัตตานีลงไปทางจังหวัดยะลาประมาณ 15.0 กิโลเมตร จะมีทางแยกซ้ายมือสายยะรัง – มายอ (ทางหลวงหมายเลข 4061) ประมาณ 1.20 กิโลเมตร เข้าสู่เขตเมืองโบราณและเลี้ยวซ้ายขึ้นไปทางทิศเหนือประมาณ 400 เมตร ดังภาพที่ 2.8



ภาพที่ 2.8 เมืองโบราณยะรัง

แหล่งที่มา: อัสมะ แวโด, แม่คำ, 2558.

แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดปัตตานีทั้ง 5 แห่ง เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญมาก มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และมีพื้นที่ธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ทั้งผืนป่า สายน้ำ และท้องทะเล นับเป็นอีกจังหวัดที่ดึงดูดด้วยวิถีชีวิตของผู้คนและสภาพภูมิประเทศ ซึ่งในอดีตเป็นอาณานิคมเก่าแก่ที่สุดแห่งหนึ่งในเอเชียอาคเนย์ และมีความยิ่งใหญ่ในฐานะเมืองหลวงของอาณาจักรลังกาสุกะ ดังนั้น การศึกษานี้เพื่อให้เป็นแนวทางที่สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานีในอนาคตต่อไป

2.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พจนานวนศรี (2546: 1) ได้ทำการศึกษา เรื่อง “การท่องเที่ยวโดยชุมชน” โดยได้ทำการศึกษาเพื่อให้ความสำคัญในเรื่องของการพัฒนาที่คู่ไปกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดประโยชน์จากการท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนหลายแห่งตัดสินใจเปิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนและมีรูปแบบการคิดตัดสินใจด้วยการมองวิสัยทัศน์ 3 รูปแบบด้วยกัน คือ 1) มองกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือหนึ่งในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารกับคนภายนอก ให้เกิดความรู้ความเข้าใจต่อสภาพปัญหาชุมชนที่ประสบอยู่ และหวังว่าจะได้เพื่อนที่เข้าใจร่วมแก้ไขปัญหาดังกล่าว ร่วมกัน อันเป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม เพื่อประสานการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหามาของชุมชนนั้น 2) การท่องเที่ยวทำให้เกิดผลกระทบทางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม จำเป็นที่ชุมชนต้องรวมตัวกันเข้ามามีการจัดการให้นักท่องเที่ยวและผู้ที่เกี่ยวข้องให้ปฏิบัติอยู่ในกฎกติกาของชุมชน การจัดระเบียบการแบ่งปันผลประโยชน์แก่ผู้คนที่เกี่ยวข้องและผลประโยชน์ในชุมชน การสร้างมาตรฐานต่าง ๆ ของการท่องเที่ยวโดยชุมชนเอง ทั้งเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบมากเกินไปจนเกิดความไม่พอใจที่ชุมชนจะจัดการได้ และ 3) การท่องเที่ยวเป็นกระบวนการเรียนรู้ระหว่างคนกับธรรมชาติ เป็นการสร้างโอกาสในการฟื้นฟูวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และสิ่งแวดล้อม โดยมองที่รายได้เป็นเพียงแค่ผลพลอยได้จากกระบวนการเรียนรู้ท่ามกลางการท่องเที่ยว

วีระพล ทองมา (2549: 1) ได้ทำการศึกษา เรื่อง “การบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ที่ชุมชนบ้านโป่งไคร้ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่” โดยได้ทำการศึกษาการสร้างแผนยุทธศาสตร์แบบบูรณาการ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืนของจังหวัดเชียงใหม่ เป็นระเบียบวิธีวิจัยเชิงพัฒนา ผลการศึกษา พบว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นเป็นเรื่องของการเรียนรู้ร่วมกันของคนใน ชุมชนท้องถิ่นและผู้มาเยือน ในการที่จะดูแลรักษาทรัพยากรด้านต่าง ๆ ของชุมชนที่มีอยู่แล้ว ตลอดจนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืน อันเกิดจากการมีส่วนร่วม ของทุกภาคส่วนในชุมชน เพื่อประโยชน์แก่ชุมชน

พะจิต ตามประทีป (2549: 2) ได้ทำการศึกษา เรื่อง “การวางแผนกลยุทธ์แบบบูรณาการเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืนจังหวัดชัยนาท” โดยได้ทำการศึกษาพัฒนาการ

ท่องเที่ยวของจังหวัดชัยนาทในเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน โดยการวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลักจากความ คิดเห็นของประชาชน ภาครัฐ ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยว ผลการศึกษา พบว่า แหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานมีความสำคัญเป็นอันดับแรก และท่องเที่ยวธรรมชาติเป็นอันดับสอง กลุ่มตัวอย่างมุ่งหวังให้ภาครัฐบูรณะโบราณสถาน สถานที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมกับ ภาครัฐในการตัดสินใจวางแผนและพัฒนากการท่องเที่ยว รวมถึงต้องการได้รับความรู้เรื่อง การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จากหน่วยงานภาครัฐด้วย

ปิยวรรณ คงประเสริฐ (2551: 2) ได้ทำการศึกษา เรื่อง “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบ บูรณาการเพื่อการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี” โดยได้ทำการศึกษาเพื่อตรวจสอบทรัพยากรท่องเที่ยว และวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน ภายนอกและใช้หลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบูรณาการ เพื่อวางแผนพัฒนาการ ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยบูรณาการแผนพัฒนาทั้งมิติด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ผลการศึกษา พบว่า แนวทางการวางแผนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบ บูรณาการเพื่อการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้แก่ การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ เน้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากร วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยพัฒนาเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางทะเลที่มี มาตรฐานระดับโลก เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ และสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนโดยยึดหลักการการ พัฒนาตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ เกษตรยั่งยืน และเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้ ชุมชนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างยั่งยืน

ชาติชาย เชษฐสุมน (2555: 2) ได้ทำการศึกษา เรื่อง “ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ผลกระทบต่อกฎหมายไทย” โดยได้ทำการศึกษาเพื่อดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายสู่ การเป็นประชาคมอาเซียนวางอยู่บนพื้นฐานของกฎหมายระหว่างประเทศ โดยเฉพาะกฎหมาย ระหว่างประเทศในลักษณะที่เป็นสนธิสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศ ผลการศึกษา พบว่า นิติสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างประเทศประเทศสมาชิกอาเซียน เพื่อการดำเนินการสู่การเป็น ประชาคมอาเซียนได้สร้างพันธกรณีระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน ในการนำเรื่องต่าง ๆ ที่ได้ตกลงระหว่างกันไปปฏิบัติให้เกิดผลจริงภายในประเทศ ซึ่งเป็นเรื่องที่ส่งผลกระทบหลายด้าน ทั้ง ผลกระทบทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบทางกฎหมาย ทั้ง ในระดับระหว่างประเทศและภายในของประเทศไทย

ปรัชญากรณ ไซยเคช (2558: 2) ได้ทำการศึกษา เรื่อง “ศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชน บ้านต้นหยงลูโละ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี” ได้ทำการศึกษาด้วยการรวบรวมข้อมูล โดยการ สํารวจพื้นที่ และประชุมกลุ่มย่อย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชน และ พัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวในชุมชนต้นหยงลูโละ ผลการศึกษา พบว่า ชุมชนต้นหยงลูโละมีแหล่ง ท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว 8 แหล่ง ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณสถาน โบราณวัตถุ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของจังหวัดปัตตานี ที่มีประวัติศาสตร์นับร้อยปี ด้านวิถี ชีวิตชุมชนได้ประกอบอาชีพการทำนาเกลือที่สืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ในด้านการบริการ

ท่องเที่ยว พบว่า ชุมชนได้จัดเตรียมยุวมัคคุเทศก์ไว้บริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว พร้อมกับศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ร้านจำหน่ายของที่ระลึก และโปรแกรมท่องเที่ยวภายในชุมชน

เมื่อสรุปการตรวจเอกสารผลการศึกษาอ้างอิง จะเห็นได้ว่า พื้นที่การท่องเที่ยวของจังหวัดปัตตานี น่าจะมีศักยภาพในการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางเลือกเช่นกัน ประกอบกับทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดปัตตานีดังกล่าว ยังไม่มีผลการศึกษาใดไว้ก่อนหน้านี้ จึงเป็นที่มาของความสนใจในการศึกษา จนอาจจะเป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้เกิดความสนใจในการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว ให้มีความเจริญและยั่งยืนมากขึ้นต่อไป

บทที่ 3

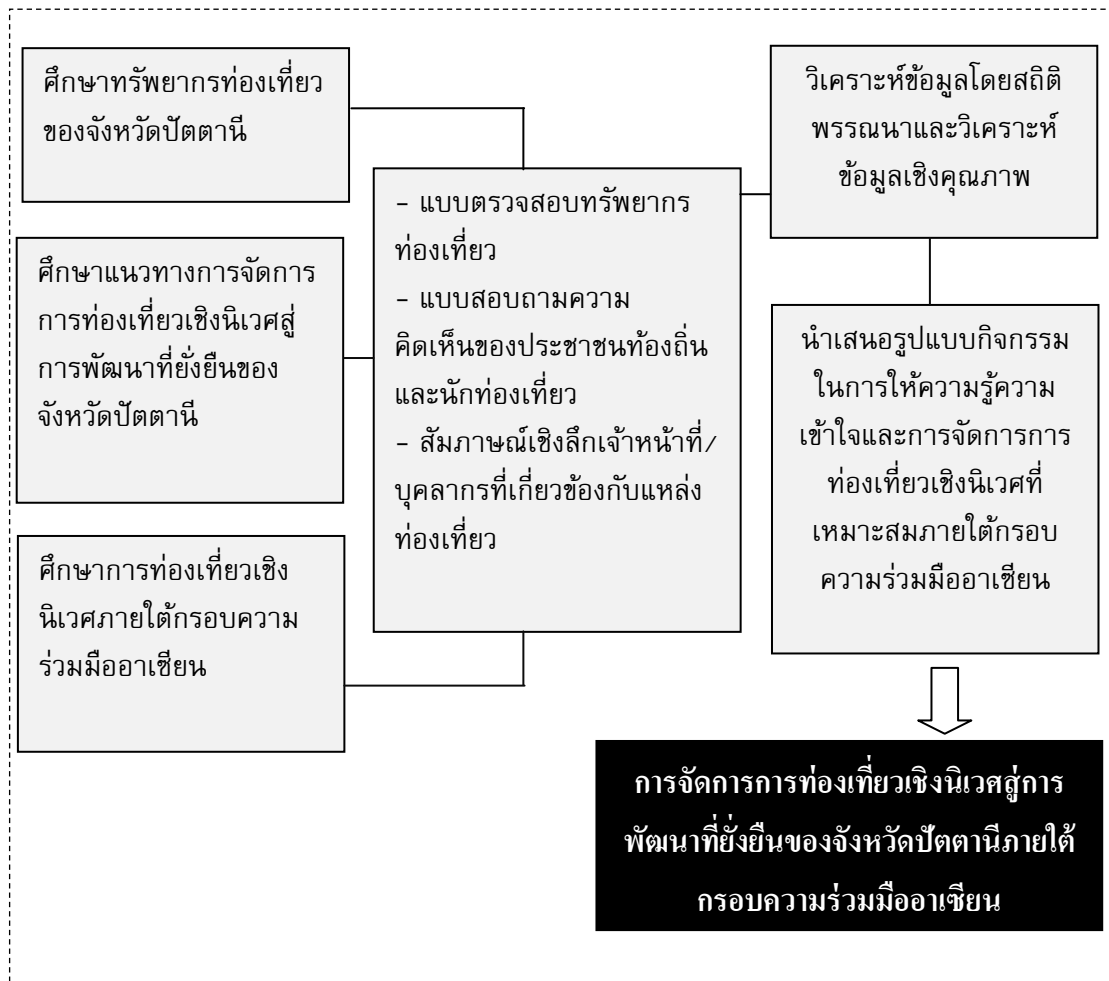
ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษา เรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานี ภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน การศึกษาครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงผสมวิธี (Mixed Method) คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในรูปแบบการศึกษาแบบรายกรณี (Case Study) ทำการสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพและตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่จังหวัดปัตตานี โดยศึกษาแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของเจ้าหน้าที่บุคลากรภาครัฐ และการนำเสนอรูปแบบกิจกรรมในการให้ความรู้ความเข้าใจ และการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน และใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ในการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน ตลอดจนศึกษาปัญหา อุปสรรค ในการดำเนินงาน ทั้งนี้ เพื่อจะได้นำข้อมูลที่ศึกษานำมาประมวลวิเคราะห์ และเสนอแนวทางที่จะนำไปสู่การจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ยั่งยืนภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน โดยมีวิธีดำเนินการศึกษาตามขั้นตอนตามรายละเอียด ดังนี้

- 3.1 กรอบแนวคิดในการศึกษา
- 3.2 วิธีการศึกษา
- 3.3 กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลหลัก
- 3.4 เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.5 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.7 การประมวลผลข้อมูล
- 3.8 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา

3.1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ ได้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา โดยมีรายละเอียดของกรอบแนวคิด ดังภาพที่ 3.1



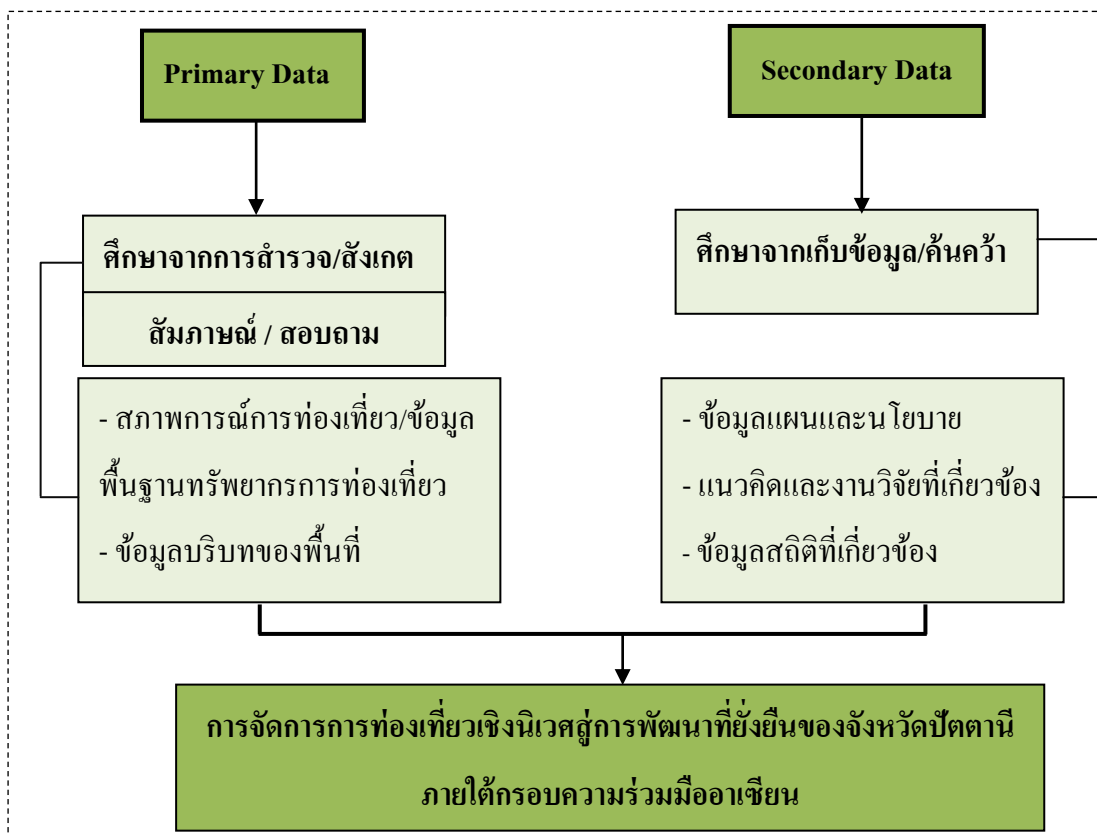
ภาพที่ 3.1 กรอบแนวความคิดในการศึกษา

3.2 วิธีการศึกษา

3.1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะตามแหล่งข้อมูล คือ

3.1.1.1 ข้อมูลบริบทและสภาพการณ์การท่องเที่ยวในพื้นที่ และข้อมูลพื้นฐานทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อการประเมินศักยภาพของพื้นที่ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี ซึ่งได้จากการเข้าไปในพื้นที่ศึกษา โดยการศึกษา สํารวจ และสังเกต

3.1.1.2 ข้อมูลบริบทของพื้นที่ ข้อมูลศักยภาพของพื้นที่ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน ข้อมูลการจัดการการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี ข้อมูลจากความคิดเห็นของชุมชนในท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ข้อมูลแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของเจ้าหน้าที่บุคลากรภาครัฐ รวมถึงข้อมูลแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมซึ่งได้จากกลุ่มประชากรโดยใช้แบบสัมภาษณ์ และใช้แบบสอบถาม ได้แก่ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ชุมชนท้องถิ่น และนักท่องเที่ยว ดังภาพที่ 3.2



ภาพที่ 3.2 ขั้นตอนในการศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานีภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน

3.1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ ข้อมูลเสริมประกอบการศึกษา หรือข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลแผนและนโยบายด้านการท่องเที่ยว ข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดปัตตานี และข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้จากการศึกษาค้นคว้าในห้องสมุดสถาบันการศึกษา และจากหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน และจากสื่อออนไลน์ทางอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

3.3 กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลหลัก

การศึกษานี้ได้คัดเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่างโดยเลือกเฉพาะผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี ประกอบด้วย คือ เจ้าหน้าที่/บุคลากรที่เกี่ยวข้องจากแหล่งท่องเที่ยว ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยว จากประชากรทั้ง 4 กลุ่ม ดังตารางที่ 3.1 ผู้ศึกษาใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยแยกเป็น 2 กลุ่มหลัก ดังนี้

3.3.1 กลุ่มที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) โดยใช้วิธีเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ จำนวน 2 กลุ่มย่อย ได้แก่

3.3.1.1 เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจากแหล่งท่องเที่ยว รวมจำนวน 10 คน มาจาก 5 แหล่งท่องเที่ยว โดยคัดเลือกจากผู้บริหาร จำนวน 1 คน ได้แก่ หัวหน้าหรือผู้ช่วยหัวหน้าในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีทั้ง 5 แหล่ง และจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว จำนวน 1 คน เช่น ลูกจ้างประจำหรือพนักงานทั่วไป

3.3.1.2 ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมจำนวน 10 คน มาจาก 5 แหล่งท่องเที่ยว โดยคัดเลือกจากพื้นที่จำนวน 2 คน ซึ่งอยู่ในพื้นที่เขตการปกครองและบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลจากสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งมีบทบาทต่อการพัฒนาและดำเนินงานร่วมกับแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษามากที่สุด ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำศาสนา เป็นต้น

3.3.2 กลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม จำนวน 2 กลุ่มย่อย โดยข้อมูลตัวอย่างประชากรคำนวณได้จากสูตรของ Taro Yamane (1976: 10 อ้างถึงใน สุวิมล ติรภานนท์, 2548: 176)

โดยกำหนดระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 ดังนี้

$$\text{ขนาดกลุ่มตัวอย่าง } (n) = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ N คือ จำนวนหน่วยประชากรทั้งหมด

e คือ ความคลาดเคลื่อนที่กำหนดว่าจะให้มีระดับนัยสำคัญที่ 0.05

สำหรับการใช้ความคลาดเคลื่อนที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 นั้นเนื่องจากผู้ศึกษามีข้อจำกัดในเรื่องของระยะเวลาการเก็บข้อมูล

โดยที่ความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5.00 หรือความเชื่อมั่นร้อยละ 95.0 คำนวณได้ตามสูตร

$$n = \frac{6,915}{1 + 6,915 (0.05)^2}$$

$$n = 378$$

3.3.2.1 ทำการสำรวจถึงความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยเลือกจากกลุ่มตัวอย่างจากครัวเรือนใน 6 ตำบล จาก 4 อำเภอ ที่มีพื้นที่หมู่บ้านใกล้เคียงกับพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหลักในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี ซึ่งจำนวนครัวเรือนในปี พ.ศ. 2557 รวมทั้งหมด 6,915 ครัวเรือน ซึ่งจากการคำนวณได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนทั้งหมดจำนวน 378 ครัวเรือน

เนื่องจากแต่ละหมู่บ้านมีจำนวนครัวเรือนไม่เท่ากัน ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงสุ่มตัวแทนจากแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งมีการคำนวณตัวอย่างตามสัดส่วนครัวเรือนในแต่ละหมู่บ้าน โดยใช้สูตร

$$n_1 = \frac{nN_1}{N}$$

เมื่อ n = จำนวนประชากรตัวอย่าง (ครัวเรือน)

N = จำนวนประชากรทั้งหมด (ครัวเรือน)

N_1 = จำนวนประชากรในแต่ละหมู่บ้าน (ครัวเรือน)

n_1 = จำนวนตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้าน (ครัวเรือน)

ผลจากการคำนวณได้กลุ่มตัวอย่างจากแต่ละหมู่บ้าน ปรากฏตามตารางที่ 3.2

ดังนี้

แทน $n = 378$ $N = 6,915$ $N_1 = 1,009$ จะได้

$$\begin{aligned} n_1 &= \frac{(378)(1,009)}{6,915} \\ &= 55.2 \end{aligned}$$

แทน $n = 378$ $N = 6,915$ $N_1 = 1,514$ จะได้

$$\begin{aligned} n_1 &= \frac{(378)(1,514)}{6,915} \\ &= 82.8 \end{aligned}$$

แทน $n = 378$ $N = 6,915$ $N_1 = 1,654$ จะได้

$$\begin{aligned} n_1 &= \frac{(378)(1,654)}{6,915} \\ &= 90.4 \end{aligned}$$

แทน $n = 378$ $N = 6,915$ $N_1 = 1,501$ จะได้

$$\begin{aligned} n_1 &= \frac{(378)(1,501)}{6,915} \\ &= 82.0 \end{aligned}$$

แทน $n = 378$ $N = 6,915$ $N_1 = 1,237$ จะได้

$$\begin{aligned} n_1 &= \frac{(378)(1,237)}{6,915} \\ &= 67.6 \end{aligned}$$

ตารางที่ 3.1 รายละเอียดแหล่งท่องเที่ยวและผู้ให้ข้อมูล

แหล่งท่องเที่ยว	ผู้ให้ข้อมูล
1. มัสยิดกรือเซะ 2. อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว 3. ศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน 4. หาดตะโละกาโปร์ 5. เมืองโบราณยะรัง	เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจากแหล่งท่องเที่ยว/ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/ ประชาชนในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยว

เมื่อคำนวณจำนวนตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้านแล้ว ผู้ศึกษาจึงเลือกสุ่มครัวเรือน ซึ่งกำหนดให้หัวหน้าของครัวเรือนเป็นตัวแทนประชากร ใช้วิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยแบ่งกระจายจำนวนกลุ่มตัวอย่างไปตามหมวดหรือแหล่งท่องเที่ยวที่ได้จัดแบ่งไว้อยู่แล้ว

3.3.2.2 นักท่องเที่ยว ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญจนครบ 100 คน จากนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ทั้งหมด 5 แหล่งท่องเที่ยว โดยแหล่งท่องเที่ยวละ 20 คน แบ่งออกเป็นนักท่องเที่ยวจากในพื้นที่จังหวัดปัตตานี 10 คน และนักท่องเที่ยวจากนอกพื้นที่ 10 คน ทั้งในช่วงวันธรรมดา และช่วงวันหยุดเสาร์ - อาทิตย์

ตารางที่ 3.2 จำนวนประชากรกลุ่มตัวอย่างในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี

แหล่งท่องเที่ยว	รายชื่อหมู่บ้าน	จำนวน ประชากร	จำนวนตัวอย่าง ครัวเรือนตาม สัดส่วนครัวเรือน ทั้งหมด (คิดเป็นจำนวนเต็ม)
1. มัสยิดกรือเซะ	ตำบลตันหยงลุโละ อำเภอเมือง	1,009	55.0
2. อุทยานแห่งชาติน้ำตก ทรายขาว	ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์	1,514	83.0
3. ศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชาย เลน	ตำบลยาหมู อำเภอยะหริ่ง	1,654	90.0
4. หาดทะเลกาโปร	ตำบลทะเลกาโปร อำเภอยะหริ่ง	1,501	82.0
5. เมืองโบราณยะรัง	ตำบลยะรัง อำเภอยะรัง	1,237	68.0
รวม		6,915	378

แหล่งที่มา: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานีเขต 2, 2557: 11.

3.4 เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษานี้ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งมีเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ประเภท คือ แบบสัมภาษณ์ กับแบบสอบถาม โดยเป็นแบบสัมภาษณ์ จำนวน 1 ฉบับ คือ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานี และแบบสอบถาม จำนวน 2 ฉบับ คือแบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยว และแบบสอบถามสำหรับประชาชนในท้องถิ่น (รายละเอียดดังภาคผนวก ข และ ค)

3.4.1 การได้มาซึ่งข้อมูล ประกอบด้วย

3.4.1.1 การทบทวนเอกสาร เป็นการทบทวนหนังสือราชการ รายงาน บันทึกการประชุม สรุปผลการดำเนินงานของหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน เป็นต้น

3.4.1.2 แบบสำรวจข้อมูลพื้นฐาน เป็นการสำรวจข้อมูลบริบทและสภาพการณ์ การท่องเที่ยวในพื้นที่ และข้อมูลพื้นฐานทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อการประเมินศักยภาพของพื้นที่ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตพื้นที่ ข้อมูลจากความคิดเห็นของชุมชน ข้อมูลแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสม และข้อเสนอแนะต่าง ๆ

3.4.1.3 แบบสัมภาษณ์เจาะลึก สำหรับแนวคำถามเพื่อการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบสัมภาษณ์เป็นแนวคำถามที่ไม่เคร่งครัดในเรื่องโครงสร้าง (Unstructured) แต่ยึดหัวข้อการสัมภาษณ์ไว้เป็นหลัก และเป็นคำถามที่เปิดกว้าง คำถามปลายเปิด ซึ่งประเด็นคำถามนี้จะสามารถยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนไปตามลักษณะของผู้ให้ข้อมูล และสถานการณ์ที่แตกต่างกันไป เช่น

- 1) บริบทของพื้นที่ท่องเที่ยว และรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่าง ๆ ในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี
- 2) ศักยภาพของพื้นที่การท่องเที่ยวในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน
- 3) ความเป็นไปได้ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน ในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี
- 4) การบริการและบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี ปัญหาอุปสรรคตามองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน
- 5) แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมและรูปแบบจำลองการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่จัดทำได้ในพื้นที่

3.4.1.4 แบบสอบถาม ใช้เก็บข้อมูลในกลุ่มตัวอย่างของประชาชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว

3.4.2 ขั้นตอนในการศึกษา ประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

3.4.2.1 ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น โดยศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3.4.2.2 การติดต่อ ผู้ศึกษาเข้าถึงข้อมูลและผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยประสานกับเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หลังจากนั้นจึงทำการติดต่อกับผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยการสร้างความคุ้นเคยด้วยการพูดคุย ชักถามข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ ผ่านการพูดคุยทางโทรศัพท์ เฟสบุ๊ก และไลน์ ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าไปศึกษาจริง

3.4.2.3 เตรียมเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ผู้ศึกษาคิดประเด็นปัญหาการวิจัยไว้เบื้องต้น ทำเอกสารแผ่นพับ และจัดทำเป็นแนวคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยกำหนดประเด็นหลักและประเด็นย่อย ซึ่งแนวคำถามเหล่านี้เป็นคำถามปลายเปิด ซึ่งเน้นให้กลุ่มตัวอย่าง

สามารถถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้อย่างเปิดกว้างและยืดหยุ่น รวมทั้งให้กลุ่มตัวอย่างได้ตอบแบบสัมภาษณ์โดยการเขียนอธิบายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศร่วมด้วย

3.4.2.4 การลงสนามและเก็บข้อมูล หลังจากมีการนัดหมายเวลาและสถานที่แล้ว ผู้ศึกษาได้ดำเนินการตามที่ได้วางแผนการเก็บข้อมูล โดยผู้ศึกษาได้แนะนำตนเองว่าเป็นนักศึกษาที่กำลังศึกษา และมีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3.4.2.5 การลงรหัส หลังจากผู้ศึกษาได้สัมภาษณ์ โดยมีการขออนุญาต บันทึกเสียงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแล้ว ได้ทำการถอดคำพูดจากแถบบันทึกเสียงและการจดบันทึก เพื่อนำมาพิมพ์ลงในคอมพิวเตอร์ จากนั้นจึงได้มีทำการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลและแปลผลด้วยโปรแกรม SPSS

3.4.2.6 ขั้นตอนการสรุปและวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อข้อมูลทั้งหมดได้ถูกแยกจัดตามหมวดหมู่ ผู้ศึกษาจึงได้นำมาวิเคราะห์ สรุป และนำเสนอเพื่ออธิบายเพิ่มเติมตามกระบวนการศึกษา

3.4.3 แบบสอบถาม ใช้เก็บข้อมูลในกลุ่มตัวอย่างของประชาชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวในประเด็น ดังนี้

3.4.3.1 ประชาชนในท้องถิ่น ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่

1) ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของประชาชนในท้องถิ่น มีทั้งหมด 8 ข้อ ได้แก่ เพศ สถานภาพ อายุ ศาสนา อาชีพ ระยะเวลาในการอาศัย ระดับการศึกษา และรายได้

2) ส่วนที่ 2 ข้อมูลประสบการณ์และความรู้ความเข้าใจของประชาชนในท้องถิ่นต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี มีทั้งหมด 7 ข้อ

3) ส่วนที่ 3 ข้อมูลแสดงความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนของแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี มีทั้งหมด 8 ข้อ

3.4.3.2 นักท่องเที่ยว ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่

1) ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทางส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยว มีทั้งหมด 8 ข้อ ได้แก่ เพศ สถานภาพ อายุ ศาสนา อาชีพ ระยะเวลาในการอาศัย ระดับการศึกษา และรายได้

2) ส่วนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวในการเข้ามาท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี

3.4.3.3 แผ่นพับ ประกอบด้วย 1 ชุด

3.5 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูล

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาดำเนินการสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอน ดังนี้

3.5.1 ศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรในการศึกษา เพื่อทำความเข้าใจความหมายของตัวแปรให้ตรงตามทฤษฎี

3.5.2 ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแบบวัด โดยค้นคว้าและรวบรวมจากงานวิจัยที่เคยศึกษา เพื่อทำความเข้าใจและเปรียบเทียบข้อดีและข้อเสียของแต่ละแบบวัด รวมทั้งประเมินความเหมาะสมทั้งข้อความและมาตรวัดของแต่ละแบบวัด

3.5.3 สร้างแบบวัด โดยการออกแบบการจัดการการท่องเทียวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งในส่วนของนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น โดยแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ (Multiple Choices) ให้ผู้ตอบสามารถเลือกตอบได้เพียง 1 คำตอบ และได้ทั้งเลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ และแบบถูก - ผิด (True - False) ตอบใช่ ได้คะแนน 1 คะแนน ตอบไม่ใช่ ได้คะแนน 0 คะแนน เป็นต้น

3.5.4 ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาตัดสินแบบวัดทั้งหมด พิจารณาทั้งทางด้านเครื่องมือวัดในการจัดการท่องเทียวเชิงนิเวศ จำนวน 3 ท่าน เป็นผู้พิจารณาและตัดสินว่าเครื่องมือมีข้อคำถามเกี่ยวข้องกับเนื้อหาหรือไม่ ครอบคลุมเนื้อหาหรือไม่ ถ้าผู้เชี่ยวชาญพิจารณาแล้วมีความเห็นตรงกันว่าข้อคำถามมีความเกี่ยวข้องสอดคล้องกับเนื้อหาก็นับได้ว่าเครื่องมือมีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา แต่หากผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าไม่สอดคล้อง ต้องปรับปรุงแก้ไขใหม่ และให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาอีกครั้งจนเห็นว่าเหมาะสม ผู้ศึกษาหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่า IOC: : Index of Item Objective Congruence ในการตรวจสอบโดยให้เกณฑ์ในการตรวจพิจารณาข้อคำถาม ดังนี้

3.5.4.1 การให้คะแนนตามวัตถุประสงค์ นำผลคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่า IOC ตามสูตร

- 1) ให้คะแนน +1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์
- 2) ให้คะแนน 0 ถ้าไม่แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์
- 3) ให้คะแนน -1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์

3.5.4.2 เกณฑ์ค่า IOC โดยมีเกณฑ์ คือ

- 1) ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.500 - 1.00 มีความเที่ยงตรงใช้ได้

2) ข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.500 ต้องปรับปรุง ยังใช้ไม่ได้

3.5.5 ปรับปรุงแบบสอบถาม ในกรณีที่แบบสอบถามไม่สมบูรณ์

3.5.5.1 ทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง นำแบบวัดที่ผ่านการปรับปรุงแล้ว ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในประชากรเดียวกันกับกลุ่มตัวอย่างการวิจัย

3.5.5.2 หาความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีการหาความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency) ด้วยวิธีการของคูเดอร์ - ริชาร์ดสัน (Kuder - Richardson) ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ

1) แบบสอบถามสำหรับประชาชนในท้องถิ่น

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานด้านบุคคลของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วย เพศ สถานภาพ อายุ ศาสนา อาชีพ ระยะเวลาเข้าพักอาศัย ระดับการศึกษา และรายได้

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามข้อมูลประสบการณ์และความรู้ความเข้าใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานีภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน เป็นแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นเองจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง แบบวัดนี้ประกอบด้วยข้อความจำนวน 7 ข้อ ให้ผู้ตอบเลือกตอบ ใช่ และไม่ใช่

ผู้ศึกษาสร้างแบบวัดจำนวน 7 ข้อ เมื่อนำไปวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ด้วยวิธีการคูเดอร์ - ริชาร์ดสัน มีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.509 ถือว่าแบบสอบถามชุดนี้สามารถนำไปใช้ได้ และพบว่า ค่า IOC = 0.828 (ภาคผนวก จ)

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามข้อมูลแสดงความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนของแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี เป็นแบบสอบถามให้เลือกตอบ (Multiple Choice)

ผู้ศึกษาสร้างแบบวัดจำนวน 8 ข้อ เมื่อนำไปวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ด้วยวิธีการคูเดอร์ - ริชาร์ดสัน มีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.509 ถือว่าแบบสอบถามชุดนี้สามารถนำไปใช้ได้ และพบว่า ค่า IOC = 0.775 (ภาคผนวก จ)

2) แบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยว

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานด้านบุคคลของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วย เพศ สถานภาพ อายุ ศาสนา อาชีพ ระยะเวลาเข้าพักอาศัย ระดับการศึกษา และรายได้

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามข้อมูลแสดงความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวในการเข้ามาท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี เป็นแบบสอบถามให้เลือกตอบ (Multiple Choice)

ผู้ศึกษาสร้างแบบวัดจำนวน 12 ข้อ เมื่อนำไปวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ด้วยวิธีการคูเดอร์ - ริชาร์ดสัน มีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.509 ถือว่าแบบสอบถามชุดนี้สามารถนำไปใช้ได้ และพบว่า ค่า IOC = 0.875 (ภาคผนวก จ)

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามข้อมูลประสบการณ์และความรู้ความเข้าใจของนักท่องเที่ยวดูต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานีภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน เป็นแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นเองจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง แบบวัดนี้ประกอบด้วยข้อความจำนวน 7 ข้อ ให้ผู้ตอบเลือกตอบ ใช่ และไม่ใช่

ผู้ศึกษาสร้างแบบวัดจำนวน 7 ข้อ เมื่อนำไปวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ด้วยวิธีการคูเดอร์ - ริชาร์ดสัน มีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.509 ถือว่าแบบสอบถามชุดนี้สามารถนำไปใช้ได้ และพบว่า ค่า IOC = 0.828 (ภาคผนวก จ)

3) การเสนอแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานีภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน เป็นแบบสอบถามปลายเปิดให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อผู้ศึกษาได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสอบถามและสัมภาษณ์แล้ว สามารถวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

3.6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพของพื้นที่ โดยใช้ข้อมูลเชิงพื้นที่ที่ได้จากการสำรวจของผู้ศึกษามาวิเคราะห์ เพื่อทำการประเมินศักยภาพพื้นที่ธรรมชาติในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานีภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน โดยใช้วิธี Weighting Score Method นำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา มาประกอบกับข้อมูลทุกข้อมูมิที่ได้จากการรวบรวมแหล่งต่างๆ เพื่อพิจารณาให้คะแนน (R = Rating) ตามเกณฑ์ต่าง ๆ โดยผู้ศึกษาได้แบ่งระดับการให้คะแนนเพื่อชี้ศักยภาพสำหรับพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานีภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน เป็น 3 ระดับ ทั้งในระดับพื้นที่ศึกษา และในระดับโครงสร้างของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ดังนี้

- 1) ระดับที่มีศักยภาพสูง ให้คะแนนตัวบ่งชี้เป็น 3.00 คะแนน
- 2) ระดับที่มีศักยภาพปานกลาง ให้คะแนนตัวบ่งชี้เป็น 2.00 คะแนน
- 3) ระดับที่มีศักยภาพน้อยหรือต่ำ ให้คะแนนตัวบ่งชี้เป็น 1.00 คะแนน

3.6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว

ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มประชากรตัวอย่างเกี่ยวกับศักยภาพของพื้นที่ในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานี ภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนมาประกอบการวิเคราะห์ซึ่งได้ผลการวิเคราะห์ออกมานำเสนอในรูปแบบของตารางแสดงความคิดเห็นต่อศักยภาพของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ดังนี้

- 1) ระดับที่มีศักยภาพสูง ให้คะแนนตัวบ่งชี้เป็น 3.00 คะแนน
- 2) ระดับที่มีศักยภาพปานกลาง ให้คะแนนตัวบ่งชี้เป็น 2.00 คะแนน
- 3) ระดับที่มีศักยภาพน้อยหรือต่ำ ให้คะแนนตัวบ่งชี้เป็น 1.00 คะแนน

3.6.3 การวิเคราะห์ข้อมูลรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กิจกรรม

การท่องเที่ยวที่เหมาะสม ปัญหาและอุปสรรค รวมถึงแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานีภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน ใช้การวิเคราะห์จากข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิที่ผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมไว้รวมถึงข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ สังเกต ใช้แบบสอบถาม และสัมภาษณ์นั้น ได้นำมาสรุปและจัดออกเป็นหมวดหมู่ แล้ววิเคราะห์ร่วมกับแนวคิด/ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้ผลการวิเคราะห์ออกมานำเสนอในรูปแบบของตารางโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ และข้อมูลเชิงพรรณนามาอธิบายเป็นผลการศึกษา ให้ได้ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

3.7 การประมวลผลข้อมูล

ผู้ศึกษานำแบบสอบถามที่ได้เก็บรวบรวมไว้มาดำเนินการ ดังนี้

3.7.1 การกำหนดรหัสของข้อมูล

ผู้ศึกษานำข้อมูลที่ได้ไปจัดหมวดหมู่เพื่อกำหนดรหัสของข้อมูลและรวบรวมรหัสตัวเลขของแต่ละข้อคำถามให้เป็นระเบียบ และเพื่อให้ข้อมูลมีความถูกต้อง น่าเชื่อถือ โดยกำหนดคะแนนที่จะให้รหัสต่าง ๆ เพื่อเตรียมสำหรับการไปวิเคราะห์ทางสถิติ

3.7.2 การลงรหัสข้อมูล

ผู้ศึกษานำแบบสอบถามที่ได้ตรวจสอบความถูกต้องลงรหัสของข้อคำถามแต่ละข้อ ตามที่ได้กำหนดรหัสไว้ก่อนแล้ว เรียกว่า Coding Sheet

3.7.3 การตรวจสอบรหัส

ผู้ศึกษาทำการตรวจสอบหลังจากลงรหัสเรียบร้อยแล้วเพื่อความถูกต้อง และไม่ทำให้เกิดการสับสนในแต่ละขั้นตอน

3.7.4 การประมวลผลข้อมูล โดยการนำ Coding Sheet บันทึกข้อมูลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์และใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ในการประมวลผลข้อมูลเพื่อหาค่าการแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วย Independent Sample t Test และ One – Way ANOVA

3.8 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดปัตตานี โดยมีการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ รวมถึงการดำเนินงานตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมถึงการอนุรักษ์การบำรุงรักษา ปัญหาอุปสรรค การป้องกันและการพัฒนา ด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่จัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน หมายถึง การจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดปัตตานี ต้องมีการจัดการและดำเนินการตามปฏิญญาของวัตถุประสงค์ของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนในอนาคต และประเทศไทยเป็นสมาชิกด้วย จากทั้งหมด 10 ประเทศ

การแสดงความคิดเห็นของประชาชน หมายถึง การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ได้แก่ องค์กรบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชนและประชาชน เจ้าหน้าที่บุคลากรที่เกี่ยวข้องที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานีภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน ในการร่วมคิด แสดงความคิดเห็น เสนอแนะแนวทางในการนำไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานีภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน ตลอดจนร่วมลงทุน ลงแรง และร่วมรับผลประโยชน์จากการดำเนินการด้านการท่องเที่ยว

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสม หมายถึง รูปแบบ วิธีการ แนวทางการบริหารงาน การบริหารจัดการ การดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีประสิทธิภาพกับสภาพสังคมในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและส่งผลกระทบท่อพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวน้อยที่สุด

รูปแบบกิจกรรมต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง รูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดปัตตานี ในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง โดยวิธีการบูรณาการอาศัยประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา และวิถีชีวิตร่วมด้วย ทำให้ชุมชนร่วมพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม และเกิดความยั่งยืนให้มากที่สุด

ศักยภาพของพื้นที่ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง ความสามารถที่แสดงถึงศักยภาพของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของจังหวัดปัตตานี ที่เหมาะสมในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานีภายใต้กรอบความ

ร่วมมืออาเซียน ที่แสดงออกมาเป็นคะแนน แยกได้ 3 กลุ่ม ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง ปานกลาง และต่ำ

สภาพการณ์ท่องเที่ยวในพื้นที่ หมายถึง การดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่ที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน รวมถึงการเชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี กับพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 4

ผลการศึกษา

ในการศึกษา เรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานีภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน ผู้ศึกษาได้ทำการวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ แล้วนำผลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ดังกล่าว มาทำการวิเคราะห์ โดยผู้ศึกษาได้วางแผน และมีการดำเนินงานในการศึกษาตามลำดับ โดยจะเสนอผลการวิเคราะห์ดังนี้ คือ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพพื้นที่ความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน ดังนี้

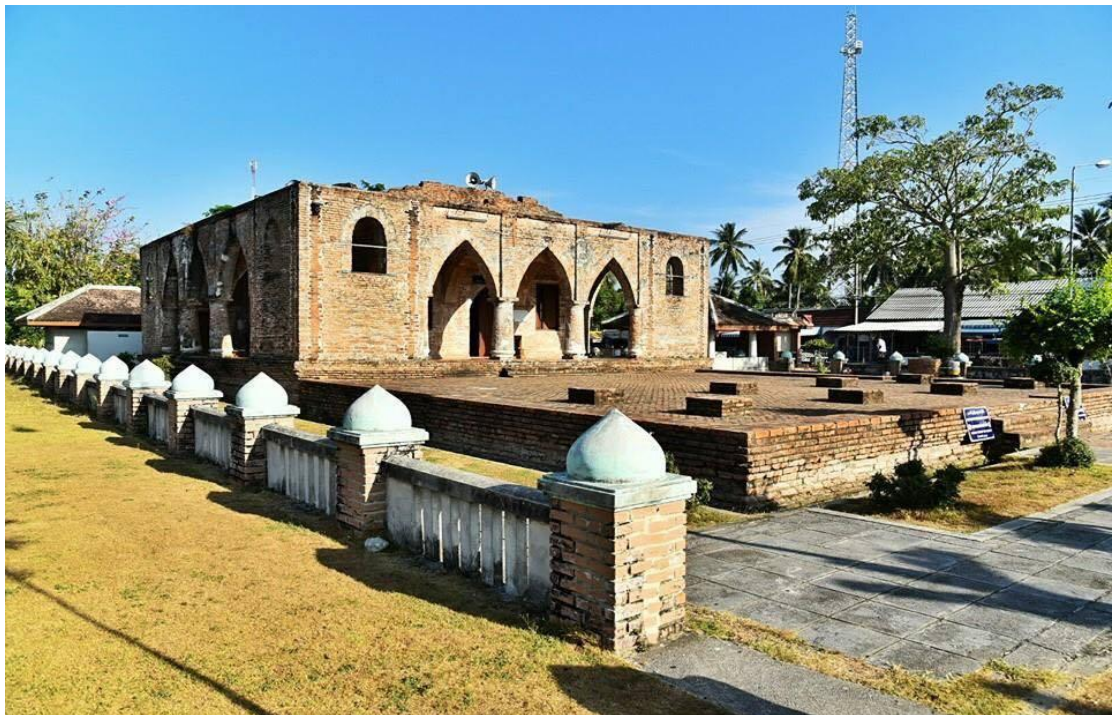
- 4.1 สภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 4.2 การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนในอนาคต
- 4.3 ข้อมูลพื้นฐานของประชาชนและนักท่องเที่ยว
- 4.4 ข้อมูลความคิดเห็นในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน
- 4.5 แนวทางในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน
- 4.6 รูปแบบกิจกรรมต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน

4.1 สภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากการตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ ผลการตรวจสอบสามารถรายงานเป็นด้านต่าง ๆ ได้แก่ สถานที่ตั้ง ลักษณะของพื้นที่ ทรัพยากรธรรมชาติ สภาพทางสังคม และสภาพทางเศรษฐกิจ

4.1.1 มัสยิดกรือเซะ

4.1.1.1 สถานที่ตั้ง มัสยิดกรือเซะ ตั้งอยู่ที่หมู่บ้านกรือเซะ ตำบลตันหยงลูโ๊ะ อำเภอมือเบะ ตามทางหลวงหมายเลข 42 (ปัตตานี - นราธิวาส) ห่างจากตัวเมืองประมาณ 7.00 กิโลเมตร เป็นมัสยิดเก่าแก่อายุกว่า 200 ปี ดังภาพที่ 4.1



ภาพที่ 4.1 ที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยวมัสยิดกรือเซะ

4.1.1.2 ลักษณะของพื้นที่ ตำบลตันหยงลูโ๊ะมีสภาพพื้นที่เป็นชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท เป็นชุมชนเก่า ลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม เป็นที่ทำนาเกลือของชาวบ้านในหมู่บ้านตำบลตันหยงลูโ๊ะ การคมนาคมสะดวก เลียบถนนสายเอเชีย (ปัตตานี - นราธิวาส) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวสูง ดังภาพที่ 4.2



ภาพที่ 4.2 การทำนาเกลือในชุมชนบ้านตันหยงลูโ๊ะ

4.1.1.3 ทรัพยากรธรรมชาติ ตำบลตันหยงลูโ๊ะเป็นตำบลที่มีพื้นที่อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรในดินสินในน้ำ บริเวณฝั่งทะเลเหมาะสำหรับเลี้ยงหอยแครง ทำนากุ้ง เลี้ยงปลา และทำนาเกลือ สำหรับพื้นที่ด้านในของหมู่บ้านดินมีสภาพเป็นดินร่วนปนทราย สามารถใช้เพาะปลูกได้ส่วนใหญ่เพาะปลูกพืชสวนครัว ต้นมะพร้าว ต้นมะม่วง เป็นต้น ดังภาพที่ 4.3



ภาพที่ 4.3 บริเวณฝั่งทะเลของชุมชนบ้านตันหยงลูโ๊ะ

4.1.1.4 สภาพทางสังคม ชุมชนบ้านตันหยงลุโล๊ะดั้งเดิมแม้ว่าจะมีพื้นที่ขนาดเล็ก ไม่ใหญ่นัก แต่กลับมีประชากรจำนวนมากค่อนข้างหนาแน่น สภาพความเป็นอยู่ของชุมชนส่วนใหญ่ยังคงมีสภาพความเป็นชนบทซึ่งแตกต่างจากชุมชนเมืองที่อยู่ติดกันอย่างเห็นได้ชัด โดยมีพื้นที่ห่างจากที่ว่าการอำเภอเมืองปัตตานี ศาลากลางจังหวัดปัตตานี เทศบาลเมืองปัตตานีและตัวเมืองจังหวัดปัตตานี ประมาณ 8.00 กิโลเมตร ตำบลตันหยงลุโล๊ะมีหน่วยงานราชการและองค์กรภาคประชาชนสำคัญ ๆ อยู่ในพื้นที่อย่างหลากหลาย เช่น โรงเรียนประถมศึกษา มัธยมศึกษา สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลตันหยงลุโล๊ะ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตันหยงลุโล๊ะ ศูนย์การเรียนชุมชน มัสยิด โรงเรียนตาดีกา ศูนย์เด็กเล็ก ห้างร้านสถานที่ผลิตอาหารจากทะเล ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมกะปิเยาะ และฮิญาบมุสลิม และยังมีสถานที่ โบราณสถานเชิงประวัติศาสตร์หรือสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางนอกเหนือจากมัสยิดกรือเซะแล้ว ยังมีสุสานเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว บ่อน้ำยังดูเวาะห์ ดังภาพที่ 4.4



ภาพที่ 4.4 สภาพบ้านเรือนที่หนาแน่นของชุมชนบ้านตันหยงลุโล๊ะ

4.1.1.5 สภาพทางเศรษฐกิจ ประชาชนตำบลตันหยงลุโล๊ะมีสภาพทางเศรษฐกิจปานกลาง ส่วนใหญ่มีอาชีพการประมง รองลงมาเป็นการค้าขาย รับจ้าง และการเกษตรทั้งพืชสวน ทำนาเกลือ และเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น และยังมีเยาวชนส่วนใหญ่นิยมไปเป็นนายจ้างและลูกจ้างที่ประเทศมาเลเซีย เช่น เปิดร้านอาหาร นอกจากนี้ยังประกอบกิจการรายครัวเรือนด้านการผลิตหัตถกรรมกะปิเยาะและฮิญาบมุสลิมด้วย และยังมีตลาดนัดที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานถึง 500 ปี เปิดขายสัปดาห์ละ 3 วัน สร้างรายได้ให้ประชาชนอีกด้วย ดังภาพที่ 4.5



ภาพที่ 4.5 บริเวณตลาดนัด 500 ปี กรือเซะ

4.1.2 อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว

4.1.2.1 สถานที่ตั้ง อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ตำบลทรายขาว อำเภอดงหลวง จังหวัดปัตตานี ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่ถือเอกสารสำคัญ คือที่เอกสารสันกาลาศิริ ดังภาพที่ 4.6



ภาพที่ 4.6 ที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว

4.1.2.2 ลักษณะของพื้นที่ อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นเทือกเขาสลับซับซ้อนติดต่อกัน ทอดตัวเป็นแนวยาวแผ่ขยายออกไปทางทิศใต้ ทิศตะวันตก และทิศตะวันออก มียอดเขาสูงสุด คือ ยอดเขาสันกาลาคีรี (ยอดเขานางจันทร์) มีความสูงประมาณ 1,000 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง มีพื้นที่บางส่วนเป็นที่ลาดเชิงเขาและที่ราบเนินเขา มีสันเขาเป็นแนวยาวเป็นเส้นแบ่งเขตจังหวัดปัตตานี ยะลา และสงขลา เส้นทางคมนาคมที่สามารถติดต่อชุมชนใกล้เคียงที่สะดวก ดังภาพที่ 4.7



ภาพที่ 4.7 นักท่องเที่ยวเล่นน้ำตกในวันหยุดสุดสัปดาห์

4.1.2.3 ทรัพยากรธรรมชาติ อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาวปกคลุมด้วยป่าดิบชื้นที่อุดมสมบูรณ์ สภาพพื้นที่เป็นป่าดิบชื้นที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยพรรณไม้และสัตว์ป่านานาชนิด ชนิดไม้ที่สำคัญได้แก่ ยาง สยา กระบาก กาลอ หลุมพอ ไข่เขียว สะตอ เหยียง ตะเคียนทอง เป็นต้น

4.1.2.4 สภาพทางสังคม ชุมชนบ้านทรายขาวมีประชากรพันกว่าครัวเรือน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามและศาสนาพุทธในสัดส่วนที่เกือบจะเท่า ๆ กัน โดยผู้คนในชุมชนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันมายาวนานตั้งแต่ยุคสมัยบรรพบุรุษ ชุมชนบ้านทรายขาวเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยว และเป็นชุมชนที่มีความโดดเด่นด้านการบริหารจัดการเชิงคุณภาพ ซึ่งได้รับรางวัลชุมชนดีเด่นด้านการท่องเที่ยว (Tourism Award 2007) มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจในชุมชนที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ กิจกรรมเดินป่าพิชิตยอดเขาสันกาลาคีรี กิจกรรมนำชมสวนผลไม้ชมภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย สำหรับแนวโน้มของการขยายตัวของชุมชน ยังคงกระจายอยู่โดยรอบชุมชนเดิมบริเวณตลาดโคกโพธิ์

4.1.2.5 สภาพทางเศรษฐกิจ ประชาชนประกอบอาชีพเกษตรกรรมและการค้า เป็นอาชีพหลัก มีสภาพทางเศรษฐกิจปานกลาง มีกลุ่มสินค้า OTOP ที่มีชื่อเสียง ได้แก่ ผ้าทอลาย จวนตานี ผลิตภัณฑ์แปรรูป ส้มแขกกล้วยเส้น เป็นต้น มีสวนยางพารา สวนผลไม้ และการเลี้ยงสัตว์ เพื่อยังชีพ ส่วนการค้ามีอยู่ในเขตชุมชน และเทศบาลตำบลโคกโพธิ์ มีเส้นทางคมนาคมที่สามารถ ติดต่อชุมชนใกล้เคียงที่สะดวก และมีศักยภาพที่จะทำให้เป็นศูนย์กลางการค้า สามารถพึ่งพาตัวเอง ได้ ลักษณะของชุมชนในเขตเทศบาลจะอยู่รวมกันเป็นกลุ่มตามแนวเส้นทางคมนาคม

4.1.3 ศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน

4.1.3.1 สถานที่ตั้ง ศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน ตั้งอยู่ริมคลองยามู ตรงข้าม ที่ว่าการอำเภอยะหริ่ง อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าชายเลนยะหริ่ง แปลงที่ 1 หมู่ที่ 2 ตำบลตะลีสะ กาโปรี อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ดังภาพที่ 4.8



ภาพที่ 4.8 ที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน

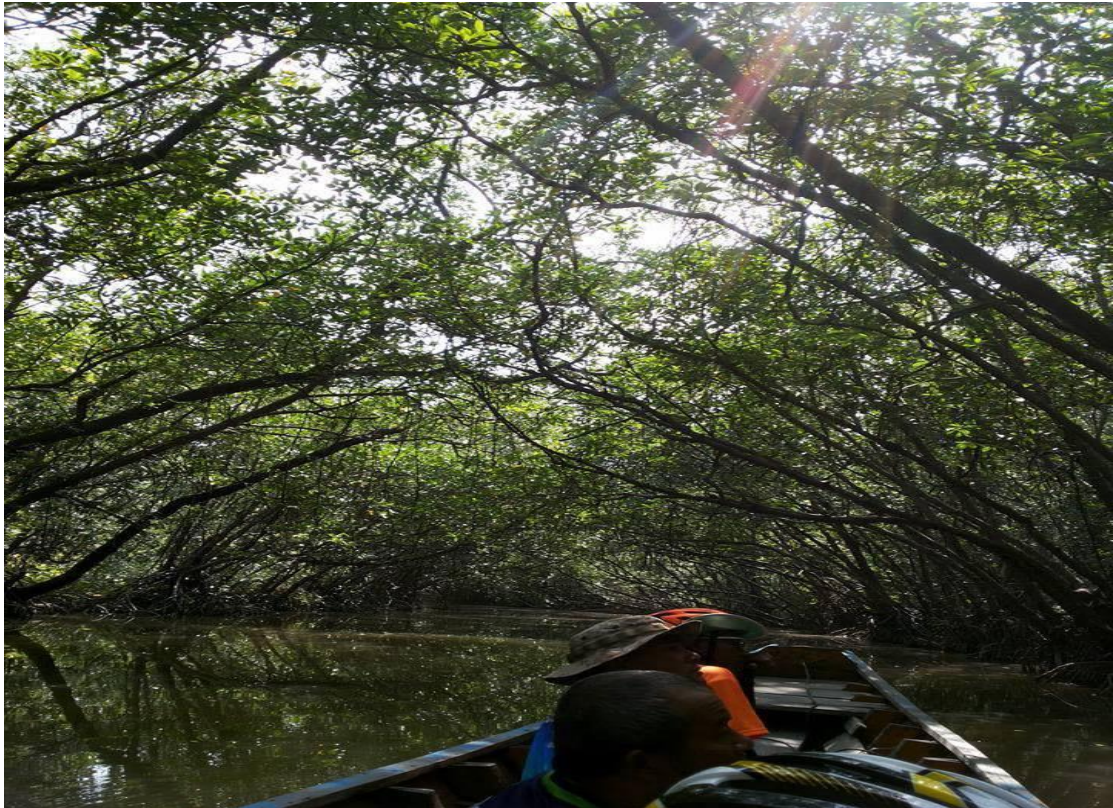
4.1.3.2 ลักษณะของพื้นที่ ศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนยะหริ่ง มีพื้นที่ 8,000 ไร่หรือ 12.8 ตารางกิโลเมตร มีทางเดินศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนเป็นสะพานที่สร้างด้วยไม้ตะเคียนตาแมว เป็นระยะทาง 1,250 เมตร ตลอดเส้นทางเดินโดยรอบจะเห็นการขึ้นของกลุ่มไม้ ป่าชายเลนทั้งไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม ไม้เถา และไม้พื้นล่าง ซึ่งจะเห็นความสัมพันธ์ของสภาพพื้นที่และ ปัจจัยสิ่งแวดล้อมอย่างเด่นชัด ซึ่งพันธุ์ไม้แต่ละชนิดมีความสามารถขึ้นในบริเวณที่มีลักษณะ

แตกต่างกัน โดยเฉพาะบริเวณที่อยู่ระหว่างระดับน้ำทะเลต่ำสุด และระดับน้ำทะเลสูงสุด จะสังเกตเห็นการแบ่งเขตการขึ้นอยู่ของพันธุ์ไม้ป่าชายเลนตามเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติทั้งสองข้าง เส้นทางเดิน ดังภาพที่ 4.9



ภาพที่ 4.9 ทางเดินศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนยะหริ่ง

4.1.3.3 ทรัพยากรธรรมชาติ ศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนยะหริ่ง มีสภาพป่าทั่วไปจัดเป็นป่าชายเลนที่ยังคงความสมบูรณ์มาก ชนิดพันธุ์ไม้ที่พบบริเวณศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนยะหริ่ง ได้แก่ มีพันธุ์ไม้ป่าชายเลน ไม้พุ่ม และกึ่ง สำหรับสัตว์ในป่าชายเลน มีทั้งสัตว์เลื้อยคลาน เช่น กิ้งก่า แลน หรือตะกวด งูชนิดต่าง ๆ สัตว์จำพวกนก เช่น นกกระเต็น นกยาง เปีย นกยางเทศ นกหัวขวาน นกกินปลี และนกน้ำหลายชนิด สัตว์ที่เลี้ยงลูกด้วยนม เช่น นาก กระรอก ค้างคาว ค่างแว่น และลิงแสม โดยเฉพาะลิงแสมจะมีอยู่เป็นจำนวนมากค่อนข้างเชื่องและคุ้นเคยกับคนที่อาศัยอยู่ใกล้ ๆ บริเวณนี้ ซึ่งตอนเย็นถึงเหล่านี้นักจะออกมาเย็นเล่นหรือกินอาหารกับคนที่สัญจรเดินทางไปมา สร้างความตื่นเต้นให้กับผู้พบเห็น ป่าชายเลนยะหริ่ง เป็นผืนป่าที่มีระบบนิเวศที่สมบูรณ์แห่งหนึ่งในบริเวณบริเวณฝั่งทะเลอ่าวไทย มีสภาพทางภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมทำให้สภาพป่าชายเลนยะหริ่งอุดมสมบูรณ์ เนื่องจากป่าชายเลนยะหริ่งเป็นป่าที่ขึ้นบริเวณปากแม่น้ำยะหริ่ง ซึ่งเป็นก้นอ่าว โดยมีแหลมตาชีกั้นระหว่างทะเลนอก คือ อ่าวไทยกับทะเลด้านใน ซึ่งเป็นสภาพดินเลนที่มีตะกอนธาตุอาหารของดินหลากหลาย ทำให้เป็นปุ๋ยอย่างดีสำหรับพืชพรรณไม้ในป่าชายเลน ดังภาพที่ 4.10



ภาพที่ 4.10 นักท่องเที่ยวนั่งเรือชมธรรมชาติป่าชายเลน

4.1.3.4 สภาพทางสังคม ประชาชนจะตั้งบ้านเรือนอยู่หนาแน่นบริเวณถนนรามโกมุท ซึ่งเป็นถนนใหญ่ ตลอดไปจนถึงบริเวณคลองป่าชายเลน มีหน่วยงานราชการและองค์กรภาคประชาชนสำคัญ ๆ อยู่ในพื้นที่อย่างหลากหลาย เช่น สถานีตำรวจ โรงเรียนประถมศึกษา มัธยมศึกษา สำนักงานองค์การบริหารส่วนอำเภอยะหริ่ง ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มัสยิด โรงเรียนตาดีกา ศูนย์เด็กเล็ก เป็นต้น

4.1.3.5 สภาพทางเศรษฐกิจ ประชากรส่วนใหญ่มีสภาพทางเศรษฐกิจค่อนข้างดี ประกอบอาชีพทางด้านการประมงชายฝั่ง เช่น การเลี้ยงปลากระพง การเลี้ยงกุ้งกุลาดำ และประกอบอาชีพค้าขาย เลี้ยงสัตว์ รับราชการ และรับจ้างทั่วไป

4.1.4 หาดตะโละกาโปร์

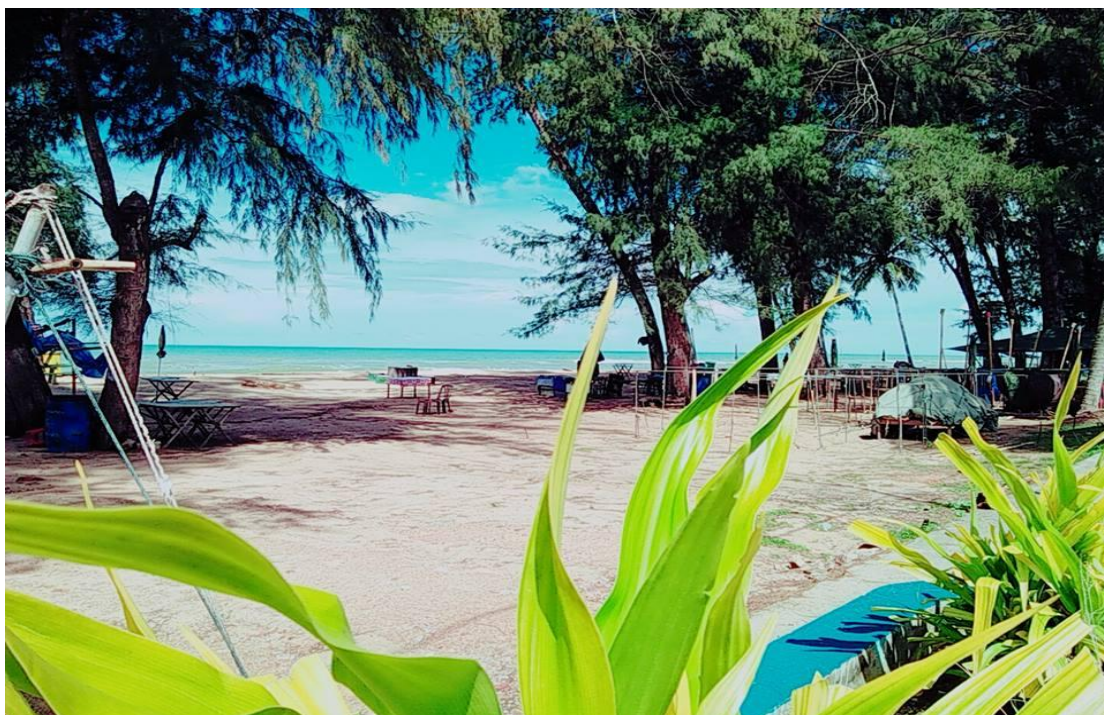
4.1.4.1 สถานที่ตั้ง หาดตะโละกาโปร์ ตั้งอยู่ห่างจากตัวเมืองปัตตานีตามทางหลวงหมายเลข 42 (ปัตตานี - นราธิวาส) เลี้ยวซ้ายเข้าอำเภอยะหริ่ง ข้ามคลองยามูตามสะพานคอนกรีตขนาดใหญ่ ผ่านพื้นที่สวนป่าชายเลน และหมู่บ้านไปจนถึงทางแยกเข้าสู่หาด รวมระยะทางประมาณ 18.0 กิโลเมตร ดังภาพที่ 4.11



ภาพที่ 4.11 ที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยวหาดตะโละกาโปร์

4.1.4.2 ลักษณะของพื้นที่ หาดตะโละกาโปร์ส่วนใหญ่เป็นที่ราบดินปนทราย และมีเขตพื้นที่ติดต่อกับเทศบาลตำบลยะหริ่ง การใช้ประโยชน์ในที่ดิน ประชากรส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์จากที่ดินเป็นที่อยู่อาศัย

4.1.4.3 ทรัพยากรธรรมชาติ หาดตะโละกาโปร์เป็นหาดทรายขาวสะอาดขนานกับชายฝั่งทะเล มีพื้นที่กว้างประมาณ 40.0 เมตร มีเรือกอกและของชาวประมงจอดอยู่เป็นจำนวนมาก เหมาะแก่การไปนั่ง พักผ่อนชมความสวยงาม มีทิวสนและต้นมะพร้าวให้ความร่มรื่นสวยงาม หาดตะโละกาโปร์เป็นหาดที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับด้านสภาพสิ่งแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ เพราะเคยประกวดแหล่งท่องเที่ยว 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 ประเภทแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ประจำปี พ.ศ. 2529 เป็นหาดทรายที่เกิดจากธรรมชาติล้วน ๆ โดยมีกระแสน้ำพัดพาเอาตะกอนทรายมาทับถมจนเกิดเป็นหาดตะโละกาโปร์ ดังภาพที่ 4.12



ภาพที่ 4.12 ทิวสนและต้นมะพร้าวบริเวณหาดตะโละกาโปร์

4.1.4.4 สภาพทางสังคม โดยทั่วไปแล้วสภาพทางสังคมบริเวณหาดตะโละกาโปร์ เป็นชุมชนขนาดกลางที่มีการเป็นอยู่แบบเรียบง่าย สร้างบ้านอยู่เป็นจุดๆ ตามบริเวณหาด เป็นลักษณะหมู่บ้านชาวประมง สภาพความเป็นอยู่ของชุมชนส่วนใหญ่ยังคงมีสภาพความเป็นชนบท

4.1.4.5 สภาพทางเศรษฐกิจ ประชาชนส่วนใหญ่มีสภาพทางเศรษฐกิจปานกลาง ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป เกษตรกรรม ประมงขนาดเล็ก และค้าขาย แต่มีลักษณะเป็นรายย่อย เล็ก ๆ ภายในหมู่บ้าน ส่วนมากจะเป็นร้านค้าประเภทเครื่องอุปโภค บริโภค นอกจากนี้ ยังมีร้านอาหารบริเวณชายหาดตะโละกาโปร์ ที่มีเจ้าของเป็นคนในพื้นที่ ทำให้อาหารบริเวณหาดตะโละกาโปร์ มีความสดของอาหารทะเล แต่ราคาไม่แพง

4.1.5 เมืองโบราณยะรัง

4.1.5.1 สถานที่ตั้ง เมืองโบราณยะรัง ตั้งอยู่ในบริเวณ หมู่ที่ 3 ตำบลยะรัง อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี จากตัวเมืองปัตตานี ไปทางทิศใต้ตามถนนสายปัตตานี - ยะลา จะมีทางแยกซ้ายมือสายยะรัง - มายอ (ทางหลวงหมายเลข 4061) ประมาณ 1.20 กิโลเมตร เข้าสู่เขตเมืองโบราณและเลี้ยวซ้ายขึ้นไปทางทิศเหนือประมาณ 400 เมตร ดังภาพที่ 4.13



ภาพที่ 4.13 ที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยวเมืองโบราณยะรัง

4.1.5.2 ลักษณะของพื้นที่ เมืองโบราณยะรังมีลักษณะผังเมืองเป็นรูปสี่เหลี่ยมคางหมู ขนาดประมาณ 500 X 550 เมตร ดินดินล้อมรอบทั้งสี่ด้านและที่ป้อมทั้งสี่มุม และมีคูน้ำขุดล้อมต่อลงมาเป็นรูปสี่เหลี่ยมของเมืองขยายทางทิศใต้ เป็นเมืองที่มีความเจริญ ในช่วงปี พ.ศ. 700 – 1,500 ทิศเหนือติดต่อเมืองสงขลาและพัทลุง ทิศใต้แผ่ไปจนสุดแหลมมลายู ทิศตะวันตกและทิศตะวันออกจรดชายฝั่งทะเล มีซากโบราณสถานและโบราณวัตถุสมัยศรีวิชัยและทวารวดี เมืองโบราณยะรังเป็นชุมชนที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ และโบราณคดีเป็นอย่างมาก อาจมีความสัมพันธ์กับอาณาจักรลังกาสุกะ ซึ่งเป็นอาณาจักรที่เก่าแก่ที่สุดอาณาจักรหนึ่งบนคาบสมุทรมลายู มีหลักฐานอยู่ในเอกสารจีน อาหรับ ชาว และมลายู ในราวพุทธศตวรรษที่ 13 ดังภาพที่ 4.14



ภาพที่ 4.14 ซากสิ่งก่อสร้างเมืองโบราณยะรัง

4.1.5.3 ทรัพยากรธรรมชาติ สภาพพื้นที่โดยทั่วไปส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำทุ่งนา และสวนไม้ยืนต้น มีแม่น้ำปัตตานีไหลผ่านในบริเวณตลอดแนวเขตตำบลด้านทิศตะวันตก และมีแนวป่าสงวนผสมผสานไปกับพืชสวนของชุมชน ตามเนินเขาติดแนวเขตตำบลเขาตูมซึ่งเป็นแนวภูเขาเตี้ย ๆ ยังคงมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ

4.1.5.4 สภาพทางสังคม สภาพทั่วไปของชุมชนโบราณยะรังตั้งอยู่บนพื้นที่ราบที่เกิดจากการทับถมของตะกอนแม่น้ำปัตตานีสายเดิมมีที่ราบลุ่มต่ำอันเกิดจากการแปรสภาพเป็นคลองที่ตื้น พื้นที่โดยทั่วไปมีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 7.00 เมตร สภาพความเป็นอยู่ของชุมชนส่วนใหญ่ยังคงมีสภาพความเป็นชนบท เพราะมีระยะทางค่อนข้างไกลจากตัวเมืองปัตตานี มีวิถีชีวิตแบบชาวสวนแบบเรียบง่าย

4.1.5.5 สภาพทางเศรษฐกิจ ประชาชนส่วนใหญ่มีสภาพทางเศรษฐกิจปานกลาง มีอาชีพหลักทำสวนผลไม้ สวนยาง ควบคู่กับการทำงานหลัก ผลไม้ที่เป็นผลิตผลหลัก ได้แก่ทุเรียน ลองกอง เงาะ ส้มโอ สละ ผลิตที่ได้จะจำหน่ายเองส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งจะต้องจำหน่ายผ่านพ่อค้าคนกลาง

4.2 การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนในอนาคต

อาเซียน หรือ สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations: ASEAN) ซึ่งได้ลงนามที่วังสราญรมย์ เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2510 โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ สมาชิกก่อตั้ง 5 ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย สิงคโปร์ และไทย และในเวลาต่อมา ได้มีประเทศต่าง ๆ เข้ามาเป็นสมาชิกเพิ่มเติม ได้แก่ ประเทศบรูไน ในปี พ.ศ. 2527 ต่อมา ประเทศลาวและพม่า ในปี พ.ศ. 2540 และล่าสุดประเทศ กัมพูชาเข้าเป็นสมาชิกอาเซียน เป็นชาติสุดท้าย เมื่อปี พ.ศ. 2542 ทำให้ปัจจุบันสมาชิกอาเซียน มีทั้งหมด 10 ประเทศ คงเหลือแต่สาธารณรัฐประชาธิปไตยติมอร์ - เลสเต เพียงประเทศเดียวในภูมิภาคนี้ที่ยังไม่ได้เข้าเป็นสมาชิก เนื่องจากเป็นประเทศที่เพิ่งเกิดใหม่ปี พ.ศ. 2545 มาเลเซีย โดย มีวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งอาเซียน ตามปฏิญญาได้ระบุถึงวัตถุประสงค์ไว้ 7 ประการ (สุวิทย์ ตรา สุวรรณ, 2555: 18 - 19) ดังนี้

- 1) ส่งเสริมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางสังคมและวัฒนธรรม
- 2) ส่งเสริมการมีเสถียรภาพ สันติภาพ และความมั่นคงของภูมิภาค
- 3) ส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิชาการ วิทยาศาสตร์ และด้านการบริหาร
- 4) ส่งเสริมความร่วมมือซึ่งกันและกันในการฝึกอบรมและการวิจัย
- 5) ส่งเสริมความร่วมมือในด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม การค้า การคมนาคม การสื่อสาร และการปรับปรุงมาตรฐานการดำรงชีวิต
- 6) ส่งเสริมการมีหลักสูตรการศึกษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
- 7) ร่วมมือกับองค์กรระดับภูมิภาคและองค์กรระหว่างประเทศ

ภาพรวมการจัดตั้งประชาคมอาเซียนนี้ ทำให้อาเซียนรวมกันเป็นชุมชนหรือประชาคมเดียวกัน มีความเข้มแข็งทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม มีศักยภาพการแข่งขันที่มากขึ้น โดยมีเป้าหมายที่จะดำเนินการให้สำเร็จภายในปี พ.ศ. 2563 อย่างไรก็ตาม เนื่องจากกระแสการแข่งขันด้านเศรษฐกิจของโลกนั้นรุนแรงกว่าที่คาดคิด ทำให้ในการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน ได้มีการตกลงให้เร่งดำเนินการจัดตั้งประชาคมอาเซียนให้แล้วเสร็จเร็วขึ้น โดยระยะเวลาในการดำเนินการจัดตั้งแล้วเสร็จภายในปี พ.ศ. 2558 ทั้งนี้ ในแผนการดำเนินการของประชาคมอาเซียนนั้น ได้แบ่งการดำเนินการออกเป็น 3 ประชาคม หรือที่เรียกกันว่า 3 เสาหลัก ที่สำคัญ คือ

4.2.1 ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political Security Community: APSC) มุ่งส่งเสริมนโยบายในด้านการเมืองและความมั่นคง เพื่อเสริมสร้างและดำรงไว้ซึ่งสันติภาพ และความมั่นคงของภูมิภาค เพื่อให้ประเทศในภูมิภาคอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

เป็นนโยบายที่สามารถแก้ไขปัญหา และความขัดแย้งโดยสันติวิธีเพื่อรองรับการเป็นประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียนโดยประเทศสมาชิกได้ร่วมจัดทำแผนงานการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน นโยบายหลักที่ควรส่งเสริม คือ

4.2.1.1 นโยบายการมีกฎเกณฑ์และค่านิยมร่วมกัน ครอบคลุมถึงกิจกรรมต่างๆ ที่จะสร้างความเข้าใจร่วมกันในระบบสังคมวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่แตกต่างของประเทศสมาชิก ส่งเสริมพัฒนาการทางการเมืองไปในทิศทางเดียวกัน เช่น หลักการประชาธิปไตย การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน การสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม การต่อต้านการทุจริต การส่งเสริมหลักนิติธรรมและธรรมาภิบาล เป็นต้น

4.2.1.2 นโยบายส่งเสริมความมั่นคงสำหรับประชาชน เสริมสร้างมาตรการในความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ไม่มีความหวาดระแวง ระวังข้อพิพาทโดยสันติเพื่อป้องกันสงครามที่จะเกิดขึ้นในภูมิภาค นอกจากนี้ ยังขยายความร่วมมือเพื่อต่อต้านภัยคุกคามรูปแบบใหม่ เช่น การต่อต้านการก่อการร้าย อาชญากรรมข้ามชาติ ยาเสพติด การค้ามนุษย์ ตลอดจนการเตรียมความพร้อมเพื่อป้องกันและกำจัดการภัยพิบัติตามธรรมชาติ

4.2.1.3 นโยบายการมีปฏิสัมพันธ์กับโลกภายนอก กำหนดกิจกรรมเพื่อสร้างบทบาทของประชาคมอาเซียนในความร่วมมือระดับภูมิภาค เช่น กรอบอาเซียนบวกสาม กับประเทศจีน ญี่ปุ่น และเกาหลี จัดให้มีการประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก ตลอดจนความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งกับมิตรประเทศ และองค์การระหว่างประเทศ เช่น สหประชาชาติ

4.2.2 ประคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) มีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ ต้องการให้อาเซียนมีตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน มีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ สนับสนุนนโยบายในเรื่องการลงทุนและแรงงานมีฝีมืออย่างเสรี โดยอาเซียนได้จัดทำแผนงานบูรณาการการดำเนินงานในด้านเศรษฐกิจ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ 4 ด้าน นโยบายหลักที่ควรส่งเสริม คือ

4.2.2.1 นโยบายด้านการตลาดและฐานการผลิต โดยจะมีการเคลื่อนย้ายสินค้า การลงทุน และแรงงานมีฝีมืออย่างเสรี และการเคลื่อนย้ายเงินทุนอย่างเสรี กำหนดเป้าหมายที่จะค่อย ๆ ลดหรือยกเลิกมาตรการที่ไม่ใช่ภาษีสำหรับประเทศสมาชิกเก่า 6 ประเทศ และเปิดเสรีการลงทุนภายในปี พ.ศ 2553 เปิดตลาดภาคบริการและเปิดเสรีการลงทุนภายในปี พ.ศ 2558 โดยจะมีการนำร่องสินค้าและบริการใน 12 สาขา และมีประเทศผู้ประสานงานหลัก ดังนี้

- 1) ไทย: สาขาการท่องเที่ยวและการบิน
- 2) ฟิลิปปินส์: สาขาอิเล็กทรอนิกส์
- 3) มาเลเซีย: สาขาผลิตภัณฑ์ยาง สิ่งทอ และเครื่องนุ่งห่ม
- 4) พม่า: สาขาผลิตภัณฑ์เกษตรและประมง
- 5) เวียดนาม: สาขาโลจิสติกส์
- 6) สิงคโปร์: สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ และสุขภาพ

7) อินโดนีเซีย: สาขายานยนต์ และผลิตภัณฑ์ไม้

จะเห็นได้ว่า ประเทศไทยได้กำหนดเป้าหมายเพื่อเปิดตลาดภาคบริการและเปิดเสรีการลงทุน ในส่วนของสาขาการท่องเที่ยวและการบิน ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ที่ต้องได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจัง เพื่อนำกรอบของประชาคมอาเซียนมาส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4.2.2.2 นโยบายในการแข่งขันกลุ่มเศรษฐกิจ โดยให้ความสำคัญกับประเด็นด้านนโยบายที่จะช่วยส่งเสริมการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ เช่น นโยบายการแข่งขัน การคุ้มครองการบริโภค สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา นโยบายภาษี การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การเงิน การขนส่ง เทคโนโลยีสารสนเทศ และพลังงาน

4.2.2.3 นโยบายการส่งเสริมพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเสมอภาค ให้มีการส่งเสริมการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และการเสริมสร้างขีดความสามารถผ่านโครงการต่างๆ เพื่อลดช่องว่างการพัฒนาเศรษฐกิจระหว่างประเทศสมาชิก

4.2.2.4 นโยบายการบูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจอาเซียน เน้นการปรับประสานนโยบายเศรษฐกิจของอาเซียนกับประเทศในภูมิภาคอื่น เพื่อให้เกิดความร่วมมือกันทางเศรษฐกิจ การจัดทำเขตการค้าเสรีกับประเทศผู้เจรจาต่างๆ การส่งเสริมการสร้างเครือข่ายในการผลิต จัดจำหน่ายภายในภูมิภาคให้เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลก

4.2.3 ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio – Cultural Community: ASC) มีเป้าหมายสำคัญคือ ให้อาเซียนเป็นประชาคมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง สังคมที่เอื้ออาทรและแบ่งปัน ประชากรอาเซียนมีสภาพการความเป็นอยู่ที่ดี และมีการพัฒนาในทุกด้าน สนับสนุนนโยบายเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมอัตลักษณ์ของอาเซียน โดยให้ความสำคัญกับการดำเนินการใน 6 สาขา (สุวิทย์ ตราสุวรรณ, 2555: 18 – 19) ประกอบด้วย

- 1) นโยบายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development)
- 2) นโยบายการคุ้มครองและสวัสดิการสังคม (Social Welfare and Protection)
- 3) นโยบายสิทธิและความยุติธรรมทางสังคม (Social Justice and Rights)
- 4) นโยบายความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Sustainability)
- 5) นโยบายการสร้างเอกลักษณ์อาเซียน (Building an ASEAN Identity)
- 6) นโยบายการลดช่องว่างทางการพัฒนา (Narrowing the Development Gap)

การรวมตัวกันเป็นหนึ่งเดียว ในนาม “ประชาคมอาเซียน” ทำให้ขณะนี้ประเทศทั้ง 10 จำเป็นที่จะต้องมีนโยบายเพื่อเตรียมพร้อมภายในของตนเอง เพื่อให้สามารถเดินหน้าเข้าสู่ประตูประชาคมอาเซียนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด โดยในส่วนของประเทศไทยนั้น ได้มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559) ที่พร้อมรับมือกับสถานการณ์

ดังกล่าว โดยในแผนพัฒนาฯ ได้กำหนดยุทธศาสตร์ไว้ใน 7 ยุทธศาสตร์ (สุวิทย์ ตราสุวรรณ, 2555: 18 - 19) ประกอบด้วย

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การสร้างฐานการผลิตให้เข้มแข็ง สมดุล อย่างสร้างสรรค์

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างฐานการผลิตให้เข้มแข็ง สมดุล อย่างสร้างสรรค์

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาคุณภาพคน ทั้งความรู้และคุณธรรม

ยุทธศาสตร์ที่ 4 สังคมมั่นคง เป็นธรรม มีพลัง และเอื้ออาทร

ยุทธศาสตร์ที่ 5 เน้นการผลิตการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์ที่ 6 มีความมั่นคงของพลังงานและอาหาร

ยุทธศาสตร์ที่ 7 เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

ซึ่งทั้งหมดนี้ คือ แผนระดับมหภาค คณะที่ในส่วนของภาคเอกชนรวมถึงประชาชนทั่วไป นักเรียน นักศึกษา ก็จะต้องมีการสร้างความพร้อมให้กับตนเองเช่นกัน เนื่องจากผลของการรวมเป็นประชาคมอาเซียนนั้น ได้สร้างมิติใหม่ให้เกิดขึ้นมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งส่วนที่เป็นเสาหลักด้านเศรษฐกิจอาเซียน หรือ AEC ที่ใกล้ตัวมากที่สุด

4.3 ข้อมูลพื้นฐานของประชาชนและนักท่องเที่ยว

4.3.1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างประชาชนท้องถิ่น

จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานของประชาชนในท้องถิ่นที่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานีภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน โดยการใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างประชาชนท้องถิ่นจาก 4 อำเภอ ใน 6 ตำบล ที่มีพื้นที่หมู่บ้านใกล้เคียงกับพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหลักในพื้นที่จังหวัดปัตตานี จำนวน 378 ราย ทั้งนี้ ข้อมูลพื้นฐานด้านเพศ สถานภาพ อายุ และศาสนาของกลุ่มตัวอย่างประชาชนท้องถิ่น แสดงดังตารางที่ 4.1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างเกินกว่ากึ่งหนึ่งเป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 55.8 (จำนวน 211 คน) ส่วนเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 44.2 (จำนวน 167 คน)

ข้อมูลพื้นฐานด้านสถานภาพของกลุ่มตัวอย่างประชาชนท้องถิ่น พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีสถานภาพโสดมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48.7 (จำนวน 184 คน) รองลงมา คือ มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 41.3 (จำนวน 156 คน) และมีสถานภาพหม้าย/หย่าร้างน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 10.0 (จำนวน 38 คน)

เมื่อวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างประชาชนท้องถิ่นโดยจำแนกตามอายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนท้องถิ่นมีอายุไม่เกิน 20 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33.3 (จำนวน 126 คน) รองลงมา คือ มีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.7 (จำนวน 101 คน) มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 15.6 (จำนวน 59 คน) มีอายุระหว่าง 21 - 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 15.3 (จำนวน

58 คน) และกลุ่มตัวอย่างประชาชนท้องถิ่นที่มีอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป มีจำนวนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 9.10 (จำนวน 34 คน)

ข้อมูลพื้นฐานด้านศาสนาของกลุ่มตัวอย่างประชาชนท้องถิ่น พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนท้องถิ่นโดยส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม คิดเป็นร้อยละ 72.2 (จำนวน 273 คน) รองลงมา คือนับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 25.4 (จำนวน 96 คน) และนับถือศาสนาคริสต์น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 2.40 (จำนวน 9 คน)

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลพื้นฐานด้านเพศ สถานภาพ อายุ และศาสนาของกลุ่มตัวอย่างประชาชนท้องถิ่น

ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ประชาชนท้องถิ่น	จำนวน (n = 378)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	167	44.2
หญิง	211	55.8
สถานภาพ		
โสด	184	48.7
สมรส	156	41.3
หม้าย/หย่าร้าง	38	10.0
อายุ		
ไม่เกิน 20 ปี	126	33.3
อายุ 21-30 ปี	58	15.3
อายุ 31-40 ปี	101	26.7
อายุ 41-50 ปี	59	15.6
อายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป	34	9.10
ศาสนา		
พุทธ	96	25.4
คริสต์	9	2.40
อิสลาม	273	72.2

ข้อมูลพื้นฐานด้านอาชีพและระยะเวลาเข้าอาศัยในชุมชนของกลุ่มตัวอย่างประชาชนท้องถิ่นแสดง ดังตารางที่ 4.2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนท้องถิ่นมากที่สุดประกอบอาชีพเป็นนักเรียน/นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 38.1 (จำนวน 144 คน) รองลงมา คือ ประกอบอาชีพรับจ้าง

ทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 17.5 (จำนวน 66 คน) ประกอบอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 11.9 (จำนวน 45 คน) ประกอบอาชีพรับราชการ คิดเป็นร้อยละ 9.30 (จำนวน 35 คน) ประกอบอาชีพเป็นพนักงานเอกชน คิดเป็นร้อยละ 8.70 (จำนวน 33 คน) ประกอบอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 6.30 (จำนวน 24 คน) ประกอบอาชีพอื่น ๆ ได้แก่ อาชีพประมง อาชีพตัดเย็บเสื้อผ้า อาชีพภารโรง และแม่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 4.80 (จำนวน 18 คน) และประกอบอาชีพเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 3.40 (จำนวน 13 คน)

ส่วนระยะเวลาการเข้ามาอาศัยในพื้นที่ชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนท้องถิ่นมากที่สุดมีระยะเวลาเข้าอาศัยในชุมชน 20 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 35.2 (จำนวน 133 คน) รองลงมา คือ มีระยะเวลาเข้าอาศัยในชุมชนระหว่าง 16 - 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.4 (จำนวน 96 คน) มีระยะเวลาเข้าอาศัยในชุมชนระหว่าง 11 - 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 19.0 (จำนวน 72 คน) มีระยะเวลาเข้าอาศัยในชุมชนระหว่าง 6 - 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 12.7 (จำนวน 48 คน) และมีระยะเวลาเข้าอาศัยในชุมชนระหว่าง 1 - 5 ปี น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 7.70 (จำนวน 29 คน)

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลพื้นฐานด้านอาชีพและระยะเวลาเข้าอาศัยในชุมชนของกลุ่มตัวอย่างประชาชนท้องถิ่น

ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ประชาชนท้องถิ่น	จำนวน (n = 378)	ร้อยละ
อาชีพ		
นักเรียน/นักศึกษา	144	38.1
รับราชการ	35	9.30
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	13	3.40
พนักงานเอกชน	33	8.70
รับจ้างทั่วไป	66	17.5
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	45	11.9
เกษตรกร	24	6.30
อื่น ๆ (ประมง เย็บเสื้อผ้า ภารโรง และแม่บ้าน)	18	4.80
ระยะเวลาเข้าอาศัยในชุมชน		
1 - 5 ปี	29	7.70
6 - 10 ปี	48	12.7
11 - 15 ปี	72	19.0
16 - 20 ปี	96	25.4
20 ปีขึ้นไป	133	35.2

ระดับการศึกษาสูงสุดและรายได้ต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่างประชาชนท้องถิ่นแสดงดังตารางที่ 4.3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนท้องถิ่นมีการศึกษาสูงสุดในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 29.1 (จำนวน 110 คน) รองลงมา คือ มีการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 24.3 (จำนวน 92 คน) มีการศึกษาสูงสุดในระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 14.8 (จำนวน 56 คน) การศึกษาสูงสุดในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 14.0 (จำนวน 53 คน) ไม่ได้เรียนหนังสือ คิดเป็นร้อยละ 12.4 (จำนวน 47 คน) มีการศึกษาสูงสุดในระดับอนุปริญญา/ปวส คิดเป็นร้อยละ 3.20 (จำนวน 12 คน) และมีการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาโทน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 2.10 (จำนวน 8 คน)

ส่วนรายได้ต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนท้องถิ่นเกินกว่ากึ่งหนึ่งมีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 56.9 (จำนวน 215 คน) รองลงมา คือ มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 5,000 – 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 30.4 (จำนวน 115 คน) มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 15,001 – 20,000 บาทคิดเป็นร้อยละ 5.80 (จำนวน 22 คน) มีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 5.00 (จำนวน 19 คน) มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 10,001 – 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 1.90 (จำนวน 7 คน) และไม่มีรายได้คิดเป็นร้อยละ 0.300 (จำนวน 1 คน)

ตารางที่ 4.3 ข้อมูลพื้นฐานด้านระดับการศึกษาสูงสุดและรายได้ต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่างประชาชนท้องถิ่น

ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ประชาชนท้องถิ่น	จำนวน (n = 378)	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้เรียนหนังสือ	47	12.4
ประถมศึกษา	56	14.8
มัธยมศึกษาตอนต้น	53	14.0
มัธยมศึกษาตอนปลาย	110	29.1
อนุปริญญา/ปวส	12	3.20
ปริญญาตรี	92	24.3
ปริญญาโท	8	2.10
รายได้ต่อเดือน		
0 บาท	1	0.300
ต่ำกว่า 5,000 บาท	215	56.9
5,000 – 10,000 บาท	115	30.4
10,001 – 15,000 บาท	7	1.90

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ประชาชนท้องถิ่น	จำนวน (n = 378)	ร้อยละ
15,001 - 20,000 บาท	22	5.80
มากกว่า 20,000 บาท	19	5.00

4.3.2 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว

จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานีภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน โดยการใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว ที่มาจากการใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญจนครบ 100 คน จากนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ทั้งหมด 5 แหล่ง ได้แก่

- 1) มัสยิดกรือเซะ
- 2) อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว
- 3) ศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน
- 4) หาดตะโละกาโปร์
- 5) เมืองโบราณยะรัง

สำรวจจากแหล่งท่องเที่ยวละ 20 คน แบ่งออกเป็นนักท่องเที่ยวจากในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี 10 คน และนักท่องเที่ยวจากนอกพื้นที่ 10 คน ทั้งในช่วงวันธรรมดา และช่วงวันหยุดเสาร์ - อาทิตย์ ทั้งนี้ ข้อมูลพื้นฐานด้านเพศ สถานภาพ อายุ และศาสนาของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวแสดงดังตารางที่ 4.4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 51.0 ส่วนเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 49.0 ด้านสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีสถานภาพโสดครึ่งหนึ่ง คิดเป็นร้อยละ 50.0 รองลงมา คือ มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 37.0 และมีสถานภาพหม้าย/หย่าร้างน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 13.0

ด้านอายุของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวมากที่สุดมีอายุไม่เกิน 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.0 รองลงมา คือ มีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.0 มีอายุระหว่าง 21 - 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 17.0 มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 14.0 และจำนวนน้อย คือ มีอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 10.0

ด้านศาสนาของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวโดยส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม คิดเป็นร้อยละ 64.0 รองลงมา คือ นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 34.0 และน้อยที่สุด คือ นับถือศาสนาคริสต์ คิดเป็นร้อยละ 2.00

ตารางที่ 4.4 ข้อมูลพื้นฐานด้านเพศ สถานภาพ อายุ และศาสนาของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว

ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง นักท่องเที่ยว	จำนวน (n = 100)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	49	49.0
หญิง	51	51.0
สถานภาพ		
โสด	50	50.0
สมรส	37	37.0
หม้าย/หย่าร้าง	13	13.0
อายุ		
ไม่เกิน 20 ปี	33	33.0
อายุ 21 - 30 ปี	17	17.0
อายุ 31 - 40 ปี	26	26.0
อายุ 41 - 50 ปี	14	14.0
อายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป	10	10.0
ศาสนา		
พุทธ	34	34.0
คริสต์	2	2.00
อิสลาม	64	64.0

ข้อมูลพื้นฐานด้านอาชีพและระยะเวลาเข้าอาศัยในชุมชนของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว แสดงดังตารางที่ 4.5 พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว มากที่สุดเป็นนักเรียน/นักศึกษา คิดเป็น ร้อยละ 35.0 รองลงมา คือ ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 18.0 ประกอบอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 17.0 ประกอบอาชีพรับราชการ คิดเป็นร้อยละ 11.0 เป็นแม่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 8.00 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 7.00 ประกอบอาชีพเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 6.00 และประกอบอาชีพอื่น ๆ น้อยที่สุด ได้แก่ ประมง เย็บเสื้อผ้า ภารโรง และแม่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 4.00

ระยะเวลาการเข้ามาอาศัยในพื้นที่ชุมชนของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว มากที่สุดมีระยะเวลาเข้าอาศัยในชุมชน 20 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 34.0 รองลงมา คือ มีระยะเวลาเข้าอาศัยในชุมชนระหว่าง 16 - 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.0 มีระยะเวลาเข้าอาศัยในชุมชนระหว่าง

11 - 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 19.0 มีระยะเวลาเข้าอาศัยในชุมชนระหว่าง 6 - 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 16.0 และน้อยที่สุด คือ มีระยะเวลาเข้าอาศัยในชุมชนระหว่าง 1 - 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 8.00

ตารางที่ 4.5 ข้อมูลพื้นฐานด้านอาชีพและระยะเวลาเข้าอาศัยในชุมชนของกลุ่มตัวอย่าง
นักท่องเที่ยวนักท่องเที่ยว

ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง นักท่องเที่ยวนักท่องเที่ยว	จำนวน (n = 100)	ร้อยละ
อาชีพ		
นักเรียน/นักศึกษา	35	35.0
รับราชการ	11	11.0
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	6	6.00
พนักงานเอกชน	8	8.00
รับจ้างทั่วไป	18	18.0
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	11	11.0
เกษตรกรรวม	7	7.00
อื่น ๆ (ประมง เย็บเสื้อผ้า ภารโรง และแม่บ้าน)	4	4.00
ระยะเวลาเข้าอาศัยในชุมชน		
1 - 5 ปี	8	8.00
6 - 10 ปี	16	16.0
11 - 15 ปี	19	19.0
16 - 20 ปี	23	23.0
20 ปีขึ้นไป	34	34.0

ข้อมูลพื้นฐานระดับการศึกษาและรายได้ต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวนักท่องเที่ยวแสดงดังตารางที่ 4.6 พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวนักท่องเที่ยวมากที่สุดมีการศึกษาสูงสุดในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 29.0 รองลงมา คือ มีการศึกษาสูงสุดในระดับอนุปริญา/ปวส คิดเป็นร้อยละ 25.0 มีการศึกษาสูงสุดในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นคิดเป็นร้อยละ 19.0 มีการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 12.0 มีการศึกษาสูงสุดในระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 8.00 และมีการศึกษาสูงสุดในระดับสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 6.00 และระดับการศึกษาอื่น ๆ ได้แก่ ไม่เรียนหนังสือ คิดเป็นร้อยละ 1.00

ด้านรายได้ต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่าง นักท่องเที่ยวนักท่องเที่ยวเกินกว่ากึ่งหนึ่งมีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 5,000 - 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 52.0 รองลงมา คือ มีรายได้ต่อ

เดือนต่ำกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 31.0 มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 15,001 - 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 7.00 มีรายได้ต่อเดือน มากกว่า 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 6.00 และน้อยที่สุด คือ มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 10,001 - 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 4.00

ตารางที่ 4.6 ข้อมูลพื้นฐานด้านระดับการศึกษาสูงสุดและรายได้ต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่าง นักท่องเที่ยว

ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง นักท่องเที่ยว	จำนวน (n = 100)	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	8	8.00
มัธยมศึกษาตอนต้น	19	19.0
มัธยมศึกษาตอนปลาย	29	29.0
อนุปริญญา/ปวส.	25	25.0
ปริญญาตรี	12	12.0
สูงกว่าปริญญาตรี	6	6.00
อื่น ๆ (ไม่เรียนหนังสือ)	1	1.00
รายได้ต่อเดือน		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	31	31.0
5,000 - 10,000 บาท	52	52.0
10,001 - 15,000 บาท	4	4.00
15,001 - 20,000 บาท	7	7.00
มากกว่า 20,000 บาท	6	6.00

4.4 ข้อมูลความคิดเห็นในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน

4.4.1 ภาพรวมความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างประชาชนท้องถิ่น

4.4.1.1 ข้อมูลความเห็นเกี่ยวกับประสบการณ์และความรู้ความเข้าใจของประชาชนในท้องถิ่น

ข้อมูลความคิดเห็นด้านประสบการณ์และความรู้ความเข้าใจของของกลุ่มตัวอย่างประชาชนท้องถิ่นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานีภายใต้

กรอบความร่วมมืออาเซียน แสดงดังตารางที่ 4.7 พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนท้องถิ่นโดยส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 69.0 (จำนวน 261 คน) มีความคิดเห็นว่าหน่วยงานรัฐจำเป็นที่จะต้องให้ความรู้ ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อย คิดเป็นร้อยละ 31.0 (จำนวน 117 คน) มีความคิดเห็นว่าหน่วยงานรัฐ ไม่จำเป็นต้องให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเที่ยวชมทะเล เที่ยวชมน้ำตก เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างหนึ่ง พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนท้องถิ่นโดยส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 66.1 (จำนวน 250 คน) มีความคิดเห็นว่าการเที่ยวชมทะเล เที่ยวชมน้ำตก เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างหนึ่ง และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อย คิดเป็นร้อยละ 33.6 (จำนวน 128 คน) มีความคิดเห็นว่าการเที่ยวชมทะเล เที่ยวชมน้ำตก ไม่ใช่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยว ในปัจจุบันที่เฉพาะประเทศไทยเท่านั้น ให้การสำคัญ เพื่อการมุ่งไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนท้องถิ่นโดยส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 74.1 (จำนวน 280 คน) เห็นด้วยว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวในปัจจุบันที่เฉพาะประเทศไทย เท่านั้น ให้การสำคัญเพื่อการมุ่งไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อย คิดเป็นร้อยละ 25.9 (จำนวน 98 คน) ไม่เห็นด้วยว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวในปัจจุบันที่เฉพาะประเทศไทยเท่านั้น ให้การสำคัญเพื่อการมุ่งไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นหน้าที่ ของเจ้าหน้าที่เท่านั้น พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนท้องถิ่นโดยส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 87.3 (จำนวน 330 คน) มีความคิดเห็นว่าการจัดการทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่ได้เป็น หน้าที่ของเจ้าหน้าที่เท่านั้น และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อย คิดเป็นร้อยละ 12.7 (จำนวน 48 คน) มีความคิดเห็นว่าการจัดการทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เท่านั้น

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการเสริมแต่ง หรือการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยว พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนท้องถิ่น โดยส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 83.6 (จำนวน 316 คน) มีความคิดเห็นว่าการท่องเที่ยว เชิงนิเวศไม่ได้เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการเสริมแต่ง หรือการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยว และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อย คิดเป็นร้อยละ 16.4 (จำนวน 62 คน) มีความ คิดเห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการเสริมแต่ง หรือการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยว

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความจำเป็นที่จะต้องกระจายรายได้ให้คนทุกระดับที่สัมพันธ์ กับการท่องเที่ยวได้รับผลประโยชน์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนท้องถิ่นโดยส่วนใหญ่ คิดเป็น ร้อยละ 78.8 (จำนวน 298 คน) มีความคิดเห็นว่าจำเป็นที่จะต้องกระจายรายได้ให้คนทุกระดับ

ที่สัมพันธ์กับการท่องเที่ยวได้รับผลประโยชน์ และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อย คิดเป็นร้อยละ 21.2 (จำนวน 80 คน) มีความคิดเห็นที่ไม่จำเป็นที่จะต้องกระจายรายได้ให้คนทุกระดับที่สัมพันธ์กับการท่องเที่ยวได้รับผลประโยชน์

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดูแลรักษาความสะอาดในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่เท่านั้น พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนท้องถิ่นโดยส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 83.6 (จำนวน 316 คน) มีความคิดเห็นว่าการดูแลรักษาความสะอาดในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวไม่ได้เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่เท่านั้น และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อย คิดเป็นร้อยละ 16.4 (จำนวน 62 คน) มีความคิดเห็นว่าการดูแลรักษาความสะอาดในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่เท่านั้น

ตารางที่ 4.7 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างประชาชนท้องถิ่นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานีภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน

ความคิดเห็น	จำนวน (ร้อยละ)		
	ใช่	ไม่ใช่	รวม
1. จำเป็นที่หน่วยงานภาครัฐต้องให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวเรื่องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน	261 (69.0)	117 (31.0)	378 (100)
2. การเที่ยวชมทะเล เที่ยวชมน้ำตก เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างหนึ่ง	250 (66.1)	128 (33.9)	378 (100)
3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวในปัจจุบันที่เฉพาะประเทศไทยเท่านั้นให้ความสำคัญ เพื่อการมุ่งไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ	280 (74.1)	98 (25.9)	378 (100)
4. การจัดการทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เท่านั้น	48 (12.7)	330 (87.3)	378 (100)
5. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการเสริมแต่ง หรือการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยว	62 (16.4)	316 (83.6)	378 (100)
6. จำเป็นที่จะต้องกระจายรายได้ให้คนทุกระดับที่สัมพันธ์กับการท่องเที่ยวได้รับผลประโยชน์	298 (78.8)	80 (21.2)	378 (100)
7. การดูแลรักษาความสะอาดในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่เท่านั้น	62 (16.4)	316 (83.6)	378 (100)

4.4.1.2 ข้อมูลความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานีภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน

สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับศักยภาพในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน แสดงดังตารางที่ 4.8 พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนท้องถิ่นส่วนใหญ่คิดว่าแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนอยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 87.6 (จำนวน 331 คน) รองลงมา คือ มีศักยภาพในการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 10.6 (จำนวน 40 คน) และน้อยที่สุด คือ มีศักยภาพในการพัฒนาอยู่ในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 1.90 (จำนวน 7 คน)

ตารางที่ 4.8 ระดับศักยภาพในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ระดับศักยภาพ ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	จำนวน	ร้อยละ
สูง	331	87.6
ปานกลาง	40	10.6
ต่ำ	7	1.90
รวม	378	100

4.4.1.3 ข้อมูลความคิดเห็นของประชาชนต่อรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิง นิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานีภายใต้กรอบความร่วมมือ อาเซียน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนที่เหมาะสมที่จะจัดให้มีขึ้นในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดปัตตานี แสดงดังตารางที่ 4.9 พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนท้องถิ่นส่วนใหญ่คิดว่ารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนที่เหมาะสมที่สุดที่จะจัดให้มีขึ้นในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดปัตตานี คือ นั่งรถชมธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 78.8 (จำนวน 298 คน) รองลงมา คือ ศึกษาประวัติศาสตร์ เทียวชมน้ำตก ปั่นจักรยาน ดูนก นั่งเรือชมธรรมชาติ ตั้งแคมป์/กางเต็นท์ เดินป่าศึกษาธรรมชาติ ส่องสัตว์ป่า วายน้ำ และอื่น ๆ ได้แก่ ปูกล้วยลายเลน เก็บขยะ และทำป้าย 3 ภาษา ตามลำดับ คิดเป็นร้อยละ 77.2, 74.9, 48.9, 41.5, 40.7, 40.5, 37.8, 37.3, 35.7 และ 2.40 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.9 รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนที่เหมาะสมที่จะจัดให้มีขึ้นในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดปัตตานี

รูปแบบกิจกรรม	จำนวน (ร้อยละ)		
	เลือก	ไม่เลือก	รวม
เที่ยวชมหาดก	283 (74.9)	95 (25.1)	378 (100)
เดินป่าศึกษาธรรมชาติ	143 (37.8)	235 (62.2)	378 (100)
ว่ายน้ำ	135 (35.7)	243 (64.3)	378 (100)
นั่งเรือชมธรรมชาติ	154 (40.7)	224 (59.3)	378 (100)
ส่องสัตว์ป่า	141 (37.3)	237 (62.7)	378 (100)
ดูนก	157 (41.5)	221 (58.5)	378 (100)
ตั้งแคมป์/กางเต็นท์	153 (40.5)	225 (59.5)	378 (100)
ปั่นจักรยาน	185 (48.9)	193 (51.1)	378 (100)
ศึกษาประวัติศาสตร์	292 (77.2)	86 (22.8)	378 (100)
นั่งรถชมธรรมชาติ	298 (78.8)	80 (21.2)	378 (100)
อื่น ๆ (ปลูกป่าชายเลน เก็บขยะ และทำป้าย 3 ภาษา)	9 (2.40)	369 (97.6)	378 (100)

4.4.1.4 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการให้แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดปัตตานีให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความคิดเห็นการดำเนินการให้แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดปัตตานีให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน แสดงดังตารางที่ 4.10 พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนในท้องถิ่นส่วนใหญ่เห็นด้วยหากจะมีการดำเนินการให้แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดปัตตานีให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน คิดเป็นร้อยละ 93.9 (จำนวน 355 คน) และไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 6.10 (จำนวน 23 คน)

ตารางที่ 4.10 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการให้แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดปัตตานี
เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
เห็นด้วย	355	93.9
ไม่เห็นด้วย	23	6.10
รวม	378	100

4.4.1.5 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิง
นิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวเขตพื้นที่
จังหวัดปัตตานีสามารถจะเกิดประโยชน์แก่ตัวท่านเองหรือท้องถิ่น
หรือไม่

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความคิดเห็นการดำเนินการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีสามารถจะเกิด
ประโยชน์แก่ตัวท่านเองหรือท้องถิ่นหรือไม่ แสดงดังตารางที่ 4.11 พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนใน
ท้องถิ่นส่วนใหญ่คิดว่าหากมีการดำเนินการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความ
ร่วมมืออาเซียนขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีสามารถจะเกิดประโยชน์แก่ตัวเอง
คิดเป็นร้อยละ 88.6 (จำนวน 335 คน) และมีความเห็นว่าไม่เกิดประโยชน์ต่อตัวเองคิดเป็น
ร้อยละ 11.4 (จำนวน 43 คน)

ตารางที่ 4.11 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบ
ความร่วมมืออาเซียนขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีสามารถจะเกิด
ประโยชน์แก่ตัวท่านเองหรือท้องถิ่น

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
เกิดประโยชน์	335	88.6
ไม่เกิดประโยชน์	43	11.4
รวม	378	100

4.4.1.6 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้ความร่วมมือหากมีการดำเนินการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้ความร่วมมือหากมีการดำเนินการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน แสดงดังตารางที่ 4.12 พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนในท้องถิ่นเกินกว่ากึ่งหนึ่งจะให้ความร่วมมือ หากแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีจะดำเนินการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน คิดเป็นร้อยละ 58.2 (จำนวน 220 คน) และมีความคิดเห็นว่าจะไม่ให้ความร่วมมือจำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 41.8

ตารางที่ 4.12 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้ความร่วมมือหากมีการดำเนินการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
ให้ความร่วมมือ	220	58.2
ไม่ให้ความร่วมมือ	158	41.8
รวม	378	100

ด้านรูปแบบการให้ความร่วมมือหากมีการดำเนินการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน แสดงดังตารางที่ 4.13 พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนในท้องถิ่นเกินกว่ากึ่งหนึ่งต้องการให้ความร่วมมือในกิจกรรมด้านกฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อปฏิบัติต่าง ๆ ที่แหล่งท่องเที่ยวกำหนดไว้ในขณะที่เข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดปัตตานี คิดเป็นร้อยละ 60.0 (จำนวน 132 คน) รองลงมา คือ ให้ความร่วมมือในการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ และการสนับสนุนด้านการบริการตลาดการนำเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คิดเป็นร้อยละ 56.4 (จำนวน 124 คน) ให้ความร่วมมือในการรักษาความปลอดภัยที่เข้มงวดในการเดินทางระหว่างการท่องเที่ยวและการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คิดเป็นร้อยละ 51.1 (จำนวน 113 คน) ให้ความร่วมมือในการชักชวน แนะนำบุคลากรภายนอกให้เข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดปัตตานี คิดเป็นร้อยละ 49.5 (จำนวน 109 คน) ให้ความร่วมมือในการกำหนดแนวทางในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คิดเป็นร้อยละ 48.2 (จำนวน 106 คน) ให้ความร่วมมือในกิจกรรมการให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้แก่นักท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 46.4 (จำนวน 102 คน) ให้ความร่วมมือในการสนับสนุนให้มีการส่งเสริมในการให้ความรู้ความเข้าใจในการ

จัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 40.9 (จำนวน 90 คน) ให้ความร่วมมือในการวางแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ คิดเป็นร้อยละ 37.2 (จำนวน 81 คน) ให้ความร่วมมือในการกำหนดแนวทางในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คิดเป็นร้อยละ 30.9 (จำนวน 68 คน) และอื่น ๆ ได้แก่ ให้ความร่วมมือในการออกแบบโปสเตอร์และจัดทำใบปลิวการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คิดเป็นร้อยละ 1.80 (จำนวน 4 คน)

ตารางที่ 4.13 รูปแบบการให้ความร่วมมือหากมีการดำเนินการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน

รูปแบบความร่วมมือ	จำนวน (ร้อยละ)		
	เลือก	ไม่เลือก	รวม
- ให้ความร่วมมือในกิจกรรมการให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้แก่นักท่องเที่ยว	102 (46.4)	118 (53.6)	220 (100)
- ให้ความร่วมมือในการกำหนดแนวทางในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	106 (48.2)	114 (51.8)	220 (100)
- ให้ความร่วมมือในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	68 (30.9)	152 (69.1)	220 (100)
- ให้ความร่วมมือในการวางแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่	81 (37.2)	137 (62.8)	220 (100)
- ให้ความร่วมมือในการสนับสนุนให้มีการส่งเสริมในการให้ความรู้ความเข้าใจในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในท้องถิ่น	90 (40.9)	130 (59.1)	220 (100)
- ให้ความร่วมมือในการรักษาความปลอดภัยที่เข้มงวดในการเดินทางระหว่างการท่องเที่ยวและการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	113 (51.1)	108 (48.9)	220 (100)
- ให้ความร่วมมือตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อปฏิบัติต่าง ๆ ที่แหล่งท่องเที่ยวกำหนดไว้ในขณะที่เข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดปัตตานี	132 (60.0)	88 (40.0)	220 (100)
- ให้ความร่วมมือในการชักชวน แนะนำบุคลากรภายนอกให้เข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดปัตตานี	109 (49.5)	111 (50.5)	220 (100)

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

รูปแบบความร่วมมือ	จำนวน (ร้อยละ)		
	เลือก	ไม่เลือก	รวม
- ให้ความร่วมมือในการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ และการสนับสนุนด้านการบริการตลาดการนำเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	124 (56.4)	96 (43.6)	220 (100)
- อื่น ๆ (ให้ความร่วมมือในการออกแบบโปสเตอร์และจัดทำใบปลิวการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ)	4 (1.80)	216 (98.2)	220 (100)

4.4.1.7 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่คาดว่าจะชุมชนจะได้รับจากการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน

สำหรับความคิดเห็นผลประโยชน์ที่คาดว่าจะชุมชนจะได้รับจากการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน แสดงดังตารางที่ 4.14 พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนในท้องถิ่นส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าชุมชนจะได้รับผลประโยชน์จากการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน คิดเป็นร้อยละ 89.4 (จำนวน 338 คน) และไม่ได้รับผลประโยชน์จากการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน คิดเป็นร้อยละ 10.6 (จำนวน 40 คน)

โดยผลประโยชน์ที่คาดว่าจะชุมชนจะได้รับจากการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน แสดงดังตารางที่ 4.15 พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนในท้องถิ่นเกินกว่ากึ่งหนึ่งคิดว่าชุมชนจะได้รับผลประโยชน์อะไรจากการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนด้านการพัฒนาอาชีพต่าง ๆ ภายในท้องถิ่น และขยายตัวสู่แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55.6 (จำนวน 188 คน) รองลงมา คือ ได้มีงานทำเสริมสร้างรายได้แก่ครอบครัวและชุมชน คิดเป็นร้อยละ 55.3 (จำนวน 187 คน) ได้รับความรู้ความเข้าใจจากการฝึกอบรมเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพิ่มมากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 43.8 (จำนวน 148 คน) ทำให้มีความรู้สึกผูกพันหวงแหน และเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและยั่งยืน คิดเป็นร้อยละ 39.3 (จำนวน 133 คน) ได้รับรายได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น และได้รับประสบการณ์รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้นเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 37.6 (จำนวน 127 คน) และอื่น ๆ ได้แก่ สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่ชุมชน คิดเป็นร้อยละ 0.600 (จำนวน 2 คน)

ตารางที่ 4.14 ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่คาดว่าจะชุมชนจะได้รับจากการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
ได้รับ	338	89.4
ไม่ได้รับ	40	10.6
รวม	378	100

ตารางที่ 4.15 ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะชุมชนจะได้รับจากการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน

ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	จำนวน (ร้อยละ)		
	เลือก	ไม่เลือก	รวม
- ได้รับรายได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น	127 (37.6)	211 (62.4)	338 (100)
- ได้รับรายได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น	127 (37.6)	211 (62.4)	338 (100)
- ได้มีงานทำ เสริมสร้างรายได้แก่ครอบครัวและชุมชน	187 (55.3)	151 (44.7)	338 (100)
- ได้รับการพัฒนาอาชีพต่าง ๆ ภายในท้องถิ่น และขยายตัวสู่แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ	188 (55.6)	150 (44.4)	338 (100)
- ได้รับความรู้ความเข้าใจจากการฝึกอบรมเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพิ่มมากขึ้น	148 (43.8)	190 (56.2)	338 (100)
- ได้รับประสบการณ์รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น	127 (37.6)	211 (62.4)	338 (100)
- มีความรู้สึผูกพันท้องถิ่น ห่วงแหน และเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและยั่งยืน	133 (39.3)	205 (60.7)	338 (100)
- อื่น ๆ (สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่ชุมชน)	2 (0.600)	336 (99.4)	338 (100)

4.4.2 ภาพรวมความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว

4.4.2.1 ข้อมูลความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวในการเข้ามาท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี

จากการสำรวจข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับแหล่งสื่อที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวรู้จักและเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดปัตตานี แสดงดังตารางที่ 4.16 พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวเกินกว่ากึ่งหนึ่งได้รับข้อมูลที่ทำให้รู้จักและเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดปัตตานีจากเพื่อน กลุ่มญาติ คิดเป็นร้อยละ 63.0 รองลงมา คือ จากป้ายประชาสัมพันธ์ คิดเป็นร้อยละ 60.0 จากสื่อมวลชน วิทยุ โทรทัศน์ และจากอินเทอร์เน็ต คิดเป็นร้อยละ 55.0 เท่ากัน จากวารสาร หนังสือพิมพ์ คิดเป็นร้อยละ 51.0 จากนิตยสาร แผ่นพับ คิดเป็นร้อยละ 49.0 และน้อยที่สุด คือ จากบริษัทหรือองค์กรจัดการท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 27.0

ส่วนระยะเวลาในการเข้ามาใช้บริการการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว แสดงดังตารางที่ 4.17 พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวโดยส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการเข้ามาใช้บริการการท่องเที่ยวแบบพักค้างคืนจำนวน 1 คืน คิดเป็นร้อยละ 52.0 รองลงมา คือ พักค้างคืนมากกว่า 1 คืน คิดเป็นร้อยละ 29.0 และน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 19.0 คือ ไปกลับวันเดียวไม่พักค้างคืน

โดยขนาดของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการการท่องเที่ยว แสดงดังตารางที่ 4.18 พบว่า มากที่สุดกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการการท่องเที่ยวเป็นกลุ่มคณะ (จำนวน 10 คนขึ้นไป) คิดเป็นร้อยละ 45.0 รองลงมา คือ มาเป็นกลุ่ม (จำนวน 2 – 9 คน) คิดเป็นร้อยละ 40.0 และน้อยที่สุด คือ มาลำพังเพียงคนเดียว คิดเป็นร้อยละ 15.0

ตารางที่ 4.16 แหล่งสื่อที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวรู้จักและเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดปัตตานี

แหล่งสื่อ	จำนวน (ร้อยละ)		
	เลือก	ไม่เลือก	รวม
- จากสื่อมวลชน วิทยุ โทรทัศน์	55 (55.0)	45 (45.0)	100 (100)
- จากวารสาร หนังสือพิมพ์	51 (51.0)	49 (49.0)	100 (100)
- จากเพื่อน กลุ่มญาติ	63 (63.0)	37 (37.0)	100 (100)
- จากบริษัทหรือองค์กรจัดการท่องเที่ยว	27 (27.0)	73 (73.0)	100 (100)
- จากป้ายประชาสัมพันธ์	60 (60.0)	40 (40.0)	100 (100)
- จากอินเทอร์เน็ต	55 (55.0)	45 (45.0)	100 (100)
- จากนิตยสาร แผ่นพับ	49 (49.0)	51 (51.0)	100 (100)
- อื่น ๆ	0 (0)	100 (100)	100 (100)

ตารางที่ 4.17 ระยะเวลาในการเข้ามาใช้บริการการท่องเที่ยว

ระยะเวลา	จำนวน	ร้อยละ
ไปกลับวันเดียวไม่พักค้างคืน	19	19.0
พักค้างคืนจำนวน 1 คืน	52	52.0
พักค้างคืนมากกว่า 1 คืน	29	29.0
รวม	100	100

ตารางที่ 4.18 ขนาดของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว

ขนาดของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
มาลำพังเพียงคนเดียว	15	15.0
มาเป็นกลุ่ม (จำนวน 2 – 9 คน)	40	40.0
มาเป็นกลุ่มคณะ (จำนวน 10 คนขึ้นไป)	45	45.0
รวม	100	100

4.4.2.2 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับการเลือกเข้าใช้บริการการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ของจังหวัดปัตตานี

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเลือกเข้าใช้บริการการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ของจังหวัดปัตตานี แสดงดังตารางที่ 4.19 พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวเลือกเข้าไปใช้บริการการท่องเที่ยวที่หาดตะโละกาโปร์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 76.0 รองลงมา คือ มัสยิดกรือเซะ คิดเป็นร้อยละ 73.0 ศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน คิดเป็นร้อยละ 65.0 อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว คิดเป็นร้อยละ 64.0 เมืองโบราณยะรัง คิดเป็นร้อยละ 43.0 และอื่น ๆ ได้แก่ แหลมตาชี หาดแม่แพ และหาดวาสูกรี คิดเป็นร้อยละ 3.00

ตารางที่ 4.19 แหล่งท่องเที่ยวที่กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวเข้าไปใช้บริการ

แหล่งท่องเที่ยว	จำนวน (ร้อยละ)		
	เลือก	ไม่เลือก	รวม
- มัสยิดกรือเซะ	73 (73.0)	27 (27.0)	100 (100)
- อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว	64 (64.0)	36 (36.0)	100 (100)
- ศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน	65 (65.0)	35 (35.0)	100 (100)

ตารางที่ 4.19 (ต่อ)

แหล่งท่องเที่ยว	จำนวน (ร้อยละ)		
	เลือก	ไม่เลือก	รวม
- หาดตะโละกาโปร์	76 (76.0)	24 (24.0)	100 (100)
- เมืองโบราณยะรัง	43 (43.0)	57 (57.0)	100 (100)
- อื่น ๆ (แหลมตาชี หาดแม่แฝ และ หาดวาสุกรี)	3 (3.00)	97 (97.0)	100 (100)

ระดับความพึงพอใจในการใช้บริการแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี แสดงดังตารางที่ 4.20 พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 86.0 มีความพึงพอใจมากในการใช้บริการแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี รองลงมา คิดเป็นร้อยละ 12.0 มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง และน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 2.00 ความพึงพอใจน้อยในการใช้บริการแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี

ประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว แสดงดังตารางที่ 4.21 พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวโดยส่วนใหญ่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คิดเป็นร้อยละ 69.0 และกลุ่มนักท่องเที่ยว ร้อยละ 31.0 ไม่มีประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างท่องเที่ยวเกี่ยวกับการกลับมาท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีอีกในภายภาคหน้า แสดงดังตารางที่ 4.22 พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวโดยส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 80.0 จะกลับมาท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีอีกในภายภาคหน้า ส่วนร้อยละ 20.0 จะไม่กลับมาท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีอีก

ตารางที่ 4.20 ระดับความพึงพอใจในการใช้บริการแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี

ระดับความพึงพอใจ	จำนวน	ร้อยละ
มาก	86	86.0
ปานกลาง	12	12.0
น้อย	2	2.00
รวม	100	100

ตารางที่ 4.21 ประสพการณ์ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ประสพการณ์	จำนวน	ร้อยละ
มี	69	69.0
ไม่มี	31	31.0
รวม	100	100

ตารางที่ 4.22 การย้อนกลับมาท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี

การย้อนกลับมาท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
มา	80	80.0
ไม่กลับมา	20	20.0
รวม	100	100

4.4.2.3 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในปัจจุบันของแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี

การสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในปัจจุบันว่าแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีมีการจัดการการท่องเที่ยวในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่ แสดงดังตารางที่ 4.23 พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 46.0 คิดว่าในปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานียังไม่มีการจัดการการท่องเที่ยวในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รองลงมา คิดเป็นร้อยละ 32.0 มีความคิดเห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานียังไม่มีการจัดการการท่องเที่ยวในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 22.0 ยังไม่แน่ใจว่าในปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี มีการจัดการการท่องเที่ยวในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่

ตารางที่ 4.23 การจัดการการท่องเที่ยวในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแหล่งท่องเที่ยว
เขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี

มีการจัดการการท่องเที่ยวในรูปแบบของ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	จำนวน	ร้อยละ
มี	32	32.0
ไม่มี	46	46.0
ไม่แน่ใจ	22	22.0
รวม	100	100

4.4.2.4 ข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับระดับศักยภาพใน
การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีเป็นแหล่ง
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับระดับศักยภาพในการพัฒนาแหล่ง
ท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน
แสดงดังตารางที่ 4.24 พบว่า โดยส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 86.0 มีความ
คิดเห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีมีศักยภาพในระดับสูงที่จะมีการพัฒนาไปสู่
แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน และกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว
ร้อยละ 14.0 เห็นว่าศักยภาพในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีเป็นแหล่ง
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนอยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 4.24 ระดับศักยภาพในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีเป็นแหล่ง
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน

ระดับศักยภาพในการพัฒนา	จำนวน	ร้อยละ
สูง	86	86.0
ปานกลาง	14	14.0
รวม	100	100

4.4.2.5 ข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างนักเที่ยวเกี่ยวกับการดำเนินการจัดการพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน

ในการสอบถามเกี่ยวกับเห็นด้วยหรือไม่ว่าหากจะมีการดำเนินการจัดการพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน แสดงดังตารางที่ 4.25 พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 88.0 เห็นด้วย หากจะมีการดำเนินการจัดการพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อย คิดเป็นร้อยละ 12.0 ไม่เห็นด้วย หากจะมีการดำเนินการจัดการพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน

ตารางที่ 4.25 ความคิดเห็นหากจะมีการดำเนินการจัดการพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
เห็นด้วย	88	88.0
ไม่เห็นด้วย	12	12.0
รวม	100	100

4.4.2.6 ข้อมูลความคิดเห็นกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมที่สามารถจัดกิจกรรมได้ในแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีตามศักยภาพของพื้นที่

จากการสอบถามความคิดเห็นกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมที่สามารถจัดกิจกรรมได้ในแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีตามศักยภาพของพื้นที่ แสดงดังตารางที่ 4.26 พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวเห็นว่รูปแบบกิจกรรมนั่งเรือชมธรรมชาติมีความเหมาะสมที่สามารถจัดกิจกรรมได้ในแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 82.0 รองลงมา คือ การตั้งแคมป์/กางเต็นท์ คิดเป็นร้อยละ 68.0 การปั่นจักรยานคิดเป็นร้อยละ 58.0 การเที่ยวชมน้ำตก คิดเป็นร้อยละ 56.0 การว่ายน้ำ คิดเป็นร้อยละ 55.0 ส่องสัตว์ป่า คิดเป็นร้อยละ 45.0 เดินป่าศึกษาธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 44.0 ศึกษาประวัติศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 42.0 ดูนก คิดเป็นร้อยละ 40.0 และนั่งรถชมธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 0 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.26 รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมที่สามารถจัดกิจกรรมได้ในแหล่ง
ท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี

รูปแบบกิจกรรม	จำนวน (ร้อยละ)		
	เลือก	ไม่เลือก	รวม
เที่ยวชมหาดก	56 (56.0)	44 (44.0)	100 (100)
เดินป่าศึกษาธรรมชาติ	44 (44.0)	56 (56.0)	100 (100)
ว่ายน้ำ	55 (55.0)	45 (45.0)	100 (100)
นั่งเรือชมธรรมชาติ	82 (82.0)	18 (18.0)	100 (100)
ส่องสัตว์ป่า	45 (45.0)	55 (55.0)	100 (100)
ดูนก	40 (40.0)	60 (60.0)	100 (100)
ตั้งแคมป์ / กางเต็นท์	68 (68.0)	32 (32.0)	100 (100)
ปั่นจักรยาน	58 (58.0)	42 (42.0)	100 (100)
ศึกษาประวัติศาสตร์	42 (42.0)	58 (58.0)	100 (100)
นั่งรถชมธรรมชาติ	0 (0)	100 (100)	100 (100)

4.4.2.7 ข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับปัญหาและ
อุปสรรคที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและส่งผลต่อการดำเนินการจัดการการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนในเขตพื้นที่จังหวัด
ปัตตานี

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น
ในปัจจุบันและส่งผลต่อการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมือ
อาเซียนในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี แสดงดังตารางที่ 4.26 พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวเห็นว่า
การที่ไม่มีมาตรฐานการในการรักษาความปลอดภัยที่เข้มงวดในการเดินทางระหว่างการท่องเที่ยว
และการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและ
ส่งผลต่อการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนในเขตพื้นที่
จังหวัดปัตตานีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 82.0 รองลงมา คือ ปัญหาและอุปสรรคด้านการขาดสิ่ง
อำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น ห้องน้ำ ลานจอดรถ ถึงขยะ เป็นต้น คิดเป็นร้อย
ละ 81.0 ปัญหาและอุปสรรคด้านศักยภาพของบุคลากรยังไม่มีความพร้อมในการบริหารจัดการ
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และปัญหาและอุปสรรคที่ไม่ม
ีการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และการสนับสนุนด้านการบริการตลาดการนำเที่ยวและกิจกรรม
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คิดเป็นร้อยละ 68.0 เท่ากัน ปัญหาและอุปสรรคด้านการไม่เปิดโอกาสให้

ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คิดเป็นร้อยละ 59.0 ปัญหาและอุปสรรคที่ไม่มีการวางแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ คิดเป็นร้อยละ 55.0 ปัญหาและอุปสรรคด้านการขาดกิจกรรมการให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้นักท่องเที่ยว รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคด้านมาตรการป้องกันและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ที่ยังไม่มีประสิทธิภาพ คิดเป็นร้อยละ 54.0 เท่ากัน และปัญหาและอุปสรรคด้านการจัดบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ไม่มีประสิทธิภาพ และปัญหาและอุปสรรคที่ไม่มีการสนับสนุนให้มีการส่งเสริมในการให้ความรู้ความเข้าใจในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 37.0 เท่ากัน ตามลำดับ

ตารางที่ 4.27 ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและส่งผลต่อการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี

ปัญหาและอุปสรรค	จำนวน (ร้อยละ)		
	เลือก	ไม่เลือก	รวม
- ขาดกิจกรรมการให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้นักท่องเที่ยว	54 (54.0)	46 (46.0)	100 (100)
- ไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	59 (59.0)	41 (41.0)	100 (100)
- ศักยภาพของบุคลากรยังไม่มีความพร้อมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	68 (68.0)	32 (32.0)	100 (100)
- การจัดบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ไม่มีประสิทธิภาพ	37 (37.0)	63 (63.0)	100 (100)
- ไม่มีการวางแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่	55 (55.0)	45 (45.0)	100 (100)
- ไม่มีการสนับสนุนให้มีการส่งเสริมในการให้ความรู้ความเข้าใจในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในท้องถิ่น	37 (37.0)	63 (63.0)	100 (100)
- ไม่มีมาตรการในการรักษาความปลอดภัยที่เข้มงวดในการเดินทางระหว่างการท่องเที่ยวและการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	82 (82.0)	18 (18.0)	100 (100)
- มาตรการป้องกันและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ยังไม่มีประสิทธิภาพ	54 (54.0)	46 (46.0)	100 (100)

ตารางที่ 4.27 (ต่อ)

ปัญหาและอุปสรรค	จำนวน(ร้อยละ)		
	เลือก	ไม่เลือก	รวม
- ขาดสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น ห้องน้ำ ลานจอดรถ ถึงขยะ เป็นต้น	81 (81.0)	19 (19.0)	100 (100)
- ไม่มีการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และการสนับสนุนด้าน การบริการตลาดการนำเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิง นิเวศ	68 (68.0)	32 (32.0)	100 (100)

4.4.2.8 ข้อมูลความเห็นเกี่ยวกับประสบการณ์และความรู้ความเข้าใจของกลุ่ม ตัวอย่างนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้ กรอบความร่วมมืออาเซียนในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี

การสำรวจประสบการณ์ความรู้ความเข้าใจของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี แสดงดังตารางที่ 4.28 พบว่า กลุ่มตัวอย่างโดยส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 100 มีความเห็นว่า หน่วยงานภาครัฐจำเป็นต้องให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวเรื่องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน รองลงมา คือ การจัดการทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เท่านั้น คิดเป็นร้อยละ 77.0 การเที่ยวชมทะเล เที่ยวชมน้ำตก เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างหนึ่ง คิดเป็นร้อยละ 71.0 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวในปัจจุบันที่เฉพาะประเทศไทยเท่านั้น ให้การสำคัญ เพื่อการมุ่งไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ คิดเป็นร้อยละ 68.0 จำเป็นที่จะต้องกระจายรายได้ให้คนทุกระดับที่สัมพันธ์กับการท่องเที่ยวได้รับผลประโยชน์ และการดูแลรักษาความสะอาดในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ คิดเป็นร้อยละ 65.0 เท่ากัน และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการเสริมแต่ง หรือการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 55.0

ตารางที่ 4.28 ประสพการณ์และความรู้ความเข้าใจของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี

ความคิดเห็น	จำนวน (ร้อยละ)		
	ใช่	ไม่ใช่	รวม
1. จำเป็นที่หน่วยงานภาครัฐต้องให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวเรื่องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน	100 (100)	0 (0)	100 (100)
2. การเที่ยวชมทะเล เที่ยวชมน้ำตก เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างหนึ่ง	71 (71.0)	29 (29.0)	100 (100)
3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวในปัจจุบันที่เฉพาะประเทศไทยเท่านั้น ให้การสำคัญ เพื่อการมุ่งไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ	68 (68.0)	32 (32.0)	100 (100)
4. การจัดการทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เท่านั้น	77 (77.0)	23 (23.0)	100 (100)
5. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการเสริมแต่ง หรือการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยว	55 (55.0)	45 (45.0)	100 (100)
6. จำเป็นที่จะต้องกระจายรายได้ให้คนทุกระดับที่สัมพันธ์กับการท่องเที่ยวได้รับผลประโยชน์	65 (65.0)	35 (35.0)	100 (100)
7. การดูแลรักษาความสะอาดในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่	65 (65.0)	35 (35.0)	100 (100)

4.5 แนวทางในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน

สำหรับแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี จะเริ่มดำเนินการได้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและกระจายองค์ความรู้สู่แหล่งท่องเที่ยว มัสยิด ชุมชน โรงเรียน ตามโครงการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อมรอบตัว สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นกลยุทธ์ในการส่งเสริมและฟื้นฟู ดังนี้

4.5.1 กลยุทธ์ที่ 1 การอบรมให้ความรู้ทางด้านวิชาการที่เกี่ยวข้อง

การอบรมให้ความรู้ทางด้านวิชาการที่เกี่ยวข้อง โดยใช้หัวข้อต่าง ๆ ที่น่าสนใจ เช่น ระบบนิเวศของอ่าวปัตตานี ระบบนิเวศป่าชายเลน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับการเป็นเจ้าบ้านที่ดี การพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน อาเซียนกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน และการท่องเที่ยวแบบอิสลาม เป็นต้น หัวข้ออบรมขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละพื้นที่ เพื่อให้เกิดแรงจูงใจให้มากที่สุด ต้องเป็นการอบรมเพื่อสร้างศักยภาพให้กับเจ้าหน้าที่และประชาชนทั่วไปในการบริหารและการบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีคุณภาพ เพื่อรองรับการบริการและการเปลี่ยนแปลง และการแก้ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่จำเป็นต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการเป็นเจ้าหน้าทีในการบริการต่าง ๆ และจะต้องมีการติดตามและการพัฒนาบุคลากร ต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ความรู้ การฝึกอบรมอย่างสม่ำเสมอ ให้มีความรู้ มีแนวคิด และวิธีปฏิบัติ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน นับเป็นการพัฒนาบุคลากรในองค์กรที่จะส่งต่อองค์ความรู้สู่ชุมชน และเป็นการช่วยยกระดับมาตรฐานการบริการการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน ภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน และกรอบแนวคิดใหม่ ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคตต่อไป โดยที่ผ่านมาจะได้รับการสนับสนุนโครงการจากมูลนิธิชัยพัฒนาและมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งดำเนินการมาตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2539 โดยจังหวัดปัตตานีจะต้องเป็นแหล่งศึกษาอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจอาชีพของชุมชน โดยเฉพาะด้านวิชาการอาจเข้าไปมีบทบาทในการเป็นวิทยากรช่วยประสานงานและอำนวยความสะดวกการพูดคุยกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว อันจะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป โดยอับดุลรอเซ ลาเต๊ะ (สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดปัตตานี, 2558) ได้ให้ข้อมูลว่า

เรื่องจิตสำนึกในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น ประชาชนโดยส่วนใหญ่ไม่รู้ และไม่คิดว่าเป็นเรื่องที่สำคัญ คำว่า เชิงนิเวศ ประชาชนก็ยังไม่สามารถที่จะตีความได้ว่าหมายถึงอะไร ดังนั้น จำเป็นอย่างยิ่ง ต้องนำหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืนผสมผสานแบบบูรณาการกับหลักการอิสลามในการให้ความเข้าใจ เพื่อให้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง และเกิดการปฏิบัติด้วยจิตสำนึกบวกกับหลักศรัทธา

ซึ่งจะต้องให้ความสำคัญเรื่องเยาวชน เพราะนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเยาวชน ต้องสร้างเยาวชน พัฒนาความรู้ ส่งเสริมการศึกษา ให้ความรู้ความเข้าใจในทุกมิติในเรื่องของการท่องเที่ยวและบริบทพื้นที่อาเซียน ให้เยาวชนเป็นตัวแทนในการเป็นสื่อในการท่องเที่ยวให้มากที่สุด โดยเศรษฐกิจ อิลยฺฟูรี (นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดปัตตานี, 2558) ได้ให้ข้อมูลว่า

เราต้องสร้างคนเพื่อรองรับการเกิดของประชาคมอาเซียน คือ หน้าที่ที่เราต้องดูแล เพื่อพัฒนาและรับผิดชอบต่อสังคม ที่สำคัญอย่างยิ่ง เรามีจุดแข็งในหลากหลายหลายทางประเพณีวัฒนธรรม นำไปผสมผสานใช้ในกิจกรรมการท่องเที่ยวของแต่ละชุมชน

4.5.2 กลยุทธ์ที่ 2 การลงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวร่วมกับองค์กรร่วม

การลงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวร่วมกับองค์กรร่วม เป็นรูปแบบเชิงปฏิบัติการระหว่างเจ้าหน้าที่กับหน่วยงานหรือชุมชนในพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเป็นการประกาศวิสัยทัศน์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ยั่งยืน และเป็นการสร้างมิตรภาพที่ดี สร้างความสัมพันธ์ที่ดี และสามารถเข้าถึงชุมชนที่อยู่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจนเป็นอย่างดีด้วย เพื่อที่จะรู้ถึงปัญหาและหาทางไปแก้ไขในวาระต่อไป ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดี สามารถต้อนรับการนักท่องเที่ยวจากประชาคมอาเซียน โดยเฉพาะประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์ ซึ่งเป็นประเทศใกล้เคียงมากที่สุด เนื่องจากวาระการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับองค์กรร่วมที่ต้องเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมเป็นอันดับแรก คือ องค์กรส่วนปกครองท้องถิ่น ที่อาศัยอยู่บริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย โดยการเข้าถึงชุมชน โรงเรียน และร่วมทำกิจกรรมร่วมกันในลักษณะเชิงปฏิบัติ และอาจจะมีรูปแบบกิจกรรมในลักษณะการแข่งขันเพื่อมอบโล่หรือรางวัล เพื่อเป็นแรงจูงใจ ด้วยการออกแบบกิจกรรมที่ให้เข้ากับวัฒนธรรมของท้องถิ่น และในขณะเดียวกันในชุมชนเอง ต้องมีบทบาทเป็นผู้ดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยวด้วยเช่นกัน และนักท่องเที่ยวเองก็ต้องมีส่วนร่วมด้วยเช่นเดียวกัน โดยแวอุมา แวดอลေး (ก้านันบ้านตันหยงลูโล๊ะ, 2558) ได้ให้ข้อมูลว่า

การท่องเที่ยวในเชิงปฏิบัติที่เป็นระบบ ยังไม่มีการเข้าถึงประชาชน โดยเฉพาะในการร่วมมือในด้านสิ่งแวดล้อม เพราะไม่มีนโยบายออกมาเป็นรูปธรรมในเรื่องนี้ ไม่แปลกที่ประชาชนไม่ให้ความสำคัญ เพราะประชาชนไม่มีความรู้ และไม่มีกิจกรรมใด ๆ ที่จะเข้าถึงการดูแลสิ่งแวดล้อม นักท่องเที่ยวจากหลายจังหวัดและจากต่างประเทศเข้ามาท่องเที่ยวไม่ขาดสาย แต่ก็ได้แค่มาเที่ยวอย่างเดียว อยากรู้มีกล่องให้แสดงความคิดเห็นก็ยังดี

4.5.3 กลยุทธ์ที่ 3 การจัดการด้านการตลาดการท่องเที่ยว

การจัดการด้านการตลาดการท่องเที่ยว เป้าหมายเพื่อเป็นการสร้างความเจริญมั่นคงทางเศรษฐกิจก่อให้เกิดการกระจายของรายได้อย่างเป็นธรรมแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยว นอกจากนี้ ก่อให้เกิดการจ้างงานและการสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่น รวมไปถึงการมีส่วนสำคัญในการช่วยลดความยากจนในท้องถิ่นได้ด้วย ในการดำเนินงานด้านการตลาดการท่องเที่ยวนั้น ส่วนน้อยที่มีการนำเสนอตราสัญลักษณ์ (Brand) เป็นเครื่องมือสื่อสารความเป็นเอกลักษณ์ และตัวตนด้านการท่องเที่ยวที่แตกต่างจากผู้อื่น ให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้ จดจำได้ว่าเป็น

สิ่งหนึ่งที่สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเดินทางมาเยี่ยมเยือน ส่งเสริมให้มีการประชาสัมพันธ์เอกลักษณ์ในพื้นที่ให้มากขึ้น ซึ่งแต่ละพื้นที่ก็มีตัวตนการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน และส่งเสริมการสร้างโฮมสเตย์สำหรับผู้ที่มาพักค้างคืน ต้องมีโครงสร้างบ้านที่มั่นคง แข็งแรง ไม่อยู่ในสภาพชำรุด และเสี่ยงต่อการเกิดอันตราย มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก มีที่นอนที่สบายตามสภาพของชุมชนท้องถิ่น เครื่องนอนที่สะอาด มีห้องน้ำที่สะอาด ถูกสุขลักษณะ มีการเปลี่ยนผ้าปูที่นอน และอุปกรณ์การนอนทุกครั้ง ถือเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวที่ต้องการพักค้างคืน เพื่อกระตุ้นด้านการตลาด และจะต้องคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว และมีตัวกลางที่จะช่วยกลั่นกรองคุณภาพของนักท่องเที่ยว โดยจะต้องมีการประชุมกับผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีผลประโยชน์ ต้องมีการประสานกับประชาชนในพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา หน่วยงานราชการที่รับผิดชอบในพื้นที่ ร่วมประชุมหารือทั้งการเพิ่มศักยภาพให้กับแหล่งท่องเที่ยว การประเมินผลกระทบการท่องเที่ยว การแก้ไขปัญหาที่เกิดจากผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม และด้านการตลาด โดยจัดการประชุมกันอย่างสม่ำเสมอและมีการติดตามผลอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ โดยอัสมะ แวโด (แม่คำ, 2558) ได้ให้ข้อมูลว่า

สามารถสร้างแบรนด์ของสินค้า ภายใต้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และจัดสรรคั้งพื้นที่ในการให้น่าสนใจ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว และพรีเซนเตอร์นักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อขยายการตลาดได้ เป็นช่องทางที่ทำได้ หากได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดีกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4.5.4 กลยุทธ์ที่ 4 การผลิตและพัฒนาสินค้า

การผลิตและพัฒนาสินค้า จำเป็นต้องมีการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่ชุมชนท้องถิ่น ต้องมีวิธีการประสานกับเครือข่ายระหว่างองค์กรและท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพของการจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่นให้มากขึ้น โดยจะต้องมีรูปแบบการตลาดที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งได้มีการผสมผสานเทคโนโลยีที่มีรูปแบบที่ทันสมัยมากยิ่งขึ้น โดยมีการพัฒนาจากรูปแบบการตลาดที่ให้ความสำคัญกับการผลิตสินค้า เช่น การบรรจุภัณฑ์สินค้าที่มีมาตรฐานมากขึ้น โดยเฉพาะในรูปแบบของสังคมออนไลน์ เป็นสังคมที่น่าสนใจมาก ที่มีอัตราการเข้าถึงมากที่สุดในปัจจุบัน และการเปิดแผงขายเป็นลักษณะของการเปิดตามตลาดนัดสำคัญ ๆ หรือภาษามาลายูเรียกว่า “Pasar Malam” เพื่อเป็นการขับเคลื่อนการผลิตสินค้า และกระจายรายได้ หรือผลักดันคุณค่าสังคมและการท่องเที่ยว โดยฟิรดาวซ์ มะรอแม (นักศึกษามหาวิทยาลัยฟาฏอนี, 2558) ได้ให้ข้อมูลว่า

แหล่งท่องเที่ยวเกือบทุกที่มีแม่ค้าและพ่อค้า มานำเสนอสินค้าพื้นบ้าน ทั้งอาหาร และเครื่องใช้ต่าง ๆ เป็นของที่ระลึก ให้กับนักท่องเที่ยว แต่ในบางสถานที่การจัดวางสินค้าและบรรจุภัณฑ์ต่าง ๆ ดูไม่น่าซื้อ ไม่น่ากิน เหมือนสินค้าที่อยู่ในช้อปต่าง ๆ หากแก้ปัญหาดังกล่าวได้ สามารถยกระดับคุณภาพสินค้าและราคาได้เทียบเท่ากับสินค้าแบรนด์ต่าง ๆ ได้อย่างแน่นอน

4.5.5 กลยุทธ์ที่ 5 ส่งเสริมงานวิจัยทางวิชาการ

ส่งเสริมงานวิจัยทางวิชาการเพื่อการพัฒนา ซึ่งงานวิจัยมีความจำเป็นอย่างต่อเนื่อง การแก้ปัญหาและเพิ่มคุณค่าคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว ถือเป็นการลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยวในรูปแบบวิชาการ โดยจะต้องมีการประเมินผล การตรวจสอบผลกระทบ และการศึกษาวิจัยอย่างสม่ำเสมอ โดยการสอบถามผู้ให้บริการโดยตรง การสอบถามเห็นจากใบประเมินผล เพื่อทราบผลของการบริการนำมาปรับปรุงและแก้ไขการจัดการการบริการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อความประทับใจและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อไป โดยมุสลิฮะห์ หลังปูเต๊ะ (นักธุรกิจส่วนตัว, 2558) ได้ให้ข้อมูลว่า

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่ต้องมีความรู้ เที่ยวแบบไม่มีความรู้ นำมาซึ่งความหายนะแก่สิ่งแวดล้อมและสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ รวมคนด้วย ดังนั้น การที่จะให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความยั่งยืนนั้น ต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจด้านวิชาการ ต้องมีนักวิจัยคอยส่งเสริม เพื่อให้การท่องเที่ยวเป็นไปในทิศทางที่ดีในปัจจุบันและอนาคตต่อไป ที่นำผลการวิเคราะห์ที่ได้ มาฝึกอบรมให้ความรู้ทั้งเจ้าหน้าที่และประชาชน อาจจะเป็นในหลากหลายรูปแบบ โดยเฉพาะทางสื่อโซเชียล ให้เกิดความน่าสนใจและความตระหนักและมีความรู้สึก รักและห่วงแหนสิ่งแวดล้อมรอบตัว

งานวิจัยที่ควรส่งเสริมเป็นอันดับแรก คือ ด้านภาษา เช่น ภาษาอังกฤษ จีน และมลายู เป็นต้น เพื่อสามารถที่เชื่อมโยงในทางธุรกิจได้ง่ายขึ้นในอนาคต โดยรดา จิรานันท์ (นายกสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดปัตตานี, 2558) ได้ให้ข้อมูลว่า

สิ่งสำคัญที่ทางผู้หลักผู้ใหญ่ในบ้านเมืองต้องกระทำ ก็คือ ต้องมีการพูดคุยกันให้ตกลงถึงทั้งด้านการศึกษา ด้านภาษา เพราะไม่ใช่ภาษาอังกฤษเพียงอย่างเดียวที่จะต้องเรียนรู้ เราควรมีการเรียนรู้กันถึง 3 ภาษา ควรพร้อมและทำอย่างต่อเนื่อง เช่น การสอนภาษาอาหรับวันละคำ เป็นต้น

4.6 รูปแบบกิจกรรมต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน

รูปแบบกิจกรรมต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน ต้องเป็นรูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดปัตตานี ในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง โดยวิธีการบูรณาการอาศัยประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา และวิถีชีวิตร่วมด้วย ทำให้ชุมชนร่วมพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม และเกิดความยั่งยืนให้มากที่สุด และจะต้องมีการจัดการและดำเนินการตามปณิญาของวัตถุประสงค์ของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนในอนาคต

4.6.1 กิจกรรมการสร้างจิตสำนึก การอนุรักษ์ และความปลอดภัยในชีวิต

กิจกรรมการสร้างจิตสำนึก การอนุรักษ์ และความปลอดภัยในชีวิต เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกให้เยาวชนเกิดกระบวนการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและทรัพยากรอย่างเป็นระบบ รักและหวงแหนในความงามของธรรมชาติ โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ๆ เพื่อให้เยาวชนได้ตระหนักถึงการเป็นเจ้าบ้านที่ดี เล็งเห็นถึงการทำประโยชน์ต่อส่วนรวม ร่วมกันช่วยป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อม และร่วมกันหาแนวทางแก้ไข ส่งเสริมกิจกรรมทั้งในระดับนักเรียน นักศึกษา เจ้าหน้าที่ และประชาชน เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเยาวชน ให้เยาวชนได้เสนอและสะท้อนความคิดเห็นด้านสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว ผ่านการทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อการอนุรักษ์ และความปลอดภัยในชีวิต เช่น กิจกรรมการคัดแยกขยะเพื่อปลูกจิตสำนึก รักสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมให้เยาวชนได้มีโอกาสมาท่องเที่ยวและใช้ชีวิตในระยะเวลาหนึ่งร่วมกับเพื่อน ๆ โดยผ่านกระบวนการกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาที่จัดขึ้น ตลอดระยะเวลาในการทำกิจกรรมจะมีโอกาสได้เรียนรู้ถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่มนุษย์เป็นผู้ก่อขึ้น เพื่อที่เยาวชนจะได้ร่วมกันหาแนวทางที่จะช่วยกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ให้คงอยู่ตลอดไป

4.6.2 กิจกรรมด้านการสร้างเครือข่ายเพื่อสร้างความเข้มแข็งในชุมชน

กิจกรรมด้านการสร้างเครือข่ายเพื่อสร้างความเข้มแข็งในชุมชน เป็นกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเน้นการให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวที่มีส่วนช่วยอนุรักษ์วิถีชีวิตและทรัพยากรของชุมชน สร้างความภาคภูมิใจในท้องถิ่น ทำให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการกับทรัพยากรของตนเอง ซึ่งเป็นความสำคัญอย่างยิ่งที่คนในชุมชนจะต้องมีสิทธิเลือกได้ว่าต้องการให้ทรัพยากรของตนเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่ และควรมีรูปแบบอย่างไร เครื่องมือในการส่งเสริมกิจกรรมและการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ประกอบด้วย

ชุมชนต้องมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจ ชุมชนสามารถส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง ชุมชนสามารถยกระดับคุณภาพชีวิต ชุมชนมีความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม ชุมชนมีเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น และชุมชนมีการกระจายรายได้สู่ชุมชน เป็นต้น

4.6.3 กิจกรรมด้านการพัฒนาอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว

กิจกรรมด้านการพัฒนาอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชนต้องประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานรัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น โดยสรรหาความโดดเด่นของทรัพยากรในท้องถิ่นนำไปประชาสัมพันธ์ และส่งเสริมการขายการท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปเที่ยวให้มากขึ้น เป็นการสร้างรายได้กระจายสู่ประชาชนที่ประกอบการในท้องถิ่น สามารถดึงดูดหรือโน้มน้าวใจให้เกิดความสนใจที่จะไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้น พื้นที่ที่นักท่องเที่ยวไปเยือนจะต้องเป็นพื้นที่ที่มีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว มีสื่อที่บอกถึงอัตลักษณ์ความเป็นชุมชน ความเข้มแข็งของชุมชนจะทำให้ชุมชนสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคม โดยที่ยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมและปรับประยุกต์ให้สอดคล้องกับยุคสมัย มีการสืบทอดสู่คนรุ่นหลังได้อย่างต่อเนื่อง รวมถึงความงามตามธรรมชาติที่สามารถดึงดูดให้คนไปเยือนหรือไปเที่ยวในพื้นที่นั้น เช่น หาดทรายที่สวยงาม สภาพป่า และชีวิตสัตว์ป่า เป็นต้น ถือเป็นเครื่องมือในการสร้างความภาคภูมิใจให้กับชาวบ้านในการนำเสนอ “ของดี” ของชุมชนให้คนภายนอกได้รับรู้ ทำให้เกิดการสืบค้น ถิ่นทอด และฟื้นฟูวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น ชุมชนมีการบริหารจัดการและร่วมกันกำหนดว่าวิถีชีวิตและวัฒนธรรมอะไรบ้างที่ชุมชนมีความโดดเด่นและเป็นของดี พร้อมในการนำเสนอและสร้างการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน ตลอดจนมีแนวทางปฏิบัติตัวสำหรับนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชีวิตและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในท้องถิ่น เป็นตัวกระตุ้นอีกทางหนึ่งที่ทำให้ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจในการนำเสนอข้อมูล สามารถสร้างการมีส่วนร่วมให้กับนักท่องเที่ยวในกิจกรรมทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวของชุมชนได้ สร้างความประทับใจให้แก่ผู้มาเยือน และทำให้เยาวชนคนรุ่นหลังเห็นคุณค่าของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อไป

4.6.4 กิจกรรมเที่ยวโดยชุมชนเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและพัฒนาคน

กิจกรรมเที่ยวโดยชุมชนเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและพัฒนาคน เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในการมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนของตน สร้างความร่วมมือและความสามัคคีของคนในชุมชน เพราะแหล่งท่องเที่ยวเป็นอีกยุทธศาสตร์หนึ่งในการที่ชุมชนมีพื้นที่ทางสังคม ได้รับการยอมรับจากคนภายนอก เป็นหัวใจสำคัญของการดำรงไว้ซึ่งความเป็นชุมชน ช่วยให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมและกำหนดบทบาทของชุมชนต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และต้องเคารพในสังคม วัฒนธรรม และประเพณีของประชาชนพื้นเมือง รวมไปถึงการรู้จักปรับตัวและเข้าใจถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมและประเพณีของแต่ละชุมชนด้วย เช่น มีกระบวนการในการจัดการความรู้

ภายในชุมชน มีการพัฒนาทักษะและเพิ่มเติมความรู้ใหม่ให้กับสมาชิกในชุมชนในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สร้างความมั่นใจในการพูดคุยแลกเปลี่ยนกับคนภายนอก ทั้งนักท่องเที่ยวในประเทศและในประชาคมอาเซียน มีความเชื่อมั่นให้คนในชุมชนในการนำเสนอพูดคุย มีการอบรมด้านภาษาอาเซียน จนกระทั่งสามารถนำเสนอประสบการณ์และความสำเร็จในการพัฒนา กับคนและหน่วยงานที่มาศึกษาหรือดูงาน นอกจากเป็นการพัฒนา “คนใน” แล้วยังให้การศึกษา กับ “คนนอก” ได้อีกด้วยในอนาคต

4.6.5 กิจกรรมออกบูธโดยตัวแทนเยาวชน

กิจกรรมออกบูธโดยตัวแทนเยาวชน เป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่น่าสนใจ เพื่อเป็นการพัฒนา และประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ เสริมสร้างกิจกรรมดี ๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวและด้าน สิ่งแวดล้อมให้เยาวชนได้มีส่วนร่วม ซึ่งเยาวชนก็เป็นลูกหลานของคนในพื้นที่ อาจจะต้องมีการ คัดเลือกตัวแทนเยาวชน มีการอบรมเบื้องต้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเรื่องสิ่งแวดล้อม และอบรมด้านภาษาอาเซียน ภายใต้การสนับสนุนขององค์กรส่วนท้องถิ่น เพื่อสร้างเป็นแบรนด์ให้กับ การท่องเที่ยวในท้องถิ่นได้ รวมถึงสำหรับการซื้อสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพราะ โดยทั่วไปทุก ๆ หมู่บ้านมีตลาดนัดทั้งแบบกลางคืนกลางวัน และตามงานสอนศาสนาต่าง ๆ ซึ่งเป็น ช่องทางการเข้าถึงข้อมูลหรือการประชาสัมพันธ์ได้ดีที่สุด เพราะเป็นสถานที่รวมตัวของคนใน ท้องถิ่นและใกล้เคียง มีทั้งเด็ก ผู้ใหญ่ เข้าถึงได้ทุกเพศ ทุกวัย เพื่อเป็นการสนับสนุนให้ประชาชน มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพราะว่าในพื้นที่จังหวัดปัตตานียังไม่มีโครงการใด ๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวหรือสิ่งแวดล้อมมา แสดงให้ความรู้ความเข้าใจอย่างเป็นทางการ เนื่องด้วยสาเหตุความไม่สงบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

4.6.6 กิจกรรมการทำโฆษณาและประชาสัมพันธ์

กิจกรรมการทำโฆษณาและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เนื่องจากการท่องเที่ยว เชิงนิเวศ เป็นลักษณะเฉพาะประการหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิง คือ การมุ่งเน้นในแหล่งท่องเที่ยว ธรรมชาติ มีความพึงพอใจในการเรียนรู้และสัมผัสกับระบบนิเวศ ดังนั้น สามารถที่จะโฆษณาใน หลายรูปแบบด้วยกัน ที่สามารถนำมาดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยผ่านสื่อโซเชียล ต่าง ๆ เช่น Facebook, Line และ Instagram เป็นต้น ไม่ว่าจะทำในรูปแบบของภาพเคลื่อนไหวหรือ ภาพนิ่ง การประกวดทำป้ายโฆษณา เป็นต้น สามารถที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้หลายช่องทางทั้งใน ประเทศและประชาคมอาเซียน และยังสามารถทำป้ายโฆษณาประชาสัมพันธ์ ทำแผ่นพับ เพื่อ กลุ่มเป้าหมายที่ต้องการข้อมูลรายละเอียดเพิ่มเติม โดยทั่วไปเป้าหมายของการโฆษณาก็เพื่อจะเพิ่ม ยอดขายเป็นอันดับแรก แต่กลับกันกับการโฆษณาที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป้าหมาย อันดับแรกเพื่อสร้างความตระหนัก ตามด้วย การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเพื่อกระตุ้นการปรับทัศนคติ ให้เกิดความรู้สึกห่วงแหน และสุดท้ายจึงจะเป็นยอดขายด้านการตลาดเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ

4.6.7 กิจกรรมส่งเสริม พัฒนา และฟื้นฟู

กิจกรรมส่งเสริม พัฒนา และฟื้นฟู โดยส่วนใหญ่ประชาชนยังขาดทักษะด้านการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และต้องร่วมหาแนวทางการส่งเสริมพัฒนา และฟื้นฟู ทักษะที่ควรให้การสนับสนุนในการสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มประชาคม ทั้งในด้านองค์กร ด้านสำนักสาธารณะ และเครือข่ายขององค์กรประชาคม เพื่อส่งเสริมพัฒนา ฟื้นฟู และบูรณาการในการทำงานร่วมกัน ภายใต้ความไว้วางใจต่อกันมากขึ้น ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้านต่าง ๆ สิ่งที่อยู่รอบตัว เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตของชุมชน มาใช้เป็นต้นทุนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้มีความรู้ความสามารถในการดำเนินงาน ตั้งแต่การตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินงาน การสรุป และการติดตามผล โดยเน้นให้เกิดความยั่งยืนให้มากที่สุด เช่น กิจกรรมในรูปแบบการจูงใจให้เกิดความรู้สึกให้เห็นคุณค่าของสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ อาทิ กิจกรรมการเก็บขยะตามแหล่งท่องเที่ยวมาแลกเป็นเงินหรือเครื่องใช้ต่าง ๆ โดยกำหนดกฎเกณฑ์ตามสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวและชุมชน และกิจกรรมปลูกป่าชายเลน ส่งเสริมให้โรงเรียน ชุมชน ที่อยู่บริเวณพื้นที่ป่าชายเลน ร่วมพัฒนา และฟื้นฟู เป็นต้น ส่งผลทำให้แหล่งท่องเที่ยวน่าอยู่และไม่ทำลายระบบนิเวศตามธรรมชาติ สำหรับการบูรณาการนั้น ต้องอาศัยประเพณีวัฒนธรรม ศาสนา และวิถีชีวิตร่วมด้วย

4.6.8 กิจกรรมสิ่งแวดล้อมกับการบูรณาการอิสลาม

กิจกรรมสิ่งแวดล้อมกับการบูรณาการอิสลาม เป็นกิจกรรมที่ควรส่งเสริม เป็นลักษณะกิจกรรมที่เปรียบเสมือนเป็นภูมิคุ้มกัน และสามารถดำเนินการเป็นรูปธรรมได้อย่างแท้จริง และนำไปสู่การปฏิบัติที่ประชาชนมีแรงขับเคลื่อนจากหลักคำสอนของศาสนาด้วย โดยเฉพาะนำเอาหลักศาสนามาบูรณาการในการช่วยส่งเสริม จะส่งผลให้ประชาชนให้ความร่วมมือมากขึ้น เป็นลักษณะของการทำกิจกรรมในรูปแบบ “วิถีคนดีรักสิ่งแวดล้อม” เพราะในทัศนะอิสลาม มนุษย์มีหน้าที่บริหารจัดการโลกนี้ให้เป็นไปตามความประสงค์ของพระเจ้า มนุษย์เป็นผู้ได้รับมอบหมายให้ดูแลสังคมสู่การพัฒนาและความเจริญ ถึงแม้มนุษย์จะมีสติปัญญาและมีสามัญสำนึกในการทำ ความดี แต่บางครั้งมักถูกชักจูงด้วยอารมณ์ใฝ่ต่ำ และความต้องการที่ไม่มีวันสิ้นสุด เป็นเหตุให้มนุษย์ทำลายสังคมและสิ่งแวดล้อมรอบข้าง หรือแม้กระทั่งตนเอง พระเจ้าได้ตรัสในคัมภีร์อัลกุร อานซูเราะฮ์อัลมูมีนูน: 71 ความว่า “หากว่าความจริงได้คล้อยตามอารมณ์ใฝ่ต่ำของพวกเขาแล้ว ชั้นฟ้าทั้งหลายและแผ่นดินรวมทั้งบรรดาสรรพสิ่งที่อยู่ในนั้นต้องเสียหายอย่างแน่นอน” และในหลักคำสอนอื่น ๆ ดังนี้

1) อิสลามส่งเสริมให้มนุษย์กระทำความดีและสร้างคุณประโยชน์ต่อสังคม ดังปรากฏในสายรายงานจากมุสลิม ความว่า “อีมานมี 70 กว่า หรือ 60 กว่าสาขา สุดยอดของอีมาน คือ คำกล่าวที่ว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ และอีมานที่มีระดับต่ำสุด คือ การเก็บกวาดสิ่ง ที่สร้างความเดือดร้อนแก่ผู้ใช้บนถนนหนทาง”

2) การเก็บกวาดขยะ สิ่งปฏิกูล และสิ่งสร้างความเดือดร้อนแก่ผู้ใช้บนถนนหนทางแต่หากผู้ใดกระทำอย่างบริสุทธิ์ใจและหวังผลตอบแทนจากความโปรดปรานของพระเจ้าแล้ว เขาจะได้รับการอภัยโทษจากพระเจ้า และเป็นสาเหตุที่ทำให้เขาเข้าสวรรค์ ดังปรากฏสายรายงานจากอบูฮูร็อยเราะฮ์ ความว่า “แท้จริงฉันเห็นชายคนหนึ่งกำลังพลิกตัวในสวรรค์ เนื่องจากเขาเคยตัดทิ้งต้นไม้ที่ล้มทับบนถนน เพื่อมิให้สร้างความเดือดร้อนแก่ผู้คนที่สัญจรไปมา”

3) อิสลามห้ามไม่ให้ทั้งสิ่งปฏิกูลลงน้ำ ทั้งน้ำนิ่งหรือน้ำไหล การถ่ายอุจจาระหรือปัสสาวะในแหล่งน้ำ ถือเป็นการกระทำที่ถูกสาปแช่งจากพระเจ้า ดังปรากฏสายรายงานจากญะบะรอนียฺ ความว่า “จงยำเกรงสถานที่ที่เป็นสาเหตุของการสาปแช่ง ทั้ง 3 แห่ง คือ การถ่ายอุจจาระหรือปัสสาวะใน แหล่งน้ำ บนถนนที่ผู้คนสัญจรไปมา และได้รับเงา”

4) อิสลามกำชับให้มุสลิมทุกคนมีจิตใจที่อ่อนโยน ให้เกียรติทุกชีวิตที่อยู่รอบตัว โดยเฉพาะชีวิตมนุษย์ อิสลามจึงห้ามการทรมานสัตว์ และการฆ่าสัตว์โดยเปล่าประโยชน์ ดังปรากฏสายรายงานจากบุคอรีและมุสลิม ความว่า “หญิงนางหนึ่งต้องเข้านรกเพราะทรมานแมวตัวหนึ่ง ด้วยการจับขังและไม่ให้อาหารมัน จนกระทั่งแมวตัวนั้นตายเพราะความหิว” และในขณะเดียวกัน “ชายคนหนึ่งเข้าสวรรค์เนื่องจากรินน้ำแก่อูฐซึ่งจัดที่กำลังกระหายน้ำ อิสลามถือว่า การให้อาหารแก่ทุกกระเพาะที่เปียกชื้น หรือทุกสิ่งที่มีชีวิตนั้น เป็นการให้ทานประการหนึ่ง”

5) อิสลามไม่อนุญาตแม้กระทั่งฆ่านกตัวเดียวโดยเปล่าประโยชน์ ดังปรากฏสายรายงานจากอันนะสาอีและอิบนุหิบบาน “ใครก็ตามที่ฆ่านกตัวหนึ่งโดยเปล่าประโยชน์ นกตัวนั้นจะร้องตะโกนประท้วงในวันกิยามะฮ์ พร้อมกล่าวว่า โอ้พระเจ้า ชายคนนั้นได้ฆ่าฉันโดยไม่มีวัตถุประสงค์อันใด เขาฆ่าฉันโดยมิได้หวังประโยชน์อันใดจากฉันเลย”

6) อิสลามไม่อนุญาตฆ่าสัตว์และตัดไม้ทำลายป่า เว้นแต่การบริโภคเท่านั้น ดังปรากฏสายรายงานจากเคาะลีฟะฮ์อับบักร ความว่า “ท่านทั้งหลายอย่าได้ตัดทำลายต้นไม้ที่ออกดอก ออกผล อย่างเช่น ฝ้ายแพะ วัว หรืออูฐ เว้นแต่เพื่อการบริโภคเท่านั้น”

ดังนั้น หากประชาชนได้เข้าถึงหลักคำสอนดังกล่าวข้างต้น และซึมซับคำสอนเหล่านี้ จะไม่ เป็นต้นเหตุของการทำลายป่าไม้ หรือสร้างความเดือดร้อนแก่สิ่งมีชีวิต และสิ่งแวดล้อม เพราะคำสอนอิสลามเชื่อในเรื่องวันแห่งการตอบแทน ทุกคนจะได้ถูกตัดสินจากพระเจ้า และพระเจ้าจะสอบสวนด้วยตัวของพระองค์เอง เนื่องด้วยพื้นที่เมื่อประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม หลักคำสอนดังกล่าวจึงมีความสำคัญในการใช้เป็นเครื่องมือในการปลูกจิตสำนึก และนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน และนำคำสอนไปประยุกต์ในกิจกรรมต่าง ๆ ส่งผลให้มีผลระยะยาวและยั่งยืนด้วย คำสอนอิสลามยังกำชับให้ตระหนักและให้ความสำคัญกับการปลูกต้นไม้ การเพาะปลูกในพื้นที่ที่มีที่ดินร้าง เพื่อใช้ในการพัฒนาที่ดินเพื่อเป็นแหล่งประกอบอาชีพ ทั้งนี้ ยังสามารถยึดหลักความยุติธรรม ความสมดุล และความพอเพียงของในหลวง มาผสมผสานกับแหล่งพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีต่อไปในอนาคต

บทที่ 5

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษา เรื่อง “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานี ภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพและตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน และเพื่อนำเสนอรูปแบบกิจกรรมในการให้ความรู้ความเข้าใจและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน ผู้ศึกษาได้ทำการวิเคราะห์โดยแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานีภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนโดยการใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างประชาชนท้องถิ่นจาก 4 อำเภอ ใน 6 ตำบล และจากการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานีภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนโดยการใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว ที่มาจากการใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญจนครบ 100 คน จากนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ทั้งหมด 5 แหล่ง ได้แก่ มัสยิดกรือเซะ อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว ศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน หาดตะโละกาโปร์ และเมืองโบราณยะรัง สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เป็นแนวคำถามปลายเปิด ที่ไม่เคร่งครัดในเรื่องโครงสร้าง แต่ยึดหัวข้อการสัมภาษณ์ไว้เป็นหลัก และเป็นคำถามที่เปิดกว้าง ซึ่งประเด็นคำถามนี้จะสามารถยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนไปตามลักษณะของผู้ให้ข้อมูล และสถานการณ์ที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้ การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อหาข้อมูลมาอธิบายเชิงพรรณนา สามารถสรุปผลการศึกษาได้ ดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.2 อภิปรายผล

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.1.1 สภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากการสังเกตและเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้ง 5 สถานที่ ดังนี้ มัสยิดกรือเซะ ศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน หาดตะโละกาโปร์ อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว และเมืองโบราณยะรัง สามารถนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ด้านต่าง ๆ คือ สถานที่ตั้ง ลักษณะของพื้นที่ ทรัพยากรธรรมชาติ สภาพทางสังคม และสภาพทางเศรษฐกิจ ดังตารางที่ 5.1

5.1.1.1 สถานที่ตั้ง สำหรับสถานที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ได้ทำการศึกษาและสำรวจทั้งหมด 5 แหล่งท่องเที่ยว พบว่า มีระยะทางไม่ไกลจากตัวเมืองของแต่ละอำเภอ มีระยะทางในการเดินทางอยู่ระหว่าง 3.00 - 15.0 กิโลเมตร สถานที่ใกล้ตัวเมืองอำเภอมากที่สุด คือ ศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน มัสยิดกรือเซะ เมืองโบราณยะรัง อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว และหาดตะโละกาโปร์ ตามลำดับ ดังนั้น ทำให้สามารถเข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวหรือประชาชนได้ สะดวกต่อการเดินทางเข้าออก และสามารถเข้ามาพักได้ตามโรงแรมในตัวเมืองของอำเภอ ซึ่งจะสามารถสร้างความรู้สึกลดตึงแก่นักท่องเที่ยวได้ ส่วนประชาชนที่มาเที่ยวในตัวเมือง หรือมาทำธุระก็สามารถแวะเข้าไปท่องเที่ยวได้ไม่ยาก และบางสถานที่ก็สามารถแวะทำการละหมาดได้ด้วย เพราะแต่ละจุดของสถานที่ท่องเที่ยวจะมีสถานที่ทำการละหมาดไว้บริการด้วย

5.1.1.2 ลักษณะของพื้นที่ สำหรับลักษณะของพื้นที่ที่ได้ทำการศึกษาและสำรวจทั้งหมด 5 แหล่ง พบว่า ลักษณะของพื้นที่สามารถแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ 1) สถานที่ท่องเที่ยวที่มีพื้นที่เป็นบริเวณที่ราบ คือ หาดตะโละกาโปร์ ศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน และมัสยิดกรือเซะ 2) สถานที่ท่องเที่ยวที่มีพื้นที่เป็นบริเวณที่เป็นเนินเขา คือ เมืองโบราณยะรัง 3) สถานที่ท่องเที่ยวที่มีพื้นที่เป็นบริเวณที่เป็นภูเขา คือ อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว ทั้ง 5 สถานที่ท่องเที่ยวมีการคมนาคมสะดวก ติดกับถนนใหญ่ และใกล้กับสถานที่ทางราชการ

5.1.1.3 ทรัพยากรธรรมชาติ สำหรับทรัพยากรธรรมชาติของท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ได้ทำการศึกษาและสำรวจทั้งหมด 5 แหล่ง พบว่า ทรัพยากรธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์ มีทั้งพื้นที่ที่เป็นป่าดิบชื้น คือ อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว และเมืองโบราณยะรัง รวมถึงป่าชายเลน คือ ศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน และริมฝั่งทะเล คือ หาดตะโละกาโปร์ และมัสยิดกรือเซะ อย่างไรก็ตาม จะต้องมีการพัฒนาการบริหารจัดการพื้นที่ให้เกิดประโยชน์เชิงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อความยั่งยืน

5.1.1.4 สภาพทางสังคม สำหรับสภาพทางสังคมที่ได้ทำการศึกษาและสำรวจทั้งหมด 5 แหล่ง พบว่า สภาพสังคมโดยทั่วไปเป็นแบบกึ่งเมืองกึ่งชนบท เป็นชุมชนชนาดกลางที่มีการเป็นอยู่แบบเรียบง่าย และสร้างบ้านเรือนอาศัยกันอย่างหนาแน่นในบริเวณบางพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว คือ บริเวณแหล่งท่องเที่ยว มัสยิดกรือเซะ และหาดตะโละกาโปร์ เนื่องจากพื้นที่ทั้ง 2 ติดกับชายฝั่งทะเล และมีอาชีพประมงเป็นหลัก ทำให้ประชาชนอาศัยกันอย่างหนาแน่น

5.1.1.5 สภาพทางเศรษฐกิจ สำหรับสภาพทางเศรษฐกิจที่ได้ทำการศึกษาและสำรวจทั้งหมด 5 แหล่ง พบว่า สภาพเศรษฐกิจสามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ สภาพเศรษฐกิจพื้นที่ทางชายฝั่งทะเล จะประกอบอาชีพการประมงและค้าขายเป็นหลัก และสภาพเศรษฐกิจตามพื้นที่อื่น ๆ จะประกอบอาชีพค้าขายและเกษตรกรรม เช่น ทำสวนผลไม้ สวนยางพารา เป็นต้น

ตารางที่ 5.1 วิเคราะห์และตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่

แหล่งท่องเที่ยว	วิเคราะห์และตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่				
	มีความเหมาะสมในระดับสูง		มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง		
	สถานที่ตั้ง	ลักษณะของพื้นที่	ทรัพยากรธรรมชาติ	สภาพทางสังคม	สภาพทางเศรษฐกิจ
มัสยิดกรือเซะ	ตั้งอยู่ หมู่ที่ 3 บ้านกรือเซะ ตำบลตันหยงลูโละ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี (มีระยะห่างจากตัวเมืองปัตตานี ประมาณ 5.00 กิโลเมตร)	เป็นพื้นที่ราบลุ่ม ลักษณะเป็นชุมชนชนบทกึ่งเมือง การคมนาคมค่อนข้างสะดวก	มีความอุดมสมบูรณ์ มีผืนที่เป็นทะเล สภาพเป็นดินร่วนปนทราย สามารถใช้เพาะปลูกได้	เป็นชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท เป็นชุมชนเก่า ประชากรจำนวนมาก ค่อนข้างหนาแน่น	ประชากรส่วนใหญ่มีรายได้หลักจากอาชีพการประมง และค้าขาย
อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว	ตั้งอยู่ หมู่ที่ 5 ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี (มีระยะห่างจากตัวเมืองโคกโพธิ์ ประมาณ 8.00 กิโลเมตร)	เป็นพื้นที่เทือกเขาสันกาลาศีรี สลับซับซ้อน ติดต่อกันเป็นแนวยาว	สภาพพื้นที่ปกคลุมไปด้วยป่าดิบชื้นอุดมสมบูรณ์ไปด้วยพรรณไม้และสัตว์ป่านานาชนิด	เป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง มีความโดดเด่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยว	ประชากรส่วนใหญ่มีรายได้หลักจากอาชีพเกษตรกรรมและค้าขาย

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

แหล่งท่องเที่ยว	วิเคราะห์และตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่				
	มีความเหมาะสมในระดับสูง		มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง		
	สถานที่ตั้ง	ลักษณะของพื้นที่	ทรัพยากรธรรมชาติ	สภาพทางสังคม	สภาพทางเศรษฐกิจ
หาดตะโล๊ะกาโปร์	ตั้งอยู่ หมู่ที่ 1 บ้านปาตา ตำบลตะโล๊ะกาโปร์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี (มีระยะห่างจากตัวเมืองยะหริ่ง ประมาณ 15.0 กิโลเมตร)	เป็นหาดทรายขาวสะอาด ขนานกับชายฝั่งทะเล มีพื้นที่กว้างประมาณ 40.0 เมตร	เป็นที่ราบดินปนทราย สภาพสิ่งแวดล้อมอุดมสมบูรณ์มาก เคยประกวดแหล่งท่องเที่ยว 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้	เป็นชุมชนขนาดกลาง ที่มีการเป็นอยู่แบบเรียบง่าย เป็นลักษณะหมู่บ้านชาวประมง	ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมงขนาดเล็ก รับจ้างทั่วไป และค้าขาย มีร้านอาหารบริเวณชายหาด
ศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน	ตั้งอยู่ หมู่ที่ 2 ตำบลตะโล๊ะกาโปร์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี (มีระยะห่างจากตัวเมืองยะหริ่ง ประมาณ 3.00 กิโลเมตร)	เป็นพื้นที่ป่าชายเลน มีสะพานที่สร้างด้วยไม้ตะเคียนตาแมว เป็นระยะทาง 1,250 เมตร ตลอดเส้นทางเดิน	สภาพป่าทั่วไปจัดเป็นป่าชายเลนที่ยังคงความสมบูรณ์มาก ชนิดพันธุ์ไม้ที่พบบริเวณศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนยะหริ่ง พบว่า มีพันธุ์ไม้ป่าชายเลน จำนวนทั้งหมด 22 ชนิด	เป็นชุมชนที่ประชาชนจะสร้างบ้านเรือนอยู่หนาแน่นบริเวณริมคลอง	ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม เช่น ค้าขาย เลี้ยงสัตว์ รับราชการ และรับจ้างทั่วไป

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

แหล่งท่องเที่ยว	วิเคราะห์และตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่				
	มีความเหมาะสมในระดับสูง			มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง	
	สถานที่ตั้ง	ลักษณะของพื้นที่	ทรัพยากรธรรมชาติ	สภาพทางสังคม	สภาพทางเศรษฐกิจ
เมืองโบราณ ยะรัง	ตั้งอยู่ หมู่ที่ 3 ตำบลยะรัง อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี จากตัวเมืองปัตตานี (มีระยะห่างจากตัวเมืองยะรัง ประมาณ 7.00 กิโลเมตร)	มีลักษณะผังเมืองเป็นรูปสี่เหลี่ยมคางหมู มีคูน้ำ ดินดินล้อมรอบทั้งสี่ด้าน และที่ป่องทั้งสี่มุม และมีคูน้ำขุดล้อมต่อลงมาเป็นรูปสี่เหลี่ยมของเมืองขยายทางทิศใต้	สภาพพื้นที่โดยทั่วไปส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เชิงเนินเขา มีแม่น้ำปัตตานีไหลผ่าน และมีแนวป่าสงวนตามเนินเขาติดแนวเขตตำบลเขาตูมซึ่งเป็นแนวภูเขาเตี้ย ๆ	เป็นชุมชนโบราณยะรัง จะสร้างบ้านเรือนอยู่บนพื้นที่ราบที่เกิดจากการทับถมของตะกอนแม่น้ำปัตตานี	ประชากรส่วนใหญ่ประกอบหลัก ทำสวนผลไม้ สวนยาง ควบคู่กับการทำนาปีเป็นส่วนใหญ่ ผลไม้ที่เป็นผลิตผลหลัก ได้แก่ทุเรียน ลองกอง เงาะ สละ ส้มโอ เป็นต้น

5.1.2 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มประชาชน

5.1.2.1 ประชาชนท้องถิ่น

กลุ่มตัวอย่างที่แสดงความคิดเห็นจากประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานีภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน โดยการใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจาก 6 ตำบล 4 อำเภอ จำนวน 378 คน ประชาชนท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงที่เข้ามาส่วนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน คิดเป็นร้อยละ 55.8 เนื่องจากว่าโดยส่วนใหญ่เพศหญิงจะให้ความร่วมมือในการกรอกแบบสอบถามมากกว่าเพศชาย มีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 48.7 มีอายุไม่เกิน 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.3 นับถือศาสนาอิสลาม คิดเป็นร้อยละ 72.2 ประกอบอาชีพเป็นนักเรียน/นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 38.1 มีระยะเวลาเข้าอาศัยในชุมชน 20 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 35.2 มีการศึกษาสูงสุดในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 29.1 มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 56.9

5.1.2.2 สำนวณความเห็นจากประชาชนท้องถิ่นต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กลุ่มตัวอย่างที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน มีศักยภาพในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับที่สูง คิดเป็นร้อยละ 87.6 โดยนั่งรถชมธรรมชาติเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สนใจมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 78.8 ประชาชนในท้องถิ่นส่วนใหญ่เห็นด้วยหากจะมีการดำเนินการให้แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดปัตตานีเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน คิดเป็นร้อยละ 93.9 ประชาชนในท้องถิ่นส่วนใหญ่คิดว่าหากมีการดำเนินการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีสามารถจะเกิดประโยชน์แก่ตัวเอง คิดเป็นร้อยละ 88.6 ประชาชนในท้องถิ่นส่วนใหญ่จะให้ความร่วมมือ หากแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีจะดำเนินการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน คิดเป็นร้อยละ 58.2 ประชาชนในท้องถิ่นส่วนใหญ่ต้องการให้ความร่วมมือในกิจกรรมด้านกฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อปฏิบัติต่าง ๆ ที่แหล่งท่องเที่ยวกำหนดไว้ในขณะที่เข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดปัตตานี คิดเป็นร้อยละ 60.0 ประชาชนในท้องถิ่นส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าชุมชนจะได้รับผลประโยชน์จากการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน คิดเป็นร้อยละ 89.4 ประชาชนในท้องถิ่นส่วนใหญ่คิดว่าชุมชนจะได้รับผลประโยชน์อะไรจากการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน ด้านการพัฒนาอาชีพต่าง ๆ ภายในท้องถิ่น และขยายตัวสู่แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55.6 โดยสามารถสรุปได้ ดังตารางที่ 5.2

ตารางที่ 5.2 การจัดการแหล่งท่องเที่ยวของประชาชนท้องถิ่นสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัด
ปัตตานีภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน

การจัดการแหล่งท่องเที่ยวสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานี ภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน (ประชาชนท้องถิ่น)				
แนวทาง	ความคิดเห็น ส่วนใหญ่	จำนวน/ คน	ร้อยละ	
- เกี่ยวกับระดับศักยภาพในการพัฒนาแหล่ง ท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีเป็นแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน	มีศักยภาพ	331 คน	87.6	
- เกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนใดที่เหมาะสมที่จะ จัดให้มีขึ้นในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดปัตตานี	นั่งรถชม ธรรมชาติ	298 คน	78.8	
- เกี่ยวกับการดำเนินการให้แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ จังหวัดปัตตานีให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้ กรอบความร่วมมืออาเซียน	เห็นด้วย	355 คน	93.9	
- เกี่ยวกับการดำเนินการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิง นิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนขึ้นในแหล่ง ท่องเที่ยวเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีสามารถจะเกิด ประโยชน์แก่ตัวท่านเองหรือท้องถิ่นหรือไม่	เกิดประโยชน์	335 คน	88.6	
- เกี่ยวกับการให้ความร่วมมือหากมีการดำเนินการ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีให้ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความ ร่วมมืออาเซียน	ให้ความร่วมมือ	220 คน	58.2	
- เกี่ยวกับผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจาก การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความ ร่วมมืออาเซียน	ได้รับ ผลประโยชน์	338 คน	89.4	

5.1.2.3 ประสพการณ์และความรู้ความเข้าใจ

สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่แสดงความเห็นจากประชาชนต่อประสพการณ์และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า การจัดการทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เท่านั้น คิดเป็นร้อยละ 78.8 สามารถสรุปได้ ดังตารางที่ 5.3

ตารางที่ 5.3 ความเห็นจากประชาชนต่อประสบการณ์และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน

ความคิดเห็น	จำนวน (ร้อยละ)
	เลือก (ใช่)
1. จำเป็นที่หน่วยงานภาครัฐต้องให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยว เรื่องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน	69.0
2. การเที่ยวชมทะเล เที่ยวชมน้ำตก เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างหนึ่ง	66.1
3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวในปัจจุบันที่ เฉพาะประเทศไทยเท่านั้น ให้การสำคัญ เพื่อการมุ่งไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ของประเทศ	74.1
4. การจัดการทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ เท่านั้น	12.7
5. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการเสริมแต่ง หรือการ พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ของแหล่งท่องเที่ยว	16.4
6. จำเป็นที่จะต้องกระจายรายได้ให้คนทุกระดับที่สัมพันธ์กับการท่องเที่ยว ได้รับผลประโยชน์	78.8
7. การดูแลรักษาความสะอาดในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเป็นหน้าที่ความ รับผิดชอบของเจ้าหน้าที่เท่านั้น	16.4

5.1.3 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มนักท่องเที่ยว

5.1.3.1 นักท่องเที่ยว

กลุ่มตัวอย่างที่แสดงความคิดเห็นจากนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยว
เชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน จากสถานที่ท่องเที่ยวทั้งหมด 5 แหล่ง ได้แก่ มัสยิด
กรือเซะ อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว ศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน หาดตะโละกาโปร์ และ
เมืองโบราณยะรัง โดยการใช้แบบสอบถามกับกลุ่มแบบบังเอิญ จำนวน 100 คน นักท่องเที่ยว
ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงที่เข้ามาส่วนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบแนวคิด
อาเซียน คิดเป็นร้อยละ 51.0 มีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 50.0 มีอายุไม่เกิน 20 ปี คิดเป็น
ร้อยละ 33.0 นับถือศาสนาอิสลาม คิดเป็นร้อยละ 64.0 เป็นนักเรียนนักเรียน/นักศึกษา คิดเป็น
ร้อยละ 35.0 มีระยะเวลาเข้าอาศัยในชุมชน 20 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 34.0 มีระดับการศึกษา
มัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 29.0 และมีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 5,000 - 10,000 บาท
คิดเป็นร้อยละ 52.0

5.1.3.2 สำนวความเห็นนักท่องเที่ยวดูต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กลุ่มตัวอย่างที่แสดงความเห็นเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนส่วนใหญ่รู้จักและเข้ามาท่องเที่ยวจากเพื่อน กลุ่มญาติ คิดเป็นร้อยละ 63.0 ระยะเวลาเข้ามาใช้บริการพักค้างคืนจำนวน 1 คืน คิดเป็นร้อยละ 52.0 มาเป็นกลุ่มคณะ (จำนวน 10 คนขึ้นไป) คิดเป็นร้อยละ 45.0 เข้าไปใช้บริการท่องเที่ยวหาดทะเลกาโปร์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 76.0 มีความพอใจมากในการใช้บริการ คิดเป็นร้อยละ 86.0 มีประสบการณ์ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาก่อน คิดเป็นร้อยละ 69.0 จะกลับมาท่องเที่ยวอีก คิดเป็นร้อยละ 80 ส่วนใหญ่คิดว่าในปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวไม่มีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน คิดเป็นร้อยละ 46.0 และคิดว่าในปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน คิดเป็นร้อยละ 86.0 คิดว่าเห็นด้วยหากจะมีการดำเนินการจัดการพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน คิดเป็นร้อยละ 88.0 และคิดว่ารูปแบบกิจกรรมนันทนาการธรรมชาติมีความเหมาะสมที่สามารถจัดกิจกรรมได้ในแหล่งท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 82.0 ทั้งนี้ ยังคิดว่าการที่ไม่มีมาตรการในการรักษาความปลอดภัยที่เข้มงวดในการเดินทางระหว่างท่องเที่ยวและการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและส่งผลต่อการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน คิดเป็นร้อยละ 82.0 สามารถสรุปได้ ดังตารางที่ 5.4

ตารางที่ 5.4 ความเห็นจากนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน

การจัดการแหล่งท่องเที่ยวสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานี ภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน (นักท่องเที่ยว)			
แนวทาง	ความคิดเห็น ส่วนใหญ่	จำนวน/ คน	ร้อยละ
- เกี่ยวกับแหล่งสื่อที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวรู้จักและเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดปัตตานี	เพื่อน กลุ่มญาติ	63 คน	63.0
- เกี่ยวกับการเลือกเข้าใช้บริการการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ของจังหวัดปัตตานี	หาดทะเลกาโปร์	76 คน	76.0

ตารางที่ 5.4 (ต่อ)

การจัดการแหล่งท่องเที่ยวสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานี ภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน (นักท่องเที่ยว)			
แนวทาง	ความคิดเห็น ส่วนใหญ่	จำนวน/ คน	ร้อยละ
- เกี่ยวกับระดับความพึงพอใจในการใช้บริการแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี	มีความพึงพอใจมาก	86 คน	86.0
- เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในปัจจุบันว่าแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีมีการจัดการการท่องเที่ยวในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ยังไม่มี	46 คน	46.0
- เกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมที่สามารถจัดกิจกรรมได้ในแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีตามศักยภาพของพื้นที่	นั่งเรือชมธรรมชาติ	82 คน	82.0
- เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและส่งผลต่อการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี	ไม่มีมาตรการในการรักษาความปลอดภัยที่เข้มงวด	82 คน	82.0

5.1.3.3 ประสพการณ์และความรู้ความเข้าใจ

สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่แสดงความเห็นจากนักท่องเที่ยวต่อประสพการณ์และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน ทั้งหมดมีความคิดเห็นว่า จำเป็นที่หน่วยงานภาครัฐต้องให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวเรื่องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน คิดเป็นร้อยละ 100 สามารถสรุปได้ ดังตารางที่ 5.5

ตารางที่ 5.5 ความเห็นจากนักท่องเที่ยวต่อประสบการณ์และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน

ความคิดเห็น	จำนวน (ร้อยละ) เลือก (ใช่)
1. จำเป็นที่หน่วยงานภาครัฐต้องให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวเรื่องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน	100
2. การเที่ยวชมทะเล เที่ยวชมน้ำตก เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างหนึ่ง	71.0
3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวในปัจจุบันที่เฉพาะประเทศไทยเท่านั้น ให้การสำคัญ เพื่อการมุ่งไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ	68.0
4. การจัดการทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เท่านั้น	77.0
5. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการเสริมแต่ง หรือการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยว	55.0
6. จำเป็นที่จะต้องกระจายรายได้ให้คนทุกระดับที่สัมพันธ์กับการท่องเที่ยวได้รับผลประโยชน์	65.0
7. การดูแลรักษาความสะอาดในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่เท่านั้น	65.0

5.1.4 นโยบายการดำเนินการการท่องเที่ยวภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน

สำหรับความคิดเห็นเชิงนโยบายจากกลุ่มตัวอย่าง เพื่อการดำเนินการการท่องเที่ยวภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนที่ต้องพัฒนาในอนาคต โดยสิ่งที่หลาย ๆ ภาคส่วนได้แนะนำและเข้ามามีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยวที่ต้องดำเนินการ สามารถสรุปได้ ดังตารางที่ 5.6 คือ

ตารางที่ 5.6 นโยบายการดำเนินการการท่องเที่ยวภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน

นโยบายการดำเนินการการท่องเที่ยว ภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน	รับผิดชอบ		
	ภาครัฐ	ภาค เอกชน	ภาค ประชาชน
- ศึกษารสนิยมการท่องเที่ยว และความต้องการใน ประชาคมอาเซียน	✓	✓	✓

ตารางที่ 5.6 (ต่อ)

นโยบายการดำเนินการการท่องเที่ยว ภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน	รับผิดชอบ		
	ภาครัฐ	ภาค เอกชน	ภาค ประชาชน
- ศึกษาความเป็นไปได้ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อสร้างความได้เปรียบด้านการตลาด	✓	✓	✓
- ศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในประเทศ ประชาคมอาเซียนในมุมมองใหม่ ๆ	✓	✓	✓
- ปรับตัวและพัฒนาระบบต่าง ๆ ของตนเองให้สอดคล้องกับทิศทางของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	✓	✓	✓
- เปิดตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่อาเซียน	✓	✓	✓
- เรียนรู้คู่แข่งโดยเร็ว คู่แข่งใหม่ในอาเซียนเกิดขึ้นมากมาย	✓	✓	✓
- ต้องเร่งเสริมจุดแข็งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และลดจุดอ่อนของตนเองให้เร็วที่สุด	✓	✓	✓
- ต้องมีวิสัยทัศน์และเป้าหมายการท่องเที่ยวในทุกรูปแบบ	✓	✓	✓
- ต้องกำหนดยุทธศาสตร์และเร่งหาวิธีการในการรักษา บุคลากรคุณภาพของตนเองไว้ให้ได้	✓	✓	✓
- ต้องเข้าใจในสถานการณ์ ติดตามข่าวสารในอาเซียน	✓	✓	✓
- รับรู้ถึงกฎบัตรอาเซียน	✓	✓	✓
- เข้าใจและยอมรับถึงความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิต ศาสนา ความเชื่อ และอื่น ๆ ที่แตกต่างกันของ อาเซียน	✓	✓	✓
- เร่งปรับปรุงมาตรฐานการศึกษา ความรู้ ภาษา และ ทักษะฝีมือ เพื่อสร้างโอกาสในช่องทางใหม่ให้ดีขึ้น	✓	✓	✓

5.1.5 แนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน

สำหรับแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะเริ่มดำเนินการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและกระจายองค์ความรู้สู่แหล่งท่องเที่ยว มัสยิด ชุมชน โรงเรียน โดยสามารถเข้าไปแทรกองค์ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามโครงการต่างๆ ที่ทางหน่วยงานทางภาครัฐและเอกชนได้ดำเนินโครงการต่อเนื่องมาทุกปี เพื่อให้เกิดจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อมรอบตัว สามารถจัดลำดับความสำคัญสรุปได้ ดังตารางที่ 5.7

ตารางที่ 5.7 โครงการในการสนับสนุนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน

ลำดับ ความสำคัญ	โครงการ	แนวทาง กิจกรรมสนับสนุน
ลำดับที่ 1	โครงการจัดอบรม ด้านการท่องเที่ยว	- เป็นการอบรมเพื่อสร้างจิตสำนึกและสร้างศักยภาพให้กับเจ้าหน้าที่ และประชาชน ในการบริหารและการบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีคุณภาพ เพื่อรองรับการบริการและการเปลี่ยนแปลงและการแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ และการเป็นเจ้าบ้านที่ดี เป็นการช่วยยกระดับมาตรฐานการบริการการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน
ลำดับที่ 2	โครงการลงพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยว ร่วมกับองค์กรร่วม	- เป็นการสร้างมิตรภาพที่ดี สร้างความสัมพันธ์ที่ดี และสามารถเข้าถึงชุมชนแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้เป็นอย่างดี เพื่อที่จะรู้ถึงจุดเด่นจุดด้อย และนำไปสู่การฟื้นฟู ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดี เพื่อต้อนรับการนักท่องเที่ยวจากประเทศอาเซียน โดยการเข้าถึงชุมชน โรงเรียน และทำกิจกรรมร่วมกันในลักษณะเชิงปฏิบัติให้เข้ากับวัฒนธรรมของท้องถิ่น เพื่อสร้างแรงจูงใจ
ลำดับที่ 3	โครงการจัดการ ด้านการตลาดและ การท่องเที่ยว	- เป็นการสร้างความเจริญมั่นคงทางเศรษฐกิจก่อให้เกิดการกระจายของรายได้อย่างเป็นธรรมและทั่วถึงแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยว ต้องคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว และมีการติดตามผลอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ
ลำดับที่ 4	โครงการผลิตและ พัฒนาสินค้า	- เป็นการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่ชุมชนท้องถิ่น มีการพัฒนารูปแบบการตลาด โดยการผสมผสานเทคโนโลยีที่ทันสมัยมากยิ่งขึ้น เพื่อยกระดับคุณภาพการผลิตและพัฒนาสินค้า
ลำดับที่ 5	โครงการส่งเสริม งานวิจัยทาง วิชาการ	- เป็นการส่งเสริมงานวิจัยทางวิชาการ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน มีการประเมินผล ตรวจสอบ สามารถช่วยฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเป็นการช่วยยกระดับมาตรฐานการบริการการท่องเที่ยว



ภาพที่ 5.1 รูปแบบกิจกรรมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน

5.1.6 รูปแบบกิจกรรมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมภายใต้ กรอบความร่วมมืออาเซียน

รูปแบบกิจกรรมที่ควรส่งเสริมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน มีทั้งหมด 8 กิจกรรม ซึ่งจะใช้ชื่อเรียกว่า กิจกรรม 8 ก. รายละเอียดดังนี้

- 1) ก. ที่หนึ่ง กิจกรรมการสร้างจิตสำนึก การอนุรักษ์ และความปลอดภัยในชีวิต เช่น กิจกรรมการคัดแยกขยะเพื่อปลูกจิตสำนึก รักสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 2) ก. ที่สอง กิจกรรมด้านการสร้างเครือข่ายเพื่อสร้างความเข้มแข็งในชุมชน เช่น ชุมชนต้องมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจ ชุมชนสามารถส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง ชุมชนสามารถยกระดับคุณภาพชีวิต
- 3) ก. ที่สาม กิจกรรมด้านการพัฒนาอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว เช่น การนำเสนอ “ของดี” ของชุมชนให้คนภายนอกได้รับรู้ ทำให้เกิดการสืบค้น ถิ่นทอด และฟื้นฟูวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น มีสื่อที่บอกถึงอัตลักษณ์ความเป็นชุมชน ความเข้มแข็งของชุมชน โดยที่ยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมและปรับประยุกต์ให้สอดคล้องกับยุคสมัย มีการสืบทอดสู่คนรุ่นหลังได้อย่างต่อเนื่อง
- 4) ก. ที่สี่ กิจกรรมเที่ยวโดยชุมชนเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและพัฒนาคน เช่น มีกระบวนการในการจัดการความรู้ภายในชุมชน มีการพัฒนาทักษะและเพิ่มเติมความรู้ใหม่ให้กับสมาชิกในชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สร้างความมั่นใจในการพูดคุยแลกเปลี่ยนกับคนภายนอก
- 5) ก. ที่ห้า กิจกรรมออกบูธโดยตัวแทนเยาวชน เช่น ตลาดนัดทั้งแบบกลางแจ้ง กลางวัน และตามงานสอนศาสนาต่าง ๆ ซึ่งเป็นช่องทางการเข้าถึงข้อมูลหรือการประชาสัมพันธ์ได้ดีที่สุด
- 6) ก. ที่หก กิจกรรมการทำโฆษณาและประชาสัมพันธ์ โดยผ่านสื่อโซเชียลต่าง ๆ เช่น Facebook, Line และ Instagram เป็นต้น ไม่ว่าจะทำในรูปแบบของภาพเคลื่อนไหวหรือภาพนิ่ง การประกวดทำป้ายโฆษณา เป็นต้น
- 7) ก. ที่เจ็ด กิจกรรมส่งเสริม พัฒนา และฟื้นฟู เช่น กิจกรรมการเก็บขยะตามแหล่งท่องเที่ยวมาแลกเป็นเงินหรือเครื่องใช้ต่าง ๆ โดยกำหนดกฎเกณฑ์ตามสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวและชุมชน และกิจกรรมปลูกป่าชายเลน ส่งเสริมให้โรงเรียน ชุมชน ที่อยู่บริเวณพื้นที่ป่าชายเลน ร่วมพัฒนา และฟื้นฟู เป็นต้น

8) ก. ที่แปด กิจกรรมสิ่งแวดล้อมกับการบูรณาการอิสลาม เช่น นำเอาหลักศาสนาบูรณาการในการช่วยส่งเสริม จะส่งผลให้ประชาชนให้ความร่วมมือมากขึ้น เป็นลักษณะกิจกรรมที่เปรียบเสมือนเป็นภูมิคุ้มกัน และสามารถดำเนินการเป็นรูปธรรมได้อย่างแท้จริง

5.2 อภิปรายผล

การศึกษา เรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานี ภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน เพื่อวัตถุประสงค์ คือ ศึกษาวิเคราะห์สภาพและตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน ศึกษาแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน และนำเสนอรูปแบบกิจกรรมในการให้ความรู้ความเข้าใจและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน ซึ่งมีข้อนำสังเกตและควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

ผลการตรวจสอบทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 แหล่ง คือ มัสยิดหรือเซะ ศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน หาดตะโละกาโปร์ อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว และเมืองโบราณยะรัง สามารถวิเคราะห์ได้ว่า ทั้ง 5 แหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย เพราะมีระยะทางไม่ไกลจากตัวเมือง สะดวกต่อการเดินทาง มีความปลอดภัย พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวมีความหลากหลาย มีทั้งบริเวณที่ราบ บริเวณที่เป็นเนินเขา และบริเวณที่เป็นภูเขา มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ทั้งป่าดิบชื้น น้ำตก ป่าชายเลน และริมชายฝั่งทะเล ถือเป็นจุดแข็งด้านภูมิศาสตร์ของจังหวัดปัตตานี ค่อนข้างโชคดี เพราะมีภูเขาจรดทะเล สำหรับสภาพทางสังคมโดยทั่วไปเป็นแบบกึ่งเมืองกึ่งชนบท และเป็นชุมชนชนาดกลาง การเป็นอยู่แบบเรียบง่าย แต่ละพื้นที่ท่องเที่ยวมีความคล้าย ๆ กันของประเพณีวัฒนธรรม มีผลทำให้ง่ายต่อการบริหารจัดการในอนาคต และสภาพทางเศรษฐกิจโดยรวมปานกลาง อาชีพหลักส่วนใหญ่ คือ ค้าขาย ทำสวน เป็นต้น

สำหรับผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างประชาชนท้องถิ่นและกลุ่มนักท่องเที่ยวสะท้อนให้เห็นว่า เพศหญิงมีจำนวนมากกว่า ซึ่งเพศหญิงจะมีผลต่อการเข้ามาสัมผัสบทบาทสำคัญมากขึ้นในการเป็นผู้นำหรือเป็นส่วนหนึ่งในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว หากเทียบกับสมัยก่อนจะมีผู้ชายที่จะมีบทบาทต่าง ๆ ได้มากกว่าผู้หญิง ประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชน เป็นกลุ่มที่มีอายุไม่เกิน 20 ปี และเป็นโสด หมายความว่า ประชาชนที่ให้ความสนใจและให้ความสำคัญในเรื่องของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ส่วนใหญ่เป็นนักเรียน/นักศึกษามากกว่าผู้ใหญ่ และเกิดมาในพื้นที่ไม่ใช่เป็นบุคคลที่ย้ายเข้ามาอาศัย ซึ่งผู้ศึกษาตั้งข้อสังเกตได้ว่า การที่ส่วนใหญ่เป็นนักเรียน/นักศึกษา ที่เข้ามาสัมผัสบทบาทมากกว่าผู้ใหญ่ นั้น เนื่องจากว่า พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวอยู่ไม่ไกลจากตัวเมือง ทำให้สามารถเดินทางไปเองได้ ไม่ต้องรบกวนผู้ใหญ่พาไป และสามารถเดินทางไปเมื่อไรก็ได้ตามความต้องการ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเข้าถึงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่ง

ท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้กับกลุ่มดังกล่าวมากกว่าผู้ใหญ่ ด้วยวิธีการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับช่วงวัย และส่วนใหญ่เน้นถือศาสนาอิสลาม ถือเป็นจุดแข็งที่สามารถมารวมตัวกันในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพราะกลุ่มเป้าหมายดังกล่าวมีความสำคัญมากในเชิงยุทธศาสตร์ เพื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน เพราะเป็นช่วงวัยที่สามารถนำความรู้ความเข้าใจไปตกผลึกและออกมาเป็นกิจกรรมที่สามารถที่จะเข้าถึงคนทั่วไปในช่วงอายุต่าง ๆ ต่อไป โดยเป็นช่วงวัยที่มีความแข็งแรงและมีความต้องการที่จะเรียนรู้ และต่อยอดกิจกรรมต่าง ๆ ได้ แต่ช่วงวัยดังกล่าวจะไม่มีรายได้เป็นของตัวเองจากการทำงาน ส่วนใหญ่ก็มีรายได้จากผู้ใหญ่และครอบครัว มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท จึงต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนต่าง ๆ ที่จะสามารถเดินหน้าในกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างยั่งยืน หน่วยงานต่าง ๆ ถือเป็นตัวแปรสำคัญว่า จะทำให้แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ สามารถเดินหน้าไปในทิศทางไหน เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนั้น ก็เนื่องด้วยสาเหตุดังกล่าว ที่ไม่มีหน่วยงานใดเข้ามามีส่วนในการฟื้นฟูหรือพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในพื้นที่อย่างจริงจัง ทั้ง ๆ ที่แหล่งท่องเที่ยวอุดมไปด้วยทรัพยากรที่สมบูรณ์ จึงเป็นจุดอ่อนที่ต้องได้รับการแก้ไขและได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในอนาคต การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนเป็นวิสัยทัศน์ที่ดี ถือเป็นการเรียนรู้บริบทด้านต่าง ๆ ร่วมกัน รวมทั้งเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน และในภาพรวมทั้งเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม จะเปลี่ยนแปลงแบบก้าวกระโดดในอนาคต

สำหรับความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานีภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนของกลุ่มตัวอย่างประชาชนท้องถิ่น ผลการศึกษามีความคิดเห็นส่วนใหญ่ว่าแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของปรัชญากรณ ไชยคช (2558: บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเรื่องศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านตันหยงลุโล๊ะ ตำบลตันหยงลุโล๊ะ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี พบว่า ชุมชนตันหยงลุโล๊ะมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว กิจกรรมที่เหมาะสมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศส่วนใหญ่ แสดงความคิดเห็นว่า กิจกรรมนันทนันทรมหาชาติ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ประชาชนมีความต้องการชมทิวทัศน์ทางธรรมชาติระหว่างการท่องเที่ยว ไม่ได้มีความต้องการท่องเที่ยวเพื่อความสนุกสนานเพียงอย่างเดียว ประชาชนส่วนใหญ่ยังเห็นด้วยกับการดำเนินการให้แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน และเห็นว่าสามารถที่จะเกิดประโยชน์ต่อตัวเองและประชาชนในท้องถิ่น มีความพร้อมที่ให้ความร่วมมือหากจะมีการดำเนินการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และคาดว่าประชาชนในชุมชนจะได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบแนวคิดอาเซียนด้วย

ส่วนความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานีภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว ผลการศึกษามีความคิดเห็นส่วนใหญ่ว่า รู้จักและเข้าท่องเที่ยวในพื้นที่ได้จากเพื่อน กลุ่มญาติ ที่มีการบอกต่อ ๆ กันมา สะท้อนให้เห็นว่า เพื่อน และกลุ่มญาติ มีอิทธิพลมากในการเชิญชวน หรือเกิดแรงจูงใจในการเข้ามา

ท่องเที่ยว เพราะเป็นกลุ่มที่มีการเข้าถึง พุดคุย ได้เร็วที่สุดของวัยนักเรียน/นักศึกษา ส่วนใหญ่จะเกาะกลุ่มคุยกัน และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ไปเที่ยวให้ทราบกัน ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวมีความต้องการท่องเที่ยวที่หาดตะโลเกาโปร้ จุดเด่นของหาดตะโลเกาโปร้ คือ หาดทรายที่ทอดตัวยาวขนานไปกับทิวต้นสนและต้นมะพร้าวให้ความร่มรื่นสวยงาม เหมาะสำหรับพักผ่อนหย่อนใจ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมากในการใช้บริการแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่เป็นรูปธรรมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมที่น่าสนใจที่นักท่องเที่ยวสนใจให้มีการจัดกิจกรรมเกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว คือ กิจกรรมนั่งเรือชมธรรมชาติ เป็นกิจกรรมที่เป็นที่นิยมมากในปัจจุบัน เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวสัมผัสกับธรรมชาติอย่างใกล้ชิด และเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวที่แปลกใหม่สำหรับนักท่องเที่ยวในวัยนักเรียน/นักศึกษา มีความรู้สึกตื่นเต้นและมีความประทับใจ กิจกรรมดังกล่าวเป็นการท่องเที่ยวที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาหรือเปิดกว้างมากนักในพื้นที่ นักท่องเที่ยวที่สามารถนั่งเรือชมธรรมชาติอย่างใกล้ชิดได้นั้น ส่วนใหญ่เป็นคนที่เข้าไปติดต่อกับชาวบ้านที่มีเรือด้วยตนเองเท่านั้น ยังไม่มีกลุ่มหรือองค์กรใดที่ทำขึ้นในเชิงธุรกิจ เพราะยังไม่มีมาตรการในการรักษาความปลอดภัยที่เข้มงวดตามสถานที่แหล่งท่องเที่ยว จึงเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการจัดการแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในส่วนของผลการศึกษาความเห็นจากกลุ่มประชาชนและนักท่องเที่ยวต่อประสบการณ์และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน แสดงถึงความคิดเห็นที่ต่างกัน สำหรับความสำคัญหนึ่งที่กลุ่มประชาชนได้เลือกความคิดเห็น คือ การจัดการทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เท่านั้น สะท้อนให้เห็นว่า กลุ่มประชาชนตัวอย่างยังขาดความรู้ความเข้าใจ เข้าใจว่าเป็นหน้าที่ของหน่วยงานรัฐเท่านั้นและส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างที่ได้ตอบแบบสอบถาม คือ นักเรียน/นักศึกษา ส่งผลต่อพฤติกรรมต่าง ๆ ให้เกิดกิจกรรมด้านลบต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะไม่ได้มีความรู้สึกว่าเป็นความรับผิดชอบของตนเอง ที่ต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการดูแลแหล่งท่องเที่ยว เพราะคิดว่าการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเป็นของเจ้าหน้าที่ ผู้ศึกษาจึงมีความเห็นว่า สาเหตุที่กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นแบบนี้เนื่องด้วยจากที่กลุ่มตัวอย่างไม่เข้าใจในคำว่า “เชิงนิเวศ” ในประโยคการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน เพราะเป็นศัพท์ทางวิชาการที่ค่อนข้างไม่ค่อยได้ใช้บ่อยมาก จึงจำเป็นต้องตีความความหมายของคำว่า “เชิงนิเวศ” ให้เข้าใจมากขึ้น ต่างจากความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่ได้เลือกแสดงความคิดเห็นประเด็นหนึ่ง คือ จำเป็นที่หน่วยงานภาครัฐต้องให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวเรื่องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน แสดงถึงว่า นักท่องเที่ยวมีความรู้ความเข้าใจว่า คนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่หน่วยงานภาครัฐเข้ามาสนับสนุนในการให้ความรู้ความเข้าใจมากที่สุด ซึ่งถือว่าทั้งกลุ่มตัวอย่างประชาชนและกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว มีเหตุผลในการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบที่แตกต่างอย่างสิ้นเชิง จึงสะท้อนผ่านผลการศึกษาในครั้งนี้ จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า ต้องการให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เข้ามาประเมินหรือดำเนินการในการฟื้นฟูหรือพัฒนาแหล่ง

ท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างจริงจัง รวมถึงนโยบายความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนที่ควรรู้ให้เข้าถึงประชาชนมากขึ้น เพราะการเข้าถึงประชาชน โดยการให้ความรู้ความเข้าใจ และให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นอีกทางหนึ่งที่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างแท้จริง เพื่อให้เกิดการฟื้นฟูและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้อย่างยั่งยืน

สำหรับด้านแนวทางและรูปแบบกิจกรรมในการให้ความรู้ความเข้าใจและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน โดยพิจารณาจุดอ่อนต้องได้รับการส่งเสริมมากที่สุด และให้ความสำคัญมากที่สุด คือ กลยุทธ์การปลูกจิตสำนึกด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยจัดในโครงการจัดอบรมด้านการท่องเที่ยว เป็นการอบรมเพื่อสร้างจิตสำนึกและสร้างศักยภาพให้กับเจ้าหน้าที่ และประชาชน ในการบริหารและการบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีคุณภาพ เพื่อรองรับการบริการและการเปลี่ยนแปลง และการแก้ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นได้ และการเป็นเจ้าบ้านที่ดี ที่สำคัญต้องมีโครงการจัดอบรมด้านการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม เริ่มต้นด้วยการเป็นส่วนหนึ่งของเวทีงานใหญ่ ๆ ของโครงการหลัก ๆ ที่จัดขึ้นทุกปี เช่น โครงการเปิดโลกทัศน์แห่งการเรียนรู้ โดยโครงการดังกล่าว จัดโดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดปัตตานี เป็นโครงการที่เชิญนักเรียน/นักศึกษามาร่วมรับฟังและเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารในส่วนท้องถิ่น จากผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานจริง ๆ และมีเวทีที่ได้แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็น ซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงเป็นเรื่องที่สามารถทำให้นักศึกษาสามารถเข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างสมบูรณ์ และอีกโครงการหนึ่งที่น่าสนใจที่สามารถเข้าไปมีส่วนในการให้ความรู้ความเข้าใจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการให้ความรู้กับผู้นำท้องถิ่นในโครงการพัฒนาศักยภาพผู้นำท้องถิ่นที่จัดขึ้นทุกปี โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดปัตตานีเป็นเจ้าภาพ เป็นโครงการที่ฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพผู้นำท้องถิ่น อีหม่าม และกรรมการประจำมัสยิดในพื้นที่จังหวัดปัตตานี เนื่องจากได้เล็งเห็นความสำคัญของผู้นำท้องถิ่นในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นบุคคลผู้ที่ได้รับการยอมรับจากประชาชน และเป็นการพัฒนาความรู้ความสามารถให้เข้าใจความเป็นไปของสภาพปัญหาในพื้นที่ เพราะฉะนั้นโครงการดังกล่าวสามารถที่เข้าถึงประชาชน และเป็นการช่วยยกระดับมาตรฐานการบริการการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน ดังนั้น จึงเน้นการปลูกจิตสำนึกของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับการปลูกจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมถึงความรู้ในกรอบประชาคมอาเซียนที่ต้องศึกษาให้มากขึ้น จึงเป็นโครงการเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการให้เร็วที่สุด เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและชุมชน เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน และนำไปสู่การลงมือปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงเป็นกลยุทธ์ที่มีความสำคัญมากที่สุด เพราะแหล่งท่องเที่ยวมีต้นทุนด้านทรัพยากรที่มีความอุดมสมบูรณ์ จึงเป็นจุดแข็งที่จะสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศยั่งยืนได้

อย่างไรก็ตาม เมื่อเรามีแนวทางที่จะดำเนินกิจกรรมอย่างเป็นรูปธรรมแล้ว จำเป็นที่จะต้องนำความรู้ความเข้าใจมาปรับใช้จริง โดยการสร้างความเชื่อมั่นและประเมินศักยภาพขึ้นภายในชุมชน เป็นลักษณะของกิจกรรมที่ขยายโดยชุมชนเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวของชุมชนก่อน เพื่อให้

เกิดความภาคภูมิใจในการมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนของตนเอง สร้างความร่วมมือและความสามัคคีของคนในชุมชน เพราะแหล่งท่องเที่ยวเป็นอีกยุทธศาสตร์หนึ่งในการที่ชุมชนมีพื้นที่ทางสังคม ได้รับการยอมรับจากคนภายนอก เป็นหัวใจสำคัญของการดำรงไว้ซึ่งความเป็นชุมชน ช่วยให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมและกำหนดบทบาทของชุมชนต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งสอดคล้องกับคำผลการศึกษาของพจนานุกรม (2546: 178 - 179) พบว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism: CBT) คือ การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชน เพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน โดยมองว่าการท่องเที่ยวต้องทำงานครอบคลุม 5 ด้าน พร้อมกัน ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยมีชุมชนเป็นเจ้าของและมีส่วนในการจัดการ นอกจากนี้ การท่องเที่ยวยังสามารถเป็นเครื่องมือในการพัฒนา โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเงื่อนไขและสร้างโอกาสให้องค์กรชุมชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการวางแผนทิศทางการพัฒนาชุมชนของตนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนที่มีแนวโน้มว่าการท่องเที่ยวจะรุกคืบเข้าไปถึง หรือต้องการเปิดเผยชุมชนของตนให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง ให้มีการสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการวางแผน การบริหารจัดการทรัพยากร และกระจายอำนาจการตัดสินใจ โดยเน้นความสำคัญของการจัดการธรรมชาติแวดล้อมและใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนไปพร้อมกัน สำหรับแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการ จะมีการดำเนินการสร้างเป็นโฮมสเตย์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวต้องการพักค้างคืน มีการบริการอาหารฮาลาล และอื่น ๆ เพื่อให้ "ชุมชน" กลายเป็น "สินค้าเชิงนิเวศ" ถือเป็นแนวทางหนึ่งสำหรับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรมและเห็นผล

อย่างไรก็ตาม ทุกอย่างที่ได้ดำเนินการย่อมส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยรอบทั้งสิ้น ซึ่งมีผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบ สอดคล้องกับผลการศึกษาของวีระพล ทองมา (2549: 17 - 22) พบว่า ผลกระทบด้านบวก คือ ส่งผลให้ชุมชนมีจิตสำนึกเกิดการพัฒนาตนเอง พึ่งพาตนเอง คิดเป็น ทำเป็น มีความพยายามในการเรียนรู้พัฒนา เกิดรายได้เพิ่มขึ้น มีการรวมตัวกัน สร้างความเข้มแข็งในชุมชน นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ตามความคาดหวังและความพยายามที่จะดำเนินการเพื่อให้เป็นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านสังคมและวัฒนธรรม 3) สิ่งแวดล้อม และสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่จะนำไปสู่ความยั่งยืน คือ การรวบรวมองค์ความรู้ ภูมิปัญญา สืบสาน สืบทอด ตลอดจนการนำไปใช้ประโยชน์ได้ เกิดความรัก ความภาคภูมิใจ ในความรู้สึกเป็นเจ้าของ มีส่วนร่วมในทรัพยากรของชุมชน และเกิดกระบวนการเรียนรู้การทำงานร่วมกันในที่สุด ส่วนผลกระทบด้านลบ คือ เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม อาทิ จำนวนขยะที่เพิ่มมากขึ้นจากนักท่องเที่ยว การใช้น้ำ ระบบนิเวศธรรมชาติ การรับวัฒนธรรมที่เข้ามาอย่างรวดเร็ว เกิดกระแสการเลียนแบบ มีความขัดแย้งทางความคิด เสียความเป็นส่วนตัวในการที่จะต้องรองรับนักท่องเที่ยว และที่สำคัญ คือ อาจถึงกับสูญเสียเอกลักษณ์ของท้องถิ่น หากมีการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวมากเกินไป

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษา เรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานีภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน เพื่อให้เป็นประโยชน์ในการศึกษาครั้งต่อไป ผู้ศึกษาขอเสนอประเด็นข้อเสนอแนะ ประกอบด้วย

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สำหรับการวางแผนยุทธศาสตร์เชิงนโยบายเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานี ควรมีการบูรณาการให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจากทุกภาคส่วนเข้ามาจัดทำแผนยุทธศาสตร์เชิงนโยบายเพื่อหาทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด ดังนี้

5.3.1.1 นโยบายโครงสร้างขั้นพื้นฐาน โครงสร้างพื้นฐานทั้งหมดของแหล่งท่องเที่ยวต้องมีมาตรฐาน เพื่อการบริการและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ ที่พัก โฮมสเตย์ รีสอร์ท อาหาร สถานที่สะอาด พื้นที่จอดรถ ความปลอดภัย การบริการ เป็นต้น ฉะนั้นการส่งเสริมในเรื่องของมาตรฐานทางการท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่ควรส่งเสริมตามบริบทของพื้นที่ที่เหมาะสม ต้องมีความชัดเจนและสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง รวมไปถึงการเอาใจใส่ดูแลการบริการของประชาชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวด้วย

5.3.1.2 นโยบายพัฒนาบุคลากร เจ้าหน้าที่บุคลากรทุกคนมีความสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนาการบริการอย่างต่อเนื่อง เพราะเป็นหน้าตาของแหล่งท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการ ให้นักท่องเที่ยวมีความรู้สึกประทับใจและอยากเข้ามาท่องเที่ยวอีก ได้แก่ ทักษะการบริการ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการวางตัว และทักษะการแก้ปัญหา เป็นต้น และจะต้องมีการประเมินการทำงานของบุคลากรทุกปี เพื่อให้บุคลากรมีการตื่นตัวในการที่จะต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

5.3.1.3 นโยบายเครือข่ายสร้างจิตสำนึกสิ่งแวดล้อม เป็นการสร้างเครือข่ายเพื่อสร้างความเข้มแข็งในแหล่งท่องเที่ยว เพราะพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวโดยส่วนใหญ่จะประกอบไปด้วย ชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล ตลาดสด โรงเรียน เป็นต้น โดยให้ผู้นำชุมชนเป็นสื่อกลางในการสร้างเครือข่าย เพื่อนำความรู้ความเข้าใจเรื่องการสร้างจิตสำนึกสิ่งแวดล้อมผ่านโครงการหรือการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทุกคนสามารถมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้มากที่สุด

5.3.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

มีกิจกรรมหลายรูปแบบที่สามารถดำเนินการเพื่อเป็นช่องทางหนึ่งที่สำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานีภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน โดยอาศัยจุดแข็งของแหล่งท่องเที่ยวมาเป็นตัวสื่อในการเชิญชวนเข้ามาใช้บริการแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้

5.3.2.1 การประชาสัมพันธ์ เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ของจังหวัดปัตตานี มีเอกลักษณ์ความโดดเด่นอยู่ในตัว แต่ยังขาดการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง ในปัจจุบัน สามารถที่จะใช้สื่อต่าง ๆ เป็นสื่อกลางในการช่วยประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น ตอบสนองทุกช่วงวัย ไม่ว่าจะเป็นนำเสนอในรูปแบบภาพนิ่งหรือภาพเคลื่อนไหวก็ตาม ให้เกิดความน่าสนใจไปพร้อม ๆ กับ ความรู้สึกสำนึกถึงแวดลอมไปด้วย เพราะสื่อออนไลน์เป็นช่องทางที่ง่ายที่สุดที่สามารถเข้าถึงทุกคนได้ ทั้งคนในพื้นที่และทั่วประเทศ และสามารถที่จะลดค่าใช้จ่ายได้อีกด้วย

5.3.2.2 การกระจายรายได้ เนื่องจากพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ สามารถที่จะนำประโยชน์จากสื่อในการประชาสัมพันธ์โครงการหรือกิจกรรมเด่น ๆ ของพื้นที่ได้ และเชิญชวนให้คนในพื้นที่และนอกพื้นที่มาออกบูทเพื่อสามารถนำเสนอสินค้าต่าง ๆ เพราะในพื้นที่จังหวัดปัตตานีมี ห้างสรรพสินค้าไม่มากนัก จึงไม่มีพื้นที่ให้ประชาชนได้นำเสนอสินค้านอกจากแบรนด์ดังเท่านั้น โครงการลักษณะดังกล่าวจึงสามารถตอบโจทย์ในเรื่องการกระจายรายได้สู่แหล่งท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี เป็นการรวมตัวกันในลักษณะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน รวมถึงต้องมี กิจกรรมสอดแทรกการให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องเกี่ยวกับสำนึกถึงแวดลอมให้มากที่สุด

5.3.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

เพื่อให้เป็นประโยชน์ในการศึกษาครั้งต่อไป ผู้ศึกษาขอเสนอประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

5.3.3.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดลอมที่มีประสิทธิภาพ ในพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดปัตตานี เพื่อให้เกิดเป็น แหล่งท่องเที่ยวต้นแบบ ทั้งในเชิงโครงสร้างพื้นที่ และการบริหารจัดการ อันจะนำไปสู่การพัฒนา ให้กับแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ยั่งยืน

5.3.3.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของการตลาดและการ ประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน เพื่อการวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาด ท่องเที่ยวภายใต้ความร่วมมืออาเซียนที่มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืน

5.3.3.3 ควรศึกษาเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน ในพื้นที่จังหวัดใกล้เคียง เช่น ยะลา นราธิวาส สงขลา เป็นต้น เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับจุดแข็งและจุดอ่อน และนำไปปรับใช้กับแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้อย่าง มีประสิทธิภาพและเป็นระบบ

5.3.3.4 ควรศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพของคนในพื้นที่ ในการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน เพื่อผลิตบุคลากรมืออาชีพ ในการบริหารจัดการ ให้เป็นระบบ และมีรูปธรรมมากขึ้น

5.3.3.5 ควรศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบต่อการ ท่องเที่ยว โดยให้มีการจัดการระบบรักษาความปลอดภัย ชุมชนควรมีส่วนในการดูแลพื้นที่ เพื่อ สร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยว

บรรณานุกรม

- กรมป่าไม้. 2548. **การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอนุรักษ์**. ค้นวันที่ 16 สิงหาคม 2558 จาก <http://www.forest.go.th/wefcom/part2tat.html>
- กรมอาเซียน. 2552. **บันทึกการเดินทางอาเซียน**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท วิธิตา แอนิเมชั่น จำกัด.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2540. **นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์**. กรุงเทพมหานคร: กองนโยบายและแผน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- คณะกรรมการการท่องเที่ยวต่างประเทศ. 2550. **กฎบัตรอาเซียน**. กรุงเทพมหานคร: สภานิติบัญญัติแห่งชาติ.
- ชาติชาย เชษฐสุขสมน. 2555. **ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ผลกระทบต่อกฎหมายไทย**. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- ตามธรรม จินากุล. 2550. **โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการพัฒนารูปแบบการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนอำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา**. ค้นวันที่ 13 กรกฎาคม 2559 จาก http://www.m-society.go.th/document/edoc/edoc_2263
- ทีมนักวิชาการอาเซียน. 2555. **สุดยอดคัมภีร์อาเซียน**. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- ธนวัฒน์ คำภีลานนท์. 2550. **การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลเมืองคูคต จังหวัดปทุมธานี**. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- ปกรณ ปรียากร. 2538. **ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับดารพัฒนาในการบริหารการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร: สามเจริญพานิช.
- ประภัสสร เทพชาตรี. 2554. **ประชาคมอาเซียน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: เสมาธรรม.
- ปรัชญากรณ์ ไชยคช. 2558. **การพัฒนาศักยภาพเพื่อนำไปสู่มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในจังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส**. แผนงานวิจัยแนวทางการพัฒนามาตรฐานกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้สู่อาเซียน. ปัตตานี: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

- ปิยวรรณ คงประเสริฐ. 2551. **การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบูรณาการเพื่อการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พจนา สวนศรี. 2546. **คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ.
- พะจิต ตามประทีป. 2549. **การวางแผนกลยุทธ์แบบบูรณาการเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน กรณีศึกษา จังหวัดชัยนาท**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พิษณุ สุวรรณะชฎ. 2540. **สามทศวรรษอาเซียน**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. อ้างถึงใน สุวิชา เป้าอารีย์. 2554. **วิถีอาเซียนกับการจัดตั้ง AFTA**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมวิจัยและผลิิตตำรา มหาวิทยาลัยเกริก.
- ไพรัตน์ เดชะรินทร์. 2527. **นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบันของประเทศไทย ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภารพิมพ์.
- พิรดาวษ์ มะรอมแม. นักศึกษามหาวิทยาลัยฟาฏอนี. 2558 (5 มิถุนายน). การสัมภาษณ์.
- ภราเดช พยัทธิเชียร. 2537. **การท่องเที่ยวอย่างรู้คุณค่า รักษาสิ่งแวดล้อม**. เอกสารประกอบโครงการอบรมผู้นำเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์พิทักษ์การท่องเที่ยว ครั้งที่ 4 นิเวศสัญจรวิถีทางการอนุรักษ์ 12 - 17 ตุลาคม 2537. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- มนัส สุวรรณ. 2530. **นิเวศวิทยากับการพัฒนาการท่องเที่ยว**. รายงานโครงการศึกษาวิจัยการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมภาคเหนือ. เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มูสลีฮะห์ หลังบูเต๊ะ. นักธุรกิจส่วนตัว. 2558 (12 มิถุนายน). การสัมภาษณ์.
- รดา จิรานันท์. นายกสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดปัตตานี. 2558 (20 มิถุนายน). การสัมภาษณ์.
- ราตรี ภารา. 2540. **ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.
- จำไพพรรณ แก้วสุริยะ. 2547. **หลักการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน**. ค้นวันที่ 29 สิงหาคม 2558 จาก <http://lib.dtc.ac.th/article/tourism>
- วิทย์ บัณฑิตกุล. 2554. **รู้จักประชาคมอาเซียน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสถาพรบุ๊คส์ จำกัด.

- วิทยา ทิพย์ทอง. 2545. **กระบวนการมีส่วนร่วมที่สมบูรณ์**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.
- วีระพล ทองมา. 2549. **การบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ที่ชุมชนบ้านปงไคร้ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่อริม จังหวัดเชียงใหม่**. เชียงใหม่: คณะพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- วีระพล ทองมา และวินิตรา สีสพัฒนา. 2549. **ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านแม่สา ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่อริม จังหวัดเชียงใหม่**. เชียงใหม่: คณะพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- แวอุมา แวดอเลาะ. กำหนดบ้านต้นหยงลูโละ. 2558 (22 พฤษภาคม). การสัมภาษณ์.
- เศรษฐ อัญฟรี. นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดปัตตานี. 2558 (20 พฤษภาคม). การสัมภาษณ์.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2541. **รายงานการกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. 2554. **ประชาคมอาเซียน อนาคตและการปรับกระบวนการทัศน์ประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ.
- สนธยา พลศรี. 2547. **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานีเขต 2. 2557. **สัดส่วนประชากรต่อครัวเรือน**. ค้นวันที่ 16 กันยายน 2557 จาก http://www.pattani2.go.th/activity/detail_news
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. 2555 **ยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทยในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานยุทธศาสตร์การอุดมศึกษาต่างประเทศ.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี. 2557. **การนับถือศาสนาของประชากรในจังหวัดปัตตานีระหว่างปี 2554 - 2557**. ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- สุรินทร์ พิศสุวรรณ และสุกัญญา มกราวุธ. 2555. **อาเซียน รู้ไว้ได้เปรียบ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง. อ้างถึงใน สุวิชา เป้าอารีย์. 2554. **วิถีอาเซียนกับการจัดตั้ง AFTA**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมวิจัยและผลิตรายการ มหาวิทยาลัยเกริก.
- สุวิชา เป้าอารีย์. 2554. **วิถีอาเซียนกับการจัดตั้ง AFTA**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมวิจัยและผลิตรายการ มหาวิทยาลัยเกริก.

- สุวิทย์ ตราสุวรรณ. 2555. **ประชาคมอาเซียน ชุบชูโน**. กรุงเทพมหานคร: เจเนซิส มีเดีย คอม จำกัด.
- สุวิมล ติรภานนท์. 2548. **ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ แนวทางสู่การปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสรี วังสไพจิตร. 2537. **ท่องเที่ยวไทยในทิศทางที่ยั่งยืน**. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดปัตตานี. 2557. **แผนที่จังหวัดปัตตานี**. ค้นวันที่ 6 เมษายน 2558 จาก <http://www.thailandtouristmaps.com>
- อับดุลรอซะ ลาเต๊ะ. สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดปัตตานี. 2558 (15 พฤษภาคม). การสัมภาษณ์.
- อัสมะ แวด. แม่คำ. 2558 (5 มิถุนายน). การสัมภาษณ์.
- ASEAN Secretariat. 2009. **Agreement on the Privileges and Immunities of ASEAN**. Jakarta: ASEAN Secretariat. อ้างถึงใน สุวิชา เป้าอารีย์. 2554. **วิถีสานกับ การจัดตั้ง AFTA**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมวิจัยและผลิตตำรา มหาวิทยาลัย เกริก.
- Beeson. 2004. อ้างถึงใน สุวิชา เป้าอารีย์. 2554. **วิถีสานกับการจัดตั้ง AFTA**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมวิจัยและผลิตตำรา มหาวิทยาลัย เกริก.
- Beeson, M. 2006. **Bush and Asia: America's Evolving Relations with East Asia**. London: Routledge.
- Chamber, E. 2003. **CSR in Asia: A Seven Country Study of CSR Website Reporting**. Nottingham: International Covenant on Civil and Political Rights.
- Christ, Costas. 2002. **Ecotourism and Sustainable Development, The 6th International Conference 7-8 September 2002**. Bangkok: Institute of Ecotourism Srinakharinwirot University.
- Cohen, J. M. and Uphoff, N. T. 1981. **Rural Development Participation: Concept and Measure or Project Design Implement Committee Evaluation**. Rural Development Committee Center for international Studies. New York: Cornell University Press. อ้างถึงใน ธนวัฒน์ คำภีลานนท์. 2550. **การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนใน การพัฒนาท้องถิ่น เทศบาลเมืองคูคต จังหวัดปทุมธานี**. วิทยานิพนธ์รัฐ ประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- Dent, C. M. 1997. **The European Economy: The Global Context**. London: Routledge.

- Gill, R. 1997. อ้างถึงใน สุวิชา เป้าอารีย์. 2554. **วิถีอาเซียนกับการจัดตั้ง AFTA.**
กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมวิจัยและผลิิตตำรา มหาวิทยาลัยเกริก.
- Gill, R. 2006. **Theory and Practice of Leadership.** London: Sage.
- Nischalke, Tobias Ingo. 2000. Insights from ASEAN's Foreign Policy Co-Operation: The
"ASEAN Way", a Real Spirit or a Phantom? **Contemporary Southeast Asia.**
22, 1: 89-112. DOI: 10.1355/CS22_1D อ้างถึงใน สุวิชา เป้าอารีย์.
2554. **วิถีอาเซียนกับการจัดตั้ง AFTA.** กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมวิจัยและ
ผลิิตตำรา มหาวิทยาลัยเกริก.
- Suvicha Pouaree. 2001. **Domestic Influences Affecting Thailand's Foreign Economic
Cooperation Policy: A Case Study on AFTA.** Doctoral Dissertation, National
Institute of Development Administration.
- United Nation. 1981. **Popular Participation in Decision Making for Development.** New York:
United Nations Publication. อ้างถึงใน ธนวัฒน์ คำภีลานนท์. 2550. **การมีส่วนร่วม
ของกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น เทศบาลเมืองคูคต จังหวัด
ปทุมธานี.** วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพระ
นคร.
- World Tourism Organization. 1998. **Guide for Local Authorities on Development Sustainable
Tourism.** Madrid: WHO.
- Yamane, Taro. 1976. อ้างถึงใน สุวิมล ติรภานนท์. 2548. **ระเบียบวิธีการวิจัยทาง
สังคมศาสตร์ แนวทางสู่การปฏิบัติ.** กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง: การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานีภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน

1. ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....
ตำแหน่ง.....
2. ความรู้ ความเข้าใจของผู้ให้สัมภาษณ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ท่านคิดว่าถูกต้องที่สุด)

คำถาม	ใช่	ไม่ใช่
1. จำเป็นที่หน่วยงานภาครัฐต้องให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน		
2. การเที่ยวชมทะเล เที่ยวชมน้ำตก เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างหนึ่ง		
3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวในปัจจุบันที่เฉพาะประเทศไทยเท่านั้น ให้การสำคัญ เพื่อการมุ่งไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ		
4. การจัดการทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เท่านั้น		
5. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการเสริมแต่ง หรือการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยว		
6. จำเป็นที่จะต้องกระจายรายได้ให้คนทุกระดับที่สัมพันธ์กับการท่องเที่ยวได้รับผลประโยชน์		
7. การดูแลรักษาความสะอาดในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่		

3. ศักยภาพของพื้นที่ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน
โดยรวมในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีอยู่ในระดับใด

() 1. สูง

() 2. ปานกลาง

() 3. ต่ำ

- พื้นที่หรือแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง ได้แก่.....

เหตุผล.....

.....

.....

- พื้นที่หรือแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพปานกลาง ได้แก่.....

เหตุผล.....

.....

.....

- พื้นที่หรือแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพต่ำ ได้แก่.....

เหตุผล.....

.....

.....

4. ความเป็นไปได้ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนในเขต
พื้นที่จังหวัดปัตตานี

- () มีความเป็นไปได้

- () มีความเป็นไปได้ แต่ควรมีการปรับปรุง

- () เป็นไปไม่ได้

เนื่องจาก.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. ท่านคิดว่ามีนโยบายใดบ้างในการดำเนินการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนที่ต้องพัฒนาในอนาคต

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. ท่านคิดว่าควรมีการกำหนดมาตรการป้องกันและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. การจัดการด้านการบริการการท่องเที่ยวควรมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

8. แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนที่เหมาะสมในแหล่งท่องเที่ยวเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

9. รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมในแหล่งท่องเที่ยวเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีที่สามารถจัดให้มีขึ้นได้มีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

10. ท่านมีข้อเสนอแนะในการสร้างความรู้ความเข้าใจในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานีภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข

แบบสอบถาม

(นักท่องเที่ยว)

เรื่อง: การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานีภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน

คำชี้แจง

ข้าพเจ้านางสาวแวคอดีเยาะ มะรอม นักศึกษาสาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม คณะบริหารการพัฒนาลิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ศึกษา เรื่อง “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานีภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน” แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ยั่งยืนภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและสภาพสังคมตามแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดปัตตานี ในการนี้ข้าพเจ้าใคร่ขอความกรุณาจากท่าน ได้โปรดตอบแบบสอบถามและตอบคำถามตามความจริง ผลการตอบแบบสอบถามของท่านจะเป็นประโยชน์ในการค้นคว้าทางวิชาการ แต่จะไม่มีผลกระทบต่อบุคคลหรือหน่วยงานใด

แบบสอบถามนี้มี 3 ส่วน 5 หน้า

- ข้อมูลพื้นฐานด้านบุคคล
- ข้อมูลความคิดเห็นนักท่องเที่ยวในการเข้ามาท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี
- ข้อมูลประสบการณ์และความรู้ความเข้าใจของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งที่จะได้รับความร่วมมือจากท่านในการตอบคำถาม และขอขอบคุณท่านเป็นอย่างยิ่งที่สละเวลาในการตอบแบบสอบถาม

ขอขอบคุณ

แวคอดีเยาะ มะรอม

ผู้ศึกษา

โปรดทำเครื่องหมาย / ลงใน () หรือกรอกข้อความลงในช่องที่กำหนด

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานด้านบุคคลลงในช่องว่างที่กำหนดให้

1. เพศ

() 1. ชาย

() 2. หญิง

2. สถานภาพ

() 1. โสด

() 2. สมรส

() 3. หม้าย / หย่า / แยกกันอยู่

3. อายุ

() 1. ไม่เกิน 20 ปี

() 2. อายุ 21 – 30 ปี

() 3. อายุ 31 – 40 ปี

() 4. อายุ 41 – 50 ปี

() 5. อายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป

4. ศาสนา

() 1. พุทธ

() 2. คริสต์

() 3. อิสลาม

() 4. อื่น ๆ (ระบุ)

5. อาชีพ

() 1. นักเรียน/นักศึกษา

() 2. รับราชการ

() 3. พนักงานรัฐวิสาหกิจ

() 4. พนักงานเอกชน

() 5. รับจ้างทั่วไป

() 6. ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว

() 7. เกษตรกรรม

() 8. อื่น ๆ (โปรดระบุ)

6. ท่านเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนเป็นระยะเวลานานเท่าไร (ระยะเวลาที่อาศัยหากเกิน 6 เดือน นับเป็น 1 ปี)

() 1. 1 – 5 ปี

() 2. 6 – 10 ปี

() 3. 11 – 15 ปี

() 4. 16 – 20 ปี

() 5. 20 ปีขึ้นไป

7. ระดับการศึกษาสูงสุด

() 1. ไม่ได้เรียนหนังสือ

() 2. ประถมศึกษา

() 3. มัธยมศึกษาตอนต้น

() 4. มัธยมศึกษาตอนปลาย

() 5. อนุปริญญา/ปวส.

() 6. ปริญญาตรี

() 7. ปริญญาโท

() 8. สูงกว่าปริญญาโท

8. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

- () 1. ต่ำกว่า 5,000 บาท () 2. 5,000 – 10,000 บาท
 () 3. 10,001 – 15,000 บาท () 4. 15,001 – 20,000 บาท
 () 5. มากกว่า 20,000 บาท

ส่วนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นนักท่องเที่ยวในการเข้ามาท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี

1. ท่านรู้จักและเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดปัตตานีจากสื่อใด (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1. สื่อมวลชน วิทยุ โทรทัศน์ () 2. วารสาร หนังสือพิมพ์
 () 3. เพื่อน กลุ่มญาติ () 4. บริษัทหรือองค์กรจัดการท่องเที่ยว
 () 5. ป้ายประชาสัมพันธ์ () 6. อินเทอร์เน็ต
 () 7. นิตยสาร แผ่นพับ () 8. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

2. ระยะเวลาในการเข้ามาใช้บริการการท่องเที่ยว

- () 1. ไปกลับวันเดียวไม่พักค้างคืน () 2. พักค้างคืนจำนวน 1 คืน
 () 3. พักค้างคืนมากกว่า 1 คืน

3. ขนาดของกลุ่มนักท่องเที่ยว

- () 1. มาลำพังเพียงคนเดียว () 2. มาเป็นกลุ่ม (จำนวน 2 – 9 คน)
 () 3. มาเป็นกลุ่มคณะ (จำนวน 10 คนขึ้นไป)

4. แหล่งท่องเที่ยวใดบ้างที่ท่านได้เข้าไปใช้บริการ (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1. มัสยิดกรือเซะ () 2. อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว
 () 3. ศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน () 4. หาดตะโละกาโปร์
 () 5. เมืองโบราณยะรัง () 6. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

5. ท่านมีความพึงพอใจในการใช้บริการแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีในระดับใด

- () 1. มาก () 2. ปานกลาง () 3. น้อย

6. ท่านมีประสบการณ์ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่

- () 1. มี () 2. ไม่มี

7. ท่านอยากจะกลับมาท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีอีกหรือไม่

- () 1. มา () 2. ไม่มา

8. ท่านคิดว่าปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีมีการจัดการการท่องเที่ยวในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่

- () 1. มี () 2. ไม่มี () 3. ไม่แน่ใจ

9. ท่านคิดว่าแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนในระดับใด
- () 1. สูง () 2. ปานกลาง () 3. ต่ำ
10. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่า หากจะมีการดำเนินการจัดการพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน
- () 1. เห็นด้วย () 2. ไม่เห็นด้วย () 3. ไม่แน่ใจ
11. ท่านคิดว่ารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวใดที่เหมาะสมที่สามารถจัดกิจกรรมได้ในแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีตามศักยภาพของพื้นที่ (สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- () 1. เที่ยวชมน้ำตก () 2. เดินป่าศึกษาธรรมชาติ
() 3. วายน้ำ () 4. นั่งเรือชมธรรมชาติ
() 5. ส่องสัตว์ป่า () 6. ดูนก
() 7. ตั้งแคมป์/กางเต็นท์ () 8. ปั่นจักรยาน
() 9. ศึกษาประวัติศาสตร์ () 10. นั่งรถชมธรรมชาติ
() 11. อื่น ๆ (โปรดระบุ)
12. ท่านคิดว่าปัญหา อุปสรรคใดบ้างที่เกิดขึ้นในปัจจุบันที่ส่งผลต่อการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี (สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- () ขาดกิจกรรมการให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้แก่นักท่องเที่ยว
() ไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
() ศักยภาพของบุคลากรยังไม่มีความพร้อมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
() การจัดบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ไม่มีประสิทธิภาพ
() ไม่มีการวางแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่
() ไม่มีการสนับสนุนให้มีการส่งเสริมในการให้ความรู้ความเข้าใจในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในท้องถิ่น
() ไม่มีมาตรการในการรักษาความปลอดภัยที่เข้มงวดในการเดินทางระหว่างการท่องเที่ยวและการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
() มาตรการป้องกันและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ยังไม่มีประสิทธิภาพ

- () ขาดสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น ห้องน้ำ ลานจอดรถ ถึง
ขยะ เป็นต้น
- () ไม่มีการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ และการสนับสนุนด้านการบริการตลาดการนำ
เที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

**ส่วนที่ 3 ข้อมูลประสบการณ์ และความรู้ความเข้าใจของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
เชิงนิเวศของผู้ตอบแบบสอบถาม (โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ท่านคิดว่า
ถูกต้องที่สุด)**

คำถาม	ใช่	ไม่ใช่
1. จำเป็นที่หน่วยงานภาครัฐต้องให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยว เรื่องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมือ อาเซียน		
2. การเที่ยวชมทะเล เที่ยวชมน้ำตก เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่าง หนึ่ง		
3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวในปัจจุบันที่ เฉพาะประเทศไทยเท่านั้น ให้การสำคัญ เพื่อการมุ่งไปสู่การพัฒนา ที่ยั่งยืนของประเทศ		
4. การจัดการทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นหน้าที่ของ เจ้าหน้าที่เท่านั้น		
5. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการเสริมแต่ง หรือ การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ของแหล่งท่องเที่ยว		
6. จำเป็นที่จะต้องกระจายรายได้ให้คนทุกระดับที่สัมพันธ์กับการ ท่องเที่ยวได้รับผลประโยชน์		
7. การดูแลรักษาความสะอาดในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเป็นหน้าที่ความ รับผิดชอบของเจ้าหน้าที่		

This image shows a full page of handwriting practice paper. It features multiple sets of horizontal dashed lines spaced evenly down the page, providing a guide for letter height and placement. The background is plain white, and there are no margins or additional markings.

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ภาคผนวก ค

แบบสอบถาม

(ประชาชนในท้องถิ่น)

เรื่อง: การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานีภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน

คำชี้แจง

ข้าพเจ้านางสาวแวคอดีเยาะ มะรอม นักศึกษาสาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม คณะบริหารการพัฒนาสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ศึกษาเรื่อง “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานีภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน” แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ยั่งยืนภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและสภาพสังคมตามแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดปัตตานี ในการนี้ข้าพเจ้าใคร่ขอความกรุณาจากท่าน ได้โปรดตอบแบบสอบถามและตอบคำถามตามความจริง ผลการตอบแบบสอบถามของท่านจะเป็นประโยชน์ในการค้นคว้าทางวิชาการ แต่จะไม่มีผลกระทบต่อบุคคลหรือหน่วยงานใด

แบบสอบถามนี้มี 3 ส่วน 5 หน้า

- ข้อมูลพื้นฐานด้านบุคคล
- ข้อมูลความคิดเห็นประชาชนในท้องถิ่นในการเข้ามาท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี
- ข้อมูลประสบการณ์และความรู้ความเข้าใจของประชาชนในท้องถิ่นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งที่จะได้รับความร่วมมือจากท่านในการตอบคำถาม และขอขอบคุณท่านเป็นอย่างยิ่งที่สละเวลาในการตอบแบบสอบถาม

ขอขอบคุณ
แวคอดีเยาะ มะรอม
ผู้ศึกษา

โปรดทำเครื่องหมาย / ลงใน () หรือกรอกข้อความลงในช่องที่กำหนด

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานด้านบุคคลลงในช่องว่างที่กำหนดให้

1. เพศ

() 1. ชาย

() 2. หญิง

2. สถานภาพ

() 1. โสด

() 2. สมรส

() 3. หม้าย / หย่า / แยกกันอยู่

3. อายุ

() 1. ไม่เกิน 20 ปี

() 2. อายุ 21 – 30 ปี

() 3. อายุ 31 – 40 ปี

() 4. อายุ 41 – 50 ปี

() 5. อายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป

4. ศาสนา

() 1. พุทธ

() 2. คริสต์

() 3. อิสลาม

() 4. อื่น ๆ (ระบุ)

5. อาชีพ

() 1. นักเรียน/นักศึกษา

() 2. รับราชการ

() 3. พนักงานรัฐวิสาหกิจ

() 4. พนักงานเอกชน

() 5. รับจ้างทั่วไป

() 6. ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว

() 7. เกษตรกรรม

() 8. อื่น ๆ (โปรดระบุ)

6. ท่านเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนเป็นเวลานานเท่าไร (ระยะเวลาที่อาศัยหากเกิน 6 เดือน นับเป็น 1 ปี)

() 1. 1 – 5 ปี

() 2. 6 – 10 ปี

() 3. 11 – 15 ปี

() 4. 16 – 20 ปี

() 5. 20 ปีขึ้นไป

7. ระดับการศึกษาสูงสุด

() 1. ไม่ได้เรียนหนังสือ

() 2. ประถมศึกษา

() 3. มัธยมศึกษาตอนต้น

() 4. มัธยมศึกษาตอนปลาย

() 5. อนุปริญญา/ปวส.

() 6. ปริญญาตรี

() 7. ปริญญาโท

() 8. สูงกว่าปริญญาโท

8. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

- () 1. ต่ำกว่า 5,000 บาท () 2. 5,000 – 10,000 บาท
 () 3. 10,001 – 15,000 บาท () 4. 15,001 – 20,000 บาท
 () 5. มากกว่า 20,000 บาท

**ส่วนที่ 2 ข้อมูลประสบการณ์ และความรู้ความเข้าใจของประชาชนในท้องถิ่นกับการ
 ท่องเที่ยวเชิงนิเวศของผู้ตอบแบบสอบถาม (โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่
 ท่านคิดว่าถูกต้องที่สุด)**

คำถาม	ใช่	ไม่ใช่
1. จำเป็นที่หน่วยงานภาครัฐต้องให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยว เรื่องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมือ อาเซียน		
2. การเที่ยวชมทะเล เที่ยวชมน้ำตก เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่าง หนึ่ง		
3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวในปัจจุบัน ที่เฉพาะประเทศไทยเท่านั้น ให้การสำคัญ เพื่อการมุ่งไปสู่การ พัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ		
4. การจัดการทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นหน้าที่ของ เจ้าหน้าที่เท่านั้น		
5. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการเสริมแต่ง หรือ การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยว		
6. จำเป็นที่จะต้องกระจายรายได้ให้คนทุกระดับที่สัมพันธ์กับการ ท่องเที่ยวได้รับผลประโยชน์		
7. การดูแลรักษาความสะอาดในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเป็นหน้าที่ความ รับผิดชอบของเจ้าหน้าที่		

ส่วนที่ 3 ข้อมูลแสดงความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนของแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี
(โปรดทำเครื่องหมาย / ลงใน () หรือกรอกข้อความลงในช่องที่กำหนด)

1. ท่านคิดว่าแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนในระดับใด
☐ 1. สูง ☐ 2. ปานกลาง ☐ 3. ต่ำ
2. ท่านคิดว่ารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนใดที่เหมาะสมที่จะจัดให้มีขึ้นในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดปัตตานี (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
☐ 1. เที่ยวชมน้ำตก ☐ 2. เดินป่าศึกษาธรรมชาติ
☐ 3. วายน้ำ ☐ 4. นั่งเรือชมธรรมชาติ
☐ 5. ส่องสัตว์ป่า ☐ 6. ดูนก
☐ 7. ตั้งแคมป์/กางเต็นท์ ☐ 8. ปั่นจักรยาน
☐ 9. ศึกษาประวัติศาสตร์ ☐ 10. นั่งรถชมธรรมชาติ
☐ 11. อื่นๆ (โปรดระบุ)
3. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ หากจะมีการดำเนินการให้แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดปัตตานีให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน
☐ 1. เห็นด้วย ☐ 2. ไม่เห็นด้วย
4. ท่านคิดว่าหากมีการดำเนินการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีสามารถจะเกิดประโยชน์แก่ตัวท่านเองหรือท้องถิ่นหรือไม่
☐ 1. เกิดประโยชน์ ☐ 2. ไม่เกิดประโยชน์
5. หากแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีจะดำเนินการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน ท่านคิดว่าจะให้ความร่วมมือหรือไม่
☐ 1. ให้ความร่วมมือ (ตอบข้อที่ 6)
☐ 2. ไม่ให้ความร่วมมือ (ข้ามตอบข้อที่ 7)
6. ท่านต้องการให้ความร่วมมือในกิจกรรมใดต่อไปนี้ (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
☐ ให้ความร่วมมือในกิจกรรมการให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้แก่นักท่องเที่ยว
☐ ให้ความร่วมมือในการกำหนดแนวทางในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

- () ให้ความร่วมมือในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 - () ให้ความร่วมมือในการวางแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่
 - () ให้ความร่วมมือในการสนับสนุนให้มีการส่งเสริมในการให้ความรู้ความเข้าใจในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในท้องถิ่น
 - () ให้ความร่วมมือในการรักษาความปลอดภัยที่เข้มงวดในการเดินทางระหว่างการท่องเที่ยวและการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 - () ให้ความร่วมมือตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อปฏิบัติต่าง ๆ ที่แหล่งท่องเที่ยวกำหนดไว้ในขณะที่เข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดปัตตานี
 - () ให้ความร่วมมือในการชักชวน แนะนำบุคลากรภายนอกให้เข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดปัตตานี
 - () ให้ความร่วมมือในการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ และการสนับสนุนด้านการบริการตลาดการนำเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 - () อื่น ๆ
7. ท่านคิดว่าชุมชนของท่านได้รับผลประโยชน์จากการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนหรือไม่
- () 1. ได้รับ (ตอบข้อที่ 8) () 2. ไม่ได้รับ
8. ท่านคิดว่าชุมชนของท่านได้รับประโยชน์อะไรจากการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- () 1. ได้รับรายได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น
 - () 2. ได้มีงานทำ เสริมสร้างรายได้แก่ครอบครัวและชุมชน
 - () 3. ได้รับการพัฒนาอาชีพต่าง ๆ ภายในท้องถิ่น และขยายตัวสู่แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ
 - () 4. ได้รับความรู้ความเข้าใจจากการฝึกอบรมเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพิ่มมากขึ้น
 - () 5. ได้รับประสบการณ์รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น
 - () 6. มีความรู้สึกผูกพัน ห่วงแหน และเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและยั่งยืน
 - () 7. อื่น ๆ

ท่านมีข้อเสนอแนะในการสร้างความรู้ความเข้าใจในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานีภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนอย่างไรบ้าง

This image shows a full page of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page, typical of notebook or legal stationery. There are no margins, text, or other markings on the page.

โปรดตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของข้อมูลอีกครั้งก่อนส่งแบบสอบถาม

ขอขอบคุณในความร่วมมือของท่าน

ผู้ศึกษา

หลักสูตรการจัดการสิ่งแวดล้อม คณะบริหารการพัฒนาสิ่งแวดล้อม

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ภาคผนวก ง

แผ่นพับ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นลักษณะเฉพาะประการหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การมุ่งเน้นในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เพื่อประสานการท่องเที่ยวกับความพึงพอใจในการเรียนรู้และสัมผัสกับระบบนิเวศ (Eco - system)



หลักการและแนวคิดที่สำคัญของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในคำจำกัดความของ WTO จึงประกอบด้วย

- ❖ การท่องเที่ยวต้องตระหนักและใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด
- ❖ การเคารพในสังคม วัฒนธรรม และประเพณีของประชาชนพื้นเมือง รวมไปถึงการรู้จักปรับตัวและเข้าใจถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมและประเพณีของแต่ละชุมชน
- ❖ การสร้างความเจริญมั่นคงทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนควรก่อให้เกิดการกระจายของรายได้อย่างเป็นธรรมและเข้าถึงแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

อย่างไรก็ตาม ควรที่จะก่อให้เกิดการจ้างงานและการสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่น รวมไปถึงการมีส่วนร่วมสำคัญในการช่วยลดความยากจนในท้องถิ่นด้วย

นอกจากการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจะต้องให้ความสำคัญในด้านสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ยังจะต้องคำนึงถึงความร่วมมือกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยวทุกฝ่าย รวมไปถึงจะต้องสามารถรักษาความพึงพอใจสูงสุดของนักท่องเที่ยว

หลักการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน
จึงประกอบด้วยหลักการที่สำคัญอยู่

10 ประการ

1. อนุรักษ์โดยใช้ทรัพยากรอย่างพอดี

หมายถึง ต้องมีวิธีการจัดการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เดิม ทั้งมรดกทางธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมอย่างเพียงพอหรือใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ลดการบริโภคและใช้ทรัพยากรที่เกินความจำเป็นกับการลดของเสีย หมายถึง ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องร่วมกันวางแผนการจัดการการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ

3. รักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม หมายถึง ต้องวางแผนขยายรากฐานการท่องเที่ยว โดยการรักษาและส่งเสริมให้มีความหลากหลายเพิ่มขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม

4. ประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว

หมายถึง ต้องมีการประสานแผนการพัฒนาในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ แผนพัฒนาท้องถิ่น ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

5. นำการท่องเที่ยวขยายฐานเศรษฐกิจในท้องถิ่น หมายถึง ต้องประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานรัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น โดยสรรหาความโดดเด่นของทรัพยากรในท้องถิ่นนำไปประชาสัมพันธ์

6. การมีส่วนร่วมโดยการสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวกับท้องถิ่น หมายถึง ต้องร่วมทำงานกับท้องถิ่นแบบเป็นองค์กรรวม โดยเข้าร่วมในลักษณะหน่วยงานร่วมจัด

7. มีการประชุมกับผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน หมายถึง ต้องมีการประสานกับประชาคมในพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยว

สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา หน่วยงานราชการที่รับผิดชอบในพื้นที่ ร่วมประชุมหารือ

8. การพัฒนาบุคลากร หมายถึง ต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ความรู้ การฝึกอบรม การส่งเจ้าหน้าที่ดูงานอย่างสม่ำเสมอ ให้มีความรู้ มีแนวคิด และวิธีปฏิบัติในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

9. การเตรียมข้อมูล คู่มือในการบริการข่าวสารการท่องเที่ยว หมายถึง ต้องร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้องจัดเตรียมข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว ข่าวสารการบริการการขายให้พร้อม และเพียงพอต่อการเผยแพร่ อาจจัดทำในรูปแบบสื่อทัศนูปกรณ์รูปแบบต่าง ๆ

10. ประเมินผล ตรวจสอบ และวิจัย จำเป็นต่อการแก้ปัญหาและเพิ่มคุณค่าคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว การลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยว โดยจะต้องมีการประเมินผล การตรวจสอบผลกระทบ และการศึกษาวิจัยอย่างสม่ำเสมอ

ภาคผนวก จ

ตารางวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ: IOC

1. แบบสอบถามข้อมูลของนักท่องเที่ยว

1.1 วิเคราะห์แบบสอบถามข้อมูลความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว ในการเข้ามาท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี (สร้างแบบวัดจำนวน 12 ข้อ)

คำถาม	ประมาณค่าความคิดเห็น ของผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่			ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3		
1. ท่านรู้จักและเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดปัตตานีจากสื่อใด	1	1	1	1.00	ใช้ได้
2. ระยะเวลาในการเข้ามาใช้บริการการท่องเที่ยว	1	1	1	1.00	ใช้ได้
3. ขนาดของกลุ่มนักท่องเที่ยว	1	1	0	0.700	ใช้ได้
4. แหล่งท่องเที่ยวใดบ้างที่ท่านได้เข้าไปใช้บริการ	1	1	1	1.00	ใช้ได้
5. ท่านมีความพึงพอใจในการใช้บริการแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีในระดับใด	1	1	1	1.00	ใช้ได้
6. ท่านมีประสบการณ์ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่	1	1	1	1.00	ใช้ได้
7. ท่านอยากจะกลับมาท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีอีกหรือไม่	1	1	1	1.00	ใช้ได้

8. ท่านคิดว่าปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีมีการจัดการการท่องเที่ยวในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่	0	1	1	0.700	ใช้ได้
9. ท่านคิดว่าแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนในระดับใด	0	1	1	0.700	ใช้ได้
10. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่า หากจะมีการดำเนินการจัดการพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน	0	1	1	0.700	ใช้ได้
11. ท่านคิดว่ารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวใดที่เหมาะสมที่สามารถจัดกิจกรรมได้ในแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี ตามศักยภาพของพื้นที่	1	1	1	1.00	ใช้ได้
12. ท่านคิดว่าปัญหา อุปสรรคใดบ้างที่เกิดขึ้นในปัจจุบันที่ส่งผลต่อการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี	0	1	1	0.700	ใช้ได้

การหาค่า IOC ของผู้เชี่ยวชาญ จากการให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถามการวิจัย
IOC คือ ค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม หรือค่าสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับ
 วัตถุประสงค์ ดังนี้

ค่า IOC =

$$\frac{1.00+1.00+0.700+1.00+1.00+1.00+1.00+0.700+0.700+0.700+1.00+0.700}{12}$$

$$= \frac{10.5}{12}$$

$$= 0.875$$

ดังนั้น แบบสอบถามของนักท่องเที่ยว ถือว่า **ใช้ได้**

- เกณฑ์** 1. ข้อคำถามที่มีค่า **IOC** ตั้งแต่ **0.500 – 1.00** มีค่าความเที่ยงตรง **ใช้ได้**
 2. ข้อคำถามที่มีค่า **IOC** ต่ำกว่า **0.500** ต้องปรับปรุง **ยังใช้ไม่ได้**

1.2 วิเคราะห์แบบสอบถามข้อมูลประสบการณ์และความรู้ความเข้าใจของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของผู้ตอบแบบสอบถาม (สร้างแบบวัดจำนวน 7 ข้อ)

คำถาม	ประมาณค่าความ คิดเห็น ของผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่			ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3		
1. จำเป็นที่หน่วยงานภาครัฐต้องให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน	0	1	1	0.700	ใช้ได้
2. การเที่ยวชมทะเล เที่ยวชมน้ำตก เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างหนึ่ง	1	1	1	1.00	ใช้ได้
3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวในปัจจุบันที่เฉพาะประเทศไทยเท่านั้น ให้การสำคัญ เพื่อการมุ่งไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ	1	1	0	1.00	ใช้ได้
4. การจัดการทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เท่านั้น	0	1	1	0.700	ใช้ได้
5. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการเสริมแต่ง หรือการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ของแหล่งท่องเที่ยว	1	1	1	1.00	ใช้ได้

6. จำเป็นที่จะต้องกระจายรายได้ให้คนทุกระดับ ที่สัมพันธ์กับการท่องเที่ยวได้รับ ผลประโยชน์	0	1	1	0.700	ใช้ได้
7. การดูแลรักษาความสะอาดในพื้นที่แหล่ง ท่องเที่ยวเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของ เจ้าหน้าที่	0	1	1	0.700	ใช้ได้

การหาค่า IOC ของผู้เชี่ยวชาญ จากการให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถามการวิจัย
IOC คือ ค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม หรือค่าสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับ
วัตถุประสงค์ ดังนี้

$$\begin{aligned}
 \text{ค่า IOC} &= \frac{0.700+1.00+1.00+0.700+1.00+0.700+0.700}{7} \\
 &= \frac{5.80}{7} \\
 &= 0.828
 \end{aligned}$$

ดังนั้น แบบสอบถามของนักท่องเที่ยว ถือว่า **ใช้ได้**

- เกณฑ์** 1. ข้อคำถามที่มีค่า **IOC** ตั้งแต่ **0.500 – 1.00** มีค่าความเที่ยงตรง **ใช้ได้**
2. ข้อคำถามที่มีค่า **IOC** ต่ำกว่า **0.500** ต้องปรับปรุง **ยังใช้ไม่ได้**

2. แบบสอบถามข้อมูลของประชาชนในท้องถิ่น

2.1 วิเคราะห์แบบสอบถามข้อมูลประสบการณ์และความรู้ความเข้าใจของประชาชน
ท้องถิ่น เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของผู้ตอบแบบสอบถาม (สร้างแบบวัดจำนวน 7 ข้อ)

คำถาม	ประมาณค่าความ คิดเห็น ของผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่			ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3		
1. จำเป็นที่หน่วยงานภาครัฐต้องให้ความรู้ความ เข้าใจแก่นักท่องเที่ยวเรื่องเกี่ยวกับการ	0	1	1	0.700	ใช้ได้

ท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้การอบความร่วมมืออาเซียน					
2. การเที่ยวชมทะเล เที่ยวชมน้ำตก เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างหนึ่ง	1	1	1	1.00	ใช้ได้
3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวในปัจจุบันที่เฉพาะประเทศไทยเท่านั้น ให้การสำคัญ เพื่อการมุ่งไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ	1	1	1	1.00	ใช้ได้
4. การจัดการทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เท่านั้น	0	1	1	0.700	ใช้ได้
5. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการเสริมแต่ง หรือการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยว	1	1	1	1.00	ใช้ได้
6. จำเป็นที่จะต้องกระจายรายได้ให้คนทุกระดับที่สัมพันธ์กับการท่องเที่ยวได้รับผลประโยชน์	0	1	1	0.700	ใช้ได้
7. การดูแลรักษาความสะอาดในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่	0	1	1	0.700	ใช้ได้

การหาค่า IOC ของผู้เชี่ยวชาญ จากการให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถามการวิจัย

IOC คือ ค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม หรือค่าสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ ดังนี้

$$\begin{aligned}
 \text{ค่า IOC} &= \frac{0.700+1.00+1.00+0.700+1.00+0.700+0.700}{7} \\
 &= \frac{5.80}{7} \\
 &= 0.828
 \end{aligned}$$

ดังนั้น แบบสอบถามของนักท่องเที่ยว ถือว่า **ใช้ได้**

- เกณฑ์ 1. ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.500 – 1.00 มีค่าความเที่ยงตรง ใช้ได้
 2. ข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.500 ต้องปรับปรุง ยังใช้ไม่ได้

2.2 วิเคราะห์แบบสอบถามข้อมูลความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่น ในการเข้ามาท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี (สร้างแบบวัดจำนวน 8 ข้อ)

คำถาม	ประมาณค่าความ คิดเห็น ของผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่			ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3		
1. ท่านคิดว่าแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนในระดับใด	0	1	1	0.700	ใช้ได้
2. ท่านคิดว่ารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนใดที่เหมาะสมที่จะจัดให้มีขึ้นในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดปัตตานี	0	1	1	0.700	ใช้ได้
3. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ หากจะมีการดำเนินการให้แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดปัตตานีให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน	0	1	1	0.700	ใช้ได้
4. ท่านคิดว่าหากมีการดำเนินการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีสามารถจะเกิดประโยชน์แก่ตัวท่านเองหรือท้องถิ่นหรือไม่	1	1	1	0.700	ใช้ได้
5. หากแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานีจะดำเนินการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่ง	1	1	1	1.00	ใช้ได้

ท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน ท่านคิดว่าจะให้ความร่วมมือหรือไม่					
6. ท่านต้องการให้ความร่วมมือในกิจกรรมใดต่อไปนี	1	1	1	1.00	ใช้ได้
7. ท่านคิดว่าชุมชนของท่านได้รับผลประโยชน์จากการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียนหรือไม่	1	0	1	0.700	ใช้ได้
8. ท่านคิดว่าชุมชนของท่านได้รับผลประโยชน์อะไรจากการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน	1	0	1	0.700	ใช้ได้

การหาค่า IOC ของผู้เชี่ยวชาญ จากการให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถามการวิจัย

IOC คือ ค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม หรือค่าสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ ดังนี้

$$\begin{aligned}
 \text{ค่า IOC} &= \frac{0.700+0.700+0.700+0.700+1.00+1.00+0.700+0.700}{8} \\
 &= \frac{6.20}{8} \\
 &= 0.775
 \end{aligned}$$

ดังนั้น แบบสอบถามของประชาชนท้องถิ่น ถือว่า ใช้ได้

เกณฑ์ 1. ข้อคำถามที่มีค่า **IOC** ตั้งแต่ **0.500 – 1.00** มีค่าความเที่ยงตรง **ใช้ได้**

2. ข้อคำถามที่มีค่า **IOC** ต่ำกว่า **0.500** ต้องปรับปรุง **ยังใช้ไม่ได้**

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ ชื่อสกุล

นางสาวแวคอดีเมาะ มะรอมแม

ประวัติการศึกษา

วิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์ทั่วไป
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
ปีที่สำเร็จการศึกษา พ.ศ. 2554